

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT VE TASARIM ANA SANAT DALI
MÜZECİLİK PROGRAMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DÜNYADAKİ ÖRNEKLERİ BAĞLAMINDA
EDEBİ BELLEĞİN KORUNMASI VE
İSTANBUL'DA BULUNAN EDEBİYAT KONULU
MÜZELERİN İNCELENMESİ**

**FAYSAL İNAN
12714003**

**Tez Danışmanı:
Yrd. Doç. Dr. HALE ÖZKASIM**

**İSTANBUL
2018**

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT VE TASARIM ANA SANAT DALI
MÜZECİLİK PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DÜNYADAKİ ÖRNEKLERİ BAĞLAMINDA
EDEBİ BELLEĞİN KORUNMASI VE
İSTANBUL'DA BULUNAN EDEBİYAT KONULU
MÜZELERİN İNCELENMESİ**

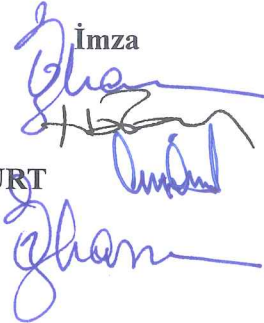
FAYSAL İNAN
12714003

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih: 03/01/2018
Tezin Savunulduğu Tarih: 27/02/2018

Tez oy birliği ile başarılı bulunmuştur.

Tez Danışmanı : Unvan Ad Soyad
: Yrd. Doç. Dr. Hale ÖZKASIM

Jüri Üyeleri : Prof. Dr. Handan İNCİ ELÇİ
: Yrd. Doç. Dr. Emine ÖNEL KURT
: Yrd. Doç. Dr. Hale ÖZKASIM

İmza

İSTANBUL
OCAK 2018

ÖZ

DÜNYADAKİ ÖRNEKLERİ BAĞLAMINDA EDEBİ BELLEĞİN KORUNMASI VE İSTANBUL'DA BULUNAN EDEBİYAT KONULU MÜZELERİN İNCELENMESİ

Faysal İnan
Ocak, 2018

Edebiyat konulu müzeler edebi belleğin önde gelen merkezlerinde biridir. Edebiyat konulu müzelerin, müze sınıflandırılmasındaki yeri ve türleri incelenmiştir. Dünyanın çeşitli ülkelerinden müzelerin pek çok edebiyat konulu müze örnekleri ele alınmıştır.

Türkiye’de pek çok edebiyat konulu müze bulunmaktadır. Bazı edebiyatçı evleri de müzeye dönüştürülmüştür. Türk edebiyatının dönemlerini, başlıca temsilcilerini ve yapıtları tanıtabilecek çağdaş müzecilik anlayışında bir edebiyat müzesi bulunmamaktadır.

İstanbul’da Aşçıyan, Adam Mickiewicz, Sait Faik Abasıyanık, Yahya Kemal Beyatlı, Hüseyin Rahmi Gürpınar Müze Evi, Orhan Kemal, Edebiyat Müzesi ve Yazın Belgeliği, Şair Faruk Nafiz Çamlıbel, Kemal Tahir, Ahmet Hamdi Tanpınar Edebiyat Müze Kütüphanesi, Masumiyet ve Aziz Nesin ve Çağdaşları Müzeleri olmak üzere toplam on iki müze tez kapsamında incelenmiştir.

Bu tezin temel amacı, edebi belleğin başlıca merkezlerinden olan edebiyat konulu müze türlerini örnekleri ile incelemek ve İstanbul’daki edebiyat konulu müzeleri müzebilimsel açıdan incelemektir. Böylece edebiyat konulu müzeciliğimizin durumunu görme ve dünyadaki örneklerine göre nerede olduğunu tespit etme fırsatı yakalamaktır. Bu çerçevede edebi belleğin önemi vurgulanmış, müzecilikte edebiyat konulu müzelerin sınıflandırma sorunsalı ele alınmıştır. Edebiyat konulu müze türleri dünyadaki örnekleri ile incelenmiştir. İstanbul’da bulunan edebiyat konulu müzeler kurumsal olarak tanıtılmış ve başta koleksiyon ve sergileme açısından olmak üzere müzebilimsel açıdan incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler : Edebiyat Konulu Müzeler, Edebiyat Müzeleri, Yazar Evleri, Tarihi Ev Müzeler

ABSTRACT

THE CONSERVATION OF LITERARY MEMORIES IN THE CONTEXT OF THE WORLD SAMPLES AND THE INVESTIGATION OF THE LITERATURE THEMED MUSEUMS IN ISTANBUL

Faysal İnan
January, 2018

The literature themed museums are considered as one of the leading centers of literary memory. The position and the types of the classification of the literature themed museums have been searched. Many examples of literary themed museums have been discussed in various countries of the world.

There are many literature themed museums in Turkey. Some literary houses have also been transformed into museums. There is no literature museums in the meaning of contemporary museology that could introduce the periods, main representatives and works of Turkish literature.

In Istanbul; Aşıyan, Adam Mickiewicz, Sait Faik Abasıyanık, Yahya Kemal Beyatlı, Hüseyin Rahmi Gürpınar Museum House, Orhan Kemal, Literature Museum and Literature Documentation, Poet Faruk Nafiz Çamlıbel, Kemal Tahir, Ahmet Hamdi Tanpınar Literature Museum Library, Innocence and Aziz Nesin and Contemporaries Museums totaling twelve museum examined the scope of the thesis.

The main aim of this thesis is to analyze the types of literary museums with their samples, which are the main centers of literary memory, and to investigate the literature themed museums in Istanbul from the point of museology. Thus, it could be able to see the situation of literary museums and to find out where it is in relation to its examples in the world. In this frame the importance of literary memory, the issue of classification of literary museums in terms of museology have been discussed. The types of literary museums have been studied associated with examples from all around the world. Firstly the literary museums has been introduced as institutional and researched in terms of collection and exhibition, with regard to museology.

Keywords : Literary Themed Museums, Literary Museums, Writer's Homes, Historical House Museums

ÖN SÖZ

Bu çalışmada amacım, edebiyat konulu müzelerin edebi mirası korumadaki rollerinin önemini vurgulamak, türleri ile birlikte dünyadaki örneklerini ve son olarak İstanbul'daki edebiyat konulu müzeleri incelemektir. Dünyada pek çok edebiyat müzesi bulunmaktadır. Özellikle Rusya, ABD, Avrupa ve Japonya'da yaygın olan bu müzeler edebi belleği koruma konusunda önemli roller üstlenmişlerdir. Türkiye edebi açıdan zengin bir ülke olarak özellikle İstanbul'da pek çok edebiyatçının izlerini taşımaktadır. Edebiyat konulu müzeler açısından da farklı kurumlara bağlı çeşitli edebiyat konulu müzelere ev sahipliği yapmaktadır. İstanbul'daki edebiyat konulu müzeleri dünyadaki uygulamalar ışığında müzebilimsel açıdan incelemek faydalı olacaktır. Bu inceleme sürecinde teori ve uygulamada pek çok bilgi ve deneyim kazandım.

Tez sürecinde sabırla bana yol gösteren ve değerli birikimi ile önerilerde bulunan tez danışmanım Yrd. Doç Dr. Hale Özkasım'a; müzecilik eğitimim boyunca pek çok şey öğrendiğim hocalarım Kadriye Tezcan Akmehmet, Emine Önel Kurt, Hülya Kılıç Sirel ve Mehmet Uğuryol'a; birlikte eğitim gördüğüm sınıf arkadaşlarıma; Aşçıyan, Adam Mickiewicz, Sait Faik Abasıyanık, Yahya Kemal Beyatlı, Orhan Kemal, Edebiyat Müzesi ve Yazın Belgeliği, Şair Faruk Nafiz Çamlıbel, Kemal Tahir, Aziz Nesin ve Çağdaşları müzelerinin çalışanlarına; çalışmalarımı sabırla destekleyen eşim'e teşekkür ederim.

İstanbul, Ocak 2018

Faysal İnan

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖZ	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ	ix
KISALTMALAR	xiv
1. GİRİŞ	1
2. EDEBİ BELLEK VE EDEBİ BELLEĞİN KORUNMASI	7
2.1. Edebiyat ve Edebi Bellek	7
2.2. Edebi Belleğin Önemi ve Korunması	11
3. EDEBİYAT KONULU MÜZELERİN SINIFLANDIRILMASI	17
3.1. Tanım ve Sınıflandırma	17
3.2. Değerlendirme ve Edebiyat Konulu Müzelerin Sınıflandırılması İçin Bir Öneri	24
4. TÜRLERİNE GÖRE EDEBİYAT KONULU MÜZELER VE DÜNYADAKİ ÖRNEKLERİ	27
4.1. Edebiyat Müzeleri	28
4.1.1. Adam Mickiewicz Edebiyat Müzesi (Polonya)	28
4.1.2. Amerikan Yazarlar Müzesi (ABD)	31
4.1.3. Başkent Modern Japon Edebiyatı Müzesi (Japonya)	34
4.1.4. Devlet Edebiyat Müzesi (Rusya)	35
4.1.5. Dublin Yazarlar Müzesi (İrlanda)	38
4.1.6. Maironis Litvanya Edebiyatı Müzesi (Litvanya)	40
4.1.7. Modern Edebiyat Müzesi (Almanya)	42
4.1.8. Nizami Gencevi Adına Milli Edebiyat Müzesi (Azerbaycan)	43
4.1.9. Petöfi Edebiyat Müzesi (Macaristan)	46
4.1.10. Ulusal Modern Çin Edebiyatı Müzesi (Çin)	51
4.2. Tarihi Ev Müzeler	53
4.2.1. Balzac Evi (Fransa)	55
4.2.2. Dante Müze Evi (İtalya)	58
4.2.3. Dostoyevski Edebi Anı Müzesi (Rusya)	61
4.2.4. Keats Müze Evi (İngiltere)	65
4.2.5. Mark Twain Çocukluk Evi ve Müzesi (ABD)	66
4.3. Diğer Edebiyat Konulu Müzeler	68
4.3.1. Arşiv ve Edebiyat Müzesi (Belçika)	69

4.3.2. Himeji Edebiyat Müzesi (Japonya)	71
4.3.3. Nikos Kazancakis Müzesi (Yunanistan)	73
4.3.4. Ulusal İngiliz Edebiyatı Müzesi (Güney Afrika)	76
4.3.5. Ulusal Steinbeck Merkezi (ABD)	79
4.4. Değerlendirme	82

5. İSTANBUL'DA BULUNAN EDEBİYAT KONULU MÜZELERİNİN MÜZEBİLİMSSEL AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ..... 86

5.1. Aşiyen Müzesi	91
5.1.1. Kurumsal İnceleme.....	91
5.1.2. Müzebilimsel İnceleme	94
5.1.3. Değerlendirme	101
5.2. Adam Mickiewicz Müzesi.....	102
5.2.1. Kurumsal İnceleme.....	102
5.2.2. Müzebilimsel İnceleme	105
5.2.3. Değerlendirme	110
5.3. Sait Faik Abasıyanık Müzesi	111
5.3.1. Kurumsal İnceleme.....	112
5.3.2. Müzebilimsel İnceleme	114
5.3.3. Değerlendirme	121
5.4. Yahya Kemal Beyatlı Müzesi.....	122
5.4.1. Kurumsal İnceleme.....	123
5.4.2. Müzebilimsel İnceleme	124
5.4.3. Değerlendirme	129
5.5. Hüseyin Rahmi Gürpınar Müze Evi	129
5.5.1. Kurumsal İnceleme.....	129
5.5.2. Müzebilimsel İnceleme	139
5.5.3. Değerlendirme	141
5.6. Orhan Kemal Müzesi.....	141
5.6.1. Kurumsal İnceleme.....	142
5.6.2. Müzebilimsel İnceleme	142
5.6.3. Değerlendirme	145
5.7. Edebiyat Müzesi ve Yazın Belgeliği	146
5.7.1. Kurumsal İnceleme.....	146
5.7.2. Müzebilimsel İnceleme	151
5.7.3. Değerlendirme	155
5.8. Faruk Nafiz Çamlıbel Müzesi	156
5.8.1. Kurumsal İnceleme.....	156
5.8.2. Müzebilimsel İnceleme	158
5.8.3. Değerlendirme	161
5.9. Kemal Tahir Müze Evi	161
5.9.1. Kurumsal İnceleme.....	161
5.9.2. Müzebilimsel İnceleme	162
5.9.3. Değerlendirme	166
5.10. Ahmet Hamdi Tanpınar Edebiyat Müze Kütüphanesi	166
5.10.1. Kurumsal İnceleme	167
5.10.2. Müzebilimsel İnceleme	170
5.10.3. Değerlendirme	176
5.11. Masumiyet Müzesi	177
5.11.1. Kurumsal İnceleme	178

5.11.2. Müzebilimsel İnceleme	181
5.11.3. Değerlendirme	191
5.12. Aziz Nesin ve Çağdaşları Müzesi.....	192
5.12.1. Kurumsal İnceleme	192
5.12.2. Müzebilimsel İnceleme	194
5.12.3. Değerlendirme	197
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	199
KAYNAKÇA	209
EKLER	226
Ek 1. Kültür ve Turizm Bakanlığı'na Bağlı İstanbul'da Bulunan Müzeler Listesi	226
Ek 2. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın İstanbul'da Bulunan Özel Müzeler Listesi	227
Ek 3. İstanbul'daki Edebiyat Konulu Müzeleri İncelemede Kullanılan Standart Bilgi Toplama Formu.....	230
Ek 4. İstanbul'daki Edebiyat Koleksiyonları	232
Ek 5. İstanbul'daki Edebiyatçı Mekânları Listesi	233
Ek 6. Dünya'daki Edebiyat Konulu Müzeler Listesi	234
Ek 7. ABD'deki Edebiyat Konulu Müzeler Listesi (Museum Register).....	236
Ek 8. Rusya'daki Edebiyat Konulu Müzeler Listesi	240
Ek 9: Edebiyat Konulu Müzelerin Dünyadaki Örneklerinin Resmi İnternet Siteleri ve Yayın Dilleri.....	242
Ek 10. Devlet Edebiyat Müzesi'ne (Rusya) Bağlı Müzelere İlişkin Ayrıntılar.....	243
Ek 11. Türkiye'deki Edebiyatçı Evleri Listesi	244
Ek 12. TYS Edebiyat Müzesi ve Belgeliğinin Yer Sorunu Nedeni İle İlgili Olarak Basındaki Haber ve Yazılar	246
Ek 13. Masumiyet Müzesi, Müzeler İçin Mütevazı Bir Manifesto.....	252
Ek 14. Türkiye Genelinde Edebiyat Konulu Müzeler Listesi (İstanbul Hariç)	253
Ek 15. Hüseyin Rahmi Gürpınar Müze Evi'nin Yönetim Sorunu ile İlgili Olarak Yapılan Bazı Resmi Yazışmalar ve Basında Yer Alan Haberler	254
ÖZGEÇMİŞ	265

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa No.

Şekil 3.1:	“Edebiyat Konulu Müze” Kavramını Gösteren Şekil	25
Şekil 4.1:	Adam Mickiewicz Edebiyat Müzesi Koleksiyonundan Bir Görünüş	29
Şekil 4.2:	Adam Mickiewicz Edebiyat Müzesi’nin Sergilerinden Bir Görünüş	30
Şekil 4.3:	Adam Mickiewicz Edebiyat Müzesi’nin İçinden Bir Görünüş	31
Şekil 4.4:	Amerikan Yazarlar Müzesi’nin İnteraktif Sergilerinden Bir Görünüş	32
Şekil 4.5:	Müzenin Amerikan Edebiyatının Gelişim Kronolojisini Gösteren İnteraktif Sergilemesinden Bir Görünüş	34
Şekil 4.6:	Başkent Modern Japon Edebiyatı Müzesi’nin Dışından Bir Görünüş	35
Şekil 4.7:	Devlet Edebiyat Müzesi’nin Dışından Bir Görünüş.....	35
Şekil 4.8:	Devlet Edebiyat Müzesi’nin Sergilerinden Bir Görünüş.....	36
Şekil 4.9:	Devlet Edebiyat Müzesi’nin Galerisinden Bir Görünüş.....	37
Şekil 4.10:	Dublin Yazarlar Müzesi’nin Galeri Salonundan Bir Görünüş	39
Şekil 4.11:	Dublin Yazarlar Müzesi’nin Sergi Vitrinlerinden Bir Görünüş	40
Şekil 4.12:	Maironis Litvanya Edebiyatı Müzesi’nin İçinden Bir Görünüş	41
Şekil 4.13:	Maironis Litvanya Edebiyatı Müzesi’nin Galerisinden Bir Görünüş.	41
Şekil 4.14:	Modern Edebiyat Müzesi’nin Sergi Galerilerinden Bir Görünüş.....	43
Şekil 4.15:	Nizami Gencevi Adına Milli Edebiyat Müzesi’nin Dışından Bir Görünüş	44
Şekil 4.16:	Nizami Gencevi Adına Milli Edebiyat Müzesi’nin İçinden Bir Görünüş	45
Şekil 4.17:	Petöfi Edebiyat Müzesi’nin Sergilerinden Bir Görünüş.....	48
Şekil 4.18:	Petöfi Edebiyat Müzesi’nin Sergilerinden Bir Görünüş.....	50
Şekil 4.19:	Ulusal Modern Çin Edebiyatı Müzesi’nin İçinden Bir Görünüş.....	52
Şekil 4.20:	Ulusal Modern Çin Edebiyatı Müzesi’nin Sergilemesinden Bir Detay Görünüşü	53
Şekil 4.21:	Balzac Evi’nin Dıştan Görünüşü	56
Şekil 4.22:	Balzac Evi’nden Bir Sergi Görünüşü	57
Şekil 4.23:	Balzac Evi’nden Bir Sergi Görünüşünden Ayrıntı	58
Şekil 4.24:	Dante Müze Evi’nin Dıştan Görünüşü	59
Şekil 4.25:	Dante Müze Evi’nde Sergilenen Yazarın Maskından Bir Görünüş ...	59
Şekil 4.26:	Dante Müze Evi’de Campaldino Savaşı Galerisi	60
Şekil 4.27:	Dostoyevski Edebi Anı Müzesi’nin Edebi Sergi Katından Bir Görünüş	62
Şekil 4.28:	Dostoyevski Edebi Anı Müzesi’nin Anı Katı Sergilemesinden Eşi Anna’ya Ayrılmış Oda’da Eşi Anna’nın Yazarın Eserlerini Daktilo Ettiği Çalışma Masasından Bir Görünüş	63

Şekil 4.29:	Dostoyevski Edebi Anı Müzesi'nin Anı Katı ve Saat Ayrıntısından Bir Görünüş	64
Şekil 4.30:	Keats Evi'nin Dışından Bir Görünüş.....	65
Şekil 4.31:	Keats Evi'nde Bir Sergileme Vitrininin Görünüşü	66
Şekil 4.32:	Mark Twain Çocukluk Evi ve Müzesi'nden Bir Sergi Görünüşü	67
Şekil 4.33:	Mark Twain Çocukluk Evi ve Müzesi'nden Bir Sergi Görünüşü	68
Şekil 4.34:	Arşiv ve Edebiyat Müzesi'nden Bir Görünüş	69
Şekil 4.35:	Arşiv ve Edebiyat Müzesi Sergi Vitrininin Ayrıntısından Bir Görünüş	70
Şekil 4.36:	Arşiv ve Edebiyat Müzesi'nden Bir Görünüş	71
Şekil 4.37:	Himeji Edebiyat Müzesi'nin Dıştan Bir Görünüşü	71
Şekil 4.38:	Himeji Edebiyat Müzesi'nin Sergilemesinden Görünüş	72
Şekil 4.39:	Himeji Edebiyat Müzesi'nin Mimari Yapısından Bir Detay Görünüşü.....	73
Şekil 4.40:	Nikos Kazancakis Müzesi'nin Galerisinden Bir Görünüş.....	74
Şekil 4.41:	Nikos Kazancakis Müzesi'nin Galerisinden Bir Görünüş.....	75
Şekil 4.42:	Nikos Kazancakis Müzesi'nin Sergilemesinden Bir Görünüş	76
Şekil 4.43:	Ulusal İngiliz Edebiyatı Müzesi'nin Dışından Bir Görünüş	77
Şekil 4.44:	Ulusal Steinbeck Merkezi'nin Sergilerinden Bir Görünüş.....	80
Şekil 4.45:	Ulusal Steinbeck Merkezi'nin Sergilerinden Bir Görünüş.....	81
Şekil 5.1:	Aşiyen Müzesi'nin Dıştan Görünüşü	91
Şekil 5.2:	Sokrat'ın Penceresini Gösteren Dıştan Bir Görünüş	94
Şekil 5.3:	Fikret'e Ayrılmış Odada Şair Nigar Hanım'ın Kitapları.....	96
Şekil 5.4:	A. Hamit Tarhan'a Ait Nesnelerin Sergilendiği Odadan Bir Görünüş	97
Şekil 5.5:	Fikret'in Çalışma Masasından Bir Görünüş	98
Şekil 5.6:	Yemek Odasından Bir Görünüş.....	99
Şekil 5.7:	“Doğumunun 140. Yılında Tevfik Fikret Sergisi”nin Afişinden Bir Görünüş.....	100
Şekil 5.8:	Adam Mickiewicz Müzesi'nin Dıştan Görünüşü	103
Şekil 5.9:	Müzedeki Sergilenen Mickiewicz Zamanı İstanbul'u Canlandıran Enstalasyonun Bir Görünüşü	104
Şekil 5.10:	Adam Mickiewicz Zamanında Polonya Kültürünün Bir Ögesi Gösteren Enstalasyonun Bir Görünüşü	105
Şekil 5.11:	Adam Mickiewicz Müzesi'nin İç Görünüşü	106
Şekil 5.12:	Müze'nin Ekran ve Panolar Açısından Zengin Sergilemesinden Bir Görünüş	107
Şekil 5.13:	Adam Mickiewicz'in Sembolik Mezar Odasının Bir Görünüşü	108
Şekil 5.14:	Müze'de Gösterimi Yapılan Adam Mickiewicz'in 'Mürted' Adlı Oyunundan Bir Görünüş	109
Şekil 5.15:	Ziyaretçinin Yapraklar Kopardığı Adam Mickiewicz Şiirlerinin Bulunduğu Bölümden Bir Görünüş.....	109
Şekil 5.16:	Sait Faik Abasıyanık Heykelinin Bir Görünüşü	111
Şekil 5.17:	Sait Faik Abasıyanık Müzesi'nin Dıştan Görünüşü	112
Şekil 5.18:	Sait Faik Abasıyanık Müzesi'nin İçinden Görünüşü.....	113
Şekil 5.19:	Sait Faik Abasıyanık Müzesi'nin Yeni Sergi Düzeninden Bir Görünüş	114
Şekil 5.20:	Müzedeki Abasıyanık'ın Kitapları İçin Ayrılmış Odanın Bir Görünüşü	115

Şekil 5.21:	Abasıyanık'ın Çalışma Masasının da Bulunduğu Bölümün Bir Görünüşü	115
Şekil 5.22:	Sait Faik Abasıyanık Müzesi'nin Vitrinlerinden Birinin Görünüşü.	117
Şekil 5.23:	Sait Faik Abasıyanık Müzesi'nden Bir Görünüş.....	117
Şekil 5.24:	Abasıyanık'a Ait Nesnelerin Sergisinden Bir Görünüş.....	118
Şekil 5.25:	Abasıyanık'ın Çalışma Masasının Görünüşü	118
Şekil 5.26:	Müzedeki Sergi Düzenineğin Bir Görünüşü	119
Şekil 5.27:	Abasıyanık Müzesi'nin Çocuklar İçin Ayrılmış Eğitim Odasının Bir Görünüşü	119
Şekil 5.28:	Müzedeki Sergilenmekte Olan Sait Faik Hikâye Armağanı Ödülleri İle İlgili Panodan Bir Görünüşü	120
Şekil 5.29:	Sait Faik Abasıyanık Müzesi'nin Kitaplarının Satışının Yapıldığı Stanttan Bir Görünüş	121
Şekil 5.30:	Yahya Kemal Müzesi'nin Dıştan Görünüşü.....	122
Şekil 5.31:	Yahya Kemal Müzesi'nin İçten Görünüşü	123
Şekil 5.32:	Yahya Kemal Müzesi'nde Sergilenen Beyatlı'ya Ait Eşyaların Bir Görünüşü	125
Şekil 5.33:	Yahya Kemal Müzesi'nde Bulunan Yazarın Kütüphanesindeki Kitaplardan Bir Görünüş	126
Şekil 5.34:	Yahya Kemal Müzesi'nin Radyosunun Bulunduğu Vitrinin Bir Görünüşü	127
Şekil 5.35:	Yahya Kemal Müzesi'nin Duvar Sergilemesinin Bir Görünüşü.....	128
Şekil 5.36:	Yahya Kemal Müzesi'nin Birinci Katının Bir Görünüşü.....	129
Şekil 5.37:	Hüseyin Rahmi Gürpınar Müze Evi (Dıştan Görünüşü)	130
Şekil 5.38:	Hüseyin Rahmi Gürpınar Müze Evi'nin Oturma Odasından Bir Görünüş	132
Şekil 5.39:	Hüseyin Rahmi Gürpınar Müze Evi'nde Yazarın Çalışma Masasının Görünüşü.....	133
Şekil 5.40:	Onarımdan Önce Müzedeki Eserlerin Durumunu Gösteren Bir Fotoğraf.....	135
Şekil 5.41:	Onarımdan Önce Müzedeki Edebi Belgelerin Durumundan Bir Görünüş	136
Şekil 5.42:	Hüseyin Rahmi Gürpınar Müze Evi'nin Yatak Odasından Bir Görünüş	137
Şekil 5.43:	Hüseyin Rahmi Gürpınar Müze Evi'nin Kapalı Olduğunu Gösteren Tabela.....	139
Şekil 5.44:	Hüseyin Rahmi Gürpınar Müze Evi'nde Yazarın Eskiz ve Fotoğraflarından Bir Görünü	139
Şekil 5.45:	Hüseyin Rahmi Gürpınar Müze Evi'nde Yemek Odasından Bir Görünüşü	140
Şekil 5.46:	Orhan Kemal Müzesi'nin Dıştan Görünüşü	141
Şekil 5.47:	Orhan Kemal Müzesi'nin İçinden Görünüşü	142
Şekil 5.48:	Orhan Kemal Müzesi'nin İkinci Salonunun İçinden Görünüş	143
Şekil 5.49:	Orhan Kemal Müzesi'nin Vitrin Düzenlemesinden Bir Görünüş	144
Şekil 5.50:	Orhan Kemal Müzesi'nin Alt Katında Bulunan İkbâl Kahvesinin İçinden Görünüşü	145
Şekil 5.51:	Müze ve Yazın Belgeliğinin İçinden Görünüşü	147
Şekil 5.52:	Müze ve Yazın Belgeliğinin Kitaplık Bölümünün Görünüşü	149
Şekil 5.53:	Müze ve Yazın Belgeliğinin Kolilere Konmadan Önceki Görünüşü	149

Şekil 5.54:	Müze ve Yazın Belgeliğinin Kolilerde Bekletilme Aşamasından Bir Görünüş.....	150
Şekil 5.55:	Müze ve Yazın Belgeliğinde Anday’a Ait Cüzdanın Görünüşü	152
Şekil 5.56:	Müze ve Yazın Belgeliğinin Sergilenen Nesnelerden Bir Görünüş	152
Şekil 5.57:	Müze ve Yazın Belgeliğinde Arif Damar’a Ait El Yazması Bir Dokümanın Görünüşü	153
Şekil 5.58:	Müze ve Yazın Belgeliğinin Sergi Düzeninden Bir Görünüş	154
Şekil 5.59:	Faruk Nafiz Çamlıbel Müzesi’nin Dıştan Görünüşü.....	157
Şekil 5.60:	Faruk Nafiz Çamlıbel Müzesi’nin Kuruluşu İle İlgili Bilgi Levhasının Görünüşü.....	157
Şekil 5.61:	Faruk Nafiz Çamlıbel Müzesi’nin İçten Görünüşü	158
Şekil 5.62:	Faruk Nafiz Çamlıbel Müzesi’nin Çalışma Masasının Görünüşü....	159
Şekil 5.63:	Faruk Nafiz Çamlıbel Müzesi’nin Sergi Düzeninin Bir Görünüşü.....	160
Şekil 5.64:	Faruk Nafiz Çamlıbel Müzesi’nin Vitrinlerinden Birinin Görünüşü	160
Şekil 5.65:	Kemal Tahir Müze Evi’nin İçinden Görünüş.....	162
Şekil 5.66:	Kemal Tahir Müze Evi’nde Yazara Ait Yatak ve Maskın Bulunduğu Bölümden Bir Görünüş.....	163
Şekil 5.67:	Kemal Tahir Müze Evi’nde Yazarın Kütüphanesi ve Daktilosundan Bir Görünüş	163
Şekil 5.68:	Kemal Tahir Müze Evi’nde Nazım Hikmet’in Daktilosunun Görünüşü	164
Şekil 5.69:	Müze Ev’de Dikiş Makinasının Bulunduğu Bölümden Bir Görünüş.....	164
Şekil 5.70:	Kemal Tahir Müze Ev’inde Yazarın Çalışma Masasından Bir Görünüş	165
Şekil 5.71:	Ahmet Hamdi Tanpınar Edebiyat Müze Kütüphanesi’nin Dıştan Görünüşü	169
Şekil 5.72:	Alay Köşkü’nde Edebiyatçılara Ait Bir Görünüş.....	170
Şekil 5.73:	Ahmet Hamdi Tanpınar Edebiyat Müze Kütüphanesi’nin İçinden Görünüşü	171
Şekil 5.74:	TEDA ve Dünya Edebiyatı Bölümlerinin Bulunduğu Salonun İçinden Görünüşü	172
Şekil 5.75:	Şair Nedim, Orhan Pamuk Ve Nobel Edebiyat Ödülüne Adanmış Odanın İçinden Görünüşü.....	172
Şekil 5.76:	Ahmet Hamdi Tanpınar Edebiyat Müze Kütüphanesi’nde Edebiyat Dergilerine Adanmış Odanın İçinden Görünüş	173
Şekil 5.77:	Ahmet Hamdi Tanpınar Edebiyat Müze Kütüphanesi’nin Sergilemesinin Görünüşü	174
Şekil 5.78:	Ahmet Hamdi Tanpınar Edebiyat Müze Kütüphanesi’nin Vitrin Görünüşü.....	174
Şekil 5.79:	Ahmet Hamdi Tanpınar Edebiyat Müze Kütüphanesi’nin Geçici Sergi Bölümünün Görünüşü	175
Şekil 5.80:	Ahmet Hamdi Tanpınar Edebiyat Müze Kütüphanesi’nin Etkinlik Bölümünün Bir Görünüşü	175
Şekil 5.81:	Masumiyet Müzesi’nin Dışından Bir Görünüş	178
Şekil 5.82:	Masumiyet Müzesi’nin İçten Görünüşü	179

Şekil 5.83:	Orhan Pamuk'un 2002-2008 Yılları Arasında Kaleme Aldığı Romanın El Yazması.....	180
Şekil 5.84:	Masumiyet Müzesi Romanının Diğer Dillere Çevirilerinden Örnekleri Sergilendiği Bölümün Görünüşü.....	180
Şekil 5.85:	Masumiyet Müzesi'nin Dıştan Görünüşü.....	181
Şekil 5.86:	Masumiyet Müzesi'nin İçten Görünüşü	182
Şekil 5.87:	Sergi Vitrinlerinden Birinin Görünüşü	185
Şekil 5.88:	Pamuk Tarafından Tasarlanan Müze Vitrinlerinden Birinin Görünüşü	186
Şekil 5.89:	Masumiyet Müzesi'nin Sergileme Düzeninin Bir Görünüşü	187
Şekil 5.90:	Sigara Duvarı'nın Görünüşü.....	188
Şekil 5.91:	Müzesi'nin Zamanı Temsil Eden Nesnelerin Sergilenmesinden Bir Görünüş	188
Şekil 5.92:	Kemal Basmacı'nın Odasının Görünüşü	189
Şekil 5.93:	Müze Ziyaretçilerin Okumasına Sunulmuş "Masumiyet Müzesi" Romanlarından Bir Görünüş.....	190
Şekil 5.94:	Müze Dükkânının İçten Görünüşü	190
Şekil 5.95:	Aziz Nesin ve Çağdaşları Müzesi'nin İçten Görünüşü	192
Şekil 5.96:	Aziz Nesin ve Çağdaşları Müzesi'nin Orta Masasının Üzerindeki Nesnelerin Görünüşü	193
Şekil 5.97:	Aziz Nesin ve Çağdaşları Müzesi'nin İçten Görünüşü	193
Şekil 5.98:	Aziz Nesin ve Çağdaşları Müzesi'ndeki Nesnelerin Çeşitliliğinin Bir Görünüşü	195
Şekil 5.99:	Aziz Nesin ve Çağdaşları Müzesi'nde Nazım Hikmet Köşesinin Bir Görünüşü	195
Şekil 5.100:	Aziz Nesin ve Çağdaşları Müzesi'nin Vitrinlerinden bir Görünüş	196
Şekil 5.101:	Aziz Nesin ve Çağdaşları Müzesi'nde Bir Köşenin Görünüşü	197

KISALTMALAR

DEM HIST	: International Committee For Historic House Museums (Uluslararası Tarihi Ev Müzeler Komitesi)
ICLM	: International Committee for Literary Museums (Uluslararası Edebiyat Müzeleri Komitesi)
ICOM	: International Council of Museums (Uluslararası Müzeler Konseyi)
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
UNESCO	: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü)

1. GİRİŞ

Edebiyat ve edebiyatçı müzeciliğin başından beri müzeler ile iç içe olmuştur. Öyle ki müzeler, edebi bir geleneğin edebi bir türe dönüşümünde, edebiyat da müzelerin yaygınlaşmasında / gelişiminde etkin olmuşlardır. Örneğin özellikle İngiliz şiirinde neredeyse kendi başına bir edebi tür haline gelen ekfrasis¹in dönüşümü 18 ve 19. yüzyıllardaki sosyo-kültürel gelişmelere dayandırılırken, bunların başında aynı dönemlerde İngiltere’de müzeciliğin gelişimi ve popüler bir sosyal olgu haline gelişi gösterilmektedir². Diğer taraftan, İstanbul Arkeoloji Müzeleri’nde sergilenen ve “ilk aşk şiiri” kabul edilen kil tablet veya Sappho’nun büstü ya da edebiyatın önde gelen isimlerine ait çeşitli belge ya da nesnelerin müze koleksiyonlarında yer alması ise edebiyat ve edebiyatçının müze ile ilişkisine dair nesnel birer örnektir. Bununla birlikte ana koleksiyonu edebiyat ve edebiyatçı olan müzeler de mevcuttur. Her ne kadar arkeoloji ya da sanat müzeleri kadar yaygın olmasa da edebiyat konulu bu müzeler de müzecilik literatürüne yerleşmiş durumdadır. Ülkemizde çok yaygın olmamakla birlikte bu tür müzeler özellikle edebiyatıyla öne çıkan ülkeler için önemli birer kültürel sembol, turizm ögesi ve dolayısıyla ekonomik bir güçtür.

Edebiyat konulu müzelerin koleksiyonlarında edebiyatı ilgilendiren belge ve objeler, edebiyatçıların kişisel eşyaları, fotoğrafları, mektuplar, elyazmaları vb. belge ve nesneler yer alır. Bu tür müzeler bir ülkenin genel edebiyatını ya da edebiyatın belirli bir dönemini kapsayabileceği gibi bir edebiyatçı evinin müzeleştirilmesi şeklinde de hayata geçirilebilmektedir. Edebiyat konulu müzelerin ana özelliği koleksiyonun konusunun edebiyat veya edebiyatçı olmasıdır.

¹ Ekfrasis: Görsel temsilin sözlü temsili, sessiz sanat nesnelerini seslendirmek, sanat yapıtının retorik tasvirini sunmak, kişiyi, yeri, resmi zihnin gözü önüne getirmeyi (hatırlatmayı) amaçlayan sözlü tasvir. (W.J.T Mitchell, İkonoloji: İmaj, Metin, İdeoloji, çev. Hüsamettin Arslan, İstanbul, Paradigma Yayıncılık, 2005, s.127).

² Berkan Ulu ve Mustafa Şahiner, “Bir Geleneğin Kırılma Noktası: Ekfrasis ve İngiltere’de Müzecilik”, **Edebiyat Fakültesi Dergisi**, c. 27, s. 2, (Aralık 2010): 129.

Çalışmanın Önemi ve Amacı: Türkiye’de Türk edebiyatının dönemlerini, başlıca temsilcilerini ve yapıtları tanıtacak çağdaş müzecilik anlayışında bir edebiyat müzesi bulunmamaktadır. Bazı edebiyatçı evleri müzeye dönüştürülmüştür. Kitaplıklar yapıtları, edebiyatla ilgili el yazmalarını bir ölçüde koruyabilmişse de edebiyatçının edebi anlayışını, iç dünyasını, esin kaynaklarını aktararak onları daha iyi anlatacak, tanıtacak ve yaşatacak belgeler, kişisel eşyalar, yapılar bütünüyle yok olmuştur. Eski edebiyatımızla ilgili anılar ve belgeler, kitaplıklara dağılmış yazmalardan ve birkaç mezar taşından öteye geçmemektedir. Yeni edebiyatımız da bilgi ve belgeleri, görsel anıları, kişisel eşyayı derleyen bir müzeden yoksundur.

“Dünyadaki Örnekleri Bağlamında Edebi Belleğin Korunması ve İstanbul’da Bulunan Edebiyat Konulu Müzelerin İncelenmesi” başlıklı bu çalışmada; Türkiye’de, edebiyatımızın tümünü ya da belirli bir dönemini bütünüyle anlatan bir müzenin bulunmadığı gözleminden yola çıkılarak, edebi belleğin önemi ve korunması gerekliliği konusunu bir kez daha gündeme getirmek, farkındalık yaratmak hedeflenmiştir.

Konuya ilişkin mevcut çalışmaların ve sorunların genel tespit olarak ele alındığı çalışmanın amacı; İstanbul’da bulunan, adında müze sözcüğü geçen ve konusu edebiyat olan kurumları müzebilimsel açıdan incelemek ve değerlendirmek; bu yolla söz konusu kurumların edebi belleğimizin korunmasındaki yerini ve rolünü belirlemektir. Bu amaçla konu teorik ve pratik açıdan ele alınmış; edebi belleğin önemi ve korunması, edebiyat konulu müzelerin müze türleri arasındaki yeri, değişik ülkelerdeki edebiyat konulu müze örnekleri ve Türkiye’deki genel durum/yaklaşım konuya dâhil edilmiştir. Ancak müzebilimsel inceleme yalnızca İstanbul’daki edebiyat konulu müzeler ile sınırlandırılmıştır. Bunun bir nedeni edebiyat konulu müzelerin çoğunlukla İstanbul’da bulunması ise de esas neden; hem bir kültür başkenti hem de kendisi defalarca edebiyata konu olmuş bir kent olması nedeniyle İstanbul’un, ileride kurulabilecek bir edebiyat müzesi için aday olarak düşünülmesidir. Çalışma aynı zamanda, kentin, edebi belleğin korunması kapsamındaki birikimini de ortaya koyacaktır.

Yöntem ve Kapsam: Yöntem olarak; çalışmada karma araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırma verileri ilk aşamada yayın-belge taraması, sonrasında ise müze ziyaretleriyle yapılan gözlem ve görüşmeler yoluyla toplanmıştır. Tezin kuramsal çerçevesinin araştırıldığı literatür taramasında çeşitli kütüphaneler ve internetten yararlanılmış, bu kapsamda;

- Beyazıt Devlet Kütüphanesi
- İstanbul Modern Müzesi Kütüphanesi
- Yıldız Teknik Üniversitesi Kütüphanesi
- Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezi
- Ek 1’de verilen Kültür ve Turizm Bakanlığı’na bağlı İstanbul’daki müzeler listesi³
- Ek 2’de verilen Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın İstanbul’daki özel müzeler listesi⁴
- Vakıflar Genel Müdürlüğü’nün Müzeler Rehberi⁵
- İBB’nin Müzeler ve Kütüphaneler Rehberi⁶
- Müzeler ve Müzecilik Bibliyografyası⁷
- Türkiye Müzeleri Rehberi⁸
- İstanbul Müzeleri Rehberi^{9,10}

üzerinden konuyla ilgili ulusal-uluslararası akademik yayınlar; kitaplar, dergiler ve tezler taranmıştır. Ayrıca çeşitli ülkelerdeki müzelerin belirlenmesi ve ön incelemesinde kullanılmak üzere müze dizinleri (Museum Directories) yine internet üzerinden taranmış ve müze web siteleri incelenmiştir.

³ "Bakanlığımıza Bağlı Müzeler", Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, <http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,43253/bakanligimiza-bagli-muzeler.html> [17.03.2015].

⁴ "Özel Müzeler", Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, <http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,43980/ozel-muzeler.html> [17.03.2015].

⁵ "Müzeler", Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü, <http://www.vgm.gov.tr/icerik.aspx?Id=1> [17.03.2015].

⁶ "Müzelerimiz", İBB, Atatürk Kitaplığı, <http://ataturkkitapligi.ibb.gov.tr/ataturkkitapligi/index.php?dil=tr&p=3> [17.03.2015].

⁷ Sümer Atasoy, Nevin Çakmakoglu Barut, **Müzeler ve Müzecilik Bibliyografyası (1977-1995)**, (İstanbul: YTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzecilik Anabilim Dalı Yayınları, 1996).

⁸ Mehmet Önder, **Türkiye Müzeleri** (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1995).

⁹ Nurhayat Yazıcı, **İstanbul Müzeleri** (İstanbul: Uranus Fotoğraf Ajansı ve Yayıncılık, 2010).

¹⁰ "Müzeler", İBB, Şehir Rehberi, <http://www.ibb.gov.tr/sites/ks/tr-TR/2-Sehir-Rehberi/Pages/Istanbul-Rehberi.aspx?&t=2&c=13> [17.03.2015].

Edebiyat Konulu Müzeler Üzerine Literatür Hakkında: Konu ile ilgili olarak çoğu doğrudan edebiyat müzeleri ile ilgili olmayan sınırlı bir literatür mevcuttur. Uluslararası literatürde kaynakların başında ICOM (International Council of Museums / Uluslararası Müzeler Konseyi) ve ICOM'un ICLM (International Committee for Literary Museums / Edebiyat Müzeleri Uluslararası Komitesi), DEMHİST (International Committee for Historic House Museums / Tarihi Ev Müzeler Uluslararası Komitesi) gibi bazı uluslararası komitelerinin çalışmalarından üretilmiş ya da bu komitelerin desteğiyle ortaya konmuş yayınlar gelmektedir. Bu yayınlar genelde sanatçı müzeleri veya tarihi ev müzeleri konu edinse de yine de edebiyat konulu müzelerin yalnızca bir kısmını ele alan yayınlardır. Edebiyat konulu müzeleri müzecilik açısından bütünsel olarak ele alan genel bir yayın bulunmamaktadır.

Tarihi evler ile ilgili olarak S. Butcher-Youngs'ın "Historic House Museums (Tarihi Ev Müzeler)" adlı eseri ve Museum International Dergisi'nin 2001 yılında yayınlanmış "Historic House Museums" ana temalı sayısı bu konudaki en ayrıntılı yayınlardır. Bu yayınlarda tarihi evlerin tanımından sınıflandırılmasına, özelliklerinden sürdürülebilirliklerine kadar pek çok konu ele alınmıştır. Yine tarihi evler konulu çok sayıda makale ve sanatçı müzelerini ele alan, çoğunlukla söz konusu müzelerin tanıtımı ve/veya sürdürülebilirlikleri konulu yayınlar ise genel içerikli yayınlardır.

Türkiye'de bu konuya ilişkin literatür ise yok denecek kadar azdır. Bunların bir kısmı edebiyatçıların edebi anlayışlarını ele alırken edebi belleğin yaşatılması gerekliliğine vurgu yapan yayınlardır. Diğerleri ise çoğunlukla "tarihi ev müzeler"i mimari açıdan değerlendiren yayınlardır.

Özge Karlık'ın "From the Author to the Reader: Visiting Literary House-Museums in Istanbul"¹¹ isimli yüksek lisans tezinde Tevfik Fikret, Sait Faik ve Hüseyin Rahmi Gürpınar'a ait ev müzeler özellikle mimari açıdan ayrıntılı olarak incelenmiş ancak müzecilik açısından değerlendirilmemiştir. Aynı şekilde Aslıhan Günhan'ın yüksek

¹¹ Özge Karlık, "From the Author To The Reader: Visiting Literary House-Museums in İstanbul" Yazar'dan Okuyucuya: İstanbul'daki Yazar Müze Evlerini Ziyaret Etmek (Yüksek Lisans Tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Mimarlık Bölümü, Ankara 2009)

lisans tezi¹² ve Ayşen Savaş'ın eski yapılara yeni fonksiyon kazandırılması konusunu ele aldığı makalesi¹³ tarihi evleri mimari açıdan ele alan diğer kaynaklardır. “Kişisel Mekânların Müzeleştirilmesi: Burgaz Ada Sait Faik Abasıyanık Evi Örneğinin İrdelenmesi”¹⁴ konulu yüksek lisans tezi ise bir müze ile sınırlandırılmış olmakla birlikte konunun müzecilik açısından ele alınmış olması nedeniyle ayrıca belirtilmelidir.

Bunlara ek olarak Tarihi Evleri Koruma Derneği'nce düzenlenen Tarihi Evler / Ev Müzeler Sempozyumlarının konu ile ilgili bir birikim yarattığı da şüphesizdir. Bahriye Çeri'nin “İstanbul Edebiyat Haritası” adlı eserinde İstanbul'daki edebi mekanlar ve edebiyatçı evlerine ilişkin bilgiler sunulmaktadır¹⁵.

Türkiye'deki edebiyat konulu müzeleri tek tek ele alan çeşitli kitap ve makaleler de bulunmaktadır: Hüseyin Rahmi Gürpınar Evi Müzesi'ni ele alan “Kuyruklu Yıldız Altında Bir Ev”¹⁶, Aşiyân Müzesi'ni ele alan “Aşiyân”¹⁷ ve Masumiyet Müzesi ile ilgili “Şeylerin Masumiyeti”¹⁸ adlı yayınlar birer örnektir. Ayrıca genel olarak Türkiye veya İstanbul müzelerini ele alan kitaplar; pek çoğu Aşiyân Müzesi ile ilgili olmak üzere müzeleri tek tek ama, genel çerçevede veya çeşitli yönleri ile ele alan ansiklopedi maddeleri; makale ve gazete yazıları da mevcuttur. Bu noktada Konur Ertop'un “Milliyet Sanat” dergisinde yayınlanan “Edebiyat Müzeleri” adlı yazı dizisini, konuya ilişkin mini bir dizin oluşturması açısından ayrıca belirtmekte fayda bulunmaktadır: Bu dizi yazıda müzeleştirilmiş mevcut yazar evleri ana hatları ile ele alınmıştır.

Çalışma kapsamındaki müzelerin incelenmesinde ve müzebilimsel değerlendirmede ikinci aşama gözlemdir. Tez yazarı tarafından ziyaret edilen müzeler için bu amaçla standart bir bilgi edinme formu (Ek 3) hazırlanmış, son olarak ilgililerle

¹² Aslıhan Günhan, “From Houses to House Museums: Architectural Representation of Different Narrations” (Yüksek Lisans Tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2011)

¹³ Ayşen Savaş, House Museum: A New Function for Old Buildings, **METU Journal of the Faculty of Architecture**, y.27, s.1 (2010): 139-160.

¹⁴ Seden Uz, “Kişisel Mekânların Müzeleştirilmesi: Burgaz Ada Sait Faik Abasıyanık Evi Örneğinin İrdelenmesi” (Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Ve Tasarım Ana Sanat Dalı Müzecilik Programı, İstanbul 2010)

¹⁵ Bahriye Çeri, **İstanbul Edebiyat Haritası** (İstanbul: Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, 2010).

¹⁶ Mustafa Farsakoğlu ve diğ., **Kuyruklu Yıldız Altında Bir Ev**, (İstanbul: Adalar Vakfı, 2000).

¹⁷ Ebubekir Pamukçu, **Aşiyân**, (İstanbul: Piya Yayınevi, 1980).

¹⁸ Orhan Pamuk, **Şeylerin Masumiyeti**, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2012)

gerçekleştirilen görüşmelerle tamamlanan incelemelerin sonucu, her bir müze için değerlendirme başlığı altında belirtilmiştir.

Çalışmanın “giriş” bölümünden sonra gelen ikinci bölümünde “edebi bellek kavramı” ele alınmıştır. Bu çerçevede edebiyat, edebi belleğin toplumsal rolü, edebi belleğin önemi ve edebi belleğin korunması konularına yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde “edebiyat konulu müze” kavramı, sınıflandırılması ve türleri incelenmiştir. Bu bölüm söz konusu müzelerin, müzebilim açısından incelenmesine olanak sağlayacak teorik altyapıyı oluşturmak amacıyla çalışmaya dâhil edilmiştir. Bu bağlamda, ele alınan edebiyat ve edebiyatçıyı konu edinen çeşitli kurumlar (müzeler), Türkiye’deki mevcut yaklaşım da göz önünde bulundurularak yeniden sınıflandırılmış; dört ve beşinci bölümdeki incelemeler bu çerçevede yapılmıştır.

Dördüncü bölümde edebiyat konulu müze türleri dünyadaki örnekleri bağlamında incelenmiş, pek çok tür ve sayıdaki edebiyat konulu müzeleri örneklemek üzere “Edebiyat Müzeleri”nden on, “Tarihi Ev Müzeler”den beş ve “Diğer Edebiyat Konulu Müzeler” başlığı altında beş olmak üzere toplam yirmi müze çalışmaya dâhil edilmiştir. Bu müzelerin seçiminde, farklı tür ve ülkeler dağılımına dikkat edilmiş ve iyi örnek oluşturmaları esas alınmıştır.

Beşinci bölümde Türkiye’deki mevcut durum genel olarak, İstanbul’daki edebiyat konulu müzeler ise müzebilimsel açıdan, özellikle koleksiyonları ve sergileme yöntemleriyle ayrıntılı olarak incelenmiştir. İncelemede standart oluşturmak amacıyla bir bilgi toplama formu hazırlanmış ve müzelere ilişkin veriler bu doğrultuda elde edilmiştir; söz konusu yöntemle ilişkin detaylı bilgi ilgili bölümde belirtilmiştir.

Çalışmanın altıncı ve son bölümü Sonuç ve Öneriler bölümüdür. Bu bölümde çalışma genel olarak değerlendirilmiş, İstanbul’da bulunan edebiyat konulu müzelerin mevcut sorunları ele alınmış / ortaya konmuş ve bazı çözüm önerileri sunulmuştur. Edebiyat konulu müzelerin gelişimine katkı sağlamak amacıyla çeşitli önerilere de yer verilen bu bölümde; genel olarak Türkiye, özel olarak ise İstanbul’da bir edebiyat müzesine duyulan gereksinim bir kez daha vurgulanmıştır.

2. EDEBİ BELLEK VE EDEBİ BELLEĞİN KORUNMASI

Bu bölüm çalışmanın temel hedefine yönelik olarak ilişkili kavramların incelenmesi ve teorik altyapının oluşturulmasına ilişkindir.

Edebi belleğin önemi ve korunmasının gerekliliği konusuna vurgu yapmak, farkındalık yaratmak hedefi ile yola çıkılan çalışmanın bu bölümünde öncelikle edebiyat ve edebi bellek kavramları üzerinde durulmuştur. Hem toplum için anlam ve önemini hem de bir sanat dalı olarak kabul edilmesini gösterecek şekilde edebiyatın tarihsel gelişimi de başlangıcından 18. yüzyıl sonlarına kadar kısaca ele alınarak bu bölüme dâhil edilmiştir. Ardından edebi bellek kurumlarından biri olarak “edebiyat konulu müzeler”in yeri ve önemini belirlemek açısından edebi belleğin önemi ve koruma biçimleri ele alınmıştır.

2.1. Edebiyat ve Edebi Bellek

Edebiyatçılar tarafından üzerinde hemfikir olunmuş bir tanımlı bulunmamakla birlikte *edebiyat* çoğunlukla; “dille yapılan güzel sanat; malzemesi dil olan bir sanat¹⁹”, “düşünce, duygu ve hayallerin yazı veya sözle, dil vasıtasıyla güzel şekilde ifade edilmesi sanatı²⁰” gibi, bir “sanat” olduğunu vurgulayan genel ifadelerle tanımlanmış ve en eski sanat dallarından biri olarak kabul görmüştür. Öyle ki başlangıcına dair arayışlar, bazı araştırmalarda belirtildiği gibi sanatın başlangıcı ile eş tutulmuştur²¹: İnsanın yeryüzünde varoluşu, ilkel insanın doğa ile savaşımındaki (alet yapımı, bildirişme dizgesi olarak dilin ortaya çıkışı gibi) doğayı dönüştürmeye yönelik yaratıcı çalışma²² ve özellikle büyü “... her türlü sanatın başlıca özü”²³ ise “...

¹⁹ İsmail Çetişli, **Edebiyat Sanatı ve Bilimi**, (Ankara: Akçağ Yayınları, 2011), 70.

²⁰ D. Mehmet Doğan, **Doğan Büyük Türkçe Sözlük**, (Ankara: Yazar Yayınları, 2014), 449.

²¹ Mustafa Ayyıldız, Hamdi Birgören, **Edebiyat Bilgi ve Kuramları**, (Ankara: Akçağ Yayınları, 2009), 50.

²² Mehmet Önal, **Edebiyat Sanatı**, (Ankara: Kurgan Edebiyat, 2012), 30.

²³ Ernst Fischer, **Sanatın Gerekliliği**, çev. Cevat Çapan, (İstanbul: Payel Yayınevi, 2005), 34.

edebiyatın başlangıcı da bu aşamada aranır. Çünkü onun anlatım aracı dildir. Edebiyat toplumsal gelişime bağlı olarak dille birlikte serpilir, türlere ayrılır”²⁴.

Edebiyatın gelişimi; edebiyat tarihi açısından -yazının bulunuşu temel alınarak- sözlü ve yazılı olarak iki dönemde ele alınmakla birlikte, gelişim sürecindeki bir aşamayı saptamak açısından yapılan bu ayırmada asıl gelişimin yazıyla başlamış olduğu, genel kabuldür²⁵. Ayrıca edebiyatın; duygu, düşünce ve hayallerin dil malzemesi vasıtasıyla ifade edildiği *yazılı ve sözlü* ürünlerin tamamını kapsadığı ve bu kapsamda var olan bilginin, duygu ve düşüncenin *ifade ediliş tarzının* bir sanat olduğu belirtilir²⁶. Ancak neden üzerinde hemfikir olunan bir tanımının yapılamayacağı da bu noktada açıklanabilir: Gerek genel ifadelerle gerekse daha ayrıntılı yapılan tanımlar, *sanat olarak edebiyatın* ne olduğunu açıklamaya yetmez. Çünkü edebiyat, diğer sanatlar gibi tarihsel süreç boyunca gelişip değişen nitelikler taşır. Bu yüzden tıpkı sanatın tanımı gibi, edebiyatın tanımı da bir yandan çok kolaymışçasına genel ifadelerle ele alınırken diğer taraftan üzerinde hemfikir olunan bir tanım ortaya konamayacak kadar tartışmalıdır. Sanatta neyin “sanat” olarak adlandırılacağı sorusu gibi edebiyatta da neyin; sözlü veya yazılı hangi metnin “edebi/debiyat” olarak kabul edileceği sorusu bu tartışmaların temelidir. Sanat algısı, toplumsal değerler, özellikle de estetik konusundaki görüşler değiştikçe değişen ve değişecek olan edebiyatın bu nedenle ortak kabul gören bir tanımı olmadığını, belki de olamayacağını; Menteşe’nin²⁷, tanımların dışarda bıraktığı/bırakacağı ürünlere vurgu yaparak belirttiği şu sözleri de açıklamaktadır:

“Hepimiz edebiyatın ne olduğunu biliriz ancak edebiyatın her türünü kapsayacak bir tanım bulabilir miyiz veya böylesi bir tanım var mıdır; Edebiyatın ne olduğunu kapsamlı bir şekilde ifade ettiğini düşündüğümüz her tanımın karşısına onun sınırlarını zorlayan bir edebiyat yapısı mutlaka çıkacaktır.”

Edebiyat, okuyana estetik bir tat vermek amacıyla yazılmış olan ya da böyle bir amacı olmasa bile, biçimsel özellikleriyle bu düzeye ulaşabilen bütün yazılı yapıtlardır²⁸. Edebiyat bilimi ve ilişkili alanlar açısından her ne kadar tartışılabilir tanımları olsa da ortak kabul gören yönleriyle edebiyat bir sanattır. Sanatın her türünde olduğu gibi edebiyatın da toplumla ilişkisi yadsınamaz. Antik dönemde şairin toplumdaki yeri, sonrasında -gramer ve söz sanatları ile birlikte- toplumun

²⁴ “Edebiyat Nedir?”, <http://www.edebiyatdilanlatim.com/edebiyat-nedir.html> [25.2.2016].

²⁵ Mehmet Önal, **Edebiyat Sanatı**, (Ankara: Kurgan Edebiyat, 2012), 39.

²⁶ Kemal Erol, “Tarih - Edebiyat İlişkisi ve Tarihî Romanların Tarih Öğretimine Katkısı”, *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, c. 1, s. 2 (2012): 60.

²⁷ Oya Batum Menteşe, “Edebiyat Nedir?”, *Littera Edebiyat Yazıları*, ed. Cengiz Ertem (Ankara: Ürün Yayınları, 2008), http://www.littera.hacettepe.edu.tr/TURKCE/22_cilt/mentese_5.pdf [22.09.2015].

kendisine yüklediği anlam ve nihayetinde güzel sanatlar sınıflamasına dahil edilişi şeklindeki gelişim süreci bu ilişkiyi yansıtmaya açısından önemlidir²⁹.

Antik dünyada edebiyat (literatür) terimi bugünkü yaratıcı yazılar dünyasını işaret eden bir anlam içermiyordu. Günümüz edebiyat anlayışına en çok yaklaşan edebi tür, şiirdi. Antik dönemde Homeros, Vergilius ve Horatius gibi figürler ile şairin önemi ve özerkliği belirmeye/belirginleşmeye başlamıştır³⁰.

17. yüzyılda Fransa’da Academie Française’in kurulması ve İngiltere’de saray şairlerinin tayin edilmesi şiirin ve dolayısıyla edebiyatın toplumsal statüsünün gelişmesini sağlamış; bu dönemde gramer, edebiyat ve söz sanatları “doğru beğenin, iyi terbiyenin ve bütün doğru yönetimlerin kaynağı” şeklinde tanımlanmıştır³¹. Aynı yüzyılın sonlarında şiir, roman ve dramın oluşturduğu edebiyatın, güzel sanatlar arasındaki kategorisi belirginleşmeye başlamış; 18. yüzyıl ortalarında “edebiyat”ın da dâhil olduğu güzel sanatlar sınıflaması, bugünkü şekline yakın olarak biçimlenmiştir³².

Öte yandan edebiyat-toplum ilişkisi, tıpkı sanatın her alanında olduğu gibi karşılıklı/çift yönlüdür; sanat/edebiyat toplumsal olgulardan etkilenirken, toplumsal olgular da sanatı/edebiyatı etkiler.

“Edebiyat eseri belli bir sanatkârın kaleminden çıkmış olması sebebiyle öncelikle bireyseldir. Ancak unutulmamalıdır ki, sanatkâr dediğimiz insan, bir topluma/millete mensuptur ve mensup olduğu toplum/milletin sosyal, siyasal, ekonomik, kültürel şartları içinde kimlik ve kişiliğini bulur. Ayrıca o, sanat veya eserinde çağının ve kendinden önceki çağların sanatının tesiri altındadır. Bütün bunlar bize, edebiyat eserinin var olduğu toplum, millet, devir, edebî gelenekle ne kadar iç içe olduğunu düşündürür”³³

sözleri gibi, Abdülhak Şinasi Hisar’ın “*Edebiyat bir toplumun hafızası, fikrinin ve hayatının hatıraları demektir*”³⁴ şeklindeki edebiyat tanımı da, bu ilişkiyi vurgular. Edebiyat ve toplum arasındaki ilişki, edebiyatın, kültürün en önemli ögesi olmasından da kaynaklanır.

“... Edebiyat eserleri, sanatkârın kaleminden çıktığı andan itibaren okuyucuya hitap etmesi, onu var eden sanatkârı ve özünü oluşturan içeriği, estetik yapısı ve dili bakımından sosyal [...]

²⁸ “Edebiyat”, **Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi**, c. 7, 15. bs. (İstanbul: Ana Yayıncılık, 1987), 627.

²⁹ Larry Shiner, **Sanatın İcadı Bir Kültür Tarihi**, çev. İsmail Türkmen (İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2004), 52 vd.

³⁰ **age**, 52 vd.

³¹ **age**, 120 vd.

³² **age**, 120 vd.

³³ “Edebiyat Nedir? Edebiyatın Özellikleri Nelerdir?”, <http://www.dilededebiyat.net/edebiyat-nedir-edebiyatin-ozellikleri-nelerdir.html> [25.2.2016].

³⁴ Abdülhak Şinasi Hisar, **Boğaziçi Mektupları**, 3. Bs. (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2008), 163.

ve kültürel bir değerdir. Bir başka ifadeyle edebiyat, tarihi varlığı, söz konusu varlığının var oluş zemini, var edeni, ifade malzemesi, bünyesini oluşturan iç ve dış unsurları, tarih içinde şekillenen geleneği, estetik değerleri ve topluma hitap edip onu şekillendirmesi bakımından da hep kültürel bir değerdir. Bunun da ötesinde edebiyat, aynı zamanda kültür potasının tümünü kucaklama kudretine sahip bir sanat dalıdır. Hiçbir kültür unsuru düşünülemez ki, edebiyatın estetik dünyası içinde yer almamış olsun. Son bir husus ise, edebiyatın hem kendi değerlerini hem de diğer kültür değerlerini, dün-bugün-yarın devamlılığı içinde saklanması, korunması ve geleceğe taşınmasında üstlendiği büyük görevidir. Bu noktada edebiyat, önemi inkâr edilemeyecek çok açık bir kültür köprüsüdür³⁵.

Edebiyat toplumlar için, salt bir sanat veya kültür ögesi olmanın ötesinde de bir öneme sahiptir. Kula estetik ve edebiyatı ele aldığı kitabının önsözüne şöyle başlar:

“İnsanın insancıllaşmasına ve dünyanın yaşanırlaşmasına en belirleyici katkıyı yapan estetikdir, dolayısıyla da edebiyattır. Güzelliği öne çıkaran estetik ve edebiyat, insanın gizil güç olarak içinde taşıdığı yıkım eğilimini denetlemesi ve etkisizleştirmesinin de güvencesidir³⁶.”

Yukarıdaki açıklama ve alıntılar edebiyatın insan ve toplum için önemini, edebiyatın toplumsal yönünü vurgular. Bir sonraki bölümde ele alınacak olan edebi belleğin korunması gerekliliği konusu da bu noktada önem kazanır. Ancak edebi belleğin korunması konusundan önce, çalışmada ortak bir anlayış ve kavrayış oluşturmak açısından “edebi bellek” kavramının da irdelenmesi gerekir.

Sözlük anlamıyla bellek, “geçmiş yaşantıları ve bilgileri akılda tutma ve hatırlama gücü”³⁷ ya da “yaşananları, öğrenilen konuları, bunların geçmişle ilişkisini bilinçli olarak zihinde saklama gücü, dağarcık, akıl, hafıza, zihin”³⁸ olarak tanımlanmaktadır. Terim anlamıyla bellek geçmişini saklama ve yeniden meydana getirme yetisi olarak veya hem saklama ve hem de saklananın gerektiğinde yerine yerleştirme olarak tanımlanmaktadır³⁹. Hatırlama ve unutma kavramlarıyla doğrudan ilişkili olan bellek, *edebi* sıfatı ile birlikte kullanıldığında da bu yönleriyle önem kazanır. Bu noktada başlangıçtan 20. yüzyıl başlarına dek bireysel bir kavrayışla ele alınan bellek çalışmaları/bellek kuramlarının bu tarihten itibaren kolektif ya da toplumsal odaklı ve nihayetinde kültürel olarak ele alınmaya başlamış olması⁴⁰ da ayrı bir önem taşır. Çünkü geçmişin mirasının korunması ve gelecek kuşaklara aktarılmasının önemi, modernitenin unutkanlık sorunu karşısında, belleğin kültürel olarak ele alınması fikri

³⁵ “Edebiyat Nedir? Edebiyatın Özellikleri Nelerdir?”, <http://www.diledebiyat.net/edebiyat-nedir-edebiyatin-ozellikleri-nelerdir.html> [25.2.2016].

³⁶ Onur Bilge Kula, **Kant, Schiller, Heidegger Estetik ve Edebiyat** (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2012), 1.

³⁷ “Bellek”, <http://www.ds-istanbul.de/uebungen/pdf/tuerkisch/bellek.pdf> [14.10.2016]

³⁸ Şükrü Haluk Akalın, **Türkçe Sözlük** (Ankara: Türk Dil Kurumu, 2009)

³⁹ Orhan Hançerlioğlu, “Bellek”, **Felsefe Ansiklopedisi**, c. 1, 3. bs. (İstanbul: Remzi Kitabevi, 2000), 148.

⁴⁰ M. Emir İlhan, **Gelenek ve Hatırlama: Belleğin Kültürel Olarak Yeniden İnşası Üzerine Bir Tartışma**, Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 10/8 Spring 2015, p. 1395-1408, ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8276> [14.10.2016]

ile 20. yüzyılın ikinci yarısında yeniden anlam kazanmıştır. Bu nedenle edebi bellek de geçmişin bu yöndeki mirasının gelecek kuşaklara aktarılmasında belleğin toplumsal ve kültürel işleyişi ile ilgili olarak değerlendirilmelidir: Buradaki bellek bireysel olanı değil toplumsal olanı ifade etmektedir. Böylece *edebi bellek*; edebi (edebiyata ilişkin, edebiyatla ilgili) olanı, edebi olanın “geçmiş”le ilişkisini ya da edebi geleneği bilinçli olarak, toplumca zihinde saklamayı ve hatırlamayı kapsayacak şekilde *edebiyata dair bütüncül bir bilinç* olarak ifade edilebilir. Bu değerlendirme doğrultusunda edebi bellek; edebi eser, üreticisi olan sanatçı ve bunların var oluşunda rolü olan tüm unsurları içerir.

2.2. Edebi Belleğin Önemi ve Korunması

Kendi değerlerinin olduğu kadar diğer kültür değerlerinin de saklanması, korunması ve geleceğe aktarılmasındaki rolü nedeniyle *kültürün taşıyıcısı* olarak ifade edilen edebiyata bu sıfatı kazandıran en güçlü öge toplumla ilişkisindeki karşılıklılık/çift yönlülük niteliğidir. Toplumsal olaylar ve gelişmeler edebiyatı etkiler ve ona yön verirken edebiyat da toplumu değiştirip dönüştürür, toplumun inşasında rol oynar. Bu husus bir yandan “edebiyata dair olan”ın, daha işlevsel ve kapsamlı bir şekilde “edebi bellek” olarak ifade edilmesinin nedenlerini oluştururken diğer taraftan bu belleğin korunması gerekliliğinin önemini de açıklar. Çünkü edebi bellek; edebi eser, üreticisi olan sanatçı ve -esas olarak- bunların var oluşunda rolü olan tüm unsurları kapsar. Bu nedenle edebi belleğin korunması için gerekli olan unsurlar aşağıdaki başlıklar doğrultusunda sınıflandırılabilir:

Doğrudan edebiyatın kendisi: Edebi eserin kendisini, ilk müsveddelerini, ilk baskılarını veya el yazmalarını kapsar. Sözlü edebiyatın yazılı ve görsel taşıyıcıları da -edebi ve edebi kuramsal yayınlar, filmler, kasetler, videolar vb. malzeme- bu başlık altında ele alınabilir.

Edebiyatın üreticisi olan edebiyatçı ile ilgili varlıklar: Edebiyatçının yaşadığı veya çalıştığı mekân olan yapı, anıt ve evler gibi taşınmaz varlıkları başta olmak üzere edebiyatçının kullandığı ve ürettiği taşınır nesnelerdir. Örneğin; mektuplar, özellikle okumayı ve yazmayı temsil eden gözlük, kalem, daktilo gibi kişisel eşyalar ve diğer gündelik eşyaları kapsar. Bunun yanında edebiyatçı anısına yapılmış olan bir anıt veya heykel de bu başlık altında sınıflandırılabilir.

Edebiyatçılarla özdeşleşmiş mekânlar: Kafe, kahve veya sokak gibi fiziki bir mekân olabileceği gibi bir ağaç, bir sahil, tekne gibi mekâna anlam veren simgesel bir varlık da olabilir.

Edebi eserlerde geçen yerler/simgeler: Edebi eserlerde geçen her tür mekân, yapı, eser, anıt, semt, kent silueti vb. çevresel unsurları kapsar.

Edebi belleğin korunması konusu bu unsurların tümünün korunmasıyla ilişkilidir. Bunlardan taşınabilir kültür varlığı niteliğinde olanların korunmaları, bir bellek kurumunda koruma altına alınabileceklerinden dolayı görece daha kolay ve yaygın bir koruma yöntemidir. Diğerlerinin yaşatılması ise özel ilgi ve farklı stratejiler, farklı yöntemler gerektirir. Daha çok taşınmaz kültür varlığı niteliğinde olan bu unsurların koruma altına alınması ve değerlendirilmeleri özellikle edebiyatıyla öne çıkan ülkeler için önemli birer kültürel sembol, turizm ögesi ve dolayısıyla ekonomik bir güç olarak önemsenmekte, başarılı örnekler oluşturmaktadır. Ancak ülkemizde bu tür örneklerle rastlamak pek mümkün olmamaktadır. Edebiyatçının yaşadığı mekânı müzeleştirmek veya edebi ürünlerin bir bellek kurumunun koleksiyonlarına dâhil edilmesi gibi sayılı örnekler vardır. Ancak, edebiyatçılarla özdeşleşmiş mekânların ya da edebi eserlerde geçen yerlerin/simgelerin bilinçli olarak korunduğu örnekler - tesadüfen günümüze gelmiş ve çoğu, özelliğini kaybetmiş olanlar hariç- maalesef bulunmamaktadır. Bu nedenle edebi belleğimizin korunması konusunda bütüncül bir anlatım oluşturmaya olanak vermeyen bir koruma anlayışının hâkim olduğu söylenebilir. Bu çerçevede öncelikle edebi belleğin değişik unsurlarını bulunduran kurumlardan kısaca söz etmek faydalı olacaktır.

Edebi belleği koruyan başlıca üç kurum olan kütüphaneler, arşivler ve müzeler sakladıkları fikir ve sanat eserleriyle, insanlığın mirasını biriktiren, koruyan ve kullanıma sunan hazineler⁴¹ olarak tanımlanmaktadır. Arşiv ve kütüphaneler “edebi el yazmaları” açısından da zengin kurumlardır. Edebi el yazması; edebi metinlerin müsveddelerini ve düzeltilmiş kopyalarını tanımlamaktadır. Edebiyat arşivleri ise tek tek yazarların, edebiyata dair kurum ve kuruluşların arşivleri olarak tanımlanmaktadırlar⁴². Bu tür malzemeler geleneksel olarak milli kütüphaneler,

⁴¹ Hisar, **age**, 163.

⁴² Bekir Kemal Ataman, “Özel Arşivler”, **İskenderiye Yazıları**, c. 4, s. 9 (1997), http://archimac.org/BKACV/Articles/Ozl_Ars.spml [12.10.2009]’dan aktaran Neslihan Aracı, “İstanbul’daki Bilgi ve Belge Merkezlerinde Bulunan Şahıs Arşivleri Üzerine Bir İnceleme” (Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 2010), 20.

müzeler veya uzmanlaşmış kurumlarda korunmaktadır⁴³. Bu malzemeler arasında genellikle önemli edebi şahsiyetlerin yaşamları ve faaliyetlerini belgeleyen şiirleri, oyunları ve romanları, özel yazışmaları, günlükleri, çizimleri ve el yazısı notları yer almaktadır⁴⁴. Önemli şair ve yazarların edebi üretimlerini bünyesinde bulunduran bu tür kurumlara yurt dışında örnek olarak; “Literary Manuscript Collections” ile University of Minnesota ve “The Poetry Collection” ile University of Buffalo gösterilebilir⁴⁵. Türkiye’de de başta “Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi” olmak üzere yazma eserlere sahip olan kütüphaneler ve bir kısmı Ek 4’te verilen edebiyat koleksiyonlarına sahip çeşitli kurumlar bulunmaktadır.

Edebi belleğin diğer önemli merkezlerinden olan müzeler toplumların belleklerini, kültürlerini, hayallerini ve umutlarını saklar⁴⁶ ki bu müze kurumunun toplumsal varoluş nedenlerinin başında gelmektedir. Belleği topluma ulaştırmanın başlıca yöntemlerinden biri müzelerce korunup müzebilimsel ilkeler aracılığı ile yapılan uygulamadır. Müzeler, “hafıza ortamları, bellek mekânı, bellek merkezi, anı tutucu” olarak da adlandırılmışlardır⁴⁷. Tüm bu ifade ve tanımlamalar müze kurumu ve bellek olgusu arasındaki güçlü bağı göstermektedir. Dolayısı ile toplumlar için “edebi belleğe, edebi mirasa” sahip olma, koruma ve müzeler aracılığıyla kamuya ulaştırma tarih ve kültürün aktarımı açısından önemli bir sorumluluk olduğu kadar sosyal bir ihtiyaçtır da.

Edebi belleğin müzelerle topluma ulaştırılması açısından bir örnek olarak edebiyatçı evlerini konu alan “Unutulan Yazarların Unutulan Evleri” başlıklı makalesinde Dağlı “edebiyatçılarımızı hissedebileceğimiz tek yer, mezarlıklar” ironisine yer verir ve şu sözlerle devam eder: “... keşke geride kalan bir evleri ve o evlerde bizim ziyaretimizi bekleyen daktiloları, müsveddeleri, durmuş saatleri olsaydı...”⁴⁸. Farklı ülkelerden ev müze örnekleri ile İstanbul’daki edebiyatçı evlerini karşılaştırma imkânı veren bu

⁴³ Rosemary Seton, **The Preservation and Administration of Private Archives: A RAMP Study** (Paris: UNESCO, 1984): 20-21’den aktaran Neslihan Aracı, “İstanbul’daki Bilgi ve Belge Merkezlerinde Bulunan Şahıs Arşivleri Üzerine Bir İnceleme” (Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 2010), 20.

⁴⁴ Neslihan Aracı, “İstanbul’daki Bilgi ve Belge Merkezlerinde Bulunan Şahıs Arşivleri Üzerine Bir İnceleme” (Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 2010), 20.

⁴⁵ **age**, 21.

⁴⁶ Timothy Ambrose, Crispin Paine, **Museum Basics** (London: ICOM, 2005), 6.

⁴⁷ Sema Demir, “Kültürel Bellek, Gelenek ve Halk Bilimi Müzeleri”, **Milli Folklor Dergisi**, y. 24, s. 95 (2012): 189.

⁴⁸ Gülüm Dağlı, “Unutulan Yazarların Unutulan Evleri”, Milliyet Gazetesi Cadde Eki, 29 Ocak 2012, <http://cadde.milliyet.com.tr/2015/04/07/YazarDetay/1495215/unutulan-yazarlarin-unutulan-evleri> [07.04.2015].

makaledeki örnekler arasında Berlin'deki Bertolt Brecht'in evi ve Londra'daki Virginia Woolf'un evi bulunmaktadır. Dağlı, Brecht'le ilgili olarak “4 bin kitaplık kütüphanesi, el yazısı notları, klavyesi, hatta başucundaki son okuduğu gazete bile müze-evinde sergileniyor”; Woolf'la ilgili olarak da “kitaplığı, şöminesi, ısıtıcısı, aynası, halısı, her şeyi yerli yerinde, ziyarete açık. İngiltere'ye sadece Woolf'un izini sürmek için gidenlere özel bir tur programı bile hazırlamışlar” sözlerini ekler⁴⁹. Edebi belleğin bir unsuru olan edebiyatçı evleri bir yandan edebiyat/edebiyatçı ile ilişkili taşınır varlıklara ev sahipliği yaparken diğer taraftan kendileri de tarihi evler kapsamında kültür mirasının bir parçasını oluştururlar. Pinna'ya göre, tarihi evlerin dolayısıyla edebiyatçı evlerinin müzeye dönüştürülmesi tarihi sunma ya da temsil etme açısından da özel bir değer ve öneme sahiptir⁵⁰.

Edebi belleğin korunması konusunda önemli bir gerekçe de edebiyat turizmidir. Edebi belleğin çeşitli yollarla toplumla buluşmasından doğan “edebiyat turizmi” farklı toplumların birbirini tanınması, anlamasının yanı sıra ülkeye sağladığı ekonomik katkı açısından da önemli bir konudur.

“Edebiyat turizmi” son yıllarda dünya turizm literatüründe genişçe bir yer kaplamaktadır. Yazarın yaşadığı mekânları, yazardan geriye kalanları ve eserlerde geçen mekânları kapsayan “Edebiyat turizmi / literary tourism” ve “edebi coğrafya / literary geography” kavramları akademik turizm dergilerinde sıkça araştırma konusu olmaktadır. Edebiyatçılarımızdan Peyami Safa, edebiyat turizminin özünü “Bir insanı muhite, bir muhiti memlekete, bir memleketi dünyaya ve dünyayı varlığa bağlayan geniş münasebet üstünde çırpınan ve yayılan, sezen, düşünen ve kavrayan, bir kâinat vizyonu arayan büyük meraktır.”⁵¹ sözleriyle açıklamaktadır.

Zaman içinde; yazarların doğduğu veya yaşadıkları evleri ziyaret eden, okuduklarıyla gerçeklik arasında bir bağ kurmak amacıyla büyük eserlerin vücuda geldiği yerleri (coğrafyaları) izleyen, yazarların yürüdükleri yerlerde yürümekten, gördüklerini görmekten hoşlanan edebiyat ve kitapsever gezginler zümresi ortaya çıkmıştır.

⁴⁹ Gülüm Dağlı, “Unutulan Yazarların Unutulan Evleri”, Milliyet Gazetesi Cadde Eki, 29 Ocak 2012, <http://cadde.milliyet.com.tr/2015/04/07/YazarDetay/1495215/unutulan-yazarlarin-unutulan-evleri> [07.04.2015].

⁵⁰ Giovanni Pinna, “Introduction to Historic House Museums”, **Museum International**, vol. 53, no. 2 (April 2001): 17, <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/muse.2001.53.issue-2/issuetoc> [21.01.2015].

⁵¹ Peyami Safa, “Bizden Evvelkilerin Edebiyatı”, **Kültür Haftası Dergisi**, s. 7 (26 Şubat 1936): 129.

Yazar veya şairlerin çalıştığı mekânı görmek, onların yürüdükleri yerlerde yürümek, teneffüs ettikleri havayı solumak, hatıralarına dokunmak başlı başına turistik bir faaliyet, ilişkili mekânlar da turistik ilgi çeken başlıca alanlardır⁵². Bu yerler bir yazarın yaşadığı veya çalıştığı bir ev veya müdavimi olduğu bir mekân veya romanında yer verdiği bir semt, kent veya bir coğrafya ya da bir roman kahramanının başından geçen olayların mekânları olabileceği gibi bir kitap festivalinin gerçekleştirildiği bir kasaba veya şehir de olabilmektedir⁵³. Bu çerçevede Ek 5'te İstanbul'daki edebiyatçı mekânlarından derlenmiş bir liste sunulmuştur.

1970'li yıllarda edebi turları geliştirmeye yönelik çalışmalar kapsamında edebiyat atlasları (literary atlas) basılmaya başlanmıştır. Bu süreçte birçok şehirde edebiyatçıların anısına anıtlar, heykeller ve anıt mezarlar inşa edilmiştir. Örneğin Moskova'da Rus yazarların anısını yaşatan pek çok heykel ve anıt bulunmakta; gezi rehberlerinde edebiyatseverler için “90 dakikalık edebiyat yürüyüşü” adlı etkinlik yer almaktadır⁵⁴. Bu yürüyüşlerde Rus edebiyatçılara ait izler takip edilmektedir. Örneğin Rusya Devlet Kütüphanesi önündeki Dostoyevski'nin heykeli, Gogol'un evi, şair Yesenin'in heykeli, Gorki Sanat Tiyatrosu, Puşkin Tiyatrosu ve Puşkin Meydanı'ndaki Puşkin heykeli bu gezilerde görülebilmektedir.

Turistler için hazırlanmış genel gezi haritalarında ve gezi rehberlerinde edebi turların güzergâhları belirtilmektedir. Bazıları müzeye dönüştürülen edebiyatçı evleri ve mekânları kültür turizmi çerçevesinde ilgi gösterilmektedir. Bu geziler, kitap ve edebiyat merkezli bir turizm ile kitap ve hediyelik eşya pazarının da gelişmesini sağlamaktadırlar. Bu bağlamda “Turizm ve Edebiyat” başlıklı makalesinde Özdemir, edebiyat ve edebi eserlerin turizm kapsamında “tanıtım, reklam, teşvik, bireylerin seyahate güdülenmesi, gezi güzergâhlarının belirlenmesi ve kültür turizminin oluşturulması” gibi işlevlerin çözümlenmesi gerekliliğini ifade etmektedir⁵⁵.

Günümüzde kitap ve yazar turları, kültürel turizm faaliyetlerinin önemli ve doğal bir parçası haline gelmiş ve ekonomik değeri artmıştır. İngiltere başta olmak üzere

⁵² David Herbert, “Artistic and Litrary Places in France as Tourist Atractions”, **Tourism Management**, c. 17, s. 2 (1996): 77-85'ten aktaran Alpaslan Aliağaoğlu, Mehmet Narlı, “Edebi Miras Turizmi ve Türkiye’de Edebi Mekânlar”, *Bilgi Dergisi*, s. 60 (Kış 2012): 2, <http://bilgi.yesevi.edu.tr/yonetim/kcfinder/upload/files/bilig-60-kis-2012.pdf> [23.11.2014].

⁵³ Taner Beyoğlu, “Kültür Turizminin Bir Türü Olarak Yazınsal Turizm ve Dünyadaki Örnekleri Işığında Türkiye Üzerine Bir Projeksiyon: Kitap Köyü Konsepti” (Uzmanlık Tezi, T.C. Kültür Ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2010): 16.

⁵⁴ Tarık Tansu Yiğit, **Moskova Görsel Gezi Rehberi** (Ankara: Dost Yayınları, 2011), 150.

⁵⁵ Nebi Özdemir, “Turizm ve Edebiyat”, **Milli Folklor Dergisi**, y. 21, s. 82 (2009): 33.

dünyanın pek çok ülkesinde kitaplara ve yazarlara yönelik gezi, tur vb. turizm etkinlikleri büyük ilgiyle karşılanmaktadır⁵⁶. Günümüzde birçok insan Dostoyevski'nin eserlerinde Petersburg'u; Baudelaire'nin, Sartre'in eserlerinde Paris'i; Orwel'in eserlerinde Londra'yı; Joyce'un eserlerinde Dublin'i; Kavafis'in eserlerinde İskenderiye'yi ve Tanpınar'ın eserlerinde İstanbul'u görmek istemektedir. Bu şehirlere giden turistler bu yazarların izlerini görmek istemektedir. Edebi belleği ele aldığı dosyada Demirel'in şu sözleri dünyada edebi turizme verilen önemi göstermesi açısından önemlidir:

“Hırvatistan'da nüfusu yüz bini bile bulmayan Pula kentine gittiğinizde, sizleri bir masa başında oturmuş James Joyce heykeli karşılar. Yazar 1904-1905 yılları arasında, o zamanlar askeri bir üs olan kente İngilizce öğretmeye gelmiştir. Hadi orası Avrupa, sanatı edebiyatı daha bilinçli bir şekilde koruyor, diyelim; Etiyopya'nın, başkente sekiz saat uzaklıktaki ufacık Harar kentinde bile Arthur Rimbaud'nun orada yaşadığı zamanlara dair eserleri yaşadığı evinde sergilenir...”⁵⁷

Edebi belleğin korunmasına yönelik önemli bir örnek de UNESCO'nun “Edebiyat Kenti” programıdır. Bu program UNESCO'nun 2004'te başlattığı “Yaratıcı Şehirler Ağı Programı”nın bir bölümünü oluşturmaktadır. Sürdürülebilir kentsel gelişim için stratejik bir faktör olarak yaratıcılığı esas alan programın amacı dünyanın gelişmiş ve gelişmekte olan şehirlerinde sosyal, ekonomik ve kültürel gelişmeyi sağlamaktır⁵⁸.

Edebiyatın yanı sıra müzik, tasarım, sinema/film, medya, gastronomi, el işleri ve geleneksel sanatlar⁵⁹ gibi farklı temaları içeren UNESCO'nun bu programı, esas amacı sürdürülebilir kentsel gelişim olmakla birlikte yaratıcı endüstrilerin geliştirilmesi aracılığıyla bu gelişimi desteklediği ve Edebiyat Kenti temasına ilişkin kriterlerin kapsamı nedeniyle edebi belleğin korunmasına yönelik bir örnek olarak değerlendirilmiştir.

⁵⁶ Beyoğlu, **age**, 33.

⁵⁷ Gözde Demirel, “Edebi Belleği Korumak”, **Sabit Fikir Dergisi**, s. 39 (Mayıs 2014): 24.

⁵⁸ İrem Alpaslan, “UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı”, http://unesco.org.tr/dokumanlar/duyurular/ia_sunum.pdf [26.05.2016].

⁵⁹ “City of Literature”, Wikipedia, <http://en.wikipedia.org/wiki/CityofLiterature> [22.11.2014].

3. EDEBİYAT KONULU MÜZELERİN SINIFLANDIRILMASI

Bir müzenin çeşitli açılardan incelenebilmesi, o müzenin ne tür bir müze olduğu ile yakından ilişkilidir. Herhangi bir müzenin finansal yapısı yönetim otoritesinden, eğitim programları sergileme yönteminden ya da tüm bunlar sahip olduğu koleksiyonun konusundan bağımsız ele alınamaz. Örneğin söz konusu bu müze bir devlet müzesi ise finansal yapısı kamu maliyesi, özel bir müze ise bağlı olduğu şirket ya da kurumun finansal yapısı doğrultusunda biçimlenecektir. Ya da örneğin eğitim programları; koleksiyonunun konusu ya da sergileme yöntemi dikkate alınmadan biçimlendirilemez. Bu nedenle, edebi belleğin korunmasında edebiyat konulu müzelerin yeri ve rolüne odaklanan çalışmanın bu bölümünde öncelikle edebiyat konulu müze kavramı açıklanmış, ardından türlerine göre müzelerin sınıflandırılması ve edebiyat konulu müzelerin bu sınıflama içerisindeki yeri ele alınmıştır.

3.1. Tanım ve Sınıflandırma

Edebi belleği korumak ve yaşatmak gibi tek bir amaca yönelik olsalar da korunacak “koleksiyon” başta olmak üzere oluşumları, içerikleri, mekânsal özellikleri, işleyiş biçimleri ve koruma yöntemleri açısından büyük bir çeşitliliğe sahip olmaları, bu tür müzelerin sınıflandırılmasında da karışıklığa neden olmaktadır. Bu aynı zamanda edebiyat konulu müzelerin tanımlanmalarını da güçleştirmektedir. Henüz üzerinde fikir birliğine varılmış net bir tanımı olmamakla beraber⁶⁰, bu tez kapsamında “edebiyat konulu müze” kavramı ile edebiyat, edebiyatçı ve edebi eser ile ilgili olan müzeler ve müzeleştirilmiş mekânlar ifade edilmektedir. Edebiyat konulu müzeler bir ülkenin genel edebiyatını ele alabileceği gibi, edebi kronolojinin belirli bir bölümünü veya belirli bir edebi dönemi konu edinebilir ya da doğrudan bir edebiyatçı evinin müzeleştirilmesi şeklinde de hayata geçirilebilirler. Edebiyat konulu müzelerin sınıflandırılması; müzelerin genel sınıflaması ve aynı konuda daha önceki sınıflandırma çalışmalarının gözden geçirilmesiyle mümkün olacaktır.

⁶⁰ ICOM’un uluslararası komitelerinden ICLM edebiyat müzelerinin tanımı ve kapsamına ilişkin bir çalışma başlatmış, henüz sonuçlanmamıştır. ICLM’nin bu konudaki çalışmalarına ilişkin ayrıntılı bilgi için Bkz. s. XXX

Müzelerin genel sınıflandırılmasında esas olarak ICOM'un "müze" tanımları ve buna ilişkin görüşleri dikkate alınmaktadır. "Müze Türleri" başlıklı makalesinde Madran'ın da ifade ettiği gibi ICOM müzeyi tanımlarken, bu tanımın; bağlı olduğu birim, bölgesel özelliği, işlevsel yapısı ve koleksiyonlarının türüne göre değişmeyeceğini belirterek, müzelerin sınıflandırılmasına ilişkin genel bir çerçeve de belirlemiş olmaktadır⁶¹. Çünkü ICOM'un müze tanımını netleştirmek üzere ortaya koyduğu bu kıstaslar Ambrose ve Pain tarafından geliştirilerek;

- Koleksiyonlarına göre müzeler
- Bağlı olduğu idari birime göre müzeler
- Hizmet ettikleri bölgeye göre müzeler
- Hizmet ettikleri hedef kitleye göre müzeler
- Koleksiyonlarını sergileme yöntemlerine göre müzeler

şeklinde belirlenmiş⁶² ve bu sınıflama yaklaşımı, müzecilik literatüründe en yaygın kabul gören yaklaşım olmuştur.

Ambrose ve Pain'in bu sınıflaması dışında, müzelerin sınıflandırılması konusunda literatürde farklı öneriler de mevcuttur. Bu öneriler; bazıları Ambrose ve Pain'inkini tekrarlayan, bazıları ülke özelinde ele alınmış, bazıları kendi içinde tekrara düşen kategoriler oluşturmuşlarsa da, edebiyat konulu müzelerin müze türleri arasındaki yerinin belirlenmesi açısından önem taşırlar. Bu nedenle edebiyat konulu müzelerin söz konusu sınıflamalar içinde ele alınış biçimleri aşağıda değerlendirilmiştir:

Yerli ve yabancı literatüre bakıldığında Ambrose⁶³, Atasoy⁶⁴, Hein⁶⁵, Madran⁶⁶, Önder⁶⁷ ve Schlatter⁶⁸ müzeleri sınıflandırmada, doğrudan "edebiyat konulu müze" veya "edebiyat müzesi" gibi ifadeleri kullanmamaktadırlar. Ancak Ambrose⁶⁹,

⁶¹ Burçak Madran, "Müze Türleri", Yeniden Müzeciliği Düşünmek. Der. Tomur Atagök (İstanbul: YTÜ Sosyal Bilimler Entitüsü Müzecilik Anabilim Dalı, 1999): s. 7.

⁶² Timothy Ambrose ve Paine Crispin, **Museum Basics** (London: ICOM, 2005), 6-7.

⁶³ Ambrose, Paine, **age**, 7.

⁶⁴ Sümer Atasoy, "Müzecilik", **Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi**, c. 6 (İstanbul: İletişim Yayınları, 1983): 1468.

⁶⁵ Hilde S. Hein, **The Museum Transition, A Philosophical Perspective** (Washington: Smithsonian Books, 2000), 17 vd.

⁶⁶ Madran, **age**, 3-19.

⁶⁷ Önder, **age**, 12.

⁶⁸ N. Elizabeth Schlatter, **Museum Careers** (California: Left Coast Press, 2008), 24.

⁶⁹ Ambrose, Paine, **age**, 7.

Atasoy⁷⁰, Kaya⁷¹, Madran⁷² ve Önder⁷³ sınıflandırmalarında “koleksiyonun konusuna göre müzeler” veya “uzmanlık alanına göre müzeler” ifadelerini kullanmaktadırlar ki bu başlık altında doğrudan “edebiyat” kavramı geçmemekle birlikte teknik olarak “edebiyat konulu müzeler” burada sınıflandırılabilir. Bunlarda ve diğer kaynaklarda edebiyat ile ilişkilendirilebilecek ve bu çerçevede sınıflandırılacak farklı müze türleri / kategorileri de ifade edilmiştir. Bu doğrultuda edebiyat konulu müzelerin bu sınıflandırmalar içinde yer alış biçimleri, aşağıdaki kategoriler halinde özetlenebilir:

- Koleksiyonun konusuna göre veya uzmanlık alanına göre müzeler^{74,75,76}.
- Müze Evler⁷⁷, Tarihi Ev Müzeler⁷⁸, Atatürk ve Türk Büyükleri Müzeleri⁷⁹.
- Anı Müzeleri⁸⁰.
- Sanatçı Müzeleri⁸¹.
- Uzmanlık Müzeleri⁸².
- Edebiyat ve Edebi Anı⁸³.
- Diğer Müzeler⁸⁴.

Edebiyat konulu müzeler, bu kategorilerin tümünde yer alabilirler ve karışıklık yaratan hususlar da bu noktada belirir. Bu nedenle yukarıdaki kategorilere ilişkin bazı hususların, konunun sınırlandırılması açısından belirlenmesi ve yeniden ele alınması gerekir:

⁷⁰ Atasoy, **age**, 1648.

⁷¹ Şennur Kaya, Hatice Adıgüzel, **Türkiye’de Müzecilik: 100 Müze 1000 Eser** (Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2007), 816.

⁷² Madran, **age**, 3-19.

⁷³ Önder, **age**, 12.

⁷⁴ Kaya, Adıgüzel, **age**, 816.

⁷⁵ Ambrose, Paine, **age**, 7.

⁷⁶ Madran, **age**, 3-19.

⁷⁷ Önder, **age**, 12; Atasoy, **age**, 1648.

⁷⁸ Giovanni Pinna, “Introduction to Historic House Museums”, **Museum International**, vol. 53, no. 2 (April 2001): 17, <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/muse.2001.53.issue-2/issuetoc> [21.01.2015].

⁷⁹ Önder, **age**, 12.

⁸⁰ Madran, **age**, 3-19.

⁸¹ Neslihan Varol, “Sanatçı Müzeleri: Müzeolojik Bağlamda Bir Değerlendirme ve Türkiye İçin Model Önerisi” (Yüksek Lisans Tezi, YTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011), 1 vd.

⁸² Madran, **age**, 3-19.

⁸³ European Group on Museum Statistics, **A Guide to European Museum Statistics** (Berlin: EGMUS European Group on Museum Statistics, 2004), 18, http://ww2.smb.museum/ifm/dokumente/materialien/IfM_001-202_WEB.pdf [01.04.2015].

⁸⁴ Schlatter, **age**, 24.

İlk olarak “Atatürk ve Türk Büyükleri Müzeleri”, Türkiye’ye özgü bir belirlemedir. Atatürk evleriyle birlikte Aşıyan Müzesinin ve Ziya Gökalp Müzesinin de yer aldığı bu sınıflandırmaya Önder’den başka bir yerde rastlanmamaktadır⁸⁵. Söz konusu müzeler -özellikle “Atatürk evleri”- Türkiye için özel bir öneme sahip olsa da, bu tür müzeler sınıflandırma açısından genel itibarıyla tarihi ev müzeler kapsamındadır.

İkinci olarak, “Müze Evler” ve “Tarihi Ev Müzeler” benzer kavramı ifade etmekte ve birbirini içine geçmiş, zaman zaman birbiri yerine kullanılmaktadır. Bu kavram, uluslararası literatürde kabul görmüş olan “Historic House Museum” yani “Tarihi Ev Müze”dir. Tarihi ev müzeler çeşitli zamanlarda farklı kişiler tarafından sınıflandırmalara tabi tutulmuştur. Pinna’ya göre, Bunlardan biri S. Butcher - Youngmans sınıflandırmasıdır ki ilk olarak 1993’de üç geniş kategori önermiştir⁸⁶:

- Belgesel Tarihi Ev Müzeler: Orijinal nesneleri içeren ve mümkün olduğunca orijinal düzeni içinde önemli kişilerin hayatını, tarihi alanları ya da kültürel önemi anlatır.
- Temsili Tarihi Ev Müzeler: Bir çağı ya da bir yaşam biçimini temsil eden bir stildir. Bu alanlarda, yapılar orijinal olmayan, orijinalinin kopyası olan ya da bu eve ait olmayan fakat piyasadan edinilmiş objeler ile yeniden meydana getirilirler.
- Estetik Tarihi Ev Müzeler: Evin kendisi, tarihi veya oturanlarından bağımsız olarak özel bir koleksiyonun sergilendiği yerlerdir.

Tarihi ev müzeleri sınıflandırma konusundaki ikinci yaklaşım Rosanna Pavoni ve Ornella Selvafolta tarafından 1997 yılında Cenova kongresinde sunulmuştur. Bu iki yazar müze evlerin tanımlanmasındaki tek tipliliğin getirdiği zorlukları görmüş ve bunun yerine birkaç farklı alt sınıfa ayırmıştır. Bunlar: Kraliyet sarayları, ünlü kişilerin özel evleri, sanatçılar tarafından yapılmış evler, belirli bir çağı ya da stili temsil eden evler, koleksiyoncu evleri, aile evi ve özel sosyo-kültürel kimliğe sahip olan farklı içeriğe sahip evlerdir⁸⁷.

⁸⁵ Önder, **age**, 12.

⁸⁶ Giovanni Pinna, “Introduction to Historic House Museums”, **Museum International**, vol. 53, no. 2 (April 2001): 17, <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/muse.2001.53.issue-2/issuetoc> [21.01.2015].

⁸⁷ Rosanna Pavoni, “Towards a Definition and Typology of Historic House Museums”, **Museum International**, vol. 53, no. 2 (April 2001): 16-21. <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/muse.2001.53.issue-2/issuetoc> [21.01.2015].

Tarihi ev müzelere ilişkin bir diğer sınıflandırma ise Tarihi Ev Müzeler Uluslararası Komitesi / International Committee for Historic House Museums (DEMHIIST) tarafından yapılan sınıflandırmadır. *DEMHIIST Tarihi Ev Müzeler İçin Sınıflandırma Projesi* kapsamındaki çalışmanın plan ve süreç raporunda⁸⁸, genel olarak işlevlerine ve toplumdaki yerlerine göre yapılan sınıflamada tarihi evler dokuz kategoriye ayrılmıştır. Bunlar: Önemli şahsiyetlere ait evler (yazar, sanatçı, müzisyen, politikacı, kahraman vb.), koleksiyon evleri (bir koleksiyoncunun evi ya da bir koleksiyonun gösterildiği, sergilendiği ev), estetik evler (evin kendisinin bir sanat eseri olması temel koşuldur), tarihi olay evleri (tarihi bir olayın gerçekleştiği evler), yerel toplum evleri (tarihi bir nedenden ziyade kimliklerini yansıtmaya amacıyla yerel topluluklar tarafından kurulmuş ev müzeler), eski evler (ancestral homes/halka açık kırsal ev ya da küçük kaleler), iktidar evleri (halka açık saraylar ya da büyük kaleler), dinsel evler (halka açık, konut olarak kullanılmış ya kullanılan manastırlar, rahip evleri ve kiliseye ait diğer yapılar), tipik evler (kaybolmuş bir yaşam biçimi ve/veya bir yapı tekniğini yansıtacak değerde eski bir çiftlik evi gibi yerel yapılar) kategorileridir⁸⁹. Bu rapor tarihi ev müzeleri sınıflandırma konusunda takip edilen yöntem konusunda da fikir vermektedir.

Bu noktada “Tarihi Evler”in Türkiye’deki yasal dayanağına değinmek de faydalı olacaktır. Türkiye’de tarihi evlerin tespitinde 21.7.1983 tarihli ve sonraki yıllardaki değişiklikler ile kabul edilen 2863 numaralı ‘Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu’ önemlidir⁹⁰. Kanunun üçüncü maddesi kültür varlıklarını, “tarih öncesi ve tarihi devirlere ait bilim, kültür, din ve güzel sanatlarla ilgili bulunan veya tarih öncesi ya da tarihi devirlerde sosyal yaşama konu olmuş bilimsel ve kültürel açıdan özgün değer taşıyan yer üstünde, yer altında veya su altındaki bütün taşınır ve taşınmaz varlıklardır” şeklinde tanımlamaktadır.

Aynı kanun kültür varlıklarının ve tabiat varlıklarının korunması, fonksiyon değiştirme işlemlerinin yapılması, değerlendirilmesi, teşhiri ve bilimsel yöntemlerle tanıtılması gibi konularda da düzenlemeler getirmiştir. Bu çerçeveyi 19 uncu yüzyıl sonuna kadar yapılmış taşınmazlar veya 19 uncu yüzyıldan sonra yapılmış olup önem

⁸⁸ Julius Briyant, “The Demhist Categorisation Project for Historic House Museums”, ICOM, DEMHIIST, <http://demhist.icom.museum/shop/data/container/CategorizationProject.pdf> [13.3.2015].

⁸⁹ Julius Briyant, “The Demhist Categorisation Project for Historic House Museums”, ICOM, DEMHIIST, <http://demhist.icom.museum/shop/data/container/CategorizationProject.pdf> [13.3.2015].

⁹⁰ “Kültür Varlıklarını Koruma Kanunu (2863 S.K.)”, **Resmî Gazete**, 18113 (23 Temmuz 1983): 1-22, <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18113.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18113.pdf> [09.07.2015].

ve özellikleri bakımından Kültür ve Turizm Bakanlığının korunmalarında gerek görülen taşınmazlar olarak çizmektedir. Bu  er evede Atatürk evleri doğrudan kültür varlığı olarak değerlendirilmektedir. Atatürk evleri Türkiye için ayrı bir öneme sahip olduğundan ayrı bir kategoride ele alınsalar da, genel itibarıyla tarihi ev müzeler sınıfındadırlar. 7. madde korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının tespit dayanağını “kültür ve tabiat varlıklarının tarih, sanat, bölge ve diğer özellikleri dikkate alınır.” şeklinde ifade etmektedir. Bu kanun ve ona dayanılarak hazırlanmış “Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıklarının Tespit ve Tescili Hakkında Yönetmelik” gibi çeşitli yönetmelikler de mevzuat içinde yer almaktadır.

“Müze Ev”i; “Mimarisi ve içinde yaşadığı tarihi şahsiyet nedeniyle korunması gereken yapılarıdır” şeklinde tanımlayan Atasoy bu konuda Aşıyan Müzesi ve Birgi’deki Çakırağa Konağı’nı örnek olarak g stermektedir⁹¹ ki burada da “Müze Ev”in “Tarihi Ev Müzeler” kapsamında kullanıldığı anlaşılmaktadır. Benzer şekilde “Müze Ev, tarih ve mimari yönünden korunması gereken konak ve evlerdir” şeklindeki tanımıyla  nder’de Tarihi Ev Müzeler yerine Müze Ev ifadesini kullanmıştır.  nder bu konuda Birgi’deki Çakırağa konağına ek olarak Bursa’daki Murad Evi, şemaki Evi ve Burdur’daki tarihi konakları da örnek olarak g sterir⁹². Diğer taraftan  nder, Gökalp Müzesi’ni ve Aşıyan Müzesi’ni “Türk Kurtuluş Savaşı, Atatürk ve İnkılaplarla ilgili müzelerle, Türk büyüklerinin anılarını taşıyan müzelerdir” şeklinde tanımladığı “Atatürk ve Türk Büyükleri Müzeleri” kategorisine dahil etmektedir. Bu kategorideki diğer örnekler arasında Atatürk Müzeleri, Mudanya Mütareke Müzesi ve Cumhuriyet Müzeleri de bulunmaktadır⁹³. Böyle bir kategori; Atatürk müzeleri, Mudanya Mütareke Müzesi ve Cumhuriyet müzeleri gibi müzeler ve Türkiye için, tarihsel vurgu açısından değerli olmakla birlikte edebiyatçı ve edebiyatı konu alan müzeler açısından belirleyici, vurgulayıcı değildir. Bunun yanısıra konunun sınırlandırılması açısından, Tarihi Ev Müzeler ya da Müze Evler kategorisinde, yalnızca müzeye dönüştürülmüş edebiyatçı evleri çalışma kapsamına dahil edilmiştir. Tez  alışması sırasında tespit edilen ancak m zeleştirilmemiş Türkiye’deki edebiyatçı evleri listesi için se Ek 11’e bakınız.

   nc  olarak edebiyat konulu müzelerin “Sanatçı Müzeleri” kapsamında değerlendirilmesi hususu gelir. Edebiyat bir sanat ve dolayısıyla edebiyatçı bir

⁹¹ Atasoy, **age**, 1468.

⁹²  nder, **age**, 12.

⁹³ **age**, 12.

sanatçı olduğu için, söz konusu müzeler “Sanatçı Müzeleri” türüne de dâhil edilebilir. Bu müzeler genellikle plastik sanatları icra eden sanatçıların kendi eserlerini sergiledikleri veya plastik sanatçılara adanmış veya sanatçının kendi evinin/atölyesinin müzeleştirilmesi şeklindedir. Edebiyatçıların da sanatçı olduğu gerçeğı ile birlikte, edebiyat konulu müzelerle sanatçı müzeleri arasındaki temel fark koleksiyonları ve/veya koleksiyonlarının oluşturulma amacıdır. Sanatçı müzelerinde ana koleksiyon kimi zaman resim, kimi zaman heykel veya diğerk sanatsal yaratımlar gibi, sanatçının üretimi olan eserleridir ve sergilenerek, sergiler aracılığıyla izleyici ile buluşur. Ancak edebiyatçının yaratımı olan şiir, roman ve oyun gibi eserler esas olarak ürünün kendisiyle ya da kütüphane raflarında okuyucuya ulaştırılmaktadır. Müzenin amacı edebiyat eserlerinin okuyucu ile buluşturulmasından çok üreticisi olan sanatçıyı, onun sanatına ilham veren yaşamı veya ortamı anlatmaktır. Dolayısıyla edebiyatçı, eserini bir müzede sergileme kaygısı gütmmez. Bu nedenle, böyle bir kategori de açıklayıcı ve vurgulayıcı değildir.

Dördüncü husus, edebiyatçı müzesi ve yazar müzesi ayrımının yapılması gereğidir. Örneğın İstanbul Fatih’te bulunan Basın Müzesi gazeteci ve yazar müzesi olmakla birlikte bu çalışma kapsamında “edebiyat konulu müze” olarak değerkendirilmemiştir. Bunun nedeni “edebiyatçı” kavramının bir edebi türde eser vermiş olmayı; ancak “yazar” kavramının daha geniş olarak gazetecilik, tarih, siyaset bilimi veya bilimin farklı alanlarında eser vermiş olmayı ifade etmesidir. Bu anlamda edebiyatçılar dışındaki diğerk yazarlara ait müze / müzeleştirilmiş mekânlar çalışma kapsamı dışında bırakılmıştır.

Son husus, herhangi bir müze türüne bağlanması güç olan “diğerk” veya “istisnai” başlığı altında sınıflandırılabilcek olan müzelerdir. Bu müzelerden edebiyat ile ilgili olanları da çalışma kapsamına dahil edilmiştir.

Bu belirlemelerin ardından edebiyat konulu müzelere ilişkin önemli bir organizasyon ve ICOM’un uluslararası komitelerinden biri olan “Edebiyat Müzeleri Uluslararası Komitesi / International Committee for Literary Museums” (ICLM)’nin⁹⁴ konuya dair çalışmalarından da söz etmek gerekir.

ICLM’nin ana amacı edebi tarih ve edebi şahıs müzeleri için araştırma, yayın, sergi ve eğitim etkinlikleri geliştirmektir. Her yıl bir bülten yayınlayan komite, üyelerine

⁹⁴ “International Committees”, International Council of Museums, The Committees, <http://icom.museum/the-committees/international-committees/> [04.12.2014].

yıllık konferanslara ve farklı çalışma gruplarına katılım olanağı da sağlamaktadır⁹⁵. ICLM'nin resmi internet sitesi ve bültenleri incelenmiş, edebiyat konulu müzeleri sınıflandırmasına ilişkin özel bir çalışmasına rastlanmamıştır. Ancak bu konuda önemli bir çalışma başlatmış; 2015 yılı konferans programına, günümüzde edebiyat müzelerinin tanımı ve içeriğine ilişkin iki saatlik bir yuvarlak masa tartışması eklemiştir⁹⁶. Bu konuda araştırma yapan lisansüstü programlardaki öğrencilerden gelen talepler üzerine programa alındığı ifade edilen⁹⁷ bu toplantı, konunun önemi ve gerekliliğinin de bir göstergesidir. 2015'teki toplantıda ele alınan edebiyat müzelerinin tanımı ve kapsamına ilişkin çalışmaların 2016 ICOM Genel Konferansı'nda sonuçlandırılmasının hedeflendiğini belirten ICLM başkanı Galina Alekseeva, bu tanım ve kapsamın zaman zaman yeniden gözden geçirilerek güncellenmesi gerektiğini de eklemektedir⁹⁸.

Müzelerin sınıflandırılması konusunda önemli bir kaynak da Müze İstatistikleri Avrupa Grubu / European Group on Museum Statistics (EGMUS) tarafından hazırlanan Avrupa Müze İstatistikleri Rehberi'dir. Rehberde 23 katılımcı ülkeden yalnızca Belarus Cumhuriyeti'nin raporunda "koleksiyon türlerine ilişkin kullanılan kategoriler" bölümünde "Literary and literary-memorial" (Edebiyat ve Edebi Anı)⁹⁹ şeklinde bir kategorinin yer alması bu çalışma açısından dikkat çekici bir noktadır.

3.2. Değerlendirme ve Edebiyat Konulu Müzelerin Sınıflandırılması İçin Bir Öneri

Tez kapsamında yapılan araştırmada, çeşitli kaynaklarda yer alış biçimlerine göre edebiyat konulu müzelerin;

- Koleksiyonun konusuna göre veya uzmanlık alanına göre müzeler
- Müze Evler, Tarihi Ev Müzeler, Atatürk ve Türk Büyükleri Müzeleri

⁹⁵ "ICLM Literary Museums, International Committee for Literary Museums", International Council of Museums, The Committees, International Committees, ICLM, <http://icom.museum/the-committees/international-committees/international-committee/international-committee-for-literary-museums/> [04.12.2014].

⁹⁶ ICLM Conference Programme 2015, s. 4, http://network.icom.museum/fileadmin/user_upload/minisites/iclm/ICLMConferenceProgramme2015.pdf [01.04.2015].

⁹⁷ Galina Aleksseeva, ICLM Newsletter 2014, s.1, http://network.icom.museum/fileadmin/user_upload/minisites/iclm/images/Newsletter_2014.pdf [01.04.2015].

⁹⁸ Galina Aleksseeva, ICLM Newsletter 2014, s.1, http://network.icom.museum/fileadmin/user_upload/minisites/iclm/images/Newsletter_2014.pdf [01.04.2015].

⁹⁹ European Group on Museum Statistics, **A Guide to European Museum Statistics** (Berlin: EGMUS European Group on Museum Statistics, 2004), 18, http://ww2.smb.museum/ifm/dokumente/materialien/IfM_001-202_WEB.pdf [01.04.2015].

- Anı Müzeleri
- Sanatçı Müzeleri
- Uzmanlık Müzeleri
- Edebiyat ve Edebi Anı
- Diğer Müzeler

gibi çeşitli kategoriler altında ele alındığı görülmüştür. Genel sınıflamalar içinde edebiyat konulu müzeleri en çok öne çıkaran, vurgulayan kategori Edebiyat ve Edebi Anı olmakla birlikte bu isimde bir kategori yalnızca tek bir ülkede (Belarus Cumhuriyeti’nde) oluşturulmuş olup, yaygın kullanım göstermemektedir. Edebiyat ve edebiyat konulu müzelerin, konuları açısından doğal olarak *koleksiyonun konusuna göre müzeler*, *uzmanlık alanına göre müzeler* veya *uzmanlık müzeleri* altında sınıflandırılması dışında, genellikle *tarihi ev müzeler* kategorisinde ele alınması tarihi ev müzeler tanımının kapsayıcılığı nedeniyledir (aynı nedenle, bu çalışma kapsamında tarihi evlerin tümü değil yalnızca müzeleştirilmiş edebiyatçı evleri incelenecektir).

Bu çalışma kapsamında yapılan araştırmada, edebiyat konulu müzelerin sınıflandırılmasında karışıklık yaratacak kadar farklı kategorilerin bulunduğu ve bu doğrultuda yeni bir tanım ve kapsam belirleme ihtiyacının da gündeme getirildiği saptanmıştır. Bu nedenle ve edebiyat konulu müzelerin incelenmesinde teorik altyapının oluşturulması amacıyla edebiyat konulu müze kavramı mevcut kategorilerle ilişkilendirilerek bir şema oluşturulmuş (Şekil 3.1) ve söz konusu müzeler Türkiye’deki mevcut yaklaşım da göz önünde bulundurularak yeniden sınıflandırılmıştır.

Şekil 3.1: “Edebiyat Konulu Müze” Kavramını Gösteren Şekil

Bu doğrultuda merkezinde edebiyat ve edebiyatçının olduğu edebiyat konulu müzeler üç başlık altında toplanmıştır. Bunlar:

Edebiyat Müzeleri: Bir ülkenin genel edebiyatını veya edebi bir dönemini ana hatlarıyla kapsayan müzelerdir. Devlet veya STK'lar tarafından kurulan bu müzelerde kilometre taşı özelliğindeki önemli edebi eserler başta olmak üzere birden çok edebiyatçının eserleri, kişisel eşyaları ve edebiyata ilişkin çeşitli belgeler korunup, sergilenebilir. Örneğin, Türkiye Yazarlar Sendikası Edebiyat Müzesi ve Yazın Belgeliği, Türkiye'deki pek çok edebiyatçıya ait koleksiyonu barındırmakta ve bu kapsamda değerlendirilmektedir.

Tarihi Ev Müzeler: Bu kategoride yalnızca müzeleştirilmiş edebiyatçı evleri ele alınmıştır. Bir edebiyatçının doğup büyüdüğü veya yaşamının belli bir dönemini geçirdiği ya da belli bir eseriyle bütünleşmiş bir mekânın müzeye dönüştürülmesi şeklindeki bu türde, söz konusu mekân, içinde yaşamış şahsiyetin yani edebiyatçının öneminden dolayı tarihe mal olmuş addedilir. Kendisine ait kişisel eşyaların, belgelerin ve eserlerinin de yer aldığı müzelerdir. Örneğin, Hüseyin Rahmi Gürpınar Evi, yazarın kendi evinde kendisine ait eser ve eşyaların sergilendiği; edebiyatçının evinin müzeleştirildiği bir örnektir.

Diğer Edebiyat Konulu Müzeler: Bu kategoride anı müze, edebiyatçıya adanan müze, edebiyatçının icracısı olduğu müzeler ve farklı nitelikleriyle yukarıdaki gruplardan birinin altında ele alınmayan diğer edebiyat konulu müzeler bulunmaktadır. Örneğin Devlet veya STK'lar tarafından belli bir edebiyatçının anısını yaşatmak için edebiyatçının adının verildiği, ona adanmış ve ona ait eşyaların, eserlerin sergilenmesi ile kurulun anı müzelerin yanı sıra Edebiyat Müze Kütüphaneleri ya da Masumiyet Müzesi gibi belli bir türe bağlanamayan, özgün, istisnai edebiyat müzeleri de bu kategoride yer alır.

4. TÜRLERİNE GÖRE EDEBİYAT KONULU MÜZELER VE DÜNYADAKİ ÖRNEKLERİ

Bu bölümde, üçüncü bölümde önerilen sınıflandırmaya göre edebiyat konulu müzelerin türleri dünyadaki örnekleri ile ele alınmıştır. “Edebiyat konulu müze”ler edebiyatı ya da edebi belleği bütünsel ya da dönemsel; edebi belleğin üreticileri olan edebiyatçıları kişisel ya da topluca konu edinebilirler. Oluşumları ve yapısal özelliklerine göre edebiyat müzesi, tarihi ev, ev müze gibi çeşitli isimlerle anılsalar da edebi belleği koruma ve yaşatma konusunda aynı amacı farklı yöntemlerle gerçekleştirirler.

“Museum International” dergisi 1948 yılından beri UNESCO ve 2013 yılından beri ICOM tarafından müzecilik alanında yayınlanan uluslararası bir dergidir. Konu ile ilgili olarak tez çalışması kapsamında ABD ve Rusya’dakiler hariç ve sadece internet ve “Museum International” dergisinin taranması sonucunda, dünya genelinde 64 edebiyat konulu müze tespit edilmiştir (Ek 6). Bu listeye ek olarak ABD’de bulunun edebiyat konulu müzelere de yer verilmiştir. “Museum Register” adlı internet sitesinden alınmış bu liste “ABD’deki Edebiyat Konulu Müzeler” başlığıyla Ek 7’de sunulmuştur. Yine internet üzerinden yapılan araştırmada Rusya’nın edebiyat müzeleri açısından zengin olduğu tespit edilmiştir. Rusya’daki edebiyat müzelerinin “Russian Museum” adlı resmi bir internet sitesinden alınan listesi Ek 8’de verilmiştir. Ele alınan edebiyat konulu müzelerin resmi internet siteleri ise Ek 9’da verilmiştir.

Bu doğrultuda saptanan örnekler; yine üçüncü bölümde önerilen sınıflama kapsamında “edebiyat müzeleri”, “tarihi ev müzeler” ve “diğer edebiyat konulu müzeler” olmak üzere üç başlık altında ele alınmıştır. Dünyanın çeşitli ülkelerinden örnekler, farklı kategorilerdeki edebiyat konulu müzelerin; özellikle amaç/misyon, koleksiyon kapsamı ve çeşitliliğine ilişkin genel bir fikir oluşturmak amacıyla bu bölümde ele alınmıştır.

4.1. Edebiyat Müzeleri

“Edebiyat Müzeleri” bulundukları ülkenin edebiyatını genel olarak ele alan ve çoğunlukla belirli zaman dilimleri veya devirlere ayırarak kronolojik bir sergileme ile sunan edebiyat konulu müzelerdir. Ziyaretçilere söz konusu ülke edebiyatı veya bir ya da bir kaç edebi dönemine ilişkin genel bir bilgi sunan bu türde ele alınan müzeler, aşağıda listelenmiştir:

- Adam Mickiewicz Edebiyat Müzesi (Polonya)
- Amerikan Yazarlar Müzesi (ABD)
- Başkent Modern Japon Edebiyatı Müzesi (Japonya)
- Devlet Edebiyat Müzesi (Rusya)
- Dublin Edebiyat Müzesi (İrlanda)
- Maironis Litvanya Edebiyatı Müzesi (Litvanya)
- Modern Edebiyat Müzesi (Almanya)
- Nizami Gencevi Adına Milli Azerbaycan Edebiyatı Müzesi (Azerbaycan)
- Petofi Edebiyat Müzesi (Macaristan)
- Ulusal Modern Edebiyat Müzesi (Çin)

4.1.1. Adam Mickiewicz Edebiyat Müzesi (Polonya)

Polonya’nın başkenti Varşova’da bulunan Müze “Adam Mickiewicz ve Juliusz Slowacki Müzesi” olarak 1950’de açılmış ve ilk sergi 1953’te yerleştirilmiştir. 1960’ta müze genişleme çalışmaları çerçevesinde Julian Tuwim, Maria Dabrowska ve Leopold Staff gibi diğer şair ve yazarları da kapsayarak koleksiyonlarını zenginleştirmiştir. 1971’de kapsamına modern edebiyatı da ekleyerek genişlemiştir¹⁰⁰. Genel olarak Polonya edebiyatını konu edinen müzeye yine Polonya edebiyatının önde gelen temsilcilerinden Adam Mickiewicz’in adı verilmiştir.

Müze’nin önemli bir tarafı da benzer profilde müzelerin açılmasına öncülük etmesi ve bu konuda bir örnek olmasıdır. Bu müzeler arasında Jozef Ignacy Kraszewski Müzesi (Dresden Almanya: 1960), Romantizm Müzesi (Opinogora: 1961),

¹⁰⁰ “The Adam Mickiewicz Museum of Literature in Warsaw”, Culture, <http://culture.pl/en/place/the-adam-mickiewicz-museum-of-literature-in-warsaw> [19.03.2015].

Wladyslaw Broniewski Müzesi (Varşova: 1963), Andrzej Strug (1981), Maria Dabrowska Müzesi (Varşova), Adam Mickiewicz Müzesi (İstanbul: 1981) ve Adam Mickiewicz Müzesi (Nowogrodek – Belarus: 1992) bulunmaktadır¹⁰¹.

Müze elyazmaları bölümü, kütüphane, sanat ve belge bölümü, nesneler koleksiyonu, fotoğraf arşivi, ses arşivi gibi bölümlere sahiptir. Sürekli sergileri “Adam Mickiewicz: 1798-1855” ve “20. yy. boyunca edebiyat” sergileridir¹⁰². Müzenin sergi salonlarından birini gösteren bir fotoğraf hem koleksiyonun yapısına hem de sergilemesine dair bir fikir vermek üzere şekil 4.1’de sunulmuştur.

Şekil 4.1: Adam Mickiewicz Edebiyat Müzesi Koleksiyonundan Bir Görünüş

“Adam Mickiewicz 1798-1855”, Muzeum Literatury, <http://muzeumliteratury.pl/adam-mickiewicz-1798-1855/> [06.04.2015].

Elyazmaları bölümünde Adam Mickiewicz’in elyazmaları, Grazyna elyazmaları, Pan Tadeusz’dan vesikalar, şiir ve mektuplar; Malewskis, Szymanowskis, Goreckis, ile Wladyslaw ve Jozef Mickiewicz’e ait yazışmalar; Adam Towianski ve akımının arşivi; 19. ve 20. yy. Slowacki, Norwid, Lenartowicz, Konopnicka, Micinski, Zeromski, Nalkowska, Dabrowska, Staff, Czechowicz, Przybos, Brzekowski, Galczynski, Kruczkowski, Zawieyskive diğer Polonya yazarlarının

¹⁰¹ “The Adam Mickiewicz Museum of Literature in Warsaw”, Culture, <http://culture.pl/en/place/the-adam-mickiewicz-museum-of-literature-in-warsaw> [19.03.2015].

¹⁰² “The Adam Mickiewicz Museum of Literature in Warsaw”, Culture, <http://culture.pl/en/place/the-adam-mickiewicz-museum-of-literature-in-warsaw> [19.03.2015].

elyazmaları bulunmaktadır¹⁰³. Bunların dışında ziyaretçiler ayrıca 2. Dünya Savaşı sırasında Wisla kentindeki yayıncılık faaliyetlerine ait elyazmalarına da buradan ulaşabilmektedirler¹⁰⁴.

Sanat ve Belge Bölümü'nde Polonyalı yazarların yaşamları ve çalışmalarına ilişkin nesnelerle, 19. ve 20. yy. Polonya kültür ve edebiyatına dair nesneler korunmaktadır. Sanat koleksiyonu dâhilinde mobilyalar, el sanatları ve süsleme sanatlarına ilişkin nesneler, kitaplar ve hatıra eşyaları ile Adam Mickiewicz'e ait geniş bir koleksiyon bulunmaktadır¹⁰⁵. Müzenin koleksiyonları ve sergileme düzenini gösteren bir fotoğraf şekil 4.2'de yer almaktadır.

Şekil 4.2: Adam Mickiewicz Edebiyat Müzesi'nin Sergilerinden Bir Görünüş

“Adam Mickiewicz 1798-1855”, Muzeum Literatury, <http://muzeumliteratury.pl/adam-mickiewicz-1798-1855/> [06.04.2015].

Nesne koleksiyonunda Adam Towianski ile Walenty Wankowicz'in çalışmaları; 17. ve 18. yy. Polonyalı yazarların resim, heykel, madalya, çizim ve basılı formlarda portreleri; Norwid, Krąszewski, Wyspiński, Witkacy ve Schulz gibi yazar ve

¹⁰³ “The Adam Mickiewicz Museum of Literature in Warsaw”, Culture, <http://culture.pl/en/place/the-adam-mickiewicz-museum-of-literature-in-warsaw> [19.03.2015].

¹⁰⁴ “The Adam Mickiewicz Museum of Literature in Warsaw”, Culture, <http://culture.pl/en/place/the-adam-mickiewicz-museum-of-literature-in-warsaw> [19.03.2015].

¹⁰⁵ “The Adam Mickiewicz Museum of Literature in Warsaw”, Culture, <http://culture.pl/en/place/the-adam-mickiewicz-museum-of-literature-in-warsaw> [19.03.2015].

sanatçıların sanat çalışmaları koleksiyonu bulunmaktadır¹⁰⁶. Müzenin içini gösteren bir fotoğraf şekil 4.3'te yer almaktadır.

Şekil 4.3: Adam Mickiewicz Edebiyat Müzesi'nin İçinden Bir Görünüş

“Adam Mickiewicz 1798-1855”, Muzeum Literatury, <http://muzeumliteratury.pl/adam-mickiewicz-1798-1855/> [06.04.2015].

Müze kütüphanesi, 15. ve 20. yüzyılları kapsayan ve genişlemesini sürdüren basılı materyallerden oluşan geniş bir tarih ve edebiyat koleksiyonunu barındırmaktadır. Kütüphane özellikle romantik dönem, Adam Mickiewicz, Polonya edebiyatı, eski basmalar konusuna odaklanmıştır. Fotoğraf arşivi 19. yy. gravür ve fotoğrafları yanında iki dünya savaşı ve modern zamanlara ait bir koleksiyonu kapsamaktadır. Ses bölümünü ise Polonyalı yazarların ses ve görüntü kayıtları ile diğer görsel-işitsel malzemeler oluşturmaktadır¹⁰⁷.

4.1.2. Amerikan Yazarlar Müzesi (ABD)

Amerikalı yazar veya edebiyatçıları topluca konu eden bir müze bulunmadığı tespitiyle “Amerikan Yazarlar Müzesi Vakfı” tarafından, ABD'nin Chicago eyaletinde 2010'dan beri kuruluş çalışmaları devam eden ve 2017'de açılan bir

¹⁰⁶ “The Adam Mickiewicz Museum of Literature in Warsaw”, Culture, <http://culture.pl/en/place/the-adam-mickiewicz-museum-of-literature-in-warsaw> [19.03.2015].

¹⁰⁷ “The Adam Mickiewicz Museum of Literature in Warsaw”, Culture, <http://culture.pl/en/place/the-adam-mickiewicz-museum-of-literature-in-warsaw> [19.03.2015].

edebiyat müzesidir¹⁰⁸. Amerikan Yazarlar Müzesi’nin misyonu, Amerikalı yazarları anma ve onların tarih, kimlik, kültür ve günlük hayat üzerindeki etkisini ortaya çıkararak kamuoyuna ulaştırmaktır. National Endowment for the Humanities eski başkanı Jim Leach, müzenin kuruluşuna ilişkin görüşlerini:

“Amerikan müze dünyasında bir boşluk var. Biz medeniyetin beşiğindeki politikacılar, askerler, sporcular, sanatçılar ve girişimcilere dair nesneleri toplamaktayız ancak kendi yazarlarımızı ihmal etmekteyiz. Kâğıtlara yazılan fikirler ile kurulmuş ve şair, romancı ve eleştirmenlerce dolu bir ülkede yazın dünyasını anmak bir görevdir.¹⁰⁹”

Şeklinde ifade etmektedir. Müzenin resmi web sitesinde Müze’nin misyonu: “Geçmiş ve şimdiki Amerikan yazarlar hakkında kamuoyunu eğitmek; ziyaretçilerin birçok sözlü ve yazılı kelimeler ile oluşturulan heyecan verici dünyaları keşfederek çeşitli formlarda yazmayı zenginleştirerek geliştirmek; okuma ve yazma sevgisini keşfetmek ya da yeniden keşfetmek için ziyaretçilere ilham vermek; yenilikçi ve dinamik son moda sergilerin yanı sıra ilgi çekici programları sayesinde eğitmek, geliştirmek için kamuoyunun ilham kaynağı olmak.¹¹⁰” şeklinde açıklanmaktadır. Müzenin interaktif sergilerinden bir görünüş şekil 4.4’te yer almaktadır.

**Şekil 4.4: Amerikan Yazarlar Müzesi’nin
İnteraktif Sergilerinden Bir Görünüş**

<https://artssummary.com/2017/05/17/the-american-writers-museum-opened-in-chicago-may-16-2017/> [14.10.2017].

¹⁰⁸ Mia Funk, “Interview: A Museum of One’s Own: The American Writers Museum”, <http://www.tinhouse.com/blog/38402/a-museum-of-ones-own-interviews-on-the-american-writers-museum.html> [27.03.2015].

¹⁰⁹ “Mission”, American Writers Museum, <http://americanwritersmuseum.org/museum-plans/mission/> [27.03.2015].

¹¹⁰ “Mission”, American Writers Museum, <http://americanwritersmuseum.org/museum-plans/mission/> [27.03.2015].

Sürelî sergilerin müzenin öncelikleri arasında olacağı öngörülmektedir. Olası sergiler arasında Nobel ödülü kazanan yazarlar; sansür ve yasaklı kitaplar; Amerikan Edebiyatı'nın kötü örnekleri; Amerikan Edebiyatı'nın büyük karakterleri; kayıp kuşak; olgunluk çağı; devrimci yazın; devrim şiiri; kısa hikâye; çok satanlar; Dünya'daki ilk romanlar; beat kuşağı şiiri; nadir kitaplar; kültür elçileri olarak Amerikalı yazarlar; yerel yazın; acı ve tutku - aşk şiiri; yazarlar üzerine yazılar; Amerikan oyunları ve oyun yazarları; Mark Twain'den günümüze Amerikan mizahı; Amerikan edebiyatı eleştirisi; anlatım; çeşitli söz sanatları; göç edebiyatı; Amerikan yerlileri edebiyatı; çocuk edebiyatı; sinemaya uyarlanmış edebiyat; kitap yapım sanatı; etnik edebiyat; edebiyat ve görsel sanatlar bölümleri bulunmaktadır.

Amerikan edebiyatının oluşum hikâyesini anlatmaya adanmış bir alanda, İngilizce ve Avrupa edebî gelenekleri ile bu geleneği devam ettiren Washington Irving, James Fenimore Cooper, Walt Whitman, Herman Melville, Mark Twain ve Henry David Thoreau gibi Amerikan ekolü yazarlarının yer aldığı bir sergi de bulunmaktadır¹¹¹.

“Gizemler, Karanlık Öyküler, Batı Maceraları” adlı alanda Dashiell Hammett, Chicago merkezli Sara Paretsky, Edgar Allan Poe, Stephen King, Zane Grey ve Larry McMurtry gibi ustalara adanmış bir sergi ile batı romanının temsilcileri¹¹² yer almaktadır. Müzenin interaktif sergilemelerinden birini gösteren bir şekil 4.5'te yer almaktadır.

¹¹¹ Donald Liebensohn, “Fundraising Begins for the American Writers Museum”, **Chicago Tribune**, 21 June 2013, <http://americanwritersmuseum.org/wp-content/uploads/2013/07/Fundraising-begins-for-the-American-Writers-Museum-Chicago-Tribute.pdf> [27.03.2015].

¹¹² Donald Liebensohn, “Fundraising Begins for the American Writers Museum”, **Chicago Tribune**, 21 June 2013, <http://americanwritersmuseum.org/wp-content/uploads/2013/07/Fundraising-begins-for-the-American-Writers-Museum-Chicago-Tribute.pdf> [27.03.2015].

Şekil 4.5: Müzenin Amerikan Edebiyatının Gelişim Kronolojisini Gösteren İnteraktif Sergilemesinden Bir Görünüş

Barry Brecheisen, “Chicago's American Writers Museum Celebrates Diverse Voices”, **Conde Nast Traveler**, 26 May 2017, <http://www.cntraveler.com/story/chicagos-american-writers-museum-celebrates-diverse-voices> [06.06.2017].

“Amerika’nın Kuruluşu” bölümünde: Söylevlerin, tarihi belgelerin ve Amerikan idealleri için ulusal hazinelerin yer aldığı belirtilmektedir. Örnekler arasında Bağımsızlık Bildirgesi, Abraham Lincoln’ın ve Martin Luther King Jr.’ın Mektuplarının yanı sıra ülkeyi şekillendiren ve onun kültür ve siyasetini oluşturan roman ve şiirlerin yer alacağı¹¹³ bir bölüm de bulunmaktadır.

Müze, Türkiye’deki gibi Birleşik Devletler’de de bir edebiyat müzesinin eksikliğini gündeme getirmesi ve sergi başlıklarının zenginliği açısından dikkat çekmektedir.

4.1.3. Başkent Modern Japon Edebiyatı Müzesi (Japonya)

1967’de kurulmuş olup Japonya’nın başkenti Tokyo’da bulunmaktadır. 2007’de materyallerinin çoğalması ile Narita’da bir şube açmıştır. Müzenin misyonu, akademik çalışma ve araştırmalar için edebi materyali toplamak ve korumaktır.

¹¹³ Donald Liebenon, “Fundraising Begins for the American Writers Museum”, **Chicago Tribune**, 21 June 2013, <http://americanwritersmuseum.org/wp-content/uploads/2013/07/Fundraising-begins-for-the-American-Writers-Museum-Chicago-Tribute.pdf> [27.03.2015].

15.000'e yakın kişi tarafından materyal veya koleksiyon bağışı yapılmıştır. Müze'de başta kitap ve süreli yayın olmak üzere 1.070.000 materyal; ayrıca el yazmaları ve müsveddeler de bulunmaktadır. Materyallerin dijital formuna da ulařılabilmektedir¹¹⁴. Müzenin dışını gösteren bir fotoğraf şekil 4.6'da yer almaktadır.

şekil 4.6: Başkent Modern Japon Edebiyatı Müzesi'nin Dışından Bir Görünüş

“The Museum of Modern Japanese Literature”, <http://www.bungakukan.or.jp/> [06.04.2015].

4.1.4. Devlet Edebiyat Müzesi (Rusya)

Rusya'nın başkenti Moskova'da bulunmaktadır. Devlet Edebiyat Müzesi (şekil 4.7), Rusya'nın edebi mirasını, tüm edebiyat tarihini başlangıçtan günümüze kadar özgün belgeler yoluyla müzebilimsel ilkeler çerçevesinde sunan dünyanın en büyük müzelerinden birisidir¹¹⁵.

şekil 4.7: Devlet Edebiyat Müzesi'nin Dışından Bir Görünüş

“The Literary Museum in Moscow, Russia”, Best Museum, <http://best-museums.com/russia/77-the-literary-museum-in-moscow.html> [20.03.2015].

¹¹⁴ “Museum of Modern Japanese Literature”, Your Guide to Japanese Library and Information Resources, <http://guides.nccjapan.org/content.php?pid=328796> [01.04.2015].

¹¹⁵ “Devlet Edebiyat Müzesi”, <http://goslitmuz.ru/museums/> [20.03.2015].

Edebiyat Müzesi, Rusya'daki edebiyat müzelerinin en büyüğüdür. Çeşitli evrelerden geçtikten sonra 1934'te "Devlet Edebiyat Müzesi" adını almıştır¹¹⁶. Başlangıçta "Moskova'da çeşitli müzelerde mevcut edebi eserler, biyografik bilgiler ve dağınık el yazmalarının" toplanacağı ve muhafaza edileceği bir yer olarak düşünülmüştür. Müze yedi yılda el yazmaları, kitaplar, belgeler, fotoğraflar, resimler, grafikler, sanat ve el sanatları, anı nesnelerinden oluşan üç milyondan fazla öge toplamış;¹¹⁷ ancak hükümetin 1941 yılındaki bir kararıyla Devlet Edebiyat Müzesi koleksiyonundaki el yazmaları NKVD Merkez Arşivleri'ne transfer edilmiştir. Buna rağmen, yoğun bir toplama çalışması sayesinde, zamanla müze bir kez daha Rus edebiyat tarihi malzemeleri açısından en büyük kurumlardan biri haline gelmiştir¹¹⁸. Müze koleksiyonunda bir milyonun üzerinde eser yer almaktadır. Bu eserler klasik ve modern Rus edebiyatı ile ilgilidir¹¹⁹.

80. kuruluş yılı olan 2014'te tahsis edilen yeni yapılar ile sergi alanlarını genişletmiştir. Yeni bina 1830'lu yıllarda Morozov'lar tarafından yaptırılmış olup Rusya Kültür Bakanlığınca restore edilmiştir¹²⁰. Müzenin sergilerinden bir görünüş şekil 4.8'de yer almaktadır.

Şekil 4.8: Devlet Edebiyat Müzesi'nin Sergilerinden Bir Görünüş

"The Literary Museum in Moscow, Russia", Best Museum, <http://best-museums.com/russia/77-the-literary-museum-in-moscow.html> [20.03.2015].

¹¹⁶ "The State Literary Museum", Russian Museums, <http://www.russianmuseums.info/M289> [20.03.2015]

¹¹⁷ "Devlet Edebiyat Müzesi", <http://goslitmuz.ru/museums/> [20.03.2015].

¹¹⁸ "Devlet Edebiyat Müzesi", <http://goslitmuz.ru/museums/> [20.03.2015].

¹¹⁹ "State Literary Museum" Russia Info Centre, <http://www.russia-ic.com/regions/5108/1281/museums/291/> [20.03.2015].

¹²⁰ "Museums of Russia: Presentation of New Halls of the State Literary Museum Held in Moscow", Presidential Library, <http://www.prilib.ru/en-us/news/Pages/Item.aspx?itemid=9959> [26.03.2015].

500.000'den fazla nesne içeren koleksiyonu¹²¹; toplama, satın alma ve bağış yoluyla zaman içinde birikmiştir. Müze çeşitli antik el yazmaları, el yazması eserler, nadir fotoğraflar ve imzalı eserlerden oluşan eşsiz bir koleksiyon içermektedir. Ayrıca pek çok afiş, poster ve yazarlara ait filmler bulunmaktadır¹²². Yazarından imzalı kitaplar, kişisel arşivler, Rus edebiyatı ve kültürü ile ilgili arşivler, yayıncı ve sendika koleksiyonları, Rus sanatçıların eşsiz fotoğrafları ve hatıra öğeleri, afişler, posterler, kayıtlar, nesneler, yazarların ses ve video kayıtlarını içeren zengin bir arşive sahiptir¹²³. Müze koleksiyonunun merkezi envanter sistemi, Rusya'da ve diğer ülkelerde hem büyük ölçekli satın alma, hem de çok sayıda kalıcı ve geçici sergiler ile etkin bir kullanıma olanak sağlanmaktadır. Müzenin sergi galerisini gösteren bir fotoğraf şekil 4.9'da yer almaktadır.

Şekil 4.9: Devlet Edebiyat Müzesi'nin Galerisinden Bir Görünüş

“State Literary Museum” Russia Info Centre, <http://www.russiaic.com/regions/5108/1281/museums/291/> [20.03.2015].

Bir oda, Devlet Müzesi tarafından meydana getirilen özel işitsel materyale ayrılmıştır. Tolstoy'dan Bella Akhmadullina'ya pek çok büyük Rus yazar ve şairin

¹²¹ “Devlet Edebiyat Müzesi”, <http://goslitmuz.ru/science/192/#sthash.yoLgCRNX.dpuf> [20.03.2015].

¹²² “The Literary Museum in Moscow, Russia”, Best Museum, <http://best-museums.com/russia/77-the-literary-museum-in-moscow.html> [20.03.2015].

¹²³ “The State Literary Museum”, Russian Museums, <http://www.russianmuseums.info/M289> [20.03.2015].

ses kayıtları mevcuttur. Başka bir oda da ise, el yazmaları ile desteklenen Rus yazarların hayat hikayelerine dair bir sergi yer almaktadır. Diğer bir bölümde nadir resim, fotoğraf ve negatif koleksiyonu sergilenmektedir¹²⁴.

Müze çok yönlü bir yapıdadır. Edebiyat ve müzik akşamları, tiyatro gösterileri, bilimsel toplantılar ve konferanslar, çocuklara yönelik etkinlikler, yarışmalar, interaktif oturum ve konferanslar ile neredeyse her gün çeşitli faaliyetlere ev sahipliği yapmaktadır. Devlet Edebiyat Müzesi diğer kültürel kurumlar ile aktif bir iletişim kurmakta, Rus edebiyatı ve kültürü, okul öğretmenleri, kütüphaneciler, gazeteciler, araştırmacılar, yaratıcı mesleklerin temsilcileri ile bilgi ve deneyimlerini paylaşmaya istekli bir kurum olarak tanımlanmaktadır¹²⁵.

Müze'nin bir önemli fonksiyonu da Moskova'daki edebiyat konulu diğer müzeleri organize etmesidir. Moskova'daki on adet yazar evi müzesi 'Devlet Edebiyat Müzesi' tarafından yönetilmekte ve koordine edilmektedirler. Bu müzelere ilişkin ayrıntılı bilgi Ek 10'da görülebilir.

4.1.5. Dublin Yazarlar Müzesi (İrlanda)

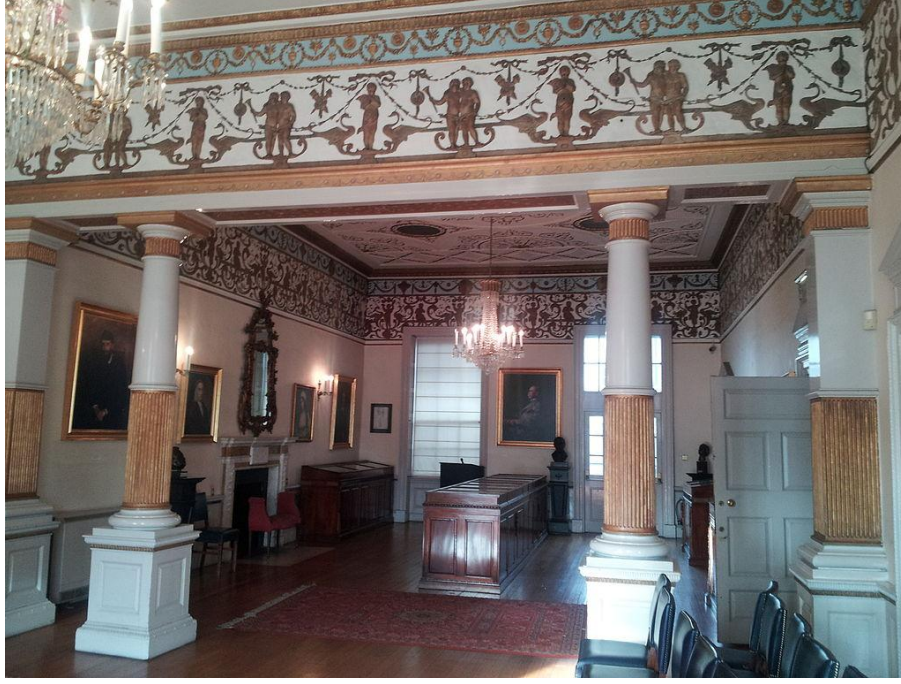
18. yüzyıldan kalma bir konakta hizmet veren, İrlanda'nın Dublin kentinde bulunan Dublin Yazarlar Müzesi (Dublin Writers Museum) 1991'de açılmıştır. Müzenin kuruluş amacı İrlandalı yazarların hayatları ve eserleri ile ilgili koleksiyon oluşturmak, sergilemek ve bunlar ile ilgili etkinlikler düzenlemektir¹²⁶. Müze İrlanda Yazarlar Derneği ile birlikte, İrlandalı yazarlarla uluslararası edebiyat sahası arasında bir bağ kurmaya çalışmaktadır¹²⁷. Müzenin galeri salonunu gösteren bir fotoğraf şekil 4.10'da yer almaktadır.

¹²⁴ "Museums of Russia: Presentation of New Halls of the State Literary Museum Held in Moscow", Presidential Library, <http://www.prilib.ru/en-us/news/Pages/Item.aspx?itemid=9959> [26.03.2015].

¹²⁵ "Devlet Edebiyat Müzesi", <http://goslitmuz.ru/museums/> [20.03.2015].

¹²⁶ "Dublin Writers Museum", Wikipedia, http://en.wikipedia.org/wiki/Dublin_Writers_Museum [06.04.2015].

¹²⁷ "Dublin Writers Museum", Wikipedia, http://en.wikipedia.org/wiki/Dublin_Writers_Museum [06.04.2015].

Şekil 4.10: Dublin Yazarlar Müzesi’nin Galeri Salonundan Bir Görünüş

“Dublin Writers Museum”, Wikipedia, http://en.wikipedia.org/wiki/Dublin_Writers_Museum [06.04.2015].

Dublin Yazarlar Müzesinde 300 yıl öncesinden başlayarak Dublin’in ünlü edebiyatçılarına ait kitap, mektup, resim ve kişisel eşyalar sergilenmektedir. Örneğin, Oscar Wilde’nin Trinity Kolejinde boksör olduğu zamandan kalma boks eldiveni, yazarlara ait portreler sergilenen nesneler arasındadır. Müzenin galerileri dışında geçici sergiler için bir salonu ve bir kütüphanesi de vardır¹²⁸. Müze, farklı dönemler ve yazarlar ile ilgili bilgi vermekte ve ünlü yazarlara ait el yazmaları da sergilenmektedir. Örneğin Ulyses’in yazarı tarafından imzalı bir kopyası bunların arasındadır¹²⁹. Müzenin sergi vitrinlerinden bir görünüş şekil 4.11’de yer almaktadır.

¹²⁸ “Dublin Writers Museum”, Wikipedia, http://en.wikipedia.org/wiki/Dublin_Writers_Museum [06.04.2015].

¹²⁹ Sarah Bennett, “Literary Dublin”, College Tourist, Travel Guide, Ireland, <http://thecollegietourist.com/literary-dublin/> [06.04.2015].

Şekil 4.11: Dublin Yazarlar Müzesi’nin Sergi Vitrinlerinden Bir Görünüş

Sarah Bennett, “Literary Dublin”, College Tourist, Travel Guide, Ireland, <http://thecolleetourist.com/literary-dublin/> [06.04.2015].

Müzede geçici sergiler ve cep tiyatrosu yanında özel bir kitapçı ve bir kafe de bulunmaktadır.

4.1.6. Maironis Litvanya Edebiyatı Müzesi (Litvanya)

“Maironis Lithuanian Literature Museum” (Maironis Litvanya Edebiyatı Müzesi), Litvanya’nın Kaunas kentinde, Barok tarzında 1742’de inşa edilmiş bir konakta bulunmaktadır. Adını Litvanyalı şair Maironis’ten (1862 – 1932) almaktadır. Şair, 1910 ile 1932 yılları arasında burada yaşamış. Müze, 1936 yılında açılmıştır.

Koleksiyon olarak başlangıçtan günümüze kadar gelen Litvanya edebiyatına dair nesne, materyal ve belgeleri toplamaktadır. Litvanya’da yaşamış veya oraya yerleşmiş olan yaklaşık 600 değişik yazara ait koleksiyona sahiptir. Müzede toplamda 283.000 nesne bulunmaktadır. Pek çoğu kitap, el yazması, sanat eserleri, kişisel eşyalar ve belgelerden oluşmaktadır¹³⁰. Müzenin iç kısmını gösteren bir fotoğraf şekil 4.12’de yer almaktadır.

¹³⁰ “Maironis lithuanian literature Museum”, Museums of Lithuania, http://www.muziejai.lt/kaunas/Maironio_muziejus.en.htm [01.04.2015].

Şekil 4.12: Maironis Litvanya Edebiyatı Müzesi’nin İçinden Bir Görünüş

“Maironis lithuanian literature Museum”, Museums of Lithuania, http://www.muziejai.lt/kaunas/Maionio_muziejus.en.htm [01.04.2015].

Koleksiyonlar Litvanya edebiyatının bütün dönemlerini kapsamaktadır. Sergilemede eski edebiyat bölümü, çağdaş edebiyat bölümü, göç edebiyatı bölümü, Brazdzionio Bern bölümü şeklinde bölümlerden oluşan bir düzenlemeye gidilmiştir. Müzeye adını veren şair Jonas Mačiulis -Maironis’e ait anı odası müzenin ana sergi alanıdır¹³¹. Müzenin sergi galerisini gösteren bir fotoğraf şekil 4.13’te yer almaktadır.

Şekil 4.13: Maironis Litvanya Edebiyatı Müzesi’nin Galerisinden Bir Görünüş

“Maironis Lithuanian Literature Museum”, Trip Advisor, http://www.tripadvisor.com.tr/Attraction_Review-g274948-d3245582-Reviews-Maironis_Lithuanian_Literature_Museum-Kaunas_Kaunas_County.html [01.04.2015].

¹³¹ “Maironis lithuanian literature Museum”, Museums of Lithuania, http://www.muziejai.lt/kaunas/Maionio_muziejus.en.htm [01.04.2015].

Müzeye bağlı bazı küçük müzeler de bulunmaktadır. Bunlar genellikle Çocuk Edebiyatı Müzesi hariç olmak üzere müzeye dönüştürülmüş edebiyatçı evleridir. Bu müzeler: Çocuk Edebiyatı Müzesi, Salomėja Neris Müzesi, Juozas Tumas-Vaižgantas Müzesi, Juozas Grušas Müzesi ve Balys ve Vanda Sruogos Müzeleridir.

Müze, geçici edebiyat sergileri düzenlenmekle birlikte, edebiyat akşamları, eğitim programları, yazarların yıldönümü kutlamaları, yazar buluşmaları ve kitap tanıtımları gibi programlar da yapmaktadır¹³². Müze edebiyat derslerine ve eğitimlerine de ev sahipliği yapmaktadır.

4.1.7. Modern Edebiyat Müzesi (Almanya)

“Literaturmuseum der Moderne” (Modern Edebiyat Müzesi), Almanya’nın Marbach kentinde bulunmaktadır. 2006’da açılmıştır. Mimarı, ünlü mimar David Chipperfield’dir¹³³. Ünlü Alman edebiyatçı ve filozof Friedrich Schiller’in doğum yeri olan Marbach am Neckar kentinde Ulusal Schiller Müzesi (1903) ve Alman Edebiyatı Arşivi (1970) yakınında bulunmaktadır. Yapı mimarisiyle 2007’de İngiliz kraliyetince verilen Stirling ödülünü almıştır¹³⁴.

Sergilenen eserler arasında Alman edebiyatı arşivinden oluşan geniş bir 20. yy. koleksiyon bulunmaktadır. Bu eserlerin başında Franz Kafka’nın “Dava” ve Alfred Döblin’in “Berlin Alexanderplatz” eserlerinin orijinal el yazmaları gelmektedir. Alman yazınına ilişkin önemli metinler de bu müzede bir araya getirilmiştir¹³⁵. Müze ayrıca ziyaretçilerine geniş bir panoramik manzara izleme fırsatı da sunmaktadır. Müzenin sergi galerisini gösteren bir fotoğraf şekil 4.14’te yer almaktadır.

¹³² “Maironis lithuanian literature Museum”, Museums of Lithuania, http://www.muziejai.lt/kaunas/Maironio_muziejus.en.htm [01.04.2015].

¹³³ Marcus Fairs, “Museum of Modern Literature at Marbach am Neckar by David Chipperfield Architects”, **Dezeen Magazine** (10 October 2007), <http://www.dezeen.com/2007/10/10/museum-of-modern-literature-marbach-am-neckar-by-david-chipperfield-architects/> [20.03.2015].

¹³⁴ “Stirling Prize”, Wikipedia, http://en.wikipedia.org/wiki/Stirling_Prize [20.03.2015].

¹³⁵ Marcus Fairs, “Museum of Modern Literature at Marbach am Neckar by David Chipperfield Architects”, **Dezeen Magazine** (10 October 2007), <http://www.dezeen.com/2007/10/10/museum-of-modern-literature-marbach-am-neckar-by-david-chipperfield-architects/> [20.03.2015].

Şekil 4.14: Modern Edebiyat Müzesi’nin Sergi Galerilerinden Bir Görünüş (Fotoğraf: Christian Richters)

Marcus Fairs, “Museum of Modern Literature at Marbach am Neckar by David Chipperfield Architects”, **Dezeen Magazine** (10 October 2007), <http://www.dezeen.com/2007/10/10/museum-of-modern-literature-marbach-am-neckar-by-david-chipperfield-architects/> [20.03.2015].

4.1.8. Nizami Gencevi Adına Milli Edebiyat Müzesi (Azerbaycan)

Azerbaycan’ın başkenti Bakü’nün merkezinde özgün mimariye sahip bir yapıda bulunmaktadır. Azerbaycanlı Şair Nizami Gencevi’nin (1141 – 1209) 800’üncü doğum yıldönümü dolayısıyla 1939 yılında kurulmuş olup 1945’te ziyarete açılmıştır¹³⁶. Müzenin ana amacı Azerbaycan edebiyatı ve kültürü konusundaki materyali bilimsel çerçevede toplamak, korumak, belgelemek ve sergilemektir.

Müze binasının ön cephesini Azerbaycan edebiyatının altı seçkin temsilcisinin - Fuzuli, Molla Penah Vâkıf, Mirza Fetali Ahundov, Hurşud Banu Natevan, Celil Mehmedkuluzade ve Cafer Cabbarlı- heykelleri süslemektedir¹³⁷. Müzenin ön cephesini gösteren bir fotoğraf şekil 4.15’te yer almaktadır.

¹³⁶ “Nizami Gencevi Azerbaycan Edebiyat Müzesi”, Azerbaycan, <http://azerbaijan.travel/tr/accommodation/211-Nizami-Gencevi-Azerbaycan-Edebiyat-Muzesi> [30.03.2015].

¹³⁷ “Azerbaycan Edebiyatı Müzesi”, Wikipedia, http://tr.wikipedia.org/wiki/Azerbaycan_Edebiyatı_Müzesi [30.03.2015].

Şekil 4.15: Nizami Gencevi Adına Milli Edebiyat Müzesi'nin Dışından Bir Görünüş

“Azerbaycan Edebiyatı Müzesi”, Wikipedia, http://tr.wikipedia.org/wiki/Azerbaycan_Edebiyatı_Müzesi [30.03.2015].

Başlangıçta sadece Nizami'yi ve yaşadığı toplumun etnografik eserlerini kapsarken 1967'de ulusal edebiyatı kapsayacak şekilde genişletilmiştir¹³⁸. Müzenin 30 ana ve 10 ek salonunda çeşitli Azerbaycanlı yazarlara ait 3 binden fazla el yazması, nadir kitaplar, resimler, portreler, heykeller, minyatürler, anı eşyalar ve diğer objeler sergilenmektedir. Müzedeki önemli nesneler arasında fars şiirinin klasığı Nizami'nin 1413 yılında yazdığı “İskendername” adlı eseri¹³⁹ bulunmaktadır. Müzenin sergi salonlarından birini gösteren bir fotoğraf şekil 4.16'da yer almaktadır.

¹³⁸ “The National Museum of Azerbaijan Literature”, Baku Pages, http://www.bakupages.com/pages/museums/azerbaijan-literature_en.php [30.03.2015].

¹³⁹ “Nizami Gencevi Azerbaijan Edebiyat Müzesi”, Azerbaijan, <http://azerbaijan.travel/tr/accommodation/211-Nizami-Gencevi-Azerbaijan-Edebiyat-Muzesi> [30.03.2015].

Şekil 4.16: Nizami Gencevi Adına Milli Edebiyat Müzesi’nin İçinden Bir Görünüş

“Museum of Azerbaijan Literature Named After Nizami Gandjavi”, Azerbaijan Academy of Sciences, <http://www.science.gov.az/en/literaturemuseum/index.htm> [30.03.2015].

Müzenin toplam 2500 metrekare olan sergileme alanında genel olarak 30 şaire ve diğer nadir kitaplar, resimler, portreler, heykeller, minyatürler gibi konulara ayrılmış on sergi salonu bulunmaktadır¹⁴⁰. Müze’de Nizami, Nassimi, Fizuli, Vagif, M. F. Akhundov, J. Mammadguluzadeh, M. A. Sabir, J. Jabbarli, S. Vurgun gibi tanınmış Azeri edebiyatçılara ayrılmış sergi salonlarında, yaşamlarına ve eserlerine dair nesneler¹⁴¹ sergilenmektedir. Bu nesneler arasında minyatürler, halılar, sikkeler, el yazması kitaplar, taş baskı kitaplar, ilk baskı kitaplar, kişisel eşyalar ve tablolar¹⁴² bulunmaktadır.

Müze, Azerbaycan Ulusal Bilimler Akademisine bağlı olarak faaliyet yürütmektedir¹⁴³. Müzenin sürekli bir gelişim içinde olması hedeflenmektedir. Örneğin: Müze’nin sergilenebilir eser sayısını 58.900’den 76.000’e yükseltmek, yeni galeriler ve sergiler eklemek, yayın yapmak bu girişimler arasındadır. Müze’nin

¹⁴⁰ “Visit The National Museum of Azerbaijan Literature”, Visit Baku Azerbaijan, <http://www.visitbakuazerbaijan.com/visit-baku-and-azerbaijan/things-to-do-and-see/visit-the-national-museum-of-azerbaijan-literature.html> [30.03.2015].

¹⁴¹ “The National Museum of Azerbaijan Literature”, Baku Pages, http://www.bakupages.com/pages/museums/azerbaijan-literature_en.php [30.03.2015].

¹⁴² “The National Museum of Azerbaijan Literature”, Baku Pages, http://www.bakupages.com/pages/museums/azerbaijan-literature_en.php [30.03.2015].

¹⁴³ “Museum of Azerbaijan Literature Named After Nizami Gandjavi”, Azerbaijan Academy of Sciences, <http://www.science.gov.az/en/literaturemuseum/index.htm> [30.03.2015].

birimleri arasında: Antik ve Ortaçağ edebiyatını araştırma ve sergileme bölümü, yeni ve modern dönem Azerbaycan edebiyatını araştırma ve sergileme bölümü, koruma, anlatım ve rehberlik desteği bölümü, kültürel miras ve kaynak çalışmaları bölümü, bilimsel geliştirme ve eğitim projeleri bölümü, dekoratif tasarım ve restorasyon bölümü, kitle ve örgütler ile edebi ilişkiler düzenleme bölümü gibi birimler bulunması dikkat çekicidir¹⁴⁴.

4.1.9. Petöfi Edebiyat Müzesi (Macaristan)

‘Petöfi Irodalmi Múzeum’ (Petöfi Edebiyat Müzesi), Macaristan’ın başkenti Budapeşte’de bulunmaktadır. Müze’nin amacı edebi dönem, bölge, yazar bazında topladığı nesneleri müzebilimsel süreçler doğrultusunda araştırmacıların ve kamunun hizmetine sunmaktır¹⁴⁵.

Müze, sadece çağdaş Macar edebiyatına dair nesneleri toplamakla kalmayıp aynı zamanda modern müzecilik ilkeleri çerçevesinde bu edebi miras koleksiyonlarını koruma ve düzenleme işlemlerini de gerçekleştirmektedir. Müze, sınır içinde ve dışında Macar edebiyatının yazar ve şairlerine ait miras niteliğindeki yazışmaları, kitaplıkları, ses ve video kayıtları, fotoğrafları, mobilya, kişisel eşyaları, vb. ile birlikte edebi dergi ve edebiyat yayınevlerine ait belgeleri koleksiyonunun bir parçası haline getirmeye çalışmaktadır¹⁴⁶.

Müze, tarihi 17. yüzyıla kadar uzanan Károlyi Sarayında bulunmaktadır. Saray 1928 yılında devletçe satın alınarak “Ulusal Müze”ye devredilmiştir. Ulusal Müze tarafından düzenlenerek 1932 ile 1953 yılları arasında “Budapeşte Resim Galerisi” olarak kullanılmış; 1954 yılında kurulan Petöfi Edebiyat Müzesi ise 1957 yılında açılmıştır. Edebiyat Müzesi, 1998 yılına dek Macar Ulusal Müzesi ve Budapeşte Tarih Müzesi ile aynı binayı paylaşmıştır. 1998 ve 2000 yılları arsında tasarlanan mimari proje çerçevesinde bina “Petöfi Edebiyat Müzesi”ne dönüştürülmüştür¹⁴⁷.

¹⁴⁴ “Museum of Azerbaijan Literature Named After Nizami Gandjavi”, Azerbaijan Academy of Sciences, <http://www.science.gov.az/en/literaturemuseum/index.htm> [30.03.2015].

¹⁴⁵ Mihály Cenner, Vilma V. Nyilassy, “The Museum of Literature and the Museum of Dramatic Art”, *Museum*, vol. XV, no. 4 (1962): 241, <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/muse.1962.15.issue-4/issuetoc> [21.01.2015].

¹⁴⁶ “Petöfi Literary Museum”, Museum of Literature, <http://pim.hu/object.1160b1a4-08c9-4ea9-bb65-1d30e97d1eb0.ivy> [31.03.2015].

¹⁴⁷ “The History of The Palace”, Museum of Literature, <http://www.pim.hu/object.EDA790EA-DFC5-4869-B8E6-B6814B65E9DE.ivy> [31.03.2015].

Müze adını, 1848-1849 yıllarında yaşayan ve Macar kurtuluş savaşında ölen Macar Şair “Sándor Petöfi”den almaktadır. Petöfi Evi 1909’dan 1945’e kadar Petöfi’yi tanıtmak amacı ile araştırma ve sergileme işlevlerini yürütmüştür. O dönemdeki Petöfi Evi’nde bazı belgeler var idiyse de bilimsel anlamda bir koleksiyon ve sergileme özellikleri taşımamaktaydı. Petöfi Evi, 1950’lerin başından itibaren, Petöfi’nin yanı sıra 20. yüzyıl Macar şairleri Jókai, Attila Jozsef ve Endre Ady gibi edebiyatçılara ait belgeleri de topladı. Bu çalışmalar Petöfi Evi’nin bağımsız bir edebiyat müzesine dönüştürülmesi ile sonuçlanmıştır¹⁴⁸.

Müze, 19. Yüzyıldan günümüze kadar Macar edebiyatı ile ilgili yazılı, basılı, görsel, işitsel nesne ve belgeleri kapsamaktadır. Dört ana bölümden oluşmaktadır:

- Görsel-işitsel Kütüphane
- El yazması Arşivi
- Kütüphane
- Sanat eseri ve nesne koleksiyonu

Görsel-işitsel Kütüphane: Bu koleksiyonda video veya ses kaydı olarak 5.000 den fazla edebi kayıt bulunmaktadır. Yurtdışındakiler de dâhil olmak üzere, 1930’lardan itibaren Mihály Babits, Frigyes Karinthy, Sophie Török gibi pek çok edebiyatçı ve sanatçının ses kayıtları bulunmaktadır. Kayıtlar manyetik bantlardan dijital ortama ve CD’lere aktarılmıştır. Ses kayıtları sergilerde ve etkinliklerde de kullanılmaktadır. Ses koleksiyonunu zenginleştirme konusunda Macar Radyosu ve Macar Televizyonu ile işbirliğine gidilmiştir. Ses kaydı yanında yazar portreleri, sinemaya uyarlanmış edebi eserler ve edebiyat konusundaki diğer filmler derlenerek 500 kayıtlık bir video kütüphanesi de oluşturulmuştur¹⁴⁹.

El yazması Arşivi: Koleksiyon 19. yy. ve 20. yy. ile çağdaş Macar edebiyatı konusundadır. El yazması arşivi Sándor Petöfi’nin 3,700 ve Mór Jókai’nin 5,000 sayfalık mektup ve el yazmasını koruma altına almıştır. Bu iki milli edebiyatçıya ek olarak Mihály Csokonai Vitéz, Dániel Berzsenyi ve milli marşın yazarı Ferenc Kölcsey’nin el yazmaları da bulunmaktadır. Genel olarak çeşitli edebi çevrelerden, edebiyat dergilerinden ve yurtdışındaki onlarca Macar edebiyatçıya ait yazışmalar ve

¹⁴⁸ “Petöfi Literary Museum”, Museum of Literature, <http://pim.hu/object.1160b1a4-08c9-4ea9-bb65-1d30e97d1eb0.ivy> [31.03.2015].

¹⁴⁹ “The Audiovisual Library”, Museum of Literature, <http://pim.hu/object.1CF67C33-D534-4809-B412-525D8160BD61.ivy> [31.03.2015].

el yazması kitaplar bulunmaktadır. Bu eserlere müzenin web sitesi üzerindeki veri tabanından da ulaşılabilir¹⁵⁰. Müzenin sergi salonlarından birini gösteren bir fotoğraf şekil 4.17’de yer almaktadır.

Şekil 4.17: Petöfi Edebiyat Müzesi’nin Sergilerinden Bir Görünüş

“Petöfi Irodalmi Múzeum”, Hungary, http://www.1hungary.com/petofi_irodalmi_muzeum/1202331/ [01.04.2015].

Kütüphane: Müzenin kütüphanesinde orijinal yayınlar, imzalı kitaplar ve yazarların özel kütüphaneleri bulunmaktadır. Kütüphane; edebiyatçıların kişisel yaşamlarını göstermesi açısından önem taşıyan, yaklaşık 200 yazara ait kişisel kütüphaneyi barındırmaktadır. Kütüphane sansürlenmiş yayınlar, prova baskılar, özgün kopyalar, nadir ve güzel ciltli edebi kitapları da barındırmaktadır. 1000 başlıklı bir süreli yayınlar koleksiyonu ve 30.000’in üzerinde kitap bulunmaktadır¹⁵¹.

Sanat: Petöfi Edebiyat Müzesi, resim, çizim, grafik, heykel, sikke ve fotoğraflardan oluşan zengin bir sanat nesnesi koleksiyonu bulundurmaktadır. Koleksiyonun omurgasını Petöfi Evi’nin 19. yüzyıldan kalma mirası oluşturmakta; Miklos Barabás, Mihály Munkacsy, Mihály Zichy ve Gyula Benczúr gibi sanatçıların çeşitli eserleri bulunmaktadır.

1954 yılından bu yana, Müze koleksiyonunu bütünüyle Macar edebiyatı konusunda sınırlandırmıştır. 1923’ten itibaren yazarlara ait zengin bir portreler koleksiyonu

¹⁵⁰ “The Manuscript Archive”, Museum of Literature, <http://pim.hu/object.2a5ca6b0-61e4-46b9-b0ce-3cae6a88a0e7.ivy> [31.03.2015].

¹⁵¹ “The Library”, Museum of Literature, <http://pim.hu/object.554c1ee0-675f-4ebf-ad29-1ec1d71a263f.ivy> [31.03.2015].

bulunmaktadır¹⁵². Buna ek olarak müze yazarların eserlerinden ilham alan çizimleri, eskizleri ve yazarların evlerinde duvarlarını süsleyen çizim ve resimleri de toplamaktadır. Dolayısıyla koleksiyonun bu kısmı edebi açıdan önemli olduğu kadar plastik sanatlar açısından da önemlidir. Taşbaskı, exlibris, kapak tasarımları, resim ve çizim koleksiyonu olan yazarlar ve sanatçılar arasında: Sándor Petöfi, Endre Ady, Attila József, Gyula Krúdy, Miklós Radnóti, Dezső Kosztolányi, József Katona and Kálmán Mikszáth. Viola Berki, Lajos Sváby, István ef Zámbo, Gábor Záborszky, Ildikó Várnagy, István Orosz, Róbert Swierkiweicz, András Böröcz, László Révész, János Szirtes, El Kazovszkij, Líviusz Gyulai, Frigyes König, Tamás Vigh, Ákos Muzsnay, Richard Török ve Imre Szemethy bulunmaktadır. Bu koleksiyonda orijinal ve röprodüksiyon 10.000 eser bulunmaktadır¹⁵³. Resim koleksiyonuna ek olarak 2.000’den fazla heykel, heykelcik, sikke ve ölüm maskesi de bulunmaktadır. 30.000 fotoğraftan oluşan fotoğraf koleksiyonu Macar edebiyatı açısından değerli olduğu kadar fotoğraf tarihi açısından da değerlidir. Bu koleksiyonda tabak ve levha benzeri nesnelere basılmış fotoğraflar da bulunmaktadır¹⁵⁴.

Macar Ulusal Müzesinden gelen ve farklı kaynaklardan derlenmiş Macar yazarlara ait kişisel eşyalar da koleksiyonun önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Bu nesneler yazarın yaşamı ile ilgili bir mesaj taşımaları açısından önemlidirler. Yazarlara ait nesnelerin toplama sürecinde ailelerin konu ile ilgili görüşlerinin de dikkate alındığı belirtilmektedir. Nesne koleksiyonunda mobilya, giyim, süs eşyası ve yazmayı temsil eden kalem, gözlük, daktilo vb. araçlar olup, sayıları 3.000 civarındadır. Bu koleksiyonun odağı da başta kült ve klasikleşmiş edebiyatçılar olmak üzere 19. ve 20. yy. Macar yazarlarıdır. Koleksiyonların sergilenmesinde yazarların kişisel çalışma alanının atmosferinin yansıtılmasına dikkat edilmektedir¹⁵⁵. Müzenin sergi salonlarından birini gösteren bir fotoğraf şekil 4.18’de yer almaktadır.

¹⁵² “The Art and Relics Collection”, Museum of Literature, <http://pim.hu/object.71AE76EA-BEE5-44E8-86FD-839FF0AC8CE4.ivy> [31.03.2015].

¹⁵³ “The Art and Relics Collection”, Museum of Literature, <http://pim.hu/object.71AE76EA-BEE5-44E8-86FD-839FF0AC8CE4.ivy> [31.03.2015].

¹⁵⁴ “The Art and Relics Collection”, Museum of Literature, <http://pim.hu/object.71AE76EA-BEE5-44E8-86FD-839FF0AC8CE4.ivy> [31.03.2015].

¹⁵⁵ “The Art and Relics Collection”, Museum of Literature, <http://pim.hu/object.71AE76EA-BEE5-44E8-86FD-839FF0AC8CE4.ivy> [31.03.2015].

Şekil 4.18: Petöfi Edebiyat Müzesi’nin Sergilerinden Bir Görünüş

“Petöfi Literary Museum”, Museum of Literature, <http://www.pim.hu/> [31.03.2015].

Müzenin belli başlı hizmetlerinden biri dijital kütüphanedir. Müze, sahip olduğu dokümanlar ile ilgili <http://www.pimmedia.hu/> adlı internet sitesi üzerinden bir veri tabanı ile sahip olduğu bilgiyi kamunun ve araştırmacıların hizmetine sunmaktadır. Bu hizmet Macarcanın yanı sıra İngilizce, Almanca ve Fransızca dijital ses ve görüntü kütüphanesi ile desteklenmektedir. Bir diğer hizmet dünyaca ünlü yazar “Sándor Márai” ait bir koleksiyonu yönetmektedir. Bu koleksiyon çerçevesinde çeşitli sergiler, performanslar ve başka etkinlikler yapılmaktadır. Müze Macaristan dışındaki edebiyatçılara ait edebi miras konusunda da hizmet vermekte, ayrıca Macar edebiyatı ve edebiyatçıları ile ilgili yurtdışındaki yayınları, etkinlikleri ve haberleri de takip etmektedir. Müze’nin bir yayın servisi de bulunmaktadır. Müze’nin 2001’den beri yayınlanan “Irodalmi Múzeum” (Edebiyat Müzesi) adlı bir bülteni de bulunmaktadır¹⁵⁶.

Müzenin mevcut organizasyon yapısı 1970’lerde oluşturulmuştur. Teknik ve Koleksiyon bölümlerinin yanı sıra el yazması arşiv, görsel-işitsel kütüphane, halkla ilişkiler ve pazarlama bölümleri de bulunmaktadır¹⁵⁷.

¹⁵⁶ “The Digital Library”, Museum of Literature, <http://pim.hu/object.e4817072-0bc1-48f5-82b9-8bf0b2bdf6d9.ivy> [31.03.2015].

¹⁵⁷ “Petöfi Literary Museum”, Museum of Literature, <http://pim.hu/object.1160b1a4-08c9-4ea9-bb65-1d30e97d1eb0.ivy> [31.03.2015].

Müze kurulduğundan beri 500 üzerinde sergi düzenlemiş ve 300’den fazla bilimsel eser ve sergi kataloğu da yayınlamıştır. Müze; koleksiyonları, katalogları ve veri tabanları ile entelektüel bir değer oluşturduğunu ve bunun dilbilim ve metin bilim araştırmalarında kullanılmasının kritik önemde olduğunu savunmaktadır¹⁵⁸.

Budapeşte dışındaki edebi koleksiyonları da bünyesine katarak edebiyat müzeciliği konusunda Macaristan çapında faaliyet gösteren müze Macaristan’daki diğer anıt ev ve odalara sergileme konusunda destek sunmakla birlikte yurtdışında konusu ile ilgili kurumlar ile de iletişim halindedir. Müzenin koleksiyon ve faaliyetlerinden sorumlu olduğu diğer şubeleri de Budapeşte’dedir. Bu müzeler: Kassák Müzesi, Endre Ady Anı Müzesi ve Jókai Anı Odası’dır¹⁵⁹. Müze, ayrıca edebiyatla ilgili sergiler, tiyatro performansları, film gösterimleri ve edebi sohbetlere de ev sahipliği yapmaktadır.

Müze, çeşitli uluslararası işbirlikleri de yapmaktadır. Müzenin işbirliği yaptığı kurumlar arasında ICOM (Müzeler Uluslararası Konseyi), ICLM (Edebiyat Müzeleri Uluslararası Komitesi), Marbach Schiller-Ulusal Müzesi ve Alman Edebiyat Arşivi, Varşova Adam Mickiewicz Müzesi bulunmaktadır. Ayrıca pek çok ülkedeki edebiyat müzesi ile birlikte sergi düzenleme veya eser ödünç alma-verme çalışmaları da yapmakta, diğer ülkelerdeki edebiyat müzelerini desteklemeye ve onlar ile işbirliği yapmaya önem vermektedir¹⁶⁰.

4.1.10. Ulusal Modern Çin Edebiyatı Müzesi (Çin)

“National Museum of Modern Chinese Literature” (Ulusal Modern Çin Edebiyatı Müzesi), Pekin’in Chaoyang kesiminde bulunmaktadır. Müzenin misyonu; Çin’in modern ve çağdaş yazarlarına ait elyazmalarını, çevirileri, kitapları, mektupları, günlükleri, ses kayıtlarını, videoları, fotoğrafları, dokümanları ve gazete yazıları gibi materyalleri toplamak, saklamak, düzenlemek ve haklarında araştırma yapmak için ziyaretçiye sunmaktır. Müzenin içini gösteren bir fotoğraf şekil 4.19’da yer almaktadır.

¹⁵⁸ “Petöfi Literary Museum”, Museum of Literature, <http://pim.hu/object.1160b1a4-08c9-4ea9-bb65-1d30e97d1eb0.ivy> [31.03.2015].

¹⁵⁹ “Petöfi Literary Museum”, Museum of Literature, <http://pim.hu/object.1160b1a4-08c9-4ea9-bb65-1d30e97d1eb0.ivy> [31.03.2015].

¹⁶⁰ “International Relations”, Museum of Literature, <http://pim.hu/object.1bd6bd35-978e-4aa2-bda3-5b1993b4d87f.ivy> [01.04.2015].

Şekil 4.19: Ulusal Modern Çin Edebiyatı Müzesi'nin İçinden Bir Görünüş

“China Opens First Museum of Literary Classics”, CCTV, http://english.cntv.cn/2014/07/17/VIDE140559744_1880213.shtml [07.04.2015].

1985'te kurulan Ulusal Modern Çin Edebiyatı Müzesi'nin koleksiyon ilkeleri; ekol, akım ve politik ayırım yapmamaktır. 20. Yüzyılın başlarında itibaren Hong Kong, Macao, Tayvan ve denizaşırı Çin dili çalışmalarına dair tüm edebi materyali toplayan müzenin koleksiyonunda 170.000 kitap, 2.100 farklı türde 90.000 dergi, 142 çeşit gazete, 10.970 el yazması, 8.282 fotoğraf, 7.887 mektup, 453 ses kaydı, 773 video kaydı ve 2.929 etnografik nesne olmak üzere toplam 300.000 civarında materyal bulunmaktadır. Müze Çin edebiyatına dair birincil kaynaklar barındırmakta ve Dünya'nın en geniş Çin edebiyatı koleksiyonunu barındıran müze unvanını taşımaktadır. Birimleri arasında; kütüphane, dokümantasyon merkezi, araştırma salonu ve akademik değiş tokuş merkezi vardır. Müze sergi salonlarına edebiyatçıların yanı sıra koleksiyon bağışçılarının adları da verilmiştir.

Ulusal Modern Çin Edebiyatı Müzesi, edebiyatın her alanında kültürel etkinlikler yapmaktadır. Çin'deki bazı akademik kuruluşlar da çalışmalarını bu müzede sürdürmektedir. Müzenin çok amaçlı salonu edebi toplantılara, konuşmalara, tartışmalara, araştırmalara ve sergilere tahsis edilmiştir. Müze, yazarların heykelleri, büstleri ve imzalı vazolar ile sanatsal bir atmosferin oluşturulduğu bir koruya da

sahiptir¹⁶¹. Müzenin sergi vitrinlerinden birini gösteren bir fotoğraf şekil 4.20’de yer almaktadır.

Şekil 4.20: Ulusal Modern Çin Edebiyatı Müzesi’nin Sergilemesinden Bir Detay Görünüşü

“China Opens First Museum Of Literary Classics”, CCTV, <http://english.cntv.cn/2014/07/17/VIDE1405597441880213.shtml> [07.04.2015].

4.2. Tarihi Ev Müzeler

Önceki bölümde ele alınan Tarihi Ev Müzelerin genel tanımı çerçevesinde, içinde yaşamış şahsiyetin yani edebiyatçının öneminden dolayı tarihe mal olmuş addedilerek “*Tarihi Ev Müzeler*” kapsamında / kategorisinde ele alınan edebiyat konulu müzelerdir.

Pinna’ya göre, tarihi evlerin dolayısıyla edebiyatçı evlerinin müzeye dönüştürülmesi özel bir değer ve öneme sahiptir. Çok fazla çağrışım gücüne, tarih ile ziyaretçi arasında bağ oluşturma ve tarihi sunma ya da temsil etme gücüne sahiptir. Tarihi ev müzelerin önemi, bir dizi sembolik nesnenin sıralanmasından kaynaklanmaz. Tarihi ev müzeler oldukça ilham vericidirler çünkü yalnızca nesneleri içermezler; bunun yanı sıra o evlerin içinde yaşamış ve gündelik hayatlarında o mobilyaları ve nesneleri kullanmış insanların yaratıcı hayal gücünü somutlaştırırlar. Bu şekilde bakınca tarihi ev yok olmadığı sürece olayların, çağların ve yönetimlerin göz ardı edemeyecekleri

¹⁶¹ “Çin Modern Edebiyat Müzesi”, <http://www.wxg.org.cn> [05.12.2012].

sembollerden biridir¹⁶². Pinna'yı destekleyen Gorgas'a göre de ziyaretçiler için, tarihi ev müzelerin yüksek çağrışım gücünden etkilenmemek oldukça zordur. Müzeye dönüştürülen tarihi evler ziyaretçiler için diğer müzelere göre daha fazla duygu ve anı çağrışırlar. Bu evler sahip oldukları özel atmosferle ziyaretçileri başka zamanlara götürerek şu an kendilerinin olduğu ve diğer zamanlarda başka insanların da aynı yerden geçtiği hissini uyandırarak meraklandırır¹⁶³.

ABD'de tarihi evler, ailelerin, toplulukların, yörenin, eyaletin ve ulusun tarihi konusunda bir öğrenme deneyimi sağlayacak niteliktedirler¹⁶⁴. Bu evlerin kamu üzerindeki etkisi bir zamanlar o evde yaşayan insanların varlığı ve yokluğuyla, zihinsel ve duygusal reaksiyonların birlikteliğiyle üretilir. Ziyaretçiler bir zaman makinesindeymişçesine; kendilerini tanıma imkânı sunan, kendileri hakkında bir şeyler öğrenebilecekleri, dondurulmuş geçmişte seyahat ediyormuş gibi hissederler. Geçmişle yüz yüze gelmek aslında bize kim olduğumuzu, daha da önemlisi kim olmadığımızı öğrenme fırsatını verir. Belki de diğer müzelerde olmadığı kadar “Ev Müzeler” bilgiye ek olarak duyguların da iletimini başarı ile sağlayan kültürel etkileşim alanlarıdır. Bu yüzden “Müze Evler” kişisel hafıza ve kolektif hafıza arasında samimi bir bağ oluştururlar¹⁶⁵.

Nesneleri üretildikleri zaman bakımından orijinal düzenine uygun yerleştirmek hayati derecede önemlidir. Yine de tarih yeniden üretilemez, çünkü yeniden tasarlanabilen somut bir varlığı yoktur. Nesnelerin kendisi ile değil onların işlevsel, saf ve özgün kalabilme süreciyle daha çok ilgili olunmalıdır. Çünkü onlar dünyayı ve zamanı, yaşamları görme ve deneyimlemenin mutlak yollarını temsil ederler¹⁶⁶.

Tarihi ev müzeler, aynı zaman diliminde yaşayan herkes tarafından paylaşılmayan, aktif ya da konudan konuya geçer gibi görülen fakat tarihsel kimlik özünü temsil etmede kullanılan nesnelerin değerini ve anlamını açığa çıkartırlar. Farklı sosyal

¹⁶² Giovanni Pinna, “Introduction to Historic House Museums”, **Museum International**, vol. 53, no. 2 (April 2001): 17, <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/muse.2001.53.issue-2/issuetoc> [21.01.2015].

¹⁶³ Monica Risnicoff de Gorgas, “Reality As İllusion, The Historic Houses That Became Museums”, **Museum International**, vol. 53, no. 2 (April 2001): 10, <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/muse.2001.53.issue-2/issuetoc> [21.01.2015].

¹⁶⁴ Bekir Onur, **Yeni Müzebilim Demokratik Toplum Yaratmak** (Ankara: İmge Kitabevi, 2014), 523.

¹⁶⁵ Monica Risnicoff de Gorgas, “Reality As İllusion, The Historic Houses That Became Museums”, **Museum International**, vol. 53, no. 2 (April 2001): 10, <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/muse.2001.53.issue-2/issuetoc> [21.01.2015].

¹⁶⁶ **age**, 11.

grupları ve olayları belirgin ölçütler temelinde sıralayarak inceleme fırsatı sunarlar¹⁶⁷.

Bu bölümde çalışmanın kapsamı nedeniyle tarihi ev müzelerden sadece edebiyatçılara ait olanları, diğer bir ifadeyle “edebiyat konulu tarihi ev müzeler” ele alınmıştır. Edebiyat konulu müzelerin, dünya genelinde en yaygın türüdür. Örnekleme açısından farklı ülkelerden incelenen beş örnek şunlardır:

- Balzac Evi (Fransa)
- Dante Müze Evi (İtalya)
- Dostoyevski Müze Evi (Rusya)
- Keats Müze Evi (İngiltere)
- Mark Twain Çocukluk Evi ve Müzesi (ABD)

4.2.1. Balzac Evi (Fransa)

Fransa'nın başkenti Paris'te bulunmaktadır. “Maison Balzac” (Balzac Evi) Fransız roman yazarı Honoré de Balzac'ın (1799-1850) müzeye dönüştürülmüş evidir. Ünlü yazar pek çok oyun, roman ve hikâyesini bu evde kaleme almıştır. Honoré de Balzac, 1840-1847 yılları arasında, alacaklılardan kaçmak için takma bir isimle, Paris'in 16. bölgesinde bulunan bu evde yaşamış. İki farklı sokaktan girişi olduğu için 'kaçış' konusunda Balzac'a kolaylık sağlamaktaydı¹⁶⁸. Evin dışından çekilmiş bir fotoğraf şekil 4.21'de yer almaktadır.

¹⁶⁷ age, 11.

¹⁶⁸ “Paris Banliyösünde Yalnız Bir Adam: Balzac'ın Evi”, <http://kendikendinekonusma.blogspot.com.tr/2014/08/paris-banliyosunde-yalniz-bir-adam.html> [02.04.2015].

Şekil 4.21: Balzac Evi'nin Dıştan Görünüşü

“Maison de Balzac”, Wikipedia, http://en.wikipedia.org/wiki/File:Maison_Balzac_Paris.JPG [02.04.2015].

Paris'ten ve gündelik hayatın karmaşasından uzakta yaşayan Balzac, Dante'den esinlenerek isim verdiği “İnsanlık Komedyası” adlı eserinin büyük bir kısmını bu evde yazmıştır. Geceleri kalkıp, kahve ile ayakta kalmakta, gecenin sessizliğinde hayal gücünü çalıştırabilmekteydi¹⁶⁹. Ev, 1949 yılında “Balzac Okuma Grubu” ve “Balzac Dostlar Derneği” öncülüğünde müzeye dönüştürülmüştür. Ev, mimari açıdan kaldığı dönemin özelliklerini korumuştur. Evin bir diğer özelliği dekorasyonunun orijinalliği korunmuş olmasıdır¹⁷⁰. Ev, Paris Kamu Müzeleri Enstitüsü'ne (The Public Institution Paris Musées) bağlı olarak faaliyet yürütmektedir¹⁷¹.

Müze koleksiyonunda yazar ve ailesine ait kişisel eşyalar, kitapların orijinal imzalı yayımları, el yazmaları ve çizimler bulunmaktadır. Ayrıca yazarın sevdiği resim, gravür ve belgeler de görülebilmektedir¹⁷².

Evin mobilyaları genel olarak dağılmıştır ancak bir yazı masası, sandalye, baston ve kahve cezvesi Balzac'tan kalan kişisel eşyalar arasındadır¹⁷³. Balzac'ın uzun yazma geceleri boyunca kullandığı yazı masası ve sandalye ile ilgili olarak: “Onu on yıl

¹⁶⁹ “Paris Banliyösünde Yalnız Bir Adam: Balzac'ın Evi”, <http://kendikendinekonusma.blogspot.com.tr/2014/08/paris-banliyosunde-yalniz-bir-adam.html> [02.04.2015].

¹⁷⁰ “Home of Balzac”, http://www.napoleon.org/en/magazine/museums/files/Home_Balzac.asp [02.04.2015].

¹⁷¹ “Maison de Balzac”, Wikipedia, http://en.wikipedia.org/wiki/Maison_de_Balzac [02.04.2015].

¹⁷² “Maison de Balzac”, Paris Info, <http://en.parisinfo.com/paris-museum-monument/71078/Maison-de-Balzac> [02.04.2015].

¹⁷³ “Maison de Balzac”, Wikipedia, http://en.wikipedia.org/wiki/Maison_de_Balzac [02.04.2015].

boyunca kullandım. O benim tüm sefaletimi gördü, tüm gözyaşlarımı sildi, tüm planlarımı öğrendi tüm düşüncelerimi duydu” demiştir¹⁷⁴. Bu sergiden bir fotoğraf şekil 4.22’de yer almaktadır.

Şekil 4.22: Balzac Evi’nden Bir Sergi Görünüşü

“Paris Banliyösünde Yalnız Bir Adam: Balzac’ın Evi”, <http://kendikendinekonusma.blogspot.com.tr/2014/08/paris-banliyosunde-yalniz-bir-adam.html> [02.04.2015].

Evin zemin katındaki kütüphanede yazarın kitaplarının el yazmaları, orijinal ve prestij baskıları, çizimleri, mektupları, Balzac tarafından imzalanmış veya not düşülmüş kitaplar bulunmaktadır¹⁷⁵.

Müze’de Balzac’ın “İnsanlık Komedyası”na ayrılmış bir bölüm var. Bu, yazarın tüm roman ve hikâyelerini bir araya topladığı büyük çaplı projesi olması açısından önemlidir. Eugénie Grandet, Goriot Baba ve Vadideki Zambak gibi eserleri de içinde barındırıyor. Müzenin bir kısmında eserde yer alan, aralarından Napoléon ve İsa’nın da olduğu yaklaşık 2500 karakter tanıtılmaktadır¹⁷⁶. Bu sergilemeden bir ayrıntı şekil 4.23’te yer almaktadır.

¹⁷⁴ “Home of Balzac”, http://www.napoleon.org/en/magazine/museums/files/Home_Balzac.asp [02.04.2015].

¹⁷⁵ “Maison de Balzac”, Wikipedia, http://en.wikipedia.org/wiki/Maison_de_Balzac [02.04.2015].

¹⁷⁶ “Paris Banliyösünde Yalnız Bir Adam: Balzac’ın Evi”, <http://kendikendinekonusma.blogspot.com.tr/2014/08/paris-banliyosunde-yalniz-bir-adam.html> [02.04.2015].

Şekil 4.23: Balzac Evi'nden Bir Sergi Görünüşünden Ayrıntı

“Paris Banliyösünde Yalnız Bir Adam: Balzac'ın Evi”, <http://kendikendinekonusma.blogspot.com.tr/2014/08/paris-banliyosunde-yalniz-bir-adam.html> [02.04.2015].

Müze yazar hakkında sergiler ve çeşitli etkinlikler düzenlemektedir. Kütüphanesinde mini konserler ve yetişkinler için okuma programları da düzenlenmektedir¹⁷⁷.

4.2.2. Dante Müze Evi (İtalya)

“Museo Casa di Dante” (Dante Müze Evi), İtalya’nın Floransa kentinde bulunmaktadır. İtalyan ozan ve politikacı Dante Alighieri’nin (1265-1321) yaşadığı evdir. Ev Ortaçağ Floransası’nın merkezinde yer almaktadır. 1911’de bir dizi restorasyon ve koruma uygulamaları ile müzeye dönüştürülmüştür. Müzenin dışından bir görünüşü şekil 4.24’te yer almaktadır.

¹⁷⁷ “Maison de Balzac”, Paris Info, <http://en.parisinfo.com/paris-museum-monument/71078/Maison-de-Balzac> [02.04.2015].

Şekil 4.24: Dante Müze Evi'nin Dıştan Görünüşü

“Museo Casa di Dante”, <http://www.museocasadidante.it/en/photogallery/> [28.03.2015].

Müze Ev, İtalyan şair Dante'nin orijinal nesne ve belgeler ile yaşamını ve eserlerini sergileyen 3 katlı bir müzedir. Müze'de sergilenen nesneler arasında bulunan yazarın maskından bir görünüşü şekil 4.25'te yer almaktadır.

Şekil 4.25: Dante Müze Evi'nde Sergilenen Yazarın Maskından Bir Görünüş

“Museo Casa di Dante”, <http://www.museocasadidante.it/en/photogallery/> [28.03.2015].

Birinci kat, eczacılar ve doktorlar adını almış olup, Floransa tarihi açısından önemli olan ve Dante'nin de katıldığı Campaldino savaşı ile ilgili nesneler, resimler sergilenmektedir¹⁷⁸. İkinci katta Dante'nin sürgününü konu alan kitaplar, yatak odası ve yazarın en önemli eseri olan İlahi Komedi'yi resimleyen Gustave Doré tabloları sergilenmektedir¹⁷⁹. Üçüncü katta 'İlahi Komedi'nin orijinalleri ve ilk baskıları, eşine ait kıyafetler ve süs nesneleri sergilenmektedir¹⁸⁰. Birinci katın sergi alanından çekilmiş bir fotoğraf şekil 4.26'da yer almaktadır.

Şekil 4.26: Dante Müze Evi'nde Campaldino Savaşı Galerisi

“Museo Casa di Dante”, <http://www.museocasadidante.it/en/photogallery/> [28.03.2015].

Müze, ortaçağ atmosferinde ziyaretçilerin İtalyan edebiyatını daha iyi tanımlarını ve bu edebiyatın en önemli yazarlarından biri hakkında bilgilenmelerini sağlamayı hedeflemektedir¹⁸¹. Bu çerçevede müzede “Ortaçağ ve İlahi Komedi” temalı bir dizi eğitim atölyesi de yapılmaktadır¹⁸².

¹⁷⁸ “Museo Casa di Dante”, <http://www.museocasadidante.it/en/dante-house-museum/first-floor/> [28.03.2015].

¹⁷⁹ “Museo Casa di Dante”, <http://www.museocasadidante.it/en/dante-house-museum/second-floor/> [28.03.2015].

¹⁸⁰ “Museo Casa di Dante”, <http://www.museocasadidante.it/en/dante-house-museum/third-floor/> [28.03.2015].

¹⁸¹ “Museo Casa di Dante”, <http://www.museocasadidante.it/en/dante-house-museum/third-floor/> [28.03.2015].

¹⁸² “Museo Casa di Dante”, <http://www.museocasadidante.it/en/tours/workshops/> [28.03.2015].

4.2.3. Dostoyevski Edebi Anı Müzesi (Rusya)

Rusya'nın Petersburg kentinde bulunmaktadır. Müze'nin internet sitesinin İngilizce versiyonunda müzenin adı "The F. M. Dostoevsky Literary - Memorial Museum" (F. M. Dostoyevski Edebi Anı Müzesi) olarak geçmektedir. Ünlü yazarın yaşadığı ve "Karamazof Kardeşler" adlı eserini de kaleme aldığı ev müzeye çevrilmiştir. Ev müzeye dönüşüm aşamasında eşi ve arkadaşlarının anlatımı ile kurgulanmış¹⁸³ ve 1971'de açılmıştır.

Hali hazırda önemli bir fotoğraf, belgesel ve sanatsal koleksiyonuna sahip olan müze bunu yıllar içinde biriktirmiştir. Müze'nin kütüphanesinde 24.000 eser ve küçük bir elyazması koleksiyon vardır. Koleksiyon ziyaretçiler, müze dostları ve yazarın okurları tarafından zenginleştirilmeye devam edilmektedir¹⁸⁴. Müze'nin bölümleri¹⁸⁵:

- Yazara ait objelerin bulunduğu anı bölümü
- Yazarın biyografi ve eserlerini kapsayan edebi sergi bölümü
- Çağdaş sanat sergileri için geçici bir sergi salonu
- Tiyatro: Müzenin tiyatro ortakları "Puppet Format", "Takoy Tiyatro" ve diğer ulusal ve uluslararası tiyatro gösteri ve performansları için yerel, ulusal ve uluslararası performansların sergilendiği tiyatro salonu
- Müze dükkânı

Müzenin Sergi kısmı "anı" ve "edebi sergi" olmak üzere iki kısma ayrılmıştır. "Anı" kısmında yazara ayrılmış odalar ile eşi Anna'ya ve çocuklarına ayrılmış birer oda bulunmaktadır. Bu bölümün sergisi müze ev niteliğinde, mobilya ve eşya ağırlıklıdır.

"Edebi sergi" kısmı ise yazara dair biyografik ve yazınsal üretimi yansıtmaktadır. Bu kısımda daha çok yazılı belgeler bulunmaktadır. Müze'nin bu kısmında "Karamazov Kardeşler" in çeşitli bölümlerinin yazmaları da bulunmaktadır. Yazarın romanlarının el yazmaları, müsveddeleri, mektupları ve orijinal fotoğrafları da bu

¹⁸³ "Dostoyevsky Museum", Wikipedia, http://en.wikipedia.org/wiki/Dostoyevsky_Museum [25.03.2015].

¹⁸⁴ "Dostoyevsky Museum", Wikipedia, http://en.wikipedia.org/wiki/Dostoyevsky_Museum [25.03.2015].

¹⁸⁵ "Dostoyevsky Museum", Wikipedia, http://en.wikipedia.org/wiki/Dostoyevsky_Museum [25.03.2015].

kısımdadır. Bölümlerden biri ev, diğeri müze gibi düzenlenmiştir¹⁸⁶. Edebi sergi katındaki sergilemeyi gösteren bir fotoğraf şekil 4.27’de yer almaktadır.

Şekil 4.27: Dostoyevski Edebi Anı Müzesi’nin Edebi Sergi Katından Bir Görünüş

“F. M. Dostoevsky Literary Memorial Museum”, <http://eng.md.spb.ru/museum/apartment2/> [25.03.2015].

Anı bölümünün girişinde, Dostoyevski'nin özel eşyaları; çantası, şapkası ve bastonu sergilenmektedir. Çalışma odasında iki küçük kütüphane, çalışma masası, masanın arkasında ise büyükçe bir kanepa bulunmaktadır. Masanın üzerinde duran yarı dolu çay bardağı ve defterler, kitaplar gibi nesneler yazarın geçmişteki varlığını müze ziyaretçisine duyumsatmaya yönelik sergileme teknikleridir.

Yemek odası, Anna Grigorievna'nın odasına açılıyor, onun çalışma masasının üstü de notlarla dolu olarak sergilenmektedir. Karşı tarafındaki salonda Dostoyevski'nin kitapları, Saint Petersburg ile Avrupa'da kaldığı kentlerin (Milano, Venedik, Londra, Dresden) küçük litografileri sergilenmektedir. Başka bir odada Dostoyevski'nin

¹⁸⁶ Füsün Kavrakoğlu, “Dostoyevski Evi”, <http://blog.kavrakoglu.com/dostoyevski-evi-st-petersburg/> [26.03.2015].

çocukları Luibov ve Fyodor'a ait özel eşyalar sergilenmektedir.¹⁸⁷ Odalardan birinin içini gösteren bir fotoğraf şekil 4.28’de yer almaktadır.

Şekil 4.28: Dostoyevski Edebi Anı Müzesi’nin Anı Katı Sergilemesinden Eşi Anna’ya Ayrılmış Odada, Eşi Anna’nın Yazarın Eserlerini Daktilo Ettiği Çalışma Masasından Bir Görünüş

“F. M. Dostoevsky Literary Memorial Museum”, <http://eng.md.spb.ru/museum/apartment2/> [25.03.2015].

Çok sigara içen yazar, akciğer yetmezliğinden dolayı doktorları yasaklamış olmasına rağmen, iki farklı aromayı karıştırıp sardığı sigaralarından vazgeçmemiştir. Bu nedenle anı katındaki sergilemede, içtiği sigaralar masanın üzerinde yer almaktadır. Öldüğü gün kızı tütün paketinin üzerine “28 Ocak 1881, babam bugün öldü” yazmıştır ve bu paket öylece sergilenmektedir. Yazarın roman kahramanlarından Budala’nın bir portesi ve Raskolnikov’un evinin ve Sonya ile karşılaşmalarının bir tasviri de burada sergilenmektedir¹⁸⁸. Odadaki takvimli saat Anna’nın kardeşi tarafından ona öldüğü gün armağan edilmiştir. O günden beri de saat yazarın öldüğü gün olan 28 Ocak tarihini ve ölüm saatini gösterir¹⁸⁹. Odadaki sergilemeyi ve saat ayrıntısını gösteren bir fotoğraf şekil 4.29’da yer almaktadır.

¹⁸⁷ İmren Çalışkan Tüzün, “Dostoyevski Müzesi’ne Ziyaret”, <http://www.imrentuzun.com/dostoyevski.html> [25.03.2015].

¹⁸⁸ “Dostoyevski Müzesi”, <http://www.kendingez.com/PageDetail.aspx?PageID=40133> [25.03.2015].

¹⁸⁹ “F. M. Dostoevsky Literary Memorial Museum”, <http://eng.md.spb.ru/museum/apartment2/> [25.03.2015].

Şekil 4.29: Dostoyevski Edebi Anı Müzesi'nin Anı Katı ve Saat Ayrıntısından Bir Görünüş

“F. M. Dostoevsky Literary Memorial Museum”, <http://eng.md.spb.ru/museum/apartment2/> [25.03.2015].

Müze, her Kasım ayında uluslararası “Dostoyevski ve Dünya Kültürü” konferansına ev sahipliği yapmaktadır. Konferans aynı isimde bir periyodik ile kitaplaştırılıp yayınlanmaktadır¹⁹⁰. Müzede ayrıca edebiyat ve müzik geceleri de düzenlenmektedir¹⁹¹. Yine müze, Petersburg’da Dostoyevski’nin eserlerinin geçtiği yerler ile ilgili “Dostoyevski İle Bir Gün” adlı bir yürüyüş ve otobüs turu da düzenlemektedir¹⁹².

Müzeyi ziyaret eden biri “Kullandığı eşyaların, kalemlerinin, notlarının ve birçok şeyin korunup, yaşadığı evin müze haline getirilmesi, aynı zamanda o yazarın dünyasını tanıma ve hissetme olanağı veriyordu ziyaretçilere.¹⁹³” demesi, müzenin ziyaretçi ile kurduğu bağın gücünü göstermektedir. 2013 yılında müzeyi Türkiye’den ziyaret eden başka biri: “St. Petersburg’a gitme sebeplerimden biri yazarın evini görmek, hikâyelerini nasıl bir ruh haliyle yazdığını anlamak kısacası onu daha

¹⁹⁰ “Dostoyevsky Museum”, Wikipedia, http://en.wikipedia.org/wiki/Dostoyevsky_Museum [25.03.2015].

¹⁹¹ “F. M. Dostoevsky Literary and Memorial Museum”, Russian Museum, <http://www.russianmuseums.info/M128> [25.03.2015].

¹⁹² “F. M. Dostoevsky Literary and Memorial Museum”, Russian Museum, <http://www.russianmuseums.info/M128> [25.03.2015].

¹⁹³ İmren Çalışkan Tüzün, “Dostoyevski Müzesi’ne Ziyaret”, <http://www.imrentuzun.com/dostoyevski.html> [25.03.2015].

yakından tanımaktı.¹⁹⁴” demektedir. Bu iki deneyim özelde bu müzenin kamusal yerine işaret etmekle birlikte edebiyat müzeciliğinin önemine dikkat çekmek açısından bir veri niteliğindedir.

4.2.4. Keats Müze Evi (İngiltere)

İngiltere’nin Londra kentinde “Keats Korusu” içinde bulunmaktadır. Ev 1814’te yapılmıştır. 1931’de “Keats Müzesi ve Branş Kütüphanesi” adı ile açıldığında hem halk kütüphanesi olarak hem de Keats Evi Koleksiyonundaki nesneleri barındıran bir müze olarak hizmet vermektedir. 2012’de kütüphane kısmı kapanmıştır. Günümüzde Müze Ev, Keats Vakfınca işletilmektedir. Bahçesinde 17. yüzyıldan kalma bir anıt ağaç bulunmaktadır. Keats’ın, bu evden sonra yaşadığı İtalya’nın Roma kentinde de bir müze evi bulunmaktadır¹⁹⁵. Evin dışından bir görünüş şekil 4.30’da yer almaktadır.

Şekil 4.30: Keats Evi’nin Dışından Bir Görünüş

“Keats House”, Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/Keats_House#/media/File:Keats_House.jpg [28.03.2015].

Romantik şair John Keats bu evde yaşamış ve burası en unutulmaz şiirlerini yazmasında ilham kaynağı olmuştur. Yapı, Keats’in hatıralarını, entelektüel üretimini nesneler ve özel görüntüler aracılığıyla yaşatan bir müze ve edebiyat merkezi olarak halka açıktır. Müzenin koleksiyonu olarak kitaplar, resimler ve dönemin günlük ev nesnelerinden oluşan büyük bir çeşitlilik oluşturmaktadır. Orijinal materyalin arasında Keats tarafından yazılmış mektuplar, şiir kitapları ve nişanlısı Fanny Brawne’ye verilen nişan yüzüğü bulunmaktadır. Mektup, kitap ve fotoğraf gibi

¹⁹⁴ “Dostoyevski Müzesi”, <http://www.kendingez.com/PageDetail.aspx?PageID=40133> [25.03.2015].

¹⁹⁵ “Keats House”, Wikipedia, http://en.wikipedia.org/wiki/Keats_House [28.03.2015].

nesneler kırılğan ve ışığa duyarlı oldukları için müzede kısa süre için veya replika baskıları sergilenmektedir¹⁹⁶. Müze’de düzenli olarak şiir ve edebiyat etkinlikleri de yapılmaktadır¹⁹⁷. Müzedeki sergileme vitrinini gösteren bir fotoğraf şekil 4.31’de yer almaktadır.

Şekil 4.31: Keats Evi’nde Bir Sergileme Vitrininin Görünüşü

“Keats House”, Britannia Storage Management, <http://www.britannia-storage.co.uk/GSK/Keats%20House/Keats-01.htm> [28.3.2015].

4.2.5. Mark Twain Çocukluk Evi ve Müzesi (ABD)

“Mark Twain Boyhood Home and Museum” (Mark Twain Çocukluk Evi ve Müzesi) ABD’nin Missouri eyaletinde bulunmaktadır. ABD’li yazar Mark Twain’in 1844 ile 1853 yılları arasında çocukluk yıllarını geçirdiği evdir. 1912 yılında Müze olarak kamuya açılmıştır. 1962’de ABD’nin tarihi kültür varlıklarını tescilleyen kuruluşu olan “National Historic Landmark” (Ulusal Tarihi Öne Sahip Eser) kurumu tarafından tescillenmiştir¹⁹⁸. Bu müze dışında ABD’nin Nevada, Connecticut ve diğer bazı kentlerinde “Mark Twain” adını taşıyan başka müzeler de bulunmaktadır¹⁹⁹. Müze’nin içini gösteren bir fotoğraf şekil 4.32’de yer almaktadır.

¹⁹⁶ “Keats House”, City of London, <http://www.cityoflondon.gov.uk/things-to-do/attractions-around-london/keats-house/collection/Pages/default.aspx> [28.03.2015].

¹⁹⁷ “Keats House”, Wikipedia, http://en.wikipedia.org/wiki/Keats_House [28.03.2015].

¹⁹⁸ “Mark Twain Boyhood Home”, Wikipedia, http://en.wikipedia.org/wiki/Mark_Twain_Boyhood_Home_%26_Museum [28.3.2015].

¹⁹⁹ “Mark Twain House Museum”, <http://imgkid.com/mark-twain-house-museum.shtml> [29.3.2015].

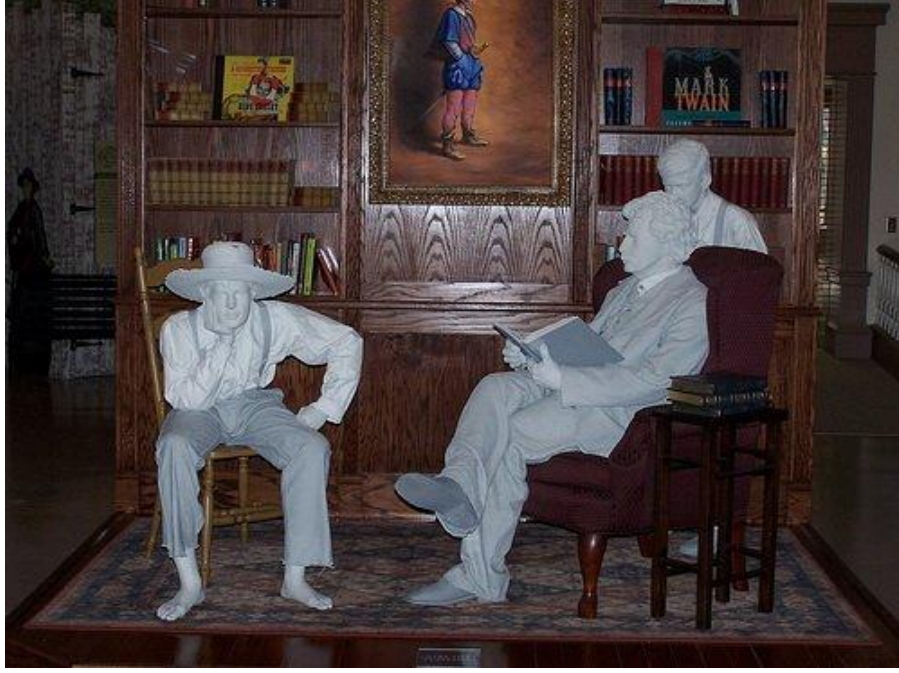

Şekil 4.32: Mark Twain Çocukluk Evi ve Müzesi’nden Bir Sergi Görünüşü

“Childhood on Display: Two Hours at The Mark Twain Boyhood Home and Museum”, <http://fenimoresghost.blogspot.com.tr/2011/07/childhood-on-display-two-hours-at-mark.html> [03.04.2015].

Müze koleksiyonunun başında Twain’in eserlerinin ilk yayınları olmak üzere bir takım ceket, ölen bebeğine ait yüz maskesi, İtalya’dan eşine gönderdiği el oyması mücevher kutusu gibi pek çok kişisel nesne bulunmaktadır. Yazarın kitaplarında geçen, dönemin posta arabası ve nehir salı gibi pek çok aracın interaktif sergileri de bulunmaktadır. Twain tarafından imzalanmış “Tom Sawyer”ın Maceraları’ ve yazarın diğer eserleri de sergilenmektedir. Müze aynı zamanda “Tom Sawyer”i resmeden Norman Rockwell’in en büyük ikinci resim koleksiyonuna da ev sahipliği yapmaktadır²⁰⁰. Müzenin sergilemesini gösteren bir fotoğraf şekil 4.33’te yer almaktadır.

²⁰⁰ “Mark Twain Boyhood Home”, Wikipedia, http://en.wikipedia.org/wiki/Mark_Twain_Boyhood_Home_%26_Museum [28.3.2015].

Şekil 4.33: Mark Twain Çocukluk Evi ve Müzesi’nden Bir Sergi Görünüşü

“Mark Twain Boyhood Home and Museum Properties”, <http://www.weddingwire.com/wedding/UserViewWebsitePage?themeCode=4054&wid=1dd87a9618e89bd7&pid=26dcc3508d9ee75a> [03.04.2015].

Müze pek çok yerel sanatsal etkinliklere ve turne sergilerine ev sahipliği yapmakta, çeşitli eğitim etkinlikleri de düzenlemektedir. Bu etkinlikler arasında çocuk, öğrenci ve öğretmen atölyeleri, akademik konferanslar, öğretim ödülleri, yaz aylarında kurbağa atlama yarışları ve her yıl yapılan “Tom Sawyer Günleri” dikkat çekmektedir²⁰¹. Bu tür etkinlikler yazarı sevdirmeye katkı sağladığı kadar edebiyatı özendirme ve dolayısı ile edebi üretimi arttırmaya da katkı sağlamaktadır.

4.3. Diğer Edebiyat Konulu Müzeler

Genel “*edebiyat müzeleri*” ya da “*tarihi ev müzeler*” kapsamında ele alınamayan ancak konusu edebiyat/edebiyatçı olan farklı ya da istisnai nitelikte olan edebiyat konulu müze örnekleri de bulunmaktadır. Farklı ve istisnai türdeki müzeler bu bölümde “*diğer edebiyat konulu müzeler*” başlığı altında ele alınmıştır. Bu türde dünya genelinde incelenen örnekler şunlardır:

- Arşiv ve Edebiyat Müzesi (Belçika)

²⁰¹ “Mark Twain Boyhood Home”, Wikipedia, http://en.wikipedia.org/wiki/Mark_Twain_Boyhood_Home_%26_Museum [28.3.2015].

- Himeji Edebiyat Müzesi (Japonya)
- Nikos Kazancakis Müzesi (Yunanistan)
- Ulusal İngiliz Edebiyatı Müzesi (Güney Afrika)
- Ulusal Steinbeck Merkezi (ABD)

4.3.1. Arşiv ve Edebiyat Müzesi (Belçika)

“Archives and Literature Museum” (Arşiv ve Edebiyat Müzesi), Belçika’nın Brüksel kentinde “Bibliothèque Royale de Belgique” (Belçika Kraliyet Kütüphanesi) bünyesinde bulunmaktadır ve 1958’de kurulmuştur. Kütüphane binasının üçüncü katında bir bölüm müzeye tahsis edilmiştir.

Müze, Fransızca konuşan Belçika’lıların edebi, tiyatral ve yazınsal kültür mirası ile ilgili dokümantasyon ve araştırma merkezi olması ile birlikte uluslararası bir edebiyat dokümantasyonunu da içermektedir²⁰². Müzenin bir bölümünü gösteren bir fotoğraf şekil 4.34’te yer almaktadır.

Şekil 4.34: Arşiv ve Edebiyat Müzesi’nden Bir Görünüş

“Archives and French Literature Museum”, Brussels Museums, <http://www.brussel museums.be/en/museum/5-archives-and-french-literature-museum> [30.03.2015].

Kurum arşiv ve müze bölümleri olmak üzere iki ana bölümden oluşmaktadır. Bunun yanında tiyatro, kütüphane, sesli kütüphane gibi kısımları da bulunmaktadır.

²⁰² “Archives and Literature Museum”, Official Wallonia-Brussels Tourism Website, <http://www.opt.be/informations/tourist-attractions-bruxelles-archives-and-literature-museum/en/V/19238.html> [30.03.2015].

Müzenin koleksiyonları arasında Georges Bataille, René Char, Paul Eluard, Victor Hugo, Aldous Huxley ve Stefan Zweig gibi dünyaca tanınmış yazarlar bulunmaktadır²⁰³. Müzenin sergileme vitrinlerinden birini gösteren bir fotoğraf şekil 4.35'te yer almaktadır.

Şekil 4.35: Arşiv ve Edebiyat Müzesi Sergi Vitrininin Ayrıntısından Bir Görünüş

“Archives and Musée de la Littérature”, <http://www.aml-cfwb.be/> [30.03.2015].

Koleksiyonunda 1830’dan günümüze kadar olan belgeler bulunmaktadır. Sergilenen eser türleri arasında el yazmaları, mektuplar, müsveddeler, fotoğraflar, görsel işitsel materyaller, gazete kupürleri, posterler, sanat eserleri ve yazarlara ait kişisel eşyalar bulunmaktadır²⁰⁴. Müzenin sergilerinden bir fotoğraf şekil 4.36’da yer almaktadır.

²⁰³ “Archives and Musée de la Littérature”, <http://www.aml-cfwb.be/> [30.03.2015].

²⁰⁴ “Archives and French Literature Museum”, Brussels Museums, <http://www.brussel museums.be/en/museum/5-archives-and-french-literature-museum> [30.03.2015].

Şekil 4.36: Arşiv ve Edebiyat Müzesi’nden Bir Görünüş

“Archives and French Literature Museum”, Brussels Museums, <http://www.brusselsmuseums.be/en/museum/5-archives-and-french-literature-museum> [30.03.2015].

4.3.2. Himeji Edebiyat Müzesi (Japonya)

Himeji Edebiyat Müzesi, Japonya’nın Himeji kentinde bulunmaktadır. Ana bina 1991’de, ek bina 1996’da açılmıştır.

Mimari tasarımı Tadao Ando’ya ait olan yapı tasarım açısından da özellikli bir yapıdır. Küp, silindir bloklar cam kutular ve geometrik geçirgenliklerdeki yapı havuz ve şelaleler ile çevrelenmiştir²⁰⁵. Müzenin dışını gösteren bir fotoğraf şekil 4.37’de yer almaktadır.

Şekil 4.37: Himeji Edebiyat Müzesi’nin Dıştan Bir Görünüşü

“Himeji City Museum of Literature”, Galinsky, <http://www.galinsky.com/buildings/himeji/> [30.03.2015].

²⁰⁵ “Museum of Literature”, Wikiarquitectura, http://en.wikiarquitectura.com/index.php/Museum_of_Literature [30.03.2015].

Müze Filozof Tetsuro Watsuji (1896-1989) başta olmak üzere dokuz yazara adanmıştır. Müzede ünlü yerel yazarlara ait sergi salonları da bulunmaktadır. Müze, edebi anı koleksiyonlarına sahip olması yanında araştırma ve edebi faaliyetler de gerçekleştiren bir merkez niteliğindedir. Müze sergilemesini örnekleyen bir fotoğraf şekil 4.38’de yer almaktadır.

Şekil 4.38: Himeji Edebiyat Müzesi’nin Sergilemesinden Görünüş

“Himeji Edebiyat Müzesi”, http://www.city.himeji.hyogo.jp/bungaku/shisetsu/floor/n2_bunjin.html [30.03.2015].

Müze, geçici sergilere ev sahipliği yapmaktadır ve çeşitli seminerler de düzenlemektedir²⁰⁶. Müzenin içinden çekilmiş bir fotoğraf şekil 4.39’da yer almaktadır.

²⁰⁶ “Himeji City Museum of Literature”, Kansai Art Beat, <http://www.kansaiartbeat.com/venue/BD96A80F.en> [30.03.2015].

Şekil 4.39: Himeji Edebiyat Müzesi’nin Mimari Yapısından Bir Detay;

“Museum of Literature”, Wikiarquitectura, http://en.wikiarquitectura.com/index.php/Museum_of_Literature [30.03.2015].

4.3.3. Nikos Kazancakis Müzesi (Yunanistan)

Nikos Kazancakis Müzesi, Girit Adası’nda Yunanistan’ın Kandiye (Heraklion) kentinde tarihi köy Myrtia’da bulunmaktadır. Ünlü yazar, şair ve filozof Nikos Kazancakis’in (1883-1957) hayatı ve çalışmalarına adanmış bir müzedir²⁰⁷. 1983’te kurulmuş olan bu yapıda Kazancakis yaşamamıştır. Müze, sofistike yapısı ve estetiği ile etkileyicidir. Müzenin temel amacı, müzenin tasarımcısı Yorgos Anemoyiannis tarafından “Nikos Kazancakis’in belleğini korumak, çalışmalarını ve düşüncelerini

²⁰⁷ “Nikos Kazantzakis Museum”, Wikipedia, http://en.wikipedia.org/wiki/Nikos_Kazantzakis_Museum [30.03.2015].

tanıtmak” olarak ifade edilmiştir²⁰⁸. Müze iki binada hizmet vermektedir: Biri sergi alanı ve diğeri idari alan olarak kullanılmaktadır.

Müze’nin koleksiyonunda sınıflandırılmış 50.000 nesne ve belge on bölüme ayrılmıştır. Bu bölümler: Mektup arşivi, el yazmaları ve notlar, kitapların çeşitli baskıları, basın arşivi, fotoğraf arşivi, ses arşivi, film arşivi, tiyatro arşivi, sanatsal ürünler ve kişisel eşyalar bölümleridir²⁰⁹. Müzenin sergi salonlarından birini gösteren bir fotoğraf şekil 4.40’ta yer almaktadır.

Şekil 4.40: Nikos Kazancakis Müzesi’nin Galerisinden Bir Görünüş

“Nikos Kazantzakis Museum”, Crete Travel, <http://www.cretetravel.com/activity/nikos-kazantzakis-museum/> [30.03.2015].

Müzedede pipo, gözlük, kalem gibi bazı kişisel eşyalar ile zengin bir el yazması ve mektup koleksiyonu bulunmaktadır. Nikos Kazancakis’in kitaplarının ilk Yunanca baskıları, kitaplarından uyarlanmış tiyatral metinleri, romanlarından uyarlanmış sinema ve TV dizileri kopyaları, portre ve heykelleri, basın bültenlerinin kopyaları ile hayatı ve çalışmaları ile ilgili makaleler bulunmaktadır. Koleksiyon, ailesi ve dostları tarafından müzeye bağışlanmıştır²¹⁰. Bunun yanında koleksiyon, döneminin politikacı, yazar ve düşünürleri ile yazışma örnekleri; nadir fotoğraflar; seyahat

²⁰⁸ “Nikos Kazantzakis Museum”, Crete Travel, <http://www.cretetravel.com/activity/nikos-kazantzakis-museum/> [30.03.2015].

²⁰⁹ “Nikos Kazantzakis Museum”, <http://www.kazantzaki.gr/> [30.03.2015].

²¹⁰ “Kazantzakis Museum”, Greeka, <http://www.greeka.com/crete/heraklion/heraklion-museums/kazantzakis-museum.htm> [30.03.2015].

hatıraları; eserlerinin çeşitli yabancı dillerde yayınlanmış kopyaları ile zengin bir yelpaze oluşturmaktadır²¹¹. Müzenin sergi galerisini ve vitrin detayını gösteren bir fotoğraf şekil 4.41’de yer almaktadır.

Şekil 4.41: Nikos Kazancakis Müzesi’nin Galerisinden Bir Görünüş

“Nikos Kazantzakis Museum”, Crete Travel, <http://www.cretetravel.com/activity/nikos-kazantzakis-museum/> [30.03.2015].

Müzeye dünyanın her yerinden ziyaretçiler gelmektedir. Müze ziyareti yazar ve çalışmalarını konu alan, yedi dilde dinlenebilen yirmi dakikalık bir belgesel ile başlamaktadır.

Müze mağazasında Kazancakis’in çeşitli dillerdeki kitapları ve hediyelik eşya satışı yapılmakta; müzenin, bu mağazanın işletilmesi ve bilet satışı ile kendi kendini finanse eden bir kuruluş olması, sürdürülebilirliği açısından ayrı bir önem taşımaktadır. Buna katkı sağlayan bir unsur da 2011 yılında kurulan “Nikos Kazancakis Müzesi Dostları” derneğidir²¹².

Müze ayrıca edebi miras, bilgi toplumu ve Kazancakis ile ilgili çeşitli etkinlikler yapmaktadır. Ayrıca Fransa’daki Paul Valéry Museum ve başka müzeler ile birlikte

²¹¹ “Nikos Kazantzakis Museum”, Crete Travel, <http://www.cretetravel.com/activity/nikos-kazantzakis-museum/> [30.03.2015].

²¹² “Nikos Kazantzakis Museum”, Crete Travel, <http://www.cretetravel.com/activity/nikos-kazantzakis-museum/> [30.03.2015].

çeşitli ortak projeler de yürütmektedir²¹³. Müzenin özgün sergilemesini gösteren bir fotoğraf şekil 4.42’de yer almaktadır.

Şekil 4.42: Nikos Kazancakis Müzesi’nin Sergilemesinden Bir Görünüş

“Nikos Kazantzakis Museum”, <http://www.kazantzaki.gr/> [30.03.2015].

4.3.4. Ulusal İngiliz Edebiyatı Müzesi (Güney Afrika)

“National English Literary Museum” (NELM) (Ulusal İngiliz Edebiyatı Müzesi), Güney Afrika Cumhuriyeti’nin Grahamstown kentinde bulunmaktadır ve 1972’de kurulmuştur²¹⁴.

Müze misyonunu, “Ulusal İngiliz Edebiyatı Müzesi, Güney Afrika’nın İngilizce olan edebi mirasını toplayarak koleksiyonunu genişletmek ve bu mirası araştırma çalışmaları, koruma yöntemleri, sergiler ve çeşitli programlar aracılığıyla uzmanların ve kamunun hizmetine sunmak” şeklinde tanımlamaktadır. Vizyonunu ise: “Ulusal İngiliz Edebiyatı Müzesi hoşgörü, kabul ve kapsayıcılık gibi insani değerlerin İngilizce edebiyatta somutlaştığı konusunda lider olmaktır. Köken, anadil, kişisel inanç veya yaşa bakılmaksızın, İngilizce yaratıcılığı ve hayal gücü ile yazan tüm

²¹³ “Nikos Kazantzakis Museum”, <http://www.kazantzaki.gr/> [30.03.2015].

²¹⁴ “National English Literary Museum”, Wikipedia, http://en.wikipedia.org/wiki/National_English_Literary_Museum [29.03.2015].

Güney Afrikalıların Müze’de yeri olduğu vurgulanmaktadır” şeklinde tanımlamaktadır²¹⁵. Müzenin dışını gösteren bir fotoğraf şekil 4.43’te yer almaktadır.

Şekil 4.43: Ulusal İngiliz Edebiyat Müzesi’nin Dışından Bir Görünüş

“National English Literary Museum”, <http://www.ru.ac.za/static/institutes/nelm/index.html> [29.03.2015].

NELM günümüzde Güney Afrika İngiliz edebiyatı konusunda dünyanın en büyük özel koleksiyonuna sahiptir²¹⁶. Güney Afrika İngiliz edebiyatı ile ilgili geniş bir arşiv malzemesi barındırmaktadır. NELM el yazmaları, kitaplar, dergiler ve gazete kupürleri başlıkları altında başlıca üç koleksiyona barındırmaktadır. Müze ayrıca, Güney Afrika’nın zengin edebi mirası ile ilgili farkındalık yaratmayı amaçlayan, çoğunlukla okullara ve üniversite öğrencilerine yönelik birçok sosyal yardım programları da yürütmektedir²¹⁷.

NELM, İngilizce olan tüm Güney Afrikalı yazarların yazın türlerini toplamaktadır. Bu türler arasında romanlar, kısa hikâyeler, oyunlar, denemeler, şiir, tiyatro, televizyon ve film senaryoları, otobiyografi, seyahat, mektuplar, anılar ve günlükler bulunmaktadır. Edebi eserlerin yanı sıra edebiyat tarihi, sansürlenmiş ve ödül almış eserler de ayrı bir başlık oluşturmaktadır. Bu materyaller format olarak, kitap, tez,

²¹⁵ “National English Literary Museum”, <http://www.ru.ac.za/static/institutes/nelm/index.html> [29.03.2015].

²¹⁶ Andrew Martin, “The National English Literary Museum”, **African Writing Online** (Dec/Jan 2008), <http://www.african-writing.com/hol/andrewmartin.htm> [29.03.2015].

²¹⁷ “National English Literary Museum”, Wikipedia, http://en.wikipedia.org/wiki/National_English_Literary_Museum [29.03.2015].

basın kupürü veya görsel - işitsel materyal olabilmektedir²¹⁸. Müze, Güney Afrika'ya komşu devletlerin de İngilizce edebiyat ve edebi eleştiri eserlerini toplamaktadır. Bu ülkeler Namibya, Botsvana, Zimbabve, Mozambik, Lesotho ve Svaziland'dır. Müzenin bünyesindeki kütüphanede 22.000 cilt eser bulunmaktadır. NELM'da, el yazmaları koleksiyonu, yazarların el yazmaları, matbaa provaları, günlükler, yazışmalar, yayıncı arşivleri, fotoğraf, afiş, tiyatro programları, görsel-işitsel materyaller ve efemeradan oluşan 4000 eser bulunmaktadır²¹⁹.

NELM sadece bir arşiv veya kütüphane değil, aynı zamanda dünya çapında bir araştırma enstitüsüdür. Bu işlevini, nadir ve bilimsel materyalini edebiyat araştırmacılarına erişilebilir yapması sağlamaktadır. Bunu üç yol ile başarmaktadır²²⁰:

Birincisi, NELM etkin bir koleksiyon politikasına sahiptir. Sürekli koleksiyonunu genişletmektedir. Dünya çapında, çok sayıda kaynaktan, günlük olarak materyal toplamaktadır. Kaynakları arasında yayıncı katalogları, web siteleri, yayınlar, e-posta haber grupları ve gönüllüler bulunmaktadır. Yazarlar ile el yazmaları ve diğer kaynak bağışi konusunda sürekli bir temas halinde bulunmaktadır²²¹.

İkincisi, NELM tüm materyaller için dikkatli bir küratörlük, gelecek için koruma faaliyetleri ve veri tabanlarında detaylı kayıt yapmaktadır. Bir kısım el yazması dışında her türlü malzeme için erişim ölçütleri belirlenmiştir. Müzenin 5 büyük veri tabanı vardır. Bunlar: 21.000 künyenin bulunduğu "kitap" veri tabanı; 188.000 kaydın indekslendiği "Sanat" ve "koleksiyon" veri tabanları; 36.000 kaydın bulunduğu ve inceleme, röportaj, makale ve otobiyografik türden yazıları içeren "eleştiri" veri tabanı; 47.000 kaydı aşan "arşiv" varlığı konusundaki veri tabanıdır. Tüm kayıtlar anahtar kelimeler ile detaylı olarak incelenebilmektedir²²².

²¹⁸ "National English Literary Museum", <http://www.ru.ac.za/static/institutes/nelm/index.html> [29.03.2015].

²¹⁹ Andrew Martin, "The National English Literary Museum", **African Writing Online** (Dec/Jan 2008), <http://www.african-writing.com/hol/andrewmartin.htm> [29.03.2015].

²²⁰ Andrew Martin, "The National English Literary Museum", **African Writing Online** (Dec/Jan 2008), <http://www.african-writing.com/hol/andrewmartin.htm> [29.03.2015].

²²¹ Andrew Martin, "The National English Literary Museum", **African Writing Online** (Dec/Jan 2008), <http://www.african-writing.com/hol/andrewmartin.htm> [29.03.2015].

²²² Andrew Martin, "The National English Literary Museum", **African Writing Online** (Dec/Jan 2008), <http://www.african-writing.com/hol/andrewmartin.htm> [29.03.2015].

Üçüncüsü, NELM araştırmacılar için kolaylık sağlar. Bunu istihdam ettiği uzman personel, rahat bir çalışma ortamı, uzaktan erişim olanakları, makul fiyatlar ve dünyanın her yerine hizmet sunması ile yapmaktadır.

Müze çeşitli sosyal programlar düzenlemektedir. Gezici sergiler de düzenleyen müzede iki adet edebiyat kitapçısı da bulunmaktadır²²³. Müzenin kayda değer bir başka özelliği 2015 yılında açılan binasının Güney Afrika'daki ilk yeşil müze yapısı vasfını taşıyor olmasıdır²²⁴.

4.3.5. Ulusal Steinbeck Merkezi (ABD)

Ulusal Steinbeck Merkezi (National Steinbeck Center), ABD'nin Kaliforniya eyaletinde, yazarın doğum yeri olan Salinas kentinde bulunmaktadır. John Steinbeck'e (1902-1968) adanmış bir müze ve anı kurumudur. Yazar bu yapıda yaşamamıştır ancak yazarın çocukluğunu geçirdiği kenttedir. "Steinbeck Center Foundation" (Steinbeck Merkezi Vakfı) tarafından 1998'de hizmete girmiştir²²⁵.

Steinbeck Merkezi, edebiyat öğrenimi, insan doğası, tarih, tarım ve sanat üzerine faaliyetler yürütmeyi amaçlamaktadır. Kamuya, öğretmenlere ve öğrencilere yönelik birçok yerel ve ulusal eğitim programı yürütmektedir²²⁶. Merkez misyonunu John Steinbeck'in sözlerinden esinlenerek toplumsal yaratıcılığı geliştirmek olarak tanımlamaktadır. John Steinbeck'e ayrılan sergi salonunda edebiyatın sayfalardan beyinlere atladığı savunulmaktadır²²⁷. Müzenin iç tasarımını gösteren bir fotoğraf şekil 4.44'te yer almaktadır.

²²³ Andrew Martin, "The National English Literary Museum", **African Writing Online** (Dec/Jan 2008), <http://www.african-writing.com/hol/andrewmartin.htm> [29.03.2015].

²²⁴ "National English Literary Museum and South Africa Library of the Blind 2013 Annual Performance Plans", Parliamentary Monitoring Group, <https://pmg.org.za/committee-meeting/16000/> [29.03.2015].

²²⁵ "National Steinbeck Center", Wikipedia, http://en.wikipedia.org/wiki/National_Steinbeck_Center [30.03.2015].

²²⁶ "National Steinbeck Center", Wikipedia, http://en.wikipedia.org/wiki/National_Steinbeck_Center [30.03.2015].

²²⁷ "About The Center", National Steinbeck Center, <http://www.steinbeck.org/pages/about-the-center> [30.03.2015].

Şekil 4.44: Ulusal Steinbeck Merkezi'nin Sergilerinden Bir Görünüş

“National Steinbeck Center”, Expedia, <http://www.expedia.com/National-Steinbeck-Center-Salinas.d6153481.Vacation-Attraction> [30.03.2015].

Müze, yazara ait Cennetin Doğusu, Fareler ve İnsanlar, Gazap Üzümleri gibi eserleri interaktif, çoklu ortam vb. farklı tematik gösterimlerden faydalanarak kurgular oluşturmuş ve böylece Steinbeck'in dünyasını keşfetmeye yönelik bir sergileme anlayışını benimsemiştir. Geçici sergi salonları ve sanat atölyeleri ile de hizmet veren Merkez, kar amacı gütmemekte ancak vakıf, bağışlar ve dükkândaki satışlardan elde edilen gelirler ile finanse edilmektedir²²⁸. Merkezde yazarın kişisel eşyaları da yer almaktadır. Merkez Steinbeck'e ait ve ona dair eser, kitap ve film koleksiyonuna da ev sahipliği yapmaktadır.

Müze sergileme teknikleriyle zengin örnekler içermesi açısından dikkat çekmektedir. Örneğin yazarın “Cennetin Doğusu” adlı eserinde geçen tarım işçilerinin yaşamı bir film odasında izletilmektedir. Yine ahır, kamyon gibi yerleştirmeler yapılarak yazarın eserlerindeki sahneler canlandırılmıştır²²⁹. Müzenin bu sergileme tekniğini gösteren bir fotoğraf şekil 4.45'te yer almaktadır.

²²⁸ “About The Center”, National Steinbeck Center, <http://www.steinbeck.org/pages/about-the-center> [30.03.2015].

²²⁹ Julie Cohn, “The National Steinbeck Center”, Traveling Mom, <http://www.travelingmom.com/the-national-steinbeck-center-in-salinas-california/> [30.03.2015].

Şekil 4.45: Ulusal Steinbeck Merkezi'nin Sergilerinden Bir Görünüş

“National Steinbeck Center”, Expedia, <http://www.expedia.com/National-Steinbeck-Center-Salinas.d6153481.Vacation-Attraction> [30.03.2015].

Yazarın her eseri için ayrı bir oda ayrılmış olup bu odalarda sergilenen eserleri canlandıran nesnelere yer verilmiştir. Merkezde, Steinbeck'in sinemaya uyarlanmış eserlerinin filmleri de gösterilmektedir²³⁰.

Müzeyi gezen Türk edebiyatçılardan Feyza Hepçilingirler, müzenin çocuklara yönelik çeşitli uygulama örneklerine dikkat çekmiştir. Bunlar: Ziyaretçi çocukların Pony adlı midillinin üzerine binebilmesi; bir istiridyenin önündeki düğmeye basıldığında içindeki incinin parlaması; demirci ocağındaki ipin çekildiğinde ocaktaki korların yanmaya başlaması gibi uygulamalardır²³¹. Bu uygulamalar hem çocukların sıkılmadan müzeyi gezmesi açısından hem de interaktif uygulama örnekleri olması açısından önemlidir.

Müze, Steinbeck'in değerlerini paylaşan bir topluluk oluşturmaya ve ülke genelinde yaratıcılığı geliştirmeye yönelik bir çalışma yürütmektedir²³². Müze aynı zamanda ABD'deki en büyük Steinbeck arşivini barındırmakta ve bununla çeşitli sergiler düzenlemektedir²³³. Müze bünyesinde bir kitap kulübü de faaliyet yürütmektedir²³⁴. Müze açıldığı günden bu yana ülke genelinde 220'den fazla eğitim ve kamuya

²³⁰ “National Steinbeck Center”, <http://www.expedia.com/National-Steinbeck-Center-Salinas.d6153481.Vacation-Attraction> [30.03.2015].

²³¹ Feyza Hepçilingirler, Steinbeck Müzesi'ni Gezerken, *Yolculuk Dergisi*, s.125 (2014): 8.

²³² “National Steinbeck Center”, <http://www.steinbeck.org/pages/about-the-center> [30.03.2015].

²³³ “National Steinbeck Center”, Wikipedia, http://en.wikipedia.org/wiki/National_Steinbeck_Center [30.03.2015].

²³⁴ “About The Center”, National Steinbeck Center, <http://www.steinbeck.org/pages/about-the-center> [30.03.2015].

yönelik program yapmıştır ki, bunlar arasında her yıl yapılan “Steinbeck Festivali”de bulunmaktadır²³⁵.

Müze tarafından “Rota 66” adlı bir seyahat etkinliği düzenlenmektedir. Seyahat rotası yazarın “Gazap Üzümleri” adlı eseri bağlamında kurgulanmıştır. Kurgu ile eserin geçtiği dönem ile günümüz arasında bağlantı kurularak geçmiş koşullar ile günümüz koşullarını karşılaştırma fırsatı sunulmaktadır²³⁶.

4.4. Değerlendirme

Yapılan araştırma ve ele alınana örneklerin incelenmesi sonucunda edebi belleğin korunması ve topluma ulaştırılması için edebiyat konulu müzelerin önemli bir yere sahip olduğu görülmüştür. Üçüncü bölümdeki sınıflandırma kapsamında her türden örnekler incelenmiştir. Böylece yaygınlıkları ve türlerinin özellikleri üzerine bir görüş elde etme olanağı bulunmuştur. Elde edilen bulguların başında edebiyat konulu müzelerin coğrafi dağılımı ve yaygın türleri hakkında tespitlerdir. Bununla birlikte genel özellikleri ve her bir örneğin özgün nitelikleri hakkında da çeşitli bulgular elde edilmiştir.

Yapılan araştırma sonucunda ve incelenen örneklerde görüldüğü üzere, genel olarak dünyada çeşitli ülkelerde farklı türlerde edebiyat konulu müzeler bulunduğu tespit edilmiştir. İncelenen örnekler arasında özgün nitelikteki edebiyat konulu müzeler de olduğu görülmektedir. Amerika Birleşik Devletleri ve Rusya Federasyonu edebiyat konulu müzeler açısından zengin ülkelerdir. Bu iki ülkedeki müzeler ek 7 ve 8’de ayrıntılı olarak listelenmiştir ve örnekleri incelenmiştir. Yine Japonya’nın yerel nitelikteki edebiyat müzelerinin ülke genelinde yayıldığı görülmektedir. Eski doğu bloku ülkelerinde ulusal nitelikte edebiyat müzelerinin yaygın olduğu anlaşılmaktadır. Litvanya’da çocuk edebiyatı müzesi bulunması çocuklara yönelik edebiyat konulu bir müze olması yönüyle dikkat çekici bir diğer tespittir.

Edebiyat konulu müzeler daha çok edebiyatçı evlerinin müzeleştirilmesi ile oluşturulan “Tarihi Ev Müze” ve genel ulusal nitelikte “Edebiyat Müzesi” türlerinin yaygın olduğu görülmüştür. Edebiyatçı evlerinin müzeleştirilmesi ABD ve kıta

²³⁵ “Staff and Board”, National Steinbeck Center, <http://www.steinbeck.org/pages/staff-board> [30.03.2015].

²³⁶ Kristi Eaton, “Artists to Retrace 'Grapes of Wrath' Journey”, **San Jose Mercury News**, 10 Mart 2013, http://www.mercurynews.com/travel/ci_24227221/artists-retrace-grapes-wrath-journey [30.03.2015].

Avrupa’ında yaygın olduğu liste ve örnekler ile tespit edilmiştir. ABD’de edebiyat konulu müzelerin yaygın olması ile birlikte genel bir edebiyat müzesinin boşluğu olduğu görülmüştür. Bununla birlikte “Amerikan Yazarlar Müzesi”nin kurulma çalışmasının olması hem konunun güncelliğini, hem de yeni bir örnek olması açısından önemli bir örnektir. Müze uzun planlama süreci ve kuruluşunda geniş bir uzman kadronun yer alması ile edebiyat müzelerinin ulusal anlamda değeri ve yerinin güncelliğini göstermek açısından önemlidir. Edebiyat konulu müzelerin pek çoğunda ihtisas kütüphanesine, edebiyat arşivine ve etkinliklere yer verilmesi de bir diğeri önemli tespittir.

Edebiyat konulu müzelerin dünyadaki örneklerinin yönetim / organizasyon, amaç, mimari / konum, koleksiyon yapısı, sergileme anlayışı ve toplumsal etkileşim başlıklarında farklı ve özgün uygulamaların olduğu tespit edilmiştir. Bu başlıklar ile ilgili yapılan tespitlere tek tek bakmakta fayda görülmektedir:

Yönetim / organizasyon yapısı açısından farklı uygulamaların olduğu görülmüştür. Polonya’da bulunan “Adam Mickiewicz Edebiyat Müzesi” Polonya içinde ve dışında benzer profilde müzelerin açılmasına öncülük etmektedir. Japonya’da bölgesel edebiyat müzeler dikkat çekmektedir. Litvanya’da bulunan “Maironis Litvanya Edebiyatı Müzesi”ne bağlı müzeye dönüştürülmüş edebiyatçı evlerinden oluşan küçük müzeler bulunmaktadır. Benzer şekilde Rusya’daki “Devlet Edebiyat Müzesi” önemli fonksiyonlarından biri Moskova’daki edebiyat konulu müzeleri organize etmesidir. Moskova’daki on adet yazar evi müzesi “Devlet Edebiyat Müzesi” tarafından yönetilmekte ve koordine edilmektedirler. Azerbaycan’da bulunan “Nizami Gencevi Adına Milli Edebiyat Müzesi”, bir edebiyatçı müzesinden genel bir edebiyat müzesine geçiş süreciyle dikkat çeken bir müzedir.

İncelenen örneklerde edebiyat konulu müzelerin açılış amaçları genel olarak edebi belleği korumak ve topluma ulaştırmak olduğu görülmektedir. Macaristan’da bulunan “Petöfi Edebiyat Müzesi” koleksiyonları, katalogları ve veri tabanları ile entelektüel bir değer oluşturduğunu ve bunun dilbilim ve metin bilim araştırmalarında kullanılmasının kritik önemde olduğunu belirtmesi edebiyat konulu müzelerin varlık amaçları önemli bir dayanak noktasıdır. “Amerikan Yazarlar Müzesi”, Türkiye’deki gibi Birleşik Devletler’de de genel bir edebiyat müzesinin eksikliğini gündeme getirilmesi sonucu açılması açısından dikkat çekmektedir.

Müzenin kuruluşuna etki eden fikir dünyası açısından “National Endowment for the Humanities” eski başkanı Jim Leach şu ifadeleri önemlidir:

“Amerikan müze dünyasında bir boşluk var. Biz medeniyetin beşiğindeki politikacılar, askerler, sporcular, sanatçılar ve girişimcilere dair nesneleri toplamaktayız ancak kendi yazarlarımızı ihmal etmekteyiz. Kâğıtlara yazılan fikirler ile kurulmuş ve şair, romancı ve eleştirmenlerce dolu bir ülkede yazın dünyasını anmak bir görevdir”.

Müzelerin mimari / konum açısından özgün nitelikleri ele alındığında Almanya’da bulunan “Modern Edebiyat Müzesi”, Ulusal Schiller Müzesi (1903) ve Alman Edebiyatı Arşivi (1970) yakınında bulunması da planlama açısından öne çıkan bir özellikte olduğu görülmüştür.

İncelenen müzelerin koleksiyon yapısı ile ilgili olarak dikkat çekici tespitler bulunmaktadır. Rusya Federasyonu’nda bulunan “Devlet Edebiyat Müzesi”, Rusya’nın edebi mirasını, tüm edebiyat tarihini başlangıçtan günümüze kadar özgün belgeler yoluyla müzebilimsel ilkeler çerçevesinde sunan dünyanın en büyük müzelerinden biri olması açısından önemli bir örnektir. Japonya’da bulunan “Başkent Modern Japon Edebiyatı Müzesi” edebiyata dair akademik çevrenin de koleksiyonuna dahil etmesi açısından özgün bir örnektir. Litvanya’da bulunan “Maironis Litvanya Edebiyatı Müzesi”, koleksiyon olarak başlangıçtan günümüze kadar gelen Litvanya’da yaşamış veya oraya yerleşmiş olan yaklaşık 600 değişik yazara ait koleksiyona sahip olduğu görülmüştür.

Bazı edebiyat konulu müzelerinin yurtdışındaki edebi mirası topladıkları görülmüştür. Macaristan’da bulunan “Petöfi Edebiyat Müzesi”, sınır içinde ve dışında Macar edebiyatının yazar ve şairlerine ait miras niteliğindeki yazışmaları, kitaplıkları, ses ve video kayıtları, fotoğrafları, mobilya, kişisel eşyaları, vb. ile birlikte edebi dergilere ve yayınevlerine ait belgeleri koleksiyonunun bir parçası haline getirmeye çalışması dikkat çekicidir. “Ulusal Modern Çin Edebiyatı Müzesi” yurtiçi ve denizaşırı Çin dili çalışmalarına dair tüm edebi materyali toplamakta ve nicelik olarak önemli sayıda materyal bulunması dikkat çekicidir. Müze Çin edebiyatına dair birincil kaynaklar barındırmakta ve Dünya’nın en geniş Çin edebiyatı koleksiyonunu barındıran müze unvanını taşımaktadır.

Müzelerin sergileme anlayışlarında özgün tasarımlar bulunmaktadır. “Amerikan Yazarlar Müzesi”nin önemli özelliklerinden biri “Amerika’nın Kuruluşu” bölümüne yer vermesidir. Bu bölümde söylevler, tarihi belgeler ve Amerikan idealleri için ulusal hazineler yer almaktadır. Örnekler arasında Bağımsızlık Bildirgesi, Abraham

Lincoln ve Martin Luther King Jr.'ın mektuplarının yanı sıra ülkeyi şekillendiren ve onun kültür ve siyasetini oluşturan roman ve şiirler yer almaktadır.²³⁷ ABD'deki "Ulusal Steinbeck Merkezi"; çocuklara yönelik uygulamaları dolayısıyla sergileme anlayışı ve teknikleri açısından dikkat çekmektedir.

Müzelerin toplumsal etkileşim ile değişik şekilde girişimleri olduğu tespit edilmiştir. Litvanya'da bulunan "Maironis Litvanya Edebiyatı Müzesi", edebiyat derslerine ve eğitimlerine ev sahipliği yapmaktadır. Macaristan'da bulunan "Petöfi Edebiyat Müzesi", çeşitli uluslararası işbirlikleri yapıyor olması dikkat çeken bir özelliktir. Müzenin işbirliği yaptığı kurumlar arasında ICOM (Müzeler Uluslararası Konseyi), ICLM (Edebiyat Müzeleri Uluslararası Komitesi), Marbach Schiller - Ulusal Müzesi ve Alman Edebiyat Arşivi, Varşova Adam Miczkiewicz Müzesi bulunmaktadır. Ayrıca pek çok ülkedeki edebiyat müzesi ile birlikte sergi düzenleme veya eser ödünç alma-verme çalışmaları da yapmakta, diğer ülkelerdeki edebiyat müzelerini desteklemeye ve onlar ile işbirliği yapmaya önem vermektedir. "Ulusal Modern Çin Edebiyatı Müzesi" Çin'deki bazı akademik kuruluşlar da çalışmalarına ev sahipliği yapması açısından önemli bir örnektir. ABD'deki "Ulusal Steinbeck Merkezi" Müze tarafından düzenlenen "Rota 66" adlı seyahat etkinliği ile dikkat çekmektedir.

²³⁷ Donald Liebenson, "Fundraising Begins for the American Writers Museum", **Chicago Tribune**, 21 June 2013, <http://americanwritersmuseum.org/wp-content/uploads/2013/07/Fundraising-begins-for-the-American-Writers-Museum-Chicago-Tribune.pdf> [27.03.2015].

5. İSTANBUL'DA BULUNAN EDEBİYAT KONULU MÜZELERİN MÜZEBİLİMSEL AÇIDAN İNCELENMESİ

İstanbul başta olmak üzere Türkiye’de yüzyıllar içerisinde pek çok ünlü şair ve yazar yaşamıştır. Bu ünlü isimlere ait evlerin ya da mekânların bir kısmı müzeye çevrilmiş ya da bazı isimleri yaşatmak adına çeşitli girişimlerde bulunulmuş, onlara ait belge ve eşyaları “korumak” üzere ve belki de bu nedenle adında müze sözcüğüne yer verilen bazı kurumlar oluşturulmuştur. Edebiyat meraklılarının ilgisini çekecek edebi mirasımıza dair pek çok önemli eser de bu irili ufaklı “müze”lerde sergilenmektedir. Ancak edebi mirasımızın büyüklüğüne oranla bu kurumların hiçbirisi bunun tümünü ya da bir kısmını “bütüncül” olarak ziyaretçilere sunabilecek kapsamda ya da çeşitlilikte değildir. Yine de, İstanbul hariç olmak üzere Türkiye genelinde farklı kurum ve kuruluşlara ait ve farklı türlerde yirmi edebiyat konulu müze (Bkz. Ek 14) bulunmaktadır. Yalnızca İstanbul’da ise on iki edebiyat konulu müze tespit edilmiştir. Bu bölümde de bu müzeler; *İstanbul’da bulunan, adında müze sözcüğü geçen ve konusu edebiyat olan* kurumlar incelenecektir. Bu doğrultuda ele alınan müzelerin seçim kriteri de, bu üç husustur. Bu müzeler kuruluş tarihi, yeri ve bağlı oldukları idari yapı ile Tablo 1’de sunulmuştur. Bu tabloda da belirtildiği gibi, bu müzelerin statüleri 2863 sayılı kanuna göre ve Kültür ve Turizm Bakanlığı’na bağlı müzeler “devlet müzeleri”, Kültür ve Turizm Bakanlığı’ndan izin belgesi olan ve Bakanlıkça denetlenenler “özel müzeler” ve bunların dışındakiler de “statüsü yok” şeklinde değerlendirilmiştir²³⁸.

Bu on iki müze dışında İstanbul’da edebiyat konulu bir başka müze de 1975 tarihinde açılan “Divan Edebiyatı Müzesi”dir. Ancak müze 2005 yılında başlayan ve 2011

²³⁸ Ülkemizde korunması gerekli taşınır-taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarına ilişkin her türlü işlem ve faaliyet 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile düzenlenmiştir. Bu kanuna göre söz konusu varlıkların korunması ve değerlendirilmesi hususu Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın görevlerinden olup, ilgili birimi Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü (KVMGM)’dür. Yasa’da; “... korunması gerekli taşınır kültür ve tabiat varlıkları devlet malı niteliğindedir. ...” (Madde 10), bu “... varlıklara ait müzelerin kurulması ve geliştirilmesi Kültür ve Turizm Bakanlığının görevlerindendir” (Madde 26) ifadeleriyle, Kültür Bakanlığı tarafından kurulan ve buna bağlı müzelerin devlet müzesi; “... diğer Bakanlıklar da dahil olmak üzere kamu kurum ve kuruluşları, gerçek ve tüzel kişilerle vakıflar...”ın “Kültür ve Turizm Bakanlığından izin almak şartıyla...” kuracağı müzelerin de özel müze şeklinde değerlendirildiği görülmektedir.

yılında biten restorasyon ve dönüşüm sonrasında “Galata Mevlevihanesi Müzesi” olarak amaç ve içeriğini değiştirmiştir. Sadece sergilemenin bir bölümü edebiyat başlığında olmuştur²³⁹. Yeni şekliyle edebiyat müzede serginin yalnızca bir bölümü olarak ele alındığından bu müze çalışmaya dâhil edilmemiştir.

Bu bölümde belirtilmesi gereken bir diğer husus da Hüseyin Rahmi Gürpınar Müzesi’nin kapalı olması nedeniyle yalnız yazılı kaynaklara dayalı olarak incelenebilmiş olmasıdır. Tezin çalışıldığı süre boyunca kapalı olmasına rağmen Hüseyin Rahmi Gürpınar Müzesi de çalışmaya dâhil edilmiştir. Bu müzenin çalışmaya dahil edilmesinin bir nedeni Müze’nin tezin seçim kriterleri dâhilinde olması ise de asıl neden Türk edebiyatının önemli isimlerinden biri olan Hüseyin Rahmi Gürpınar’a ait Heybeliada’daki bu köşkün müzeye dönüştürülme sürecidir. Bu yönüyle Müze, bir başarı öyküsü olmasa da, “müze kurma ve sürdürülebilirlik” deneyimi açısından önemli bir örnektir.

Son olarak tez çalışması esnasında taşınma durumunda olan iki Müze bulunmaktaydı. Bunlardan biri Edebiyat Müzesi ve Yazın Belgeliği, diğeri Kemal Tahir Müze Evi’dir. Bu iki müze çeşitli nedenler ile tamamen veya kısmen kolilerde bekletilmekte olup yeni yerlerinde sergileme yapmayı beklemektedirler.

İncelemede temel amaç; söz konusu müzeleri müzebilimsel faaliyetleriyle değerlendirerek, edebi belleğimizin korunmasındaki katkılarını ortaya koymaktır. Kriterlere uygun olarak saptanan müzelere ilişkin genel bilginin toplanmasında öncelikle kütüphane araştırması, yayın-belge taraması yöntemi kullanılmıştır. Müzelerin incelenmesi ve müzebilimsel değerlendirme için ikinci aşama ise gözlemdir. Tez yazarı tarafından ziyaret edilen müzeler için bu amaçla standart bir bilgi edinme formu (Ek 3) hazırlanmış, form kurumsal ve müzebilimsel inceleme olmak üzere iki ana başlıkta ele alınmıştır. Kurumsal inceleme, müzenin yönetim yapısı, kuruluş amacı, yapının tarihçesi ve mimari özelliklerini; müzebilimsel inceleme ise müzenin koleksiyon yapısı, sunum ve sergileme anlayışı ile kültürel ve sosyal etkinliklerini kapsamaktadır. Müzebilimsel inceleme çalışmanın amaç ve hedefine yönelik olarak sınırlandırılmış; her biri ayrı bir tez konusu olabilecek müze faaliyetlerinin tümü değil, çalışmanın amaç ve hedefine yönelik olarak belirlenmiş koleksiyon oluşturma ve iletişim faaliyetleri ele alınmıştır. Aynı nedenle belirtilen

²³⁹ “Galata Mevlevihanesi Müzesi Tarihçesi”, Galata Mevlevihane Müzesi, <http://www.galatamevlevihanemuzesi.gov.tr/istanbulmelevi.html> [28.05.2015].

faaliyetlerin kapsamı da, konunun teorik ve teknik ayrıntılarından çok söz konusu faaliyetlerin, müzenin amacına uygunluğu ve topluma ulaşabilirliği açısından ele alınmıştır. Diğer taraftan bu bakış açısı kurumsal incelemedeki ögeler ile birlikte kategorik bir değerlendirme için de olanak sağlar ki bu da yine çalışmanın ortaya koyduğu bir gereksinimdir.

Kurumsal incelemede,

- **yönetim yapısı**, bu tür müzelerin sürdürülebilirliği açısından, ne tür bir yönetim modelinin daha verimli sonuçlar ortaya koyduğunun gözlenebilmesi,
- **kuruluş amacı / varsa ilan edilmiş misyon ve vizyonu**, koleksiyonları ve müzebilimsel faaliyetlerinin değerlendirilebilmesi
- **yapının tarihçesi ve mimari özellikleri**, hem mekânsal olanaklarla müzebilimsel faaliyetlerin ilişkisi hem de kategorik değerlendirmeye katkısı

açısından ele alınmıştır.

Müzebilimsel incelemede ise müzenin;

- **koleksiyon yapısı**, koleksiyon kapsamı ve çeşitliliği²⁴⁰
- **sunum ve sergileme anlayışı**, yalnızca, müzenin amacına uygunluğu
- **kültürel ve sosyal etkinlikleri**, müzenin tanıtım faaliyetleri dahil, çevresi ile ilişkilerinde topluma ulaşabilirliği

açısından ele alınmıştır.

Son olarak -gerekli durumlarda- ilgililerle gerçekleştirilen görüşmelerle tamamlanan incelemelerin sonucu, her bir müze için “Değerlendirme” başlığı altında belirtilmiştir.

²⁴⁰ Bu başlık altında ayrıca müzenin envanter defteri bulunup bulunmadığı da dikkate alınmıştır. Bunun nedeni müzenin yönetimi, sürdürülebilirliği ve koleksiyonun bütünlüğünün devamında envanter tespitinin resmi olarak belgelendirilmesinin önemidir.

Tablo 1: İstanbul’da Bulunan Edebiyat Konulu Müzeler Tablosu

Sıra No	Açılış Yılı	Müze Adı	İlçesi	Türü	Edebi Kapsam	Bağlı Olduğu Kurum	Statüsü	Not
1	1945	Aşiyân Müzesi	Beşiktaş	Tarihi Ev Müze	Dönemsel: Edebiyat-ı Cedide	İBB, İstanbul Büyükşehir Belediyesi	Özel	Açık
2	1955	Adam Mickiewicz Müzesi	Beyoğlu	Diğer (Anı Müze)	Kişisel	T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Türk ve İslam Eserleri Müzesi	Devlet	Açık
3	1959	Sait Faik Müzesi	Adalar (Burgaz)	Tarihi Ev Müze	Kişisel	Darüşşafaka Cemiyeti	Özel	Açık
4	1961	Yahya Kemal Beyatlı Kent Müzesi	Fatih	Diğer (Anı Müze)	Kişisel	Yahya Kemal Enstitüsü	Özel	Açık
5	2000	Hüseyin Rahmi Gürpınar Müze Evi	Adalar (Heybeli)	Tarihi Ev Müze	Kişisel	Adalar Vakfı	Yok	Geçici Kapalı
6	2000	Orhan Kemal Müzesi	Beyoğlu	Diğer (Anı Müze)	Kişisel	Orhan Kemal Kültür Merkezi	Özel	Açık
7	2002	Edebiyat Müzesi ve Yazın Belgeliği	Beşiktaş	Edebiyat Müzesi (Müze Belgelik)	Genel Edebiyat	Türkiye Yazarlar Sendikası	Yok	Geçici Kapalı
8	2005	Faruk Nafiz Çamlıbel Müzesi	Beşiktaş	Diğer (Anı Müze)	Kişisel	T.C. MEB Kabataş Erkek Lisesi	Yok	Açık
9	2010	Kemal Tahir Müze Evi	Kadıköy	Diğer (Anı Müze)	Kişisel	Kemal Tahir Vakfı	Yok	Geçici Kapalı

Tablo 1'in Devamı

10	2011	Ahmet Hamdi Tanpınar Edebiyat Müze Kütüphanesi	Fatih	Diğer (Müze Kütüphane)	Genel Edebiyat	T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü	Yok	Açık
11	2012	Masumiyet Müzesi	Beyoğlu	Diğer (Edebiyatçı ürünü)	Kişisel	Masumiyet Vakfı	Özel	Açık
12	-	Aziz Nesin ve Çağdaşları Müzesi	Çatalca	Diğer (Anı Müze)	Kişisel	Aziz Nesin Vakfı	Yok	Açık

5.1. Aşıyan Müzesi

Aşıyan Müzesi, İstanbul’da açılan ilk edebiyat konulu müze olma özelliği taşımaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın özel müzeler listesinde adı “Aşıyan Müzesi (Tevfik Fikret’in Evi)” olarak geçen ve semte de adını veren müzenin dışından çekilmiş bir fotoğraf şekil 5.1’de yer almaktadır.

Şekil 5.1: Aşıyan Müzesi’nin Dıştan Görünüşü

Fotoğraf: Faysal İnan (Mayıs 2015)

5.1.1. Kurumsal İnceleme

Yönetim Yapısı: Müze, İstanbul Büyük Şehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Kütüphaneler ve Müzeler Müdürlüğü’ne bağlıdır. Kültür ve Turizm Bakanlığı denetiminde faaliyet gösteren özel müze statüsündedir.

Amaç, Misyon ve Vizyonu: Müze’nin resmi olarak yayınlanmış, yazılı bir amaç beyanı bulunmamaktadır. Ancak evin müzeye dönüştürülme öyküsü (bkz. Tarihçe ve Mimari), müzenin kuruluş amacını da yansıtmaktadır: Fikret’i gelecek nesillere tanıtmak ve edebi mirasını yaşatmak. Benzer şekilde Altınoluk da, müzenin “...toplumda iz bırakan Tevfik Fikret’in yaşamını anlatabilmek, eşyalarını, yazılarını tanıtabilmek, gösterebilmek, bugüne ve sonraki nesillere aktarabilmek amacıyla ...”

açıldığını ifade etmektedir²⁴¹. Ancak müze yalnızca Fikret'e ait bir koleksiyondan oluşmamaktadır. Müzenin kuruluşu sırasında, özellikle orijinal koleksiyonun kısıtlı olması sebebiyle bazı Edebiyat-ı Cedide yazarları da müze kapsamına dahil edilmiş ve müze önce Edebiyat-ı Cedide Müzesi olarak açılmış, 1961'de koleksiyon yapısı çok fazla değişmese de Aşyan Müzesi adını almış ve günümüze dek bu isimle gelmiştir. Müze'nin misyon ve vizyon beyanları bulunmamaktadır.

Tarihçesi ve Mimarisi: Tevfik Fikret'in kendisinin tasarladığı, planını çizdiği²⁴², iç dekorasyonunu yaptığı²⁴³ ve 1906 ile 1915 yılları arasında yaşadığı²⁴⁴ Aşyan'ı; Beşiktaş'ta, adını da verdiği Aşyan yokuşundadır. Fikret burasını 1906 yılında yaptırmış ve yine burada hayata gözlerini yummuştur²⁴⁵. Fikret'in mezarı da buradadır. Mezar, Tevfik Fikret Derneği'nin girişimi ile 1961'de Eyüp'ten Aşyan'ın bahçesine nakledilmiştir²⁴⁶.

Yapının müzeye dönüştürülme öyküsüne (ve aynı zamanda nedenlerine) yer veren bir makalede²⁴⁷ şairin ölümünden sonra Aşyan'ın sahihsiz ve bakımsız kaldığı, bahçesinin harap olduğu, en ince ayrıntısına kadar düşünülerek meydana getirilmiş olan binanın kaderine bırakıldığı ifade edilmektedir. Aşyan'daki eşyaların yavaş yavaş satıldığı, kolej öğrencilerine pansiyon olarak kiralandığı ve nihayetinde mirasçılarını köşkün satışına götüren zorlu bir süreç yaşandığı da belirtilmektedir. Bu edebi mirasın yok olmasına izin vermeyen dönemin aydın bürokrat ve yöneticileri sayesinde, ev 1940 yılında İstanbul Belediyesi tarafından satın alınmış ve eve ait eşyaların bulunması için çalışmalar başlatılarak orijinal koleksiyon oluşturulmaya çalışılmıştır. Ancak Belediyenin satın almasına kadar geçen süre içinde Aşyan bina olarak orijinalliğini koruyabilmişse de iç dekorasyon açısından bir kaç parça eşya dışında tamamen değişmiştir²⁴⁸. Bu durum başlangıçta bir Tevfik Fikret Müzesi olarak düşünülen Aşyan Müzesi'nin koleksiyon kapsamını da açıklayıcı niteliktedir. Altınoluk'un da;

²⁴¹ Ülkü Altınoluk, "Tevfik Fikret Müzevi Aşyan", **İlgi Dergisi**, s. 88 (Bahar 1997): 26.

²⁴² Ülkü Altınoluk, **Eski Yapılar Yeni Fonksiyonlar** (İstanbul: Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, Tarihsiz), 19.

²⁴³ Elif Şengün, "Onlar Bu Evlerde Yaşadı", **Milliyet Gazetesi Cadde Eki**, 28 Aralık 2010, <http://www.milliyet.com.tr/-magazin-1332199/> [13.04.2015].

²⁴⁴ Ata Yersu, Osman Ocak, **Aşyan Müzesi Broşürü** (İstanbul: İBB Kütüphaneler ve Müzeler Müdürlüğü, 2012), 3.

²⁴⁵ Ülkü Altınoluk, **Eski Yapılar Yeni Fonksiyonlar**, 19.

²⁴⁶ Ülkü Altınoluk, "Tevfik Fikret Müzevi Aşyan", 26.

²⁴⁷ Bir Şairin Manevi Mahpesi Aşyan, **age**, 19.

²⁴⁸ Reşad Ekrem Koçu, "Aşyan, Aşyan Müzesi", **İstanbul Ansiklopedisi**, c. 3 (İstanbul: İstanbul Ansiklopedisi Yayınları, 1960): 1164 - 1165.

“Aşiyân müzesi başlangıçta bir ‘Tevfik Fikret Müzesi’ olarak düşünülmüş, ancak eşyalarının çoğu çeşitli nedenler ile yok olduğundan binanın Edebiyat-ı Cedide Müzesi olarak kullanılması kararlaştırılmıştır. Fakat yine de müzenin büyük bir bölümü boş kaldığından girişteki büyük salon Abdülhak Hamit’e ayrılmıştır. Daha sonra; 1961’de müzenin küçük bir odası Fikret dönemi kadın ozanlarından Nigar Hanım için ‘Şair Nigar Salonu’ olarak düzenlenmiştir.”²⁴⁹

şeklinde belirttiği gibi, müze yalnızca Fikret’e ait bir koleksiyona sahip değildir. Fikret’in kendi tasarımı ve özellikle bir dönem içinde yaşamış olması nedeniyle mimari bir öneme de sahip olan müze restorasyon, koleksiyon toplama ve sergileme çalışmalarının ardından 19 Ağustos 1945’te, Tevfik Fikret’in ölümünün otuzuncu yıldönümünde²⁵⁰ “Edebiyat-ı Cedide Müzesi” adıyla²⁵¹ açılmış, 1961’de Aşiyân Müzesi adını almıştır.

Ev üç kattan oluşmaktadır. Yazılı kaynaklara göre Fikret döneminde bodrum kat yemek odası, mutfak, çamaşırhane ve kiler; zemin kat misafir salonu ve camekânlı bir yazlık oturma odası, en üst kat ise çalışma odası ve yatak odası şeklinde düzenlenmiştir²⁵². Binanın arka tarafında yer alan iki oda ise eşi Nazime Hanım tarafından, sonradan ilave edilmiştir²⁵³.

Evin yanı sıra bahçesi, giriş kapısının hemen altındaki Fikret’in “Sokrat’ın penceresi” adını verdiği şekil 5.2 de görülen pencerenin tasarımı, buralarda kullanılan malzemenin seçimi ve iç-dış dekorasyon şaire aittir. Evdeki bu özellikler şairin mimari zevki, resim tutkusu, güzelliğe bakışı, akla bağlılığı ile ilgili veriler sunmaktadır. Aynı zamanda şiirlerinde ele aldığı doğa ve özgürlük temalarını yansıtmaları açısından da dikkat çeken diğer önemli hususlardır^{254,255,256}.

²⁴⁹ Ülkü Altınoluk, “Tevfik Fikret Müzevi Aşiyân”, 26.

²⁵⁰ Ali Mazak, “Türk Müzeciliğinde İstanbul Belediyesi”, **Geçmişten Geleceğe Türkiye’de Müzecilik II Eğitim, İşletmecilik ve Turizm Sempozyumu: 21 – 23 Mayıs 2008** (Ankara: Vehbi Koç Vakfı, 2008): 203-219.

²⁵¹ Yersu ve Ocak, **age**, 5.

²⁵² **age**, 10.

²⁵³ Tülay Ergil, **İstanbul Müzeleri** (İstanbul: İSTEK İstanbul Eğitim ve Kültür Vakfı, 1993), 98.

²⁵⁴ Ülkü Altınoluk, **Eski Yapılar Yeni Fonksiyonlar**, 19.

²⁵⁵ Çelik Gülersoy, “Servet-i Fünun’un Yaşadığı Yer: Aşiyân”, **Güneş Gazetesi**, 21 Ağustos 1982, 9.

²⁵⁶ Elif Şengün, “Onlar Bu Evlerde Yaşadı”, **Milliyet Gazetesi Cadde Eki**, 28 Aralık 2010, <http://www.milliyet.com.tr/-magazin-1332199/> [13.04.2015].

Şekil 5.2: Sokrat'ın Penceresini Gösteren Dıştan Bir Görünüş

Fotoğraf: Faysal İnan (Mayıs 2015)

Yapı, 1953, 1959, 1975, 1982 ve 1989'da değişik onarım ve restorasyonlardan geçmiştir^{257,258}. Bahçesi ile birlikte yapıya ilişkin geniş onarımlardan biri 1982 yılında TURİNG (Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu) tarafından²⁵⁹, son onarım ise 2011-2012 yıllarında yapılmıştır²⁶⁰. Son onarımda müzenin sergilemesi de önemli oranda değiştirilmiştir ki buna sonraki bölümde değinilecektir.

5.1.2. Müzebilimsel İnceleme

Koleksiyon Yapısı: Müzenin koleksiyonu 1945'te ev müzeye dönüştürüldükten sonra bağış ve satın alma yolu ile oluşturulmuştur. Koleksiyon, Tevfik Fikret'in eşi

²⁵⁷ Nur Nirven, "Aşıyan Müzesi ve Tevfik Fikret'in Resimleri", *Sanat Çevresi Dergisi*, s. 178 (Ağustos 1993): 23.

²⁵⁸ Yersu ve Ocak, *age*, 3.

²⁵⁹ Ülkü Altınoluk, "Tevfik Fikret Müzevi Aşıyan", 25.

²⁶⁰ Yersu ve Ocak, *age*, 3.

Nazime Hanım başta olmak üzere, İstanbul Belediyesi, Abdülhak Hamit'in eşi Lüsyan Hanım, Şair Nigar Hanım'ın oğulları Salih Keramet ve Feridun Nigar, Rıza Tevfik Bölükbaşı'nın eşi Nazlı Hanım, Edebiyatçı Hüseyin Siret, Adnan Adıvar, Cenab Şehabettin'in kızı Şivezat Hanım ve diğer pek çok kişi tarafından gelen eserler ile oluşturulmuştur²⁶¹. Bu konuda Pamukçu'nun eserinde uzun bir liste bulunmaktadır.

Fikret'ten kalan eşya bütün bir müzeyi oluşturacak yeterlilikte olmadığı için Abdülhak Hamit ve Edebiyat-ı Cedide yazarlarıyla ilgili eşya ve belgeler de koleksiyona katılmıştır. Müze açıldığında Tevfik Fikret kısmında 160, Hamid kısmında 378 ve diğer Edebiyat-ı Cedide yazarları kısmında 22 olmak üzere 470 parça eşya ve eser mevcuttur²⁶².

Şairin ölümünden sonra Boğaziçi Üniversitesi'nin mahzeninde bulunan yazı masası, kitapları, şiirleri ve yazı takımları²⁶³ ise Fikret'e dair koleksiyonun önemli nesneleri arasındadır. Abdülhak Hamid'in 120 ciltlik kütüphanesi, Şair Nigar Hanım'ın kitapları ve arşivi²⁶⁴, Halife Abdülmecid Efendi'nin resimleri de²⁶⁵ koleksiyonun diğer dikkat çeken parçalarıdır.

Günümüzde müze genel olarak tüm “Edebiyat-ı Cedide”cileri kapsamakta ancak yoğun olarak Fikret, Tarhan, Rezaizade ve Nigar'a ait nesneler bulunmaktadır. Koleksiyonda 900'e yakın takım olarak, 1500'e yakın tek olarak eser bulunmaktadır. Müze yetkilisine göre, Tevfik Fikret, A. Hamit Tarhan ve Şair Nigar Hanım'a ait eserler zaman zaman satın alma veya bağış yoluyla koleksiyona katılmaya devam edilmektedir²⁶⁶. Müzenin envanter defteri de bulunmaktadır. Şair Nigar Hanım'ın kitaplarının sergilendiği Fikret'in odasından bir fotoğraf şekil 5.3'te yer almaktadır.

²⁶¹ Pamukçu, **age**, 16.

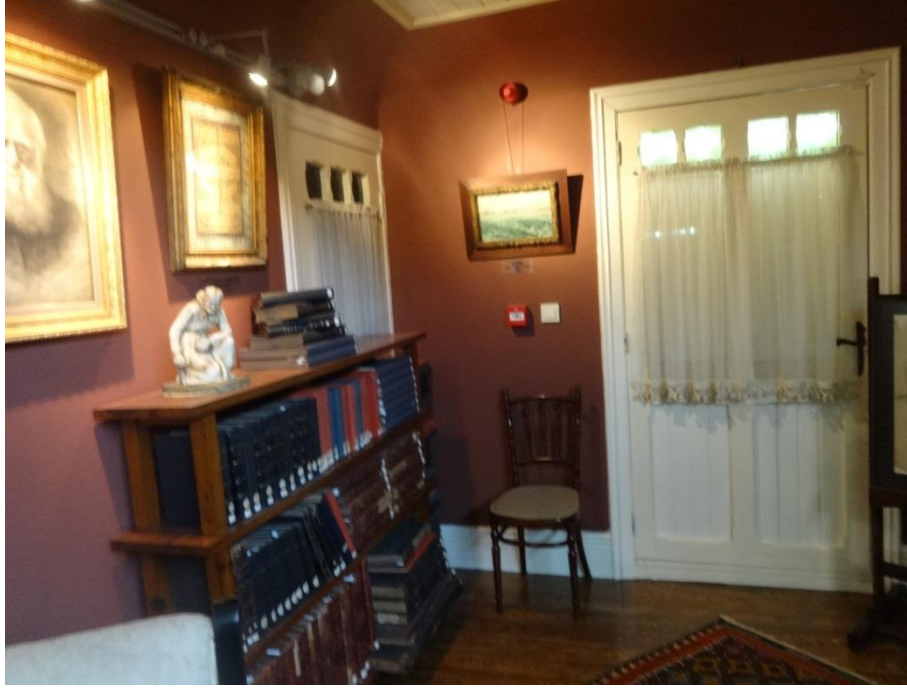
²⁶² Konur Ertop, “Edebiyat Müzeleri 3”, **Milliyet Sanat Dergisi**, s. 347 (10 Aralık 1979): 12.

²⁶³ Elif Şengün, “Onlar Bu Evlerde Yaşadı”, **Milliyet Gazetesi Cade Eki**, 28 Aralık 2010, <http://www.milliyet.com.tr/-magazin-1332199/> [13.04.2015].

²⁶⁴ “Aşiyân Müzesi”, **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**, c. 1 (İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayınları, 1993): 372.

²⁶⁵ Mehmet Özdoğan, “O Kitaplar, Bu Evlerde Yazıldı”, **Akşam Gazetesi**, 18 Mayıs 2013, <http://www.aksam.com.tr/cumartesi/o-kitaplar-bu-evlerde-yazildi/haber-206836> [07.04.2015].

²⁶⁶ Bu bilgi Aşiyân Müzesi Yöneticisi Ata Yersu ve Müze Uzmanı Osman Ocak ile 21 Mayıs 2015 tarihinde yapılan görüşmede edinilmiştir.

Şekil 5.3: Fikret'e Ayrılmış Odada Şair Nigar Hanım'ın Kitapları

Fotoğraf: Faysal İnan (Mayıs 2015)

Sunum ve Sergileme Anlayışı: 2012 yılında biten son restorasyonun ardından sergileme düzeni, orijinal dönemini yansıtacak şekilde tasarlanmıştır. Burada yine orijinal fotoğraflardan yararlanılmış, fotoğraflarda yer alan bazı eşyalar yeniden üretilip, orijinal konumlarında sergilenmiş, balmumu heykellerle canlandırmalar yapılmıştır. Örneğin, Tevfik Fikret'in salonda otururken çekilmiş bir resmine göre balmumu heykeli yapılarak salonda aynı yere konulmuştur²⁶⁷.

Sergi üç ayrı katta beş ana başlık altında kurgulanmıştır. Üst kat, tamamen Tevfik Fikret'e, zemin kat Fikret, A. Hamit Tarhan ve diğer Edebiyat-ı Cedide edebiyatçılarına, alt kat ise Şair Nigar Hanım koleksiyonu ve Fikret'in yemek odasına ayrılmıştır. Sergileme düzeninin kat ve oda bazlı betimlemesi şu şekildedir:

Giriş kat / Oda 1 / Salon: Fikret'in balmumu heykeli, sedefli koltukları ve sehpa, oğlu Haluk'un fotoğrafları, sis şiirinden etkilenerek yapılmış olan Şehzade Abdülmecid Efendi'nin "Sis" tablosu bu bölümde sergilenmektedir. Salonun başka bir bölümünde şairin "Krizantemli Vazo" ve "Nazime Hanım Bebek Sırtlarında" adlı iki tablosu sergilenmektedir. Bir diğer tarafta ise; Şairin babasını çizdiği karakalem resimler, Fikret'in ölüm saatini gösterir şekilde durmuş cam fanuslu masa saati ve iki yanında Çin porselen vazolar sergilenmektedir.

²⁶⁷ Yersu ve Ocak, **age**, 3.

Giriş kat / Oda 2 / Yazlık oda: “Edebiyat-ı Cedide”cilere ayrılmış odanın duvarında Şehzade Abdülmecid Efendi tarafından yapılan Recaizade Mahmut Ekrem tablosu ve etrafında dönemin önde gelen edebiyatçılarına ait portre fotoğraflar sergilenmektedir.

Giriş kat / Oda 3 / Evin kuzeyinde yer alan birinci oda: Bu bölüm Şair Abdülhak Hamid Tarhan’a ayrılmıştır. Odadaki eşyalar ölümünden sonra eşi Lüsyen Hanım tarafından İstanbul Belediyesine bağışlanmış olup müzenin kuruluşunda koleksiyona katılmıştır²⁶⁸. Bu bölümde şairin çalışma masası, koltuğu, kıyafetleri, kitapları, fotoğrafları ve yine Şehzade Abdülmecid Efendi tarafından yapılmış Tarhan’ın başka bir yağlıboya tablosu yer almaktadır. Tarhan’a ait nesnelerin sergilendiği bu odadan bir fotoğraf şekil 5.4’te yer almaktadır.

Şekil 5.4: A. Hamit Tarhan’a Ait Nesnelerin Sergilendiği Odadan Bir Görünüş

Fotoğraf: Faysal İnan (Mayıs 2015)

Giriş kat / Oda 4 / Evin kuzeyinde yer alan ikinci oda: Bu küçük oda da Abdülhak Hamit’in büstü, çalışma masası, üniforması ve kişisel nesneleri sergilenmektedir.

Birinci kat: Bu katta çalışma odası, yatak odası ve banyo yer almaktadır. Bu kat, bir istisna dışında tamamen Fikret’e ayrılmıştır.

²⁶⁸ age, 18.

Birinci kat / Çalışma odası: Odada kendi tasarımı olan çalışma masası ve üzerinde yine kendi çizimleri olan Aşiyân'ın tasarımları, yazı takımları ve şövalesi yer almaktadır. Bu bölümün duvarlarında Fikret'in "Güleriz ağlanacak halimize" sözünün yer aldığı bir "oto portresi", "Güller" adlı yağlıboya tablosu ve kendi yaptığı bazı tablolar yer almaktadır. Odada bulunan bir "Darwin" portresi dikkat çekmektedir. Şair Nigar Hanım'ın kütüphanesinin kitaplarından bir bölümü çalışma masasının yanında sergilenmektedir. Kitapların Nigar Hanım'a ait olduğu rehber veya sesli rehber aracılığı ile bilinebilmekte ancak bu konuda herhangi bir bilgi panosu olmadığı görülmektedir. Fikret'in çalışma masasını gösteren bir fotoğraf şekil 5.5'te yer almaktadır.

Şekil 5.5: Fikret'in Çalışma Masasından Bir Görünüş

Fotoğraf: Faysal İnan (Mayıs 2015)

Birinci kat / Yatak odası: Bu bölümde Fikret'in karyolası yer almaktadır. Bölümde ayrıca vitrin içinde Fikret'in bazı fotoğrafları, el yazması kitapları ve fesi de sergilenmektedir. Tevfik Fikret'in yatak odasında, öldüğünde yüzünden alçıyla alınmış kalıp sonucu ortaya çıkan maske yatağın başucunda durmaktadır. Bu, Türkiye'deki ilk yüz maskesi olma özelliği de taşımaktadır²⁶⁹.

²⁶⁹ Mehmet Özdoğan, "O Kitaplar, Bu Evlerde Yazıldı", **Akşam Gazetesi**, 18 Mayıs 2013, <http://www.aksam.com.tr/cumartesi/o-kitaplar-bu-evlerde-yazildi/haber-206836> [07.04.2015].

Bodrum kat: Bu katta yemek odası, mutfak, amaşırhane ve küçük bir oda bulunmaktadır. Bodrum kat / Yemek odası: Yemek masası, üzerindeki Fikret'in ailesine ait dönemin yemek takımı ile birlikte sergilenmektedir. Ayrıca odanın duvarlarında yine Fikret'e ait tablolar yer almaktadır. Yemek odasının sergilemesini gösteren bir fotoğraf ekil 5.6'da yer almaktadır.

Şekil 5.6: Yemek Odasından Bir Görünüş

Fotoğraf: Faysal İnan (Mayıs 2015)

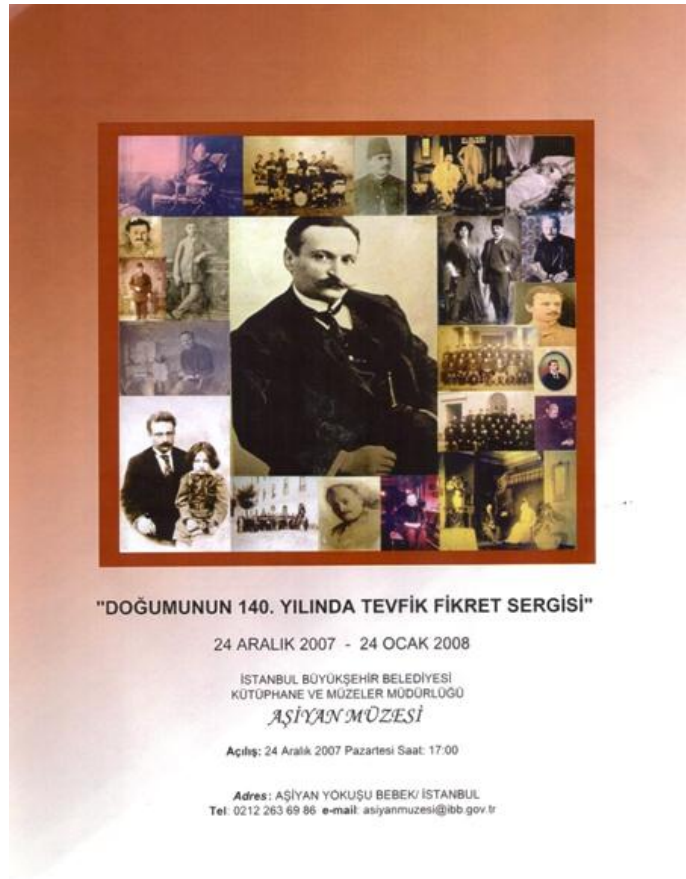
Bodrum kat / Mutfak: Bu oda Fikret'in fikri olan “Sokrat'ın Penceresi”nin bulunduğu odadır. Evin Boğaz'a bakan cephesinde, mağara görünümündeki bu pençe Fikret'in felsefeye olan ilgisi ve Sokrates'e hayranlığının bir simgesidir. Son yenileme çalışmalarından sonra odanın duvarlarında Aşıyan'ın farklı dönemlerde geçirdiği restorasyon fotoğrafları sergilenmektedir.

Bodrum kat / amaşırhane: Bu küçük oda da Fikret'in kitaplarının sergilendiği geçici bir sergi bulunmaktadır.

Bodrum kat / Küçük oda: Bu oda Şair Nigar Hanım'a adanmıştır. Burada Şair Nigar Hanım'ın Kütüphanesi, eşyaları, fotoğrafları ve arşivi yer almaktadır. Buradaki

nesneler 1959 yılında Şair Nigar Hanım'ın yakınları tarafından müzeye bağışlanmıştır²⁷⁰.

Kültürel ve Sosyal Etkinlikler: Müze, geçici sergiler başta olmak üzere çeşitli etkinlikler yapmaktadır. Bu etkinliklere 2005 yılında yapılan “Ölümünün 90. Yılında Tevfik Fikret Sempozyumu” ve 27 Aralık 2007 - 24 Ocak 2008 tarihlerinde yapılan “Doğumunun 140. Yılında Tevfik Fikret Sergisi” iki örnek olarak gösterilebilir²⁷¹. Kuraörlüğünü Müze Yöneticisi Ata Yersu ve Müze Uzmanı Osman Ocak'ın yapmış olduğu “Doğumunun 140. Yılında Tevfik Fikret Sergisi”nin afişine ait bir fotoğraf şekil 5.7’de yer almaktadır. Müze ayrıca yoğun olarak okulların toplu gezilerine de ev sahipliğı yapmaktadır.

Şekil 5.7: “Doğumunun 140. Yılında Tevfik Fikret Sergisi”nin Afişinden Bir Görünüş

Fotoğraf: Aşiyân Müzesi

²⁷⁰ Yersu ve Ocak, **age**, 26.

²⁷¹ Bu bilgi Aşiyân Müzesi Yöneticisi Ata Yersu ve Müze Uzmanı Osman Ocak ile 21 Mayıs 2015 tarihinde yapılan görüşmede edinilmiştir.

5.1.3. Değerlendirme

Müze, Türkiye'nin en köklü edebiyat konulu tarihi ev müzesi özelliği taşımaktadır. Atasoy, Aşîyan Müzesi'ni "Müze Evler" kategorisi içinde değerlendirmiştir²⁷². Ancak Aşîyan, Tefvik Fikret evi olması açısından tarihi ev müze olarak değerlendirilmekle birlikte, koleksiyonu göz önünde bulundurulduğunda dönemsel bir edebiyat müzesi olarak da değerlendirilebilir. Müzenin açıldığı dönemde, Aşîyan'ın Müze olması üzerine kaleme aldığı makalesinde Kaplan: "Türk kültür tarihinde hiçbir ev, Tefvik Fikret'in evi kadar 'mânalı' olmamıştır" der ve ekler:

"Gerçekten, 'Aşîyan' şair, etrafındakiler ve daha sonra gelen nesiller için, içinde oturulan herhangi bir bina olmaktan daha fazla bir şey, bir duyma, düşünme ve hareket etme tarzının maddileşmiş bir şekli, bir sembol olmuştur. Aşîyan'ın yapılmadan önce ve yapıldıktan sonra insanı ilgilendirici bir tarihi vardır. Bu tarih içinde hem Tefvik Fikret'i, hem de neslini görmek mümkündür."²⁷³

Görünürlük ve bilinirlik açısından da en çok öne çıkan edebiyat konulu müze olduğu göz önüne alınmalıdır. Bu özelliklerinden dolayı müze akademik dünyanın da dikkatini çekmiş ve onlar tarafından bazı değerlendirmeler yapılmıştır. Dergi ve gazetelerde müze ile ilgili pek çok makale ve yazıya rastlamak mümkündür.

Kurumsal açıdan değerlendirildiğinde, yönetim açısından yerel yönetime bağlı "özel müze" statüsü olan bir müzedir.

Müzebilimsel açıdan değerlendirildiğinde, evin müzeye dönüştürülme öyküsü Tefvik Fikret'i ve edebi mirasını tanıtmaya amacı taşıdığını göstermekle birlikte resmi bir amaç beyanı, ilan edilmiş misyon ve vizyonu bulunmaması önemli bir eksiklikler. Fikret'e ait evin son restorasyonda orijinaline uygun bir düzenlemeye kavuşturulma çabası müzenin amacı ile örtüştüğü için olumlu olarak değerlendirilebilir. Ancak koleksiyonun müzenin amacından farklı olarak diğer edebiyat-ı cedide yazarlarını da kapsadığı göz önüne alındığında gerek sergileme anlayışının gerekse koleksiyon yapısının müzenin amacı ile uygunluk taşıdığı söylenemez.

Sunum ve sergileme anlayışı olarak ana düzen Tefvik Fikret'in evde yaşadığı zamanki eşyaların düzenidir. Bununla birlikte ev müze olduktan sonra başka yazarlara ait nesneleri sergilemek üzere evdeki odalar boşaltılarak yer açılmıştır. Günümüz son sergileme düzeninin oluşturulmasında Fikret döneminde çekilmiş olan evin iç mekân fotoğraflarından faydalanılması sergileme tekniği açısından dikkat

²⁷² Atasoy, **age**, 1468.

²⁷³ Mehmet Kaplan, "Edebiyât-ı Cedîde ve Âşîyân", **İstanbul Dergisi**, s. 43 (1 Eylül 1945): 2.

çekicidir. Müze evin yazarın yaşadığı dönemdeki hali ile sergilenmesi günümüz ziyaretçisi tarafından o zamanın daha gerçekçi olarak görülmesini sağlamaktadır. Bu aynı zamanda evin müzeleştirilmesinde orijinallığe sadık kalma açısından üzerinde durulması gereken bir noktadır ki tarihi ev müzecilik açısından önemi de bu doğrultuda ortaya çıkar. Sergileme tekniklerinin geliştirilmesi gerektiği şeklinde de bir değerlendirme yapılabilir. Nesne bilgisinin bulunduğu panoların okunmasında zorluk çekildiği görülmüştür. Müze bazı kültürel etkinliklere ev sahipliği yapmaktadır. Tevfik Fikret sergisi ve 18 Mayıs 2014 Pazar Dünya Müzeler Günü kapsamında müze uzmanı eşliğinde Aşiyen Müzesi turu²⁷⁴ bu etkinliklere örnektir.

Müze Yöneticisi Ata Yersu'dan alınan bilgiye göre müzenin eğitim faaliyetleri bulunmaktadır. Eğitimler edebiyat öğrencilerine yönelik gezileri esnasında rehber anlatımları, edebiyat öğrencilerinin Tevfik Fikret, Edebiyatı-ı Cedide ve Servet-i Fünun konulu müze bahçesindeki teatral anlatımları şeklindedir²⁷⁵.

5.2. Adam Mickiewicz Müzesi

Polonya Milli Şairi Adam Mickiewicz'in 128 yıl önce yaşadığı Beyoğlu semtinde, Tatlı Badem sokakta bulunmaktadır. Müze İstanbul'da bulunan tek yabancı edebiyatçı müzesi olması bakımından önemlidir.

5.2.1. Kurumsal İnceleme

Yönetim Yapısı: Müze, Türk ve İslam Eserleri Müzesi Müdürlüğü'ne bağlı, devlet müzesi statüsündedir. Müze'nin eski kataloğunda 1955'te müzenin özel mülkiyeti bulunan bir binada açıldığı ancak 20 yıl aradan sonra "Devlet Müzesi" statüsüne kavuştuğuna işaret edilmektedir²⁷⁶. 1979 yılında bina restorasyon ve modern müzecilik çerçevesinde bir sergileme yapılması için Türk ve İslam Eserleri Müzesi'ne bağlanmıştır²⁷⁷. Türk ve İslam Eserleri Müzesi Müdür Yardımcısı Murat Bozcu'nun verdiği bilgiye göre müzenin işletmesi, bütçesi, ve personeli bir devlet

²⁷⁴ "Kültür ve Sanat Etkinlikleri", Aşiyen Müzesi, <http://asiyanmuzesi.com/index.php/tr/kultur-ve-sanat/item/2-kueltuer-sanat-ve-etkinlikler> [06.10.2017].

²⁷⁵ Bu bilgi Aşiyen Müzesi Yöneticisi Ata Yersu ile 06 Ekim 2017 tarihinde yapılan görüşmede edinilmiştir.

²⁷⁶ Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Polonya Halk Cumhuriyeti Kültür ve Sanat Bakanlığı, **İstanbul Adam Mickiewicz Müzesi, Katalog – Rehber** (İstanbul: İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi ve Varşova Adam Mickiewicz Edebiyat Müzesi, 1984), I.

²⁷⁷ **age**, VII.

müzesi olan “Türk İslam Eserleri Müzesi” tarafından sağlanmaktadır²⁷⁸. Müzenin dışından çekilmiş bir fotoğraf şekil 5.8’de yer almaktadır.

Şekil 5.8: Adam Mickiewicz Müzesi’nin Dıştan Görünüşü

Fotoğraf: Faysal İnan (Nisan 2015)

Amaç Misyon ve Vizyonu: Müzenin amacı, yaşadığı devrin kültürel ve siyasi sahnelerine bağlı olarak, Şair Adam Mickiewicz’in hayatını ziyaretçilerine aktarmaktır²⁷⁹. Müze’nin misyon ve vizyon beyanları bulunmamaktadır.

Tarihçesi ve Mimarisi: Müze binası Polonya milli şairi Adam Mickiewicz’in Osmanlı Devleti’ne sığınan Polonyalıların durumunu inceleme ve Kırım Savaşı’nda Türkiye safında yer alışlarına destek vermek üzere 1855’te İstanbul’a geldiğinde yaşadığı evdir²⁸⁰. İstanbul Beyoğlu’nda bulunan bu ev Kırım Savaşı’nda Polonyalıların toplandıkları, hararetli konuşmalar yaptıkları, bir merkez haline gelmiştir²⁸¹. Müzede sergilenen ve Mickiewicz zamanındaki İstanbul’u canlandıran enstalasyonu gösteren bir fotoğraf şekil 5.9’da yer almaktadır.

²⁷⁸ Bu bilgi Türk ve İslam Eserleri Müzesi Müdür Yardımcısı Murat Bozcu ile 13 Ekim 2015 tarihinde yapılan görüşmede edinilmiştir.

²⁷⁹ Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Polonya Halk Cumhuriyeti Kültür ve Sanat Bakanlığı, **age**, I.

²⁸⁰ “Adam Mickiewicz Müzesi”, İstanbul, <http://www.istanbul.net.tr/istanbul-Rehberi/istanbul-muzeleri/adam-mickiewicz-muzesi/106/4> [14.05.2015].

²⁸¹ “Adam Mickiewicz Müzesi”, İstanbul, <http://www.istanbul.net.tr/istanbul-Rehberi/istanbul-muzeleri/adam-mickiewicz-muzesi/106/4> [14.05.2015].

**Şekil 5.9: Müzede Sergilenen Mickiewicz Zamanı İstanbul’u
Canlandıran Enstalasyonun Bir Görünüşü**

Fotoğraf: Faysal İnan (Nisan 2015)

Mickiewicz yaptığı temaslar sırasında, 26 Kasım 1855 tarihinde Tarlabası’nda oturduğu evde koleradan ölmüştür²⁸². Mickiewicz’in kaldığı asıl ev 1870 yılında yanmıştır. Daha sonra aynı yerde şairin arkadaşları tarafından 1902 yılında şimdiki tuğladan müze binası inşa edilmiştir. Binanın duvarında Türkçe ve Lehçe “Adam Mickiewicz’in 26 Kasım 1855 tarihinde vefat etmiş olduğu yerde şairin anısına bu bina yaptırıldı” ifadelerinin yazılı olduğu bir levha bulunmaktadır²⁸³.

Ozan’ın ölümünün 100. yılında 1955’te Polonya Kültür ve Sanat Başkanlığı ile yapılan işbirliği sonunda bir sergi düzenlenmiş ve bina müzeye dönüştürülerek ziyarete açılmıştır²⁸⁴. Önceleri sadece bir anı plâketi taşıyan bu ev, şairin yüzüncü ölüm yıldönümünde müzeye dönüştürülmüştür. Bina 1979’da, müzenin kalıcılığını sağlamak amacı ile Türkiye Hükümetince satın alınmış ve Türk ve İslam Eserleri Müzesine bağlanmıştır²⁸⁵. 1984 yılında, üç katlı olan ev, müze niteliğinde

²⁸² “Adam Mickiewicz Müzesi”, İstanbul, <http://www.istanbul.net.tr/istanbul-Rehberi/istanbul-muzeleri/adam-mickiewicz-muzesi/106/4> [14.05.2015].

²⁸³ Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Polonya Halk Cumhuriyeti Kültür ve Sanat Bakanlığı, **age**, VII.

²⁸⁴ Nurhayat Yazıcı, **İstanbul Müzeleri** (İstanbul: Uranus Fotoğraf Ajansı ve Yayıncılık, 2010), 157.

²⁸⁵ Esma İnce, “İstanbul’da Adları Yaşayan İki Batılı Yurtsever Şair André Chenier ve Adam Mickiewicz”, **Dil Dergisi**, s. 79 (Mayıs 1999): 56.

düzenlenerek halkın ziyaretine açılmıştır²⁸⁶. 2014 yılında müze kapsamlı bir restorasyon ve yapısal değişim geçirmiştir. Müze’de Mickiewicz zamanının Polonya’sına ait bir kültür ögesini canlandıran enstalasyonu gösteren bir fotoğraf şekil 5.10’da yer almaktadır.

Şekil 5.10: Adam Mickiewicz Zamanında Polonya Kültürünün Bir Ögesi Gösteren Enstalasyonun Bir Görünüşü

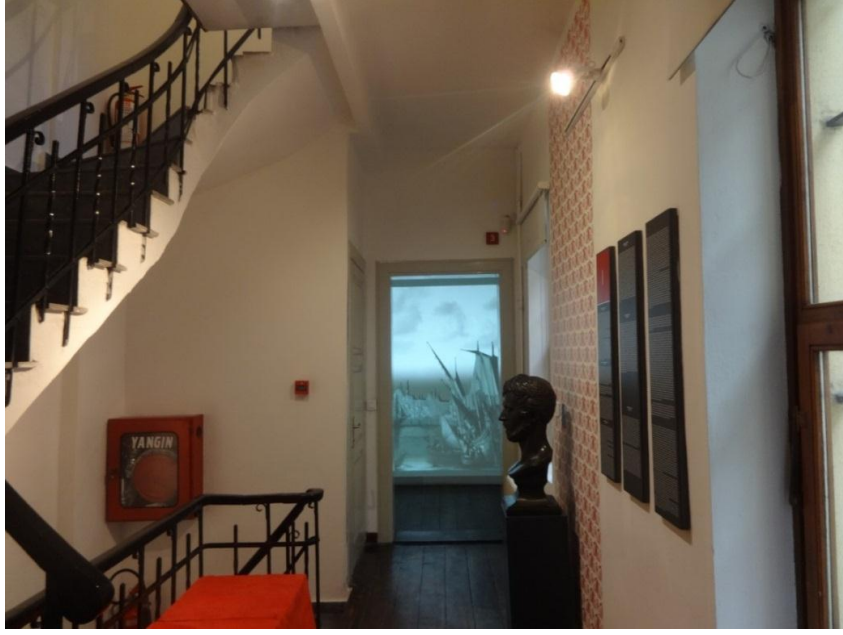
Fotoğraf: Faysal İnan (Nisan 2015)

5.2.2. Müzebilimsel İnceleme

Koleksiyon Yapısı: 1955 yılında şairin 100. Ölüm yıldönümünde kurgulanan sergi ile 2014 yılında tekrar kurgulanan günümüz sergisi ve koleksiyon yapısı farklıdır. Eski koleksiyon genel olarak şairin hayatını konu almaktaydı. Müze yetkilisi Ayşe Someren’den alınan bilgiye göre 2014’te koleksiyon ve sergi düzeni köklü bir şekilde değiştirilmiştir²⁸⁷. Öncelikle eski koleksiyon yapısına göz atmakta fayda olacaktır. Günümüzde müzenin içinden çekilmiş bir fotoğraf şekil 5.11’de yer almaktadır.

²⁸⁶ Ergil, **age**, 15.

²⁸⁷ Bu bilgi Adam Mickiewicz Müzesi Sorumlusu Arkeolog Ayşen Someren ile 9 Eylül 2015 tarihinde yapılan görüşmede edinilmiştir.

Şekil 5.11: Adam Mickiewicz Müzesi'nin İç Görünüşü

Fotoğraf: Faysal İnan (Nisan 2015)

Müze ile ilgili 1984 de basılmış Lehçe ve Türkçe “İstanbul Adam Mickiewicz Müzesi, Katalog Rehber”²⁸⁸ adlı bir yayından eski müze koleksiyonuna dair bilgilere ulaşılmaktadır. Eserde eski koleksiyonun nesneleri ve kısa künyeleri de yer almaktadır. Örneğin, nesne resimlerinin yanında “No: 76, Osmanlıca yazdığı birkaç söz, el yazması, 1855” şeklinde envanter bilgileri yer almaktadır.

2014 öncesi müze koleksiyonunda şairin portreleri, baba memleketini tanıtan fotoğraflar, şiir kitaplarının ilk baskıları, kişisel belge ve nesneler, İstanbul fotoğrafları, kişisel fotoğraflar yer almaktaydı. Koleksiyondan 114 adet eser sergilenmekteydi²⁸⁹. 2014'teki kapsamlı restorasyonda nesne koleksiyonunun büyük bir çoğunluğu Polonya'ya götürülmüştür.

2014'teki kapsamlı restorasyon ve düzenleme sonrası koleksiyonunda az sayıda nesne kalmıştır. Bu nesneler arasında Adam Mickiewicz'in bir büstü ve yağlıboya portre resmi yanında döneme ait 4 - 5 adet resim bulunmaktadır. Buna ek olarak Günümüz koleksiyonu ağırlıklı olarak enstalasyonlar, panolar ve eserlerin dijital gösterimlerinden oluşmaktadır. Müzenin bağlı olduğu Türk ve İslam Eserleri

²⁸⁸ Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Polonya Halk Cumhuriyeti Kültür ve Sanat Bakanlığı, **age**.

²⁸⁹ Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Polonya Halk Cumhuriyeti Kültür ve Sanat Bakanlığı, **age**.

Müzesi'nin verdiği bilgiye göre müzede nesne olmadığı için envanter defteri de bulunmamaktadır²⁹⁰.

Sunum ve Sergileme Anlayışı: Sergi, yaşadığı devrin kültürel ve politik ortamında şairin hayatını ve yaratıcılığını yansıtan biyografik ve tarihsel nitelik taşımaktadır.

2014 yılındaki restorasyondan sonra müzenin koleksiyon yapısı ile birlikte sergi düzeni de değiştirilmiştir. Müze'nin yeni sergi tasarımı ve düzenlemesi Polonya Varşova'da bulunan "Adam Mickiewicz Müzesi" tarafından yapılmıştır. Sergi baştan sona tekrar düzenlenmiştir. Nesnelere ve portrelere yeni düzenlemede çok az yer verilmiştir. Yeni düzenlemede ağırlıklı olarak bilgi panosu, dokunabilir ekranlı kiosklar ve projeksiyonlar ile desteklenen enstalasyonlar bulunmaktadır. Kiosklarda Adam Mickiewicz'in hayatı, Polonya kurtuluş savaşı ve dönemine ait bilgiler ve resimler bulunmaktadır. Bilgilere Türkçe, Lehçe ve İngilizce olarak üç dilde erişim sağlanmaktadır. Müzenin dijital ekran ve bilgi panoları ağırlıklı sergilemesini gösteren bir fotoğraf şekil 5.12'de yer almaktadır.

Şekil 5.12: Müze'nin Ekran ve Panolar Açısından Zengin Sergilemesinden Bir Görünüş

Fotoğraf: Faysal İnan (Nisan 2015)

Müzede hem eski hem de yeni düzenlemede şairin bodrum katta bulunan sembolik mezarı yerini korumuştur. Odanın içine haç ve üzerine "26 Kasım -30 Aralık 1955-

²⁹⁰ Bu bilgi Türk ve İslam Eserleri Müzesi Müdür Yardımcısı Murat Bozcu ile 6 Ekim 2017 tarihinde yapılan görüşmede edinilmiştir.

Adam Mickiewicz’in geçici kabri” yazısı bulunan hatıra levhası yerleştirilmiştir²⁹¹. Sembolik mezar odasından çekilmiş bir fotoğraf şekil 5.13’te yer almaktadır.

Şekil 5.13: Adam Mickiewicz’in Sembolik Mezar Odasının Bir Görünüşü

Fotoğraf: Faysal İnan (Nisan 2015)

Günümüz sergi düzeninde giriş katta Adam Mickiewicz’in hayatı ve zamanındaki Avrupa ile Osmanlıyı anlatan üç adet kronolojik bilgi panosu ve kiosk bulunmaktadır.

Birinci katta, Polonya Özgürlük Savaşına adanan bir enstalasyonun bulunduğu bir oda ve Adam Mickiewicz zamanındaki İstanbul’u canlandıran bir gravürün olduğu bir enstalasyonun bulunduğu bir diğer oda bulunmaktadır.

İkinci katta, perde görevi gören bir duvara projeksiyon ile bir gölge oyunu videosu gösterimi yapılmaktadır. Bu oyun, Adam Mickiewicz’in Osmanlı ve İran’ı konu alan “Mürted” adlı şiirden senaryolaştırılmış olup Lehçe sözlü ve Türkçe altyazılı olarak izleyiciye sunulmaktadır. Gösterimden çekilmiş bir fotoğraf şekil 5.14’te yer almaktadır.

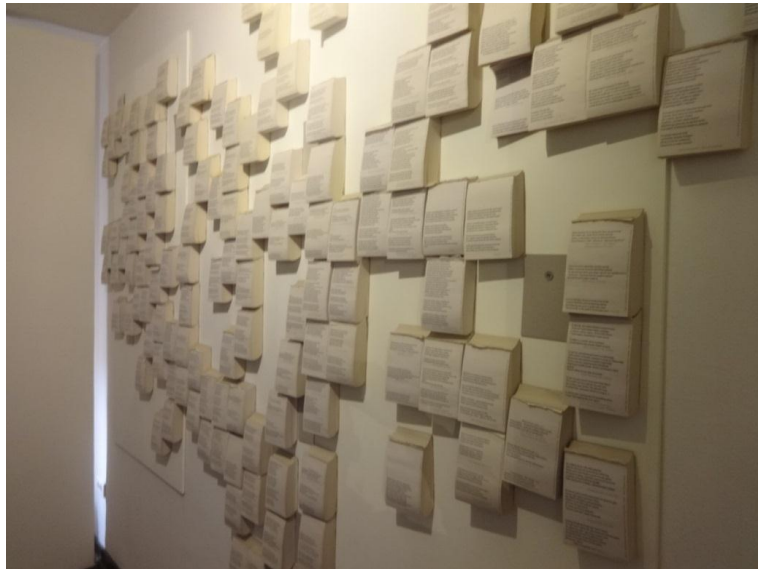
²⁹¹ Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Polonya Halk Cumhuriyeti Kültür ve Sanat Bakanlığı, *age*, VII.

Şekil 5.14: Müze’de Gösterimi Yapılan Adam Mickiewicz’in ‘Mürted’ Adlı Oyunundan Bir Görünüş

Fotoğraf: Faysal İnan (Nisan 2015)

Müzenin ziyaretçi odaklı uygulamalarından biri de duvarda asılı bulunan Adam Mickiewicz’in Türkçe, Lehçe ve İngilizce şiirlerinin yazılı olduğu takvim yaprakları şeklinde bloknotlardır. Bu ziyaretçilerin istedikleri şiirlerden yaprak koparıp yanında götürebildiği, ziyaretçi ile etkileşimi öne çıkaran bir uygulama olması açısından önemlidir. Bu uygulamayı gösteren bir fotoğraf şekil 5.15’te yer almaktadır.

Şekil 5.15: Ziyaretçinin Yapraklar Kopardığı Adam Mickiewicz Şiirlerinin Bulunduğu Bölümden Bir Görünüş

Fotoğraf: Faysal İnan (Nisan 2015)

Kültürel ve Sosyal Etkinlikler: Müzenin programlı şekilde gerçekleştirdiği sosyal ve kültürel etkinlikleri bulunmamaktadır. Ekim 2014'te düzenlenen “Mickiewicz Göçer Üniversitesi” adlı kültür sanat etkinliği müzenin toplumla buluşma açısından dikkate değer bir faaliyettir.

5.2.3. Değerlendirme

Müze kurumsal olarak değerlendirildiğinde Kültür ve Turizm Bakanlığı, Türk ve İslam Eserleri Müzesi Müdürlüğü'ne bağlı bir devlet müzesidir. Müzenin amacı, yaşadığı devrin kültürel ve siyasi sahnelerine bağlı olarak, Şair Adam Mickiewicz'in hayatını ziyaretçilerine aktarmaktır ki, müzenin içeriği amacı ile örtüşmektedir. Müzenin misyon ve vizyon beyanının olmaması kurumsallaşma açısından önemli bir eksikliktir. Mimari açıdan ele alındığında Mickiewicz'in kaldığı asıl ev 1870 yılında yanmış ancak aynı yerde şimdiki tuğladan müze binası inşa edilmiştir. Müze şimdiki halini 2014 yılında yapılan kapsamlı bir restorasyon ve yapısal değişimden sonra almıştır. Bu yönü ile müze rekonstrüksiyon sonucu kurulmuş Türkiye'deki tek edebiyatçı evi müzesi özelliği taşımaktadır.

Müzebilimsel açıdan değerlendirildiğinde müzenin koleksiyonu amacına uygunluk taşımaktadır. Ancak, 2014 yılından sonra müzede şaire ait kişisel belge ve nesnelere yer verilmemesi koleksiyon yapısı açısından olumsuz bir noktadır. Sergilemede enstalasyonlar, panolar ve dijital gösterimlerden oluşan kronolojik bir kompozisyon oluşturulmuştur. Yine sergileme üç ayrı dil kullanılması açısından da önemli bir örnektir.

Müzenin sosyal ve kültürel bir etkinliği ya da herhangi bir yaş grubuna ilişkin eğitim faaliyeti bulunmamaktadır. Bu müzenin topluma ulaşması, tanınması için olumsuz bir yöndür. Nitekim müze ziyaretçi sayısı bu durumun bir göstergesidir. Müzenin bağlı olduğu Türk ve İslam Eserleri Müzesi'nin yetkilisinden alınan bilgiye göre müzenin 2016 yılı ziyaretçi sayısı 1096 (Yerli: 348 yabancı: 748) olarak gerçekleşmiştir²⁹².

Mickiewicz Müzesi, İstanbul'da bulunan yabancı bir edebiyatçıya ait tek edebiyat konulu müze olması açısından önemlidir. Müzeyi diğer edebiyat konulu müzelerden

²⁹² Bu bilgi Türk ve İslam Eserleri Müzesi Müdür Yardımcısı Murat Bozcu ile 6 Ekim 2017 tarihinde yapılan görüşmede edinilmiştir.

ayırır en önemli özelliği ise, sergilemede dijital öğelerin çok kullanılmasıdır. Ayrıca müzenin ziyaretçilere yönelik interaktif uygulamaları da belirgin niteliktedir.

5.3. Sait Faik Abasıyanık Müzesi

Sait Faik Abasıyanık Müzesi, İstanbul Burgaz Ada'da bulunmaktadır. Sait Faik ile bütünleşmiş olan Burgaz Ada'nın hemen girişinde yer alan yazarın heykeline ait bir fotoğraf şekil 5.16'da yer almaktadır.

Şekil 5.16: Sait Faik Abasıyanık Heykelinin Bir Görünüşü

Fotoğraf: Faysal İnan (Haziran 2015)

5.3.1. Kurumsal İnceleme

Yönetim Yapısı: Müze, Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın resmi “Özel Müzeler” listesine göre, Darüşşafaka Cemiyeti’ne bağlı, özel müze statüsündedir²⁹³.

Amaç, Misyon ve Vizyonu: Müze’nin misyon ve vizyon beyanları bulunmamaktadır. Ancak müze broşüründeki “Okurlarını, Sait Faik’in yazınsal ve ruhsal dünyasında büyüleyici bir yolculuğa çıkaran müze ev...²⁹⁴” cümlesi müzenin yazarı tanıtmaya yönelik bir amacının olduğunu kurgulanmaktadır. Müzenin dışından çekilmiş bir fotoğraf şekil 5.17’de yer almaktadır. Müze’nin misyon ve vizyon beyanları bulunmamaktadır.

Şekil 5.17: Sait Faik Abasıyanık Müzesi’nin Dıştan Görünüşü

Fotoğraf: Faysal İnan (Haziran 2015)

Tarihçesi ve Mimarisi: Müzenin içinde bulunduğu köşk, ilk sahibi Doktor Spanudis olduğu için önceleri “Spanudis Köşkü” ismiyle anılmıştır. Sait Faik’in babası kereste tüccarı Faik Bey tarafından satın alınan köşk, Faik Bey’in 1939’da ölümüyle eşi Makbule Hanım ve oğlu Sait Faik’e kalmış²⁹⁵, babasının ölümünden sonra yazları

²⁹³ Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, “Özel Müzeler”, <http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,43980/ozel-muzeler.html> [17.03.2015].

²⁹⁴ Darüşşafaka Cemiyeti, **Sait Faik Abasıyanık Müzesi Broşürü** (İstanbul: 2014).

²⁹⁵ Mahmut Sami Şimşek, **İstanbul’un 100 Köşkü ve Konağı** (İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş. Yayınları, 2011), 139.

Burgaz Adası'nda yaşayan Sait Faik ömrünün son on yılını Çayır Sokak'taki bu köşkte geçirmiştir²⁹⁶.

1954'te Sait Faik'in ölümüyle yalnız kalan annesi, kendinden sonra köşkün Darüşşafaka'ya verilmesini vasiyet etmiştir. 1973'te yazarın annesi Makbule Hanımın hayata veda etmesiyle köşk "Darüşşafa Cemiyeti" ve "Burgazada Güzelleştirme Derneği" tarafından müzeye çevrilmiştir²⁹⁷. Evin, Sait Faik'in annesinin isteği üzerine müzeye dönüştürüldüğü²⁹⁸, bu süreçte ev içindeki eşya ve belgelerin de aynen korunduğu bilinmektedir²⁹⁹. Müzenin broşüründe evden müzeleştirmeye giden fikir ve süreç şöyle anlatılmıştır:

"Ömrünün son günlerinde çeşitli edebiyat matinelerine katılan Sait Faik Abasıyanık, Fazıl Hüsni Dağlarca'nın teşvikiyle 1954'te Darüşşafaka Lisesi'nde düzenlenen bir edebiyat matinesine katılır ve ortamdan çok etkilenir. Matineden sonra o zaman İstanbul'un Fatih semtinde bulunan Darüşşafaka'yı gezen Sait Faik, orada okuyan çocuklarla ilgilenir ve onları çok takdir eder. Eve döndüğünde annesi Makbule Abasıyanık'a mal varlıklarını, babası hayatta olmayan çocuklara çok güzel olanaklar sağladığını düşündüğü Darüşşafaka'ya bağışlamayı teklif eder. Makbule Hanım, yazarın ölümünden sonra, 8 Kasım 1954'te hazırladığı vasiyetinde mal varlıklarının çoğunu, yazarın eserlerinin telif haklarını ve Sait Faik Abasıyanık Müzesi yapılması koşuluyla Burgazada'daki köşkü Darüşşafaka Cemiyeti'ne bırakır. Darüşşafaka Cemiyeti, kendisine 1964 yılında intikal eden bu vasiyete titizlikle sahip çıkarak, Sait Faik Abasıyanık Müzesi adıyla 22 Ağustos 1959'da halka açılan müze evin bakım, onarım gibi sorumluluklarını üstlenir.³⁰⁰"

Müzenin içinden çekilmiş bir fotoğraf şekil 5.18'de yer almaktadır.

Şekil 5.18: Sait Faik Abasıyanık Müzesi'nin İçinden Görünüşü

Fotoğraf: Faysal İnan (Haziran 2015)

²⁹⁶ Sevgül Sönmez, **A'dan Z'ye Sait Faik** (İstanbul: YKY, 2007), 169.

²⁹⁷ Şimşek, **age**, 139.

²⁹⁸ Sönmez, **age**, 169.

²⁹⁹ Önder, **age**, 143.

³⁰⁰ Darüşşafaka Cemiyeti, **age**.

2009 yılından itibaren Darüşşafaka Cemiyeti ve Adalar Vakfı arasında düzenlenen bir protokol ile Adalar Vakfı tarafından Avrupa 2010 İstanbul Kültür Başkenti desteği ile bir onarım çalışması yapılmış³⁰¹, 11 Mayıs 2013 tarihinde yeniden açılmıştır³⁰². Günümüzde müzenin sergi düzenini gösteren bir fotoğraf şekil 5.19’da yer almaktadır.

Şekil 5.19: Sait Faik Abasıyanık Müzesi’nin Yeni Sergi Düzeninden Bir Görünüş

“Müze Albümü”, Sait Faik Müzesi, <http://saitfaikmuzesi.org/muze-albumu/> [4.5.2015].

5.3.2. Müzebilimsel İnceleme

Koleksiyon Yapısı: Evin miras yolu ile Darüşşafaka’ya teslim edilmesi evdeki edebi bellek nesneleri olan koleksiyon malzemesinin yok olmasını önlemiştir. Abasıyanık’ın mobilyaları, kişisel eşyaları, çalışma odası, kütüphanesi, el yazısı eserleri, mektupları ve fotoğrafları bu koleksiyonun önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Müze’de 160’a yakın eser bulunmaktadır. Eserlerin tamamı Sait Faik ile ilgilidir ve bu eserlerin pek çoğu sergilenmektedir³⁰³. Müze’de Abasıyanık’ın kitap koleksiyonu sergilemesini gösteren bir fotoğraf şekil 5.20’de yer almaktadır.

³⁰¹ Uz, **age**, 43.

³⁰² Darüşşafaka Cemiyeti, **age**.

³⁰³ Bu bilgi Sait Faik Abasıyanık Müzesi Müze Yöneticisi Gürkan Sabri Şakrak ile 19 Haziran 2014 tarihinde yapılan görüşmede edinilmiştir.

Şekil 5.20: Müzede Abasıyanık'ın Kitapları İçin Ayrılmış Odanın Bir Görünüşü

Fotoğraf: Faysal İnan (Haziran 2015)

Müze koleksiyonunda, Sait Faik'in el yazısı ile yaptığı çalışmaları, yayınlanmış kitapları, onunla ilgili yazılar, fotoğrafları, kitapları, diplomaları, babasından kalan madalya ve giysiler, yatağı, çalışma masası, ayrıca bazı yağlıboya tablolar, çini sobalar ve gaz lambaları ile möbleler gibi nesneler bulunmaktadır³⁰⁴. Ayrıca, Sait Faik'in; bronz yüz maskesi, iki büstü ve oturan bir heykeli de müzede bulunan eserler arasında yer almaktadır³⁰⁵. Abasıyanık'a ait çalışma masasının bulunduğu bölümden çekilmiş bir fotoğraf şekil 5.21'de yer almaktadır.

Şekil 5.21: Abasıyanık'ın Çalışma Masasının da Bulunduğu Bölümün Bir Görünüşü

Fotoğraf: Faysal İnan (Haziran 2015)

³⁰⁴ Yazıcı, **age**, 254.

³⁰⁵ **age**, 255.

Koleksiyon arasında Sait Faik Abasıyanık'ın günlük hayatta kullandığı eşyalar, kendisine hediye edilen tablolar, yurt dışındayken annesine yazmış olduğu mektuplar ve kartlar da bulunmaktadır. Sait Faik Abasıyanık Müze Evi'n mevcut koleksiyon malzemesi şu başlıklar altında sınıflandırılabilir:

- Ev mobilyaları ve eşyaları
- Yazarlığa dair araç ve gereçler
- Fotoğraflar, mektuplar, kimlikler
- Tablolar
- İmzalı kitaplar
- Kişisel kitaplık

Sait Faik'in kişisel eşyaları arasında kitapları, nüfus kâğıtları, pasaportlar, lise diploması, anı defterleri, kalemleri, Mark Twain Derneği'ne onur üyeliği diploması bulunmaktadır. Sergilenen nesneler arasında yazarın bugüne kadar tam olarak elden geçirilmeyen ve büyük bir kısmı eski yazı olan çok sayıda el yazması, mektupları, notları, defterleri gibi belge niteliğindeki kişisel eşyanın³⁰⁶ bulunması da bir diğer önemli noktadır. Müzedeki eserlere ait bir envanter defteri bulunmaktadır.

Sunum ve Sergileme Anlayışı: Mobilyalar Sait Faik Abasıyanık'ın yaşadığı zamandaki yerlerinde ve şekilde sergilenirken küçük nesneler masa tipi vitrinler başta olmak üzere çeşitli tipteki vitrinlerde sergilenmektedir. Müzede belgeler vitrinlerde, fotoğraflar ise duvarlarda ve panolarda sergilenmektedir. Müzenin sergi vitrinlerinden birinin görünüşü şekil 5.22'de yer almaktadır.

³⁰⁶ Önder, **age**, 143.

Şekil 5.22: Sait Faik Abasıyanık Müzesi’nin Vitrinlerinden Birinin Görünüşü

Fotoğraf: Faysal İnan (Haziran 2015)

Kitaplar için bir oda ayrılmış, bir kısmı Abasıyanık’ın orijinal kitaplığında, diğer bir kısmı ise vitrinlerde sergilenmektedir. Kitaplarının arasında Fransızca gibi yabancı dillerde kitaplar da olduğunu görülmüştür. Ertop bu kitaplar arasında Gide, Gorki, Kafka, Baudelaire, Orhan Veli, Yaşar Nabi ve Tanpınar gibi yazarlara ait kitapların olduğuna dikkat çekmiştir³⁰⁷. Müzenin içinden çekilmiş bir fotoğraf şekil 5.23’te yer almaktadır.

Şekil 5.23: Sait Faik Abasıyanık Müzesi’nden Bir Görünüş

Fotoğraf: Faysal İnan (Haziran 2015)

³⁰⁷ Konur Ertop, “Edebiyat Müzeleri 5”, **Milliyet Sanat Dergisi**, s. 349 (24 Aralık 1979): 15.

Abasıyanık'ın kişisel eşyalarının sergilendiği vitrinden çekilmiş bir fotoğraf şekil 5.24'te yer almaktadır.

Şekil 5.24: Abasıyanık'a Ait Nesnelerin Sergisinden Bir Görünüş

“Müze Albümü”, Sait Faik Müzesi, <http://saitfaikmuzesi.org/muze-albumu/> [4.5.2015].

Müze de bulunan Abasıyanık'ın çalışma masasını gösteren bir fotoğraf şekil 5.25'te yer almaktadır.

Şekil 5.25: Abasıyanık'ın Çalışma Masasının Görünüşü

Fotoğraf: Faysal İnan (Haziran 2015)

Müzedede sayısı çok olan dokümanları sergilemek için vitrin dışında ayrıca pano ve çekmece şeklinde bir sergi düzeneğinden de faydalanılmıştır. Bu sergi düzeninden çekilmiş bir fotoğraf şekil 5.26’da yer almaktadır.

Şekil 5.26: Müzedeki Sergi Düzeneğinin Bir Görünüşü

Fotoğraf: Faysal İnan (Haziran 2015)

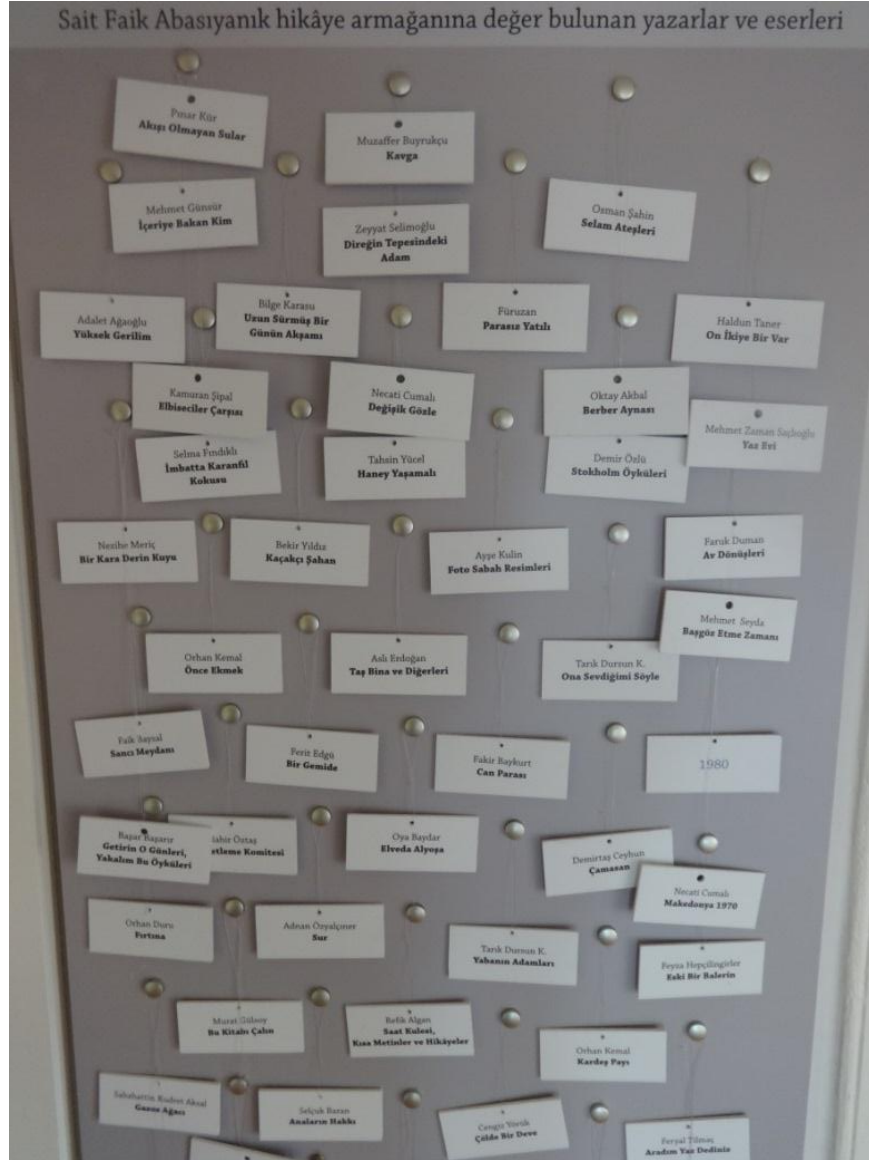
Kültürel ve Sosyal Etkinlikler: Müzedede araştırma atölyeleri, çocuklara yönelik çeşitli etkinlikler düzenlemekte olup, Sait Saik’e mektup yazma etkinliği de bunlar arasında en ilgi çekenlerden biridir. Müzedede çocuklar için ayrılmış etkinlik odasından çekilmiş bir fotoğraf şekil 5.27’de yer almaktadır.

Şekil 5.27: Abasıyanık Müzesi’nin Çocuklar İçin Ayrılmış Eğitim Odasının Bir Görünüşü

Fotoğraf: Faysal İnan (Haziran 2015)

Ayrıca edebiyat dünyamızın en uzun soluklu ödüllerinden biri olarak günümüzde de varlığını sürdüren “Sait Faik Abasıyanık Hikâye Armağanı”nı kazanan yazarlar ve eserlerinin adının yazılı olduğu bir pano da müzede yer alan ve ilgi çeken düzenlemelerden bir diğeridir. Müzede sergilenmekte olan armağanın verildiği kişi ve eserler ile ilgili panodan bir fotoğraf şekil 5.28’de yer almaktadır.

Şekil 5.28: Müzede Sergilenmekte Olan Sait Faik Hikâye Armağanı Ödülleri İle İlgili Panodan Bir Görünüşü

Fotoğraf: Faysal İnan (Haziran 2015)

Müzenin çıkışında bulunan Abasıyanık’ın kitaplarının satışa sunulduğu standın da yer aldığı “Müze Mağazası”nın bir fotoğrafı şekil 5.29’da sunulmuştur.

Şekil 5.29: Sait Faik Abasıyanık Müzesi'nin Kitaplarının Satışının Yapıldığı Stanttan Bir Görünüş

Fotoğraf: Faysal İnan (Haziran 2015)

5.3.3. Değerlendirme

Müze kurumsal olarak değerlendirildiğinde, Müzenin amacı Sait Faik'e ait edebi belleği korumak ve topluma ulaştırmak olup müze bu amaca uygun özelliktedir. Ancak, müzenin misyon ve vizyon beyanları bulunmaması önemli eksikliklerdir. Köklü bir kuruma bağlı olması, sürdürülebilirliği açısından önemli bir noktadır.

Müzenin açılışı edebiyat dünyasında küçük bir tartışma başlatmıştır. Orhan Seyfi Orhon, 20 Ağustos 1959'da Havadis gazetesindeki “Bir Bakıma” adlı köşesinde özetle: “Abdülhak Hamid, Namık Kemal, Ziya Paşa, Hüseyin Rahmi gibi adlarına müze yapılmaya layık yüzlerce değer varken işe Sait Faik'ten başlanır mı?” Demiştir³⁰⁸. Bu yazıyı eleştiren ve müzenin kuruluşunun önemini vurgulayan yazılar da yazılmıştır. Bunlardan biri Aziz Nesin'in Akşam gazetesindeki “Az Gittik Uz

³⁰⁸ Orhan Seyfi Orhon, “Sait Faik Müzesi”, **Havadis Gazetesi**, 20 Ağustos 1959, 2.

Gittik” adlı köşesinde kaleme aldığı yazıdır³⁰⁹. Diğer Naim Tiralı’nın Vatan gazetesinde kaleme aldığı yazıdır³¹⁰.

Koleksiyon açısından önemli bir özelliği koleksiyonun dağılmadan günümüze erişmesi ve aslına uygun şekilde sergilenmesi nedeniyle bir edebiyatçıya ait tarihi ev müze türüne uygun bir örnek olması açısından önemlidir.

Müzenin ziyaretçilere yönelik interaktif uygulamaları sergilemede kullanması bir diğer önemli özelliklerdir. Bu yönüyle çağdaş sergileme tekniklerini kullanması açısından Türkiye’de dikkat çeken bir tarihi ev müzedir.

Müze’nin araştırma atölyeleri, çocuklara yönelik eğitim faaliyetleri ve herkese yönelik Sait Faik’e mektup yazma etkinlikleri başarılı uygulamalar olarak değerlendirilebilir.

5.4. Yahya Kemal Müzesi

Müze, Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın “Özel Müzeler” listesinde “Yahya Kemal Beyatlı Kent Müzesi” adı ile anılmaktadır. Müze, Beyazıt semtinde Kara Mustafa Paşa Medresesi içinde bulunmaktadır. Müzenin dışından çekilmiş bir fotoğraf şekil 5.30’da yer almaktadır.

Şekil 5.30: Yahya Kemal Müzesi’nin Dıştan Görünüşü

Fotoğraf: Faysal İnan (Mart 2015)

³⁰⁹ Aziz Nesin, “Sait Faik Müzesi”, **Akşam Gazetesi**, 21 Ağustos 1959, 3.

³¹⁰ Naim Tiralı, “Sait Faik hatıra Evi ve San’ata Saygı”, **Vatan Gazetesi**, 21 Ağustos 1959, 3.

5.4.1. Kurumsal İnceleme

Yönetim Yapısı: Müze İstanbul Fetih Cemiyeti bünyesinde yer alan “Yahya Kemal Enstitüsü”ne bağlı olarak faaliyet göstermektedir³¹¹. Kültür ve Turizm Bakanlığı’na denetlenen özel müze statüsündedir.

Amaç, Misyon ve Vizyonu: Enstitü ve müzenin kuruluş amacı, “Yahya Kemal’e ait bütün yazılı ve sözlü belgeleri modern usullerle incelemek, sanatının ve eserlerinin tahlillerini yapmak, şairi yaşatmak ve mevcut dokümanları en iyi şekilde araştırmaya açmaktır³¹²” şeklinde ifade edilmektedir. Enstitünün broşüründe “İstanbul Fetih Cemiyeti” faaliyetleri arasında “Yahya Kemal Enstitü ve Müzesi” başlığında “Yahya Kemal’in el yazıları ile özel eşyalarını toplayıp bir müze şeklinde halkın istifadesine sunmak” şeklinde bir ifade ile müzenin amacı vurgulanmaktadır³¹³. Ertop makalesinde müze ile ilgili olarak:

“Yaşamı boyunca kitap yayımlamamış olan ünlü ozanın ölümünden sonra bıraktığı yazılardan ve karalamalardan derlenerek 2500 sayfalık 12 cilt kitabın bastırılabilmesi ne kadar şaşırtıcı olmuşa yalnız başına yaşayan, son yıllarını otel odasında geçiren sanatçının bir müze oluşturacak kadar belge ve eşya bırakmış olması da o kadar şaşırtıcı görünmüştür.³¹⁴”

diyerek bir yazardan arda kalan az eşya ile bir edebiyatçı müzesi kurulabileceğine işaret etmektedir.

Tarihçesi ve Mimarisi: 1958 yılında Fatih Başkurşunlu Medresesi’nde kurulmuştur. 1961’de bugün faaliyetlerini sürdürmekte olduğu Çemberlitaş’taki tarihi binaya taşınmıştır³¹⁵. Müzenin içinden çekilmiş bir fotoğraf şekil 5.31’de yer almaktadır.

Şekil 5.31: Yahya Kemal Müzesi’nin İçten Görünüşü

Fotoğraf: Faysal İnan (Mart 2015)

³¹¹ Bu bilgi İstanbul Fetih Cemiyeti Müdürü Gülcan Aren ile 3 Şubat 2015 tarihinde yapılan görüşmede edinilmiştir.

³¹² Ebru İçin, “Arşiv Malzemesine Sahip Kuruluşlar” *Archimedia Dergisi*, no. 5 (Mart 1994): 4.

³¹³ İstanbul Fetih Cemiyeti, *Broşür* (İstanbul: 2012).

³¹⁴ Ertop, *age*, 15.

³¹⁵ İçin, *age*, 4.

Yahya Kemal'in sağlığında hiçbir eseri kitap hâlinde yayımlanmamıştır. 1 Kasım 1958 tarihinde yazarın vefatı üzerine, İstanbul Fetih Cemiyeti'nin 7.11.1959 tarihli toplantısında Nihad Sami Banarlı'nın teklifiyle bir Yahya Kemal Enstitüsü kurulmasına karar verilmiştir. Bu kararda: “Yahya Kemal'in hayatı, şahsiyeti, fikirleri, sanatı, eser ve tesirleri üzerinde çalışmalar yapacak, bir Yahya Kemal monografisi hazırlayacak, Yahya Kemal Enstitüsü Mecmuası yayınlanacaktır. Şairin süreli yayınlarda yayınlanmış bulunan şiirleri ve nesir yazıları, notları toplanacak, kitaplaştırılacak ve el yazıları ile özel eşyaları toplanarak bir Yahya Kemal Müzesi kurulacaktır.” Denilmektedir.

Müze ilk olarak 1961'de şairin özel eşyaları, el yazısı notları, kitapları ve çeşitli hatıra resimleri olan bir sergi ile ziyaretçilere açılmıştır³¹⁶. Müzenin içinde bulunduğu Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Medresesi'nin Sıbyan Mektebi bölümü 2009 yılında restore edilerek bugünkü halini almıştır³¹⁷. Müze yapının giriş ve birinci katında hizmet vermektedir.

5.4.2. Müzebilimsel İnceleme

Koleksiyon Yapısı: Müzeyi oluşturan ana koleksiyon, Yahya Kemal'in yakın dostu Nihat Sami Banarlı ve gönüllü çalışanlar tarafından yazarın yakınlarından devralınmıştır³¹⁸. Müze yetkilisinin söylediğine göre müzede 400'ü aşkın eser bulunmaktadır³¹⁹. Koleksiyonun pek çoğu doküman ve fotoğraflardan oluşmaktadır. Müzenin Türk ve İslam Eserleri Müzesi Müdürlüğü'nce denetlenen bir envanter defteri de bulunmaktadır.

Müzede Yahya Kemal'in Park Otel'deki odasında kalmış eşyası, el yazıları, okuduğu kitaplar, fotoğrafları ile ölümünden sonra yakınlarınca müzeye bağışlanmış birtakım eşya ve belgeler bulunmaktadır³²⁰. Bu belgeler arasında babasına ait bir sayfasına doğum tarihi yazılı Kur'an, Türk Edebiyatı Tarihi Profesörü tayinine ilişkin yazı, cep defterleri, mektuplar ve kartlar da bulunmaktadır. Müzede yazarın el yazısı kitap, belge, makale ve şiir türlerinde edebi üretimine ilişkin örnekler ve taslak çalışmalar koleksiyonun önemli bir bölümünü oluşturmaktadır.

³¹⁶ Yahya Kemal Enstitüsü ve Müzesi, http://www.istanbulfetihcemiyeti.org.tr/yahya-kemal-enstitusu-ve-muzesi-_d46.html [14.4.2015].

³¹⁷ “İstanbul Fetih Cemiyeti”, www.istanbulfetihcemiyeti.org.tr [14.05.2015].

³¹⁸ İçin, **age**, 4.

³¹⁹ Bu bilgi İstanbul Fetih Cemiyeti Müdürü Gülcan Aren ile 3 Şubat 2015 tarihinde yapılan görüşmede edinilmiştir.

³²⁰ Ertop, **age**, 15.

Park Otel’den ozanın kaldığı odaya ait masa ve koltuk da müzeye getirilmiştir³²¹. Koleksiyonda yazarın kişisel eşyaları arasında paltosu, frakı, jaketatayı, silindir ve melon şapkaları, fötr şapkası, boyunbağları, eldivenleri, deri ceket, kasket ve dağ pabucundan oluşan spor takımı gibi giyim eşyaları yer almaktadır. Bunlara ek olarak; kişisel mühürler, Aga marka radyo, anber kutusu, baston, çakı, tıraş takımı, fırçalar, makaslar, kalemler, gözlükler, çakmak, sigara tabakası, saat gibi kişisel eşyalar da koleksiyonda bulunmaktadır. Müzede sergilenmekte olan Beyatlı’ya ait eşyaların vitrininden çekilmiş bir fotoğraf şekil 5.32’de yer almaktadır.

Şekil 5.32: Yahya Kemal Müzesi’nde Sergilenen Beyatlı’ya Ait Eşyaların Bir Görünüşü

Fotoğraf: Faysal İnan (Mart 2015)

Müze’de Yahya Kemal’in kendi büstleri, fotoğrafları, başkalarının kendisine imzaladığı fotoğraflar ve kartpostallarda bulunmaktadır. Yahya Kemal’e imzalanmış üç Mustafa Kemal Atatürk fotoğrafı da bunların arasındadır. Bir gazete yazısında müze:

“Sevgilisinin saçları bile var ‘Sessiz Gemi’nin yazıldığı Beyazıt’taki Yahya Kemal Beyatlı Müzesi’ndeki işlemeli masayı görmelisiniz. Kişisel eşyalarının tamamı burada. Londra Albümü, madalyaları, radyosu, masaj aleti... En ilginç ise hiç evlenmeyen Beyatlı’nın sakladığı sevgilisinin saçları, bir de o sevgilisinden aldığı kurumuş karanfil.”³²²

³²¹ age, 16.

³²² Mehmet Özdoğan, “O Kitaplar, Bu Evlerde Yazıldı”, **Akşam Gazetesi**, 18 Mayıs 2013, <http://www.aksam.com.tr/cumartesi/o-kitaplar-bu-evlerde-yazildi/haber-206836> [07.04.2015].

İfadeleri ile okuyucularına tanıtılmıştır. Müzede Yahya Kemal'in kitaplarına da yer verilmiştir. Bunlar edebiyatçının ilgilendiği konuları, incelediği yazıları tanıtması bakımından önem taşımaktadır. Kitapların hemen hepsi Fransızcadır. Ertop bu kitaplardan örnekler de vermektedir³²³. Müzedeki Beyatlı'nın kişisel kütüphanesinin kitapları vitrin içindedir ve buradan çekilmiş bir fotoğraf şekil 5.33'te yer almaktadır.

Şekil 5.33: Yahya Kemal Müzesi'nde Bulunan Yazarın Kütüphanesindeki Kitaplardan Bir Görünüş

Fotoğraf: Faysal İnan (Mart 2015)

Müzenin bir diğer önemli koleksiyonu Yahya Kemal Arşividir. Arşiv, Yahya Kemal Beyatlı'nın mektupları, notları, fotoğrafları, makaleleri ile kendisi hakkında çıkan yazıların kupürlerinden oluşmaktadır. Arşivde bulunan şaire ait notlar, bugüne kadar yayınlanan ve gelecekte yayımı tasarlanan kitaplarının kaynağını teşkil etmektedir. Arşiv malzemesi düzenlenmiş ancak araştırma araçları yoktur³²⁴. Otuzun üzerinde dosyada tasnifi yapılmış olan Beyatlı'nın el yazması eserleri de bulunmaktadır.

Sunum ve Sergileme Anlayışı: Müzede alt ve üst olmak üzere iki salonda sergileme yapılmaktadır. Eserlerin bazısında ayrıntılı tanımlar bulunmakta, ancak çoğunda ve vitrinlerin bir kısmında nesne bilgisi bulunmamaktadır. Zemin katta: El yazısı ile bazı kartpostal ve mektup örnekleri, nüfus cüzdanı, pasaportları, banka defterleri, not defterleri, tıraş takımı ile kolonya şişeleri vb. gibi kişisel eşyaları, kitaplarının ilk

³²³ Ertop, *age*, 16.

³²⁴ İçin, *age*, 4.

baskıları sergilenmektedir. Duvarlara asılan panolarda şiirlerinden örneklere yer verilmiştir³²⁵. Yahya Kemal Beyatlı'nın kendi kütüphanesi, el yazısının bulunduğu dokümanlar, kartpostal albümü (babasına Paris'ten gönderdiği ve YKY tarafından basılan albüm), el çantası, Millet Vekilliği kimlikleri, kitaplarının ilk baskıları, diploması ve fotoğrafları da bu katta sergilenen diğer nesnelerdir. Yazarın radyosu ve madalyalarının bulunduğu vitrinden çekilmiş bir fotoğraf şekil 5.34'te yer almaktadır.

Şekil 5.34: Yahya Kemal Müzesi'nin Radyosunun Bulunduğu Vitrinin Bir Görünüşü

Fotoğraf: Faysal İnan (Mart 2015)

³²⁵ “İstanbul Fetih Cemiyeti”, www.istanbulfetihcemiyeti.org.tr [14.05.2015].

Bu katta Yahya Kemal dışında edebiyat tarihçisi Nihad Sami Banarlı' ya ait yaklaşık 20 nesne sergilenmektedir. Müze'de sergilemede vitrin dışında duvarlar sergi alanı olarak kullanılmış ve bu sergi örneğinden bir fotoğraf şekil 5.35'te yer almaktadır.

Şekil 5.35: Yahya Kemal Müzesi'nin Duvar Sergilemesinin Bir Görünüşü

Fotoğraf: Faysal İnan (Mart 2015)

Birinci katta ise; Yahya Kemal'in seyahatlerinde kullandığı valizler, kalem, gözlük gibi özel eşyaları, hayatının çeşitli dönemlerine ait fotoğraflar, Atatürk'ün kendisine gönderdiği imzalı fotoğraflar, aile şeceresi, Park Otel'de kullandığı yazı masası ve koltuğu, golf aletleri ve kıyafetleri sergilenmektedir³²⁶. Vitrinlerde ise kişisel eşyalar sergilenmektedir. Park otelde kaldığı zamanlarda kullandığı çalışma masası ve sandalyesi, bavulları, kıyafetleri, şapkaları, bastonu, golf takımı, kartviziti, cep saati, gittiği ülkelerden hatıra bozuk paralar, soy ağacı levhası, büstü, annesi tarafından doğum tarihinin not edildiği kuran-ı kerim, gözlüğü, kalemleri ve aldığı bir nişan bu katta sergilenen nesneler arasındadır. Birinci kat sergi düzeninden çekilmiş bir fotoğraf şekil 5.36'da yer almaktadır.

³²⁶ “İstanbul Fetih Cemiyeti”, www.istanbulfetihcemiyeti.org.tr [14.05.2015].

Şekil 5.36: Yahya Kemal Müzesi’nin Birinci Katının Bir Görünüşü

Fotoğraf: Faysal İnan (Mart 2015)

Kültürel ve Sosyal Etkinlikleri: Müzenin bağlı olduğu Enstitü’nün yayınevi, kitabevi, etkinlik salonu ve kütüphanesi bulunmaktadır. Yazma atölyeleri, edebiyat konulu söyleşiler gibi etkinlikler yapılmaktadır.

5.4.3. Değerlendirme

Müze kurumsal açıdan değerlendirildiğinde, yönetim yapısı olarak Kültür ve Turizm Bakanlığı “özel müze” statüsünde olup bir enstitüye bağlı faaliyet gösteren Türkiye’deki tek edebiyat konulu müze örneğidir. Müze ve enstitünün amaç beyanları aynı olup “Yahya Kemal Beyatlı” üzerine odaklanmaktadır. Müzenin misyon ve vizyon beyanları olmaması önemli bir eksikliktir. Ancak kapalı olması ve ziyaretçinin isteği ile enstitü tarafından gezdirilebilmesi müzenin işletmesi ile ilgili önemli bir soruna işaret etmektedir. Mimari açıdan tarihi bir medresede faaliyet gösteren müze enstitüye başvurularak gezilebiliyor olması müzecilik açısından önemli bir eksikliktir. Diğer taraftan enstitünün kitapçı, yayınevi, kütüphane ve konferans salonu gibi bölümlerinin de bulunmaktadır.

Müzebilimsel açıdan değerlendirildiğinde koleksiyonun kapsamı müzenin amacı ile örtüşmektedir. Nesne sınıflandırmasına göre bir sergileme anlayışı olan müzenin bazı vitrinlerinde nesne bilgisine yer vermemesi bir eksiklik olarak gözlemlenmiştir. Işıklandırma konusunda da eksiklikler olduğu görülmüştür. Müzenin bağlı olduğu enstitünün çeşitli etkinlikleri ve eğitim faaliyetleri bulunmakla birlikte doğrudan müzenin gerçekleştirdiği herhangi bir etkinlik bulunmamaktadır.

5.5. Hüseyin Rahmi Gürpınar Müze Evi

Heybeliada’da bulunan müze 2000 yılında açılmış olup edebiyatçı evi niteliğini taşımaktadır. Bir yazar evinin müzeye dönüştürülmesi süreci açısından dikkat çekici bir deneyimdir.

5.5.1. Kurumsal İnceleme

Yönetim Yapısı: Hüseyin Rahmi Gürpınar Müze Evinin mülkiyeti İl Özel İdaresinde olup, Hüseyin Rahmi Gürpınar Müzesi yapılmak üzere Kültür ve Turizm Bakanlığı’na tahsis edilmiştir. Ancak yönetim yapısı net bir statüye kavuşturulamamıştır. Hali hazırda dahi tam olarak çözümlenememiş bu durum müzenin işleyişi / işletilmesi sorunlarını da beraberinde getirmiştir. Müzenin yönetim sorunları ile bunlara ilişkin resmi yazışma ve basında yer alan haberlerin bir kısmı, Ek 15’te ayrıntılarıyla sunulmuştur. Müze günümüzde Kültür Bakanlığı ile yapılan bir protokol³²⁷ ile “... Hüseyin Rahmi Gürpınar Evi’nin tanıtılması, kültürel ve sanatsal etkinliklere açılması ve halkımızın yararlanmasına sunulması amacıyla” (Bkz. Ek 15, Protokol) Adalar Vakfı’nın kullanımı ve sorumluluğuna³²⁸ bırakılmıştır³²⁹. Müzenin dışından çekilmiş bir fotoğraf şekil 5.37’de yer almaktadır.

Şekil 5.37: Hüseyin Rahmi Gürpınar Müze Evi (Dıştan Görünüşü)

³²⁷ Mustafa Farsakoğlu ve diğ., **Kuyruklu Yıldız Altında Bir Ev** (İstanbul: Adalar Vakfı, 2000), 41.

³²⁸ Protokol, Madde 2 ve 8.

³²⁹ İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nin meslek kursu açmak üzere müze binasına talip olması müzenin yönetimi ve geleceğine ilişkin yeni bir süreç başlatmıştır. Tezin yazım aşamasında henüz sonuçlanmamış bu süreç ilişkin ayrıntılar Ek 15’te sunulmuştur. Ancak tezin bu bölümü esas olarak , Adalar Vakfı’nın kullanımı ve sorumluluğundaki dönemi kapsamaktadır.

Dilek Öztürk, “Açık Kapı Heybeliada'daydı”, Arkitera, 26 Mayıs 2010, <http://v3.arkitera.com/arsgratiaartis.php?action=displayNewsItem&ID=53546> [28.05.2015].

Amaç, Misyon ve Vizyonu: Yapının kullanım amacı Kültür ve Turizm Bakanlığı ile yapılan protokole göre Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın tanıtılması olarak belirlenmiş olmasına rağmen müzenin beyan edilmiş amaç, misyon ve vizyon beyanları bulunmamaktadır.

Tarihçesi ve Mimarisi: Müzenin içinde bulunduğu köşk, Hüseyin Rahmi Gürpınar tarafından, edebiyatçılara büyük değer veren ve destek olan Abbas Halim Paşa'nın sağladığı imkânlarla 1918 yılında yaptırılmıştır³³⁰. Başka bir görüş ise, Hüseyin Rahmi'nin köşkü “Şipsevdi romanından kazandığı 700 altın ile yaptırdığı³³¹” şeklindedir.

Hüseyin Rahmi Gürpınar 80 yıllık ömrünün son 30 yılını Heybeliada'da geçirmiş, pek çok ünlü eserini bu evde yazmıştır³³². Yazarın ölümünden sonra köşk, yeğeni Emine Muzaffer Gürpınar'a, ondan da 1961'de Abdullah Tanrıkulu'ya intikal etmiştir. 1964 yılında ise İstanbul Valiliği tarafından satın alınmış, 1985 yılında eski eser olarak kaydedilip müzeye çevrilmiştir³³³.

Mimari açıdan üç katlı, üç cephesinden de deniz görünen karkas bina, genel yerleşimin çok uzağında, orman içinde ve çok yorucu bir yokuşla tırmanılan bir tepenin yamacında inşa edilmiştir³³⁴. T planlı köşk, kırma çatı ile örtülmüştür. Giriş avlusunun çevresinde ikişer oda bulunmaktadır. İkinci ve üçüncü katlarda, ortadaki sofanın etrafında odalar sıralanmıştır³³⁵. Yapının birinci katında oturma odası, kütüphane ve okuma odası, ikinci katında yatak odası, yemek odası ve çalışma odası, çatı katında ise misafir odası bulunmaktadır³³⁶. Bayazoğlu köşkün Gürpınar zamanındaki iç dekorasyonunu anlatırken şu ifadelerle yer vermiştir:

“Hüseyin Rahmi evine çok düşküncü ve gayet güzel döşenmişti. Misafir kabul salonu Avrupai tarzda mobilyalarla dekore edilmişti. Yemek de bu salonda yenirdi. 24 kişilik bir yemek masası ve sofra takımları vardı. Kristal camlı antika büfesi, özenle seçilmiş Sevr porselen takımlarıyla doluydu. ‘Şark’ tarzında döşediği çalışma odası, bu salonun üstündeydi. Eserlerini kaleme

³³⁰ Şimşek, **age**, 79.

³³¹ Önder Göçgün, “Kültürel Miras Olarak Müze Evlerin Korunması”, **Milliyet Gazetesi**, 4 Ekim 2013, <http://www.milliyet.com.tr/-kulturel-miras-olarak-muze/gundem/ydetay/1772495/default.htm> [28.05.2015].

³³² Ümit Bayazoğlu, “Hüseyin Rahmi Gürpınar”, **İstanbul Ansiklopedisi** (İstanbul: NTV, 2010): 445.

³³³ Şimşek, **age**, 80.

³³⁴ Ümit Bayazoğlu, “Hüseyin Rahmi Evine Kavuşuyor”, **Popüler Tarih Dergisi**, s. 3 (Ağustos 2000): 125.

³³⁵ Şimşek, **age**, 80.

³³⁶ Yazıcı, **age**, 257.

aldığı yazıhanesi ve kütüphanesi abanoz, yazı takımları kesme kristaldi. Duvarlarda kendi yaptığı ve ünlü ressamların elinden çıkma tablolar asılıydı. Divanlarda özel dokuma goblenler seriliydi. Sigara sehpaları fildişi bezeliydi³³⁷.”

Evin her katının 19. yüzyıldan kalma antika halılarla kaplı olduğu, irili ufaklı vazoların, şamdanların, abajurların oraya buraya özenle yerleştirildiği de aktarılmaktadır³³⁸. Günümüzdeki müzenin oturma odasından çekilmiş bir fotoğraf şekil 5.38’de yer almaktadır.

Şekil 5.38: Hüseyin Rahmi Gürpınar Müze Evi’nin Oturma Odasından Bir Görünüş

Dilek Öztürk, “Açık Kapı Heybeliada'daydı”, Arkitera, 26 Mayıs 2010, <http://v3.arkitera.com/arsgratiaartis.php?action=displayNewsItem&ID=53546> [28.05.2015].

Hüseyin Rahmi hayatta iken Reşat Nuri ile eve giden Sevengil, Hüseyin Rahmi’nin çaldığı piyanoyu dinlediklerini yazar ve evin o zamanki halini göstermesi açısından önemli olan şu cümleleri ekler:

“Evin içi gayet iyi döşenmiştir. Misafir kabul salonu Avrupai tarzda döşenmiştir. Üst kattaki büyük çalışma odası bir köşedeki büyük Avrupai yazıhane ve diğer köşedeki kitap dolapları müstesna, eski bir şark salonuna benzer. Divan, yastıklar, sedef kakmalı sigara iskemleleri ve şurada burada hoş giden, göz okşayan çeşit çeşit eşya. Bu evin içinde en kibar bir Avrupa evinde bulunması lazım gelen her şey vardır. Kütüphanesinde pek çok kıymetli kitaplar, duvarlarında bizzat Hüseyin Rahmi tarafından yapılmış tablolar, köşelerinde kendi eseri yastıklar, işlemeler bulunan oda...³³⁹”

³³⁷ Bayazoğlu, **Hüseyin Rahmi Evine Kavuşuyor**, 126.

³³⁸ **age**, 126.

³³⁹ Refik Ahmet Sevengil, “Dostum Hüseyin Rahmi”, **Hüseyin Rahmi Gürpınar Yaşamı Sanatı Yapıtları** (İstanbul: Engin Yayıncılık, 1996): 15-28.

Bayazoğlu ve Sevengil'in tanımlamaları yan yana getirildiğinde köşkün Gürpınar'ı anlatması açısından da önemli bilgiler içerdiği görülmektedir. Köşkün müzeye dönüşüm süreci müzenin tarihi açısından olduğu kadar müze kurma deneyimi açısından da önemli bir süreçtir. Dolayısıyla bu süreci ayrıntılı olarak ele almak gerekmektedir.

“Kuyruklu Yıldız Altında Bir Ev” adlı yayında köşkün müze serüveni beş dönemde ele alınmaktadır³⁴⁰. Bu dönemler: 1944-1964 mirasçılar dönemi; 1964-1983 sessizlik yılları; 1983-1987 ev canlanıyor (!); 1987 -1997 yılan hikâyesi ve 1997 – 2000 yeni bir dönem olarak sıralanmaktadır. Bu dönemleri kısaca incelemek köşkün müzeleştirme serüvenini anlamak açısından önemlidir.

Gürpınar'ın öldüğü 1944 yılından 1964 yılına “Mirasçılar Dönemi”: Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın ölümünün ardından evi, kütüphanesi, neyi varsa hepsi yegâne akrabası Safder Hanım'a kaldı. Ondan da kızı Emine Muzaffer'e. 1964'te Emine Muzaffer ve babası Abdullah Tanrıkulu burayı satışa çıkardı³⁴¹. Bu dönemde yazarın dayısının kızı Emine Muzaffer 1964 yılına dek köşkte yaşar. Köşk 15.9.1964 tarihinde İstanbul İl Özel İdaresi tarafından müze yapılmak üzere içindeki Gürpınar'a ait eşyalar ve kitaplar ile birlikte 150.000 liraya mirasçılarından satın alınır³⁴². Müzede yazarın çalışma masasının da bulunduğu bölümden çekilmiş bir fotoğraf şekil 5.39'da yer almaktadır.

Şekil 5.39: Hüseyin Rahmi Gürpınar Müze Evi'nde Yazarın Çalışma Masasının Görünüşü

Dilek Öztürk, “Açık Kapı Heybeliada'daydı”, Arkitera, 26 Mayıs 2010, <http://v3.arkitera.com/arsgratiaartis.php?action=displayNewsItem&ID=53546> [28.05.2015].

³⁴⁰ Farsakoğlu ve diğ., 20.

³⁴¹ Bayazoğlu, **Hüseyin Rahmi Gürpınar**, 445.

³⁴² Farsakoğlu ve diğ., 21.

1964 yılında İstanbul İl Özel İdaresi Mülkiyetine geçtikten sonradan 1983 yılına kadar “Sessizlik Yılları”: Bu dönemde İl Özel idaresi evdeki eşyanın envanterini çıkarır³⁴³. İl Encümeni, binanın müze olarak halka açılması için Milli Eğitim Bakanlığı’na tahsis edilmesine karar verdi. Ancak defalarca başvurulmuş bakanlıktan cevap alınamadı ve önce encümen ile bakanlık arasında, Kültür Bakanlığı kurulunca da iki bakanlık arasında yazışmalar sürüp gitti³⁴⁴. 1981’in Eylül’ünde, devrin valisi Nevzat Ayaz istenmeyen müze olayına el koydu. Kültür Bakanlığı’na yaptığı tahsis ya da sembolik bedelle satış başvurusundan iki yıl sonra İstanbul İl Encümeni binanın Kültür Bakanlığı’na ücretsiz olarak verilmesi kararını aldı. Bu süre içinde bekçi kontrolünde ve mühürlü sandıklar içinde korunan eşyaların sayımı yapıp Türk İslam Eserleri Müzesi’ne devredildi. Ama gerekli kadro ve ödenek verilmedi³⁴⁵. Türk İslam Eserleri Müzesi’nden bir heyet, evi ve eşyaları devralmaya gittiğinde hayretler içinde kaldı. İl Özel İdaresi’nin tayin ettiği bekçi zemin katını tavuk çiftliğine çevirmişti, kitaplar odanın ortasına yığılmıştı. Yıllardır tek çivi çakılmayan bina dökülüyordu; çatı akmış, yazarın eser taslakları, ördüğü danteller, resimleri ıslanmış, oraya buraya saçılmıştı³⁴⁶.

1983’te İl özel idaresinin Köşkü Müze olarak açma çalışmaları başlatmasından 1987 yılına dek “Ev Canlanıyor”: Bu dönemde uzmanlık gerektiren bir iş olduğu ve kadrosu olmadığı gerekçeleri ile İl özel idaresi İl Encümeni kararı ile Köşk, Müze ve Kütüphane yapılmak üzere Kültür ve Turizm Bakanlığına tahsis edilir. Bakanlıkça Köşk içindeki tüm eşyalar ile birlikte 23 Kasım 1983’te Türk ve İslam Eserleri Müzesi’ne devredilir³⁴⁷. Köşk ve içindeki eşyalar tutanakla teslim alınır. Köşkü korumak üzere bir bekçi atanır ve 4 yıl boyunca müze projesi ile ilgili çeşitli yazışmalar yapılır. 1987 ‘de Adalar Belediyesi Kültür hizmetlerinde kullanmak üzere Kültür Bakanlığından köşkün devrini ister³⁴⁸. Müzenin onarımından önce eserlerin durumunu gösteren bir fotoğraf şekil 5.40’ta yer almaktadır.

³⁴³ Farsakoğlu ve diğ., 21.

³⁴⁴ Bayazoğlu, **Hüseyin Rahmi Gürpınar**, 445.

³⁴⁵ Bayazoğlu, **Hüseyin Rahmi Gürpınar**, 445.

³⁴⁶ **age**, 445.

³⁴⁷ Farsakoğlu ve diğ., 23.

³⁴⁸ **age**, 24.

Şekil 5.40: Onarımdan Önce Müzedeki Eserlerin Durumunu Gösteren Bir Fotoğraf

Mustafa Farsakoğlu ve diğ., Kuyruklu Yıldız Altında Bir Ev (İstanbul: Adalar Vakfı, 2000).

1987’de Kültür Bakanlığı Köşkü Adalar Belediyesine devrinden 1997’ye kadara dek olan “Yılan Hikayesi” dönemi: Kültür Bakanlığı 28 Eylül 1987 tarihli bir yazı ile köşkü ‘Hüseyin Rahmi Gürpınar Müzesi’ olarak işlevlendirmesi koşuluyla Adalar Belediyesi’ne tahsis eder³⁴⁹. Türk İslam Eserleri Müzesi, kendi bekçisini gönderdi, ancak kadro ve tahsisat bir türlü çıkmadı. Bu sırada Adalar Belediyesi, evi restore ederek müze yapmaya söz verdi. Anıtlar Kurulu, Adalar Belediyesi’nin hazırladığı restorasyon projesini onayladı, Kültür Bakanlığı da gerekli izni verdi. 1988’de belediye ve müze yetkililerinin huzurunda yapılan sayımdan sonra bina Adalar Belediyesi’ne teslim edildi. Belediye binaya kendi bekçisini koydu. Sonra bina iskeleye alındı, bahçe duvarına “Hüseyin Rahmi Gürpınar Müzesi Restorasyonu” yazılı bir tabela kondu. Bu arada müze de boşaltıldı³⁵⁰.

³⁴⁹ Farsakoğlu ve diğ., 24.

³⁵⁰ Bayazoğlu, **Hüseyin Rahmi Gürpınar**, 445.

Adalar Belediyesi, köşkü restore etmek ve müze yapmak amacıyla ödenek için yazışmalar yapar. Adalar Belediyesi çalışmalar esnasında zarar görmemesi için köştekteki eşyaları “Su Sporları Kulübüne” taşır. Üç ayda bitmesi planlanan onarım üç yıl sürer. Müzenin onarımdan önce edebi belgelerin durumunu gösteren bir diğer fotoğraf şekil 5.41’de yer almaktadır.

Şekil 5.41: Onarımdan Önce Müzedeki Edebi Belgelerin Durumundan Bir Görünüş

Mustafa Farsakoğlu ve diğ., Kuyruklu Yıldız Altında Bir Ev (İstanbul: Adalar Vakfı, 2000).

Onarımdan sonra 1990’da Kültür Bakanlığına yazı yazılarak onarımı bitmiş köşkün müze olarak açılması için Bakanlıktan uzman personel görevlendirilmesi istenir. Personel, ödenek ve işletmesi ile ilgili yazışmalar 1993’e kadar sürer³⁵¹. O tarihlerde basında köşk ile ilgili pek çok yazı çıkar. Köşkü ziyaret edenlerden biri de yazar Taylan Dedeoğlu’dur. Dedeoğlu’nun köşk ile ilgili³⁵²: “Önümüzde bir harabe duruyordu. Pencerelerin çoğu kırık, duvarlar delik deşik, döşeme paramparça bir durumdaydı. Köşkün en karanlık en rutubetli zemin katında yere rastgele atılmış, bir öbek paket duruyordu. Güya mühürlü olan ambalajların hepsi bozulmuştu.” cümleleri durumu ifade etmekteydi. Basında yer alan yazılar üzerine 1994’te adalar kaymakamlığı Adalar belediyesinden konu ile ilgili bilgi ister ve konu ile ilgili bir rapor yazılır. Raporda durum bir kez daha ifade edilir. 1997’ye dek Adalar

³⁵¹ Farsakoğlu ve diğ., 26.

³⁵² age, 27.

Belediyesi, Adalar Kaymakamlığı ve Kültür Bakanlığı, Topkapı sarayı Müzesi ve çeşitli Sivil Toplum Kuruluşları arasındaki yazışmalar s rer³⁵³.

1997’de Adalar Kaymakamlığı’nın incelemesinden 2000 yılına dek ‘‘Yeni Bir Dönem’’: 1997’de Adalar kaymakamlığı yeni bir girişim başlatır. Çeşitli yazışmalar ve çalışmalar neticesinde Adalar Kaymakamlığı, Adalar vakfı ve Türkiye Yazarlar Sendikası gibi diğer kurumlar işbirliği içinde köşk ve eşyalar bakım ve onarımdan geçirilir. 1999’da Kültür Bakanlığı’nın da onarım ve restorasyona katkısı olur³⁵⁴. Kültür Bakanlığı Adalar Belediyesi’ne verdiği tahsisatı kaldırdı. Adalar Kaymakamlığı, yazarın kitapları ve eşyalarından kurtarılabilenleri kayda geçirtti, temizletti ve onarttı. Ne var ki, eşyalar ve kütüphane tamamen soyulduğu için müzede sergilenecek obje bulunamadı. Bunların yerine taklit eşyalar konarak 17 Ağustos 2000’de 56 yıllık gecikmeyle de olsa müze a ılabildi³⁵⁵. Müzenin yatak odası bölümünden çekilmiş bir fotoğraf şekil 5.42’de yer almaktadır.

şekil 5.42: Hüseyin Rahmi Görünür Müze Evi’nin Yatak Odasından Bir Görünüş

Dilek  zt rk, ‘‘Açık Kapı Heybeliada’daydı’’, Arkitera, 26 Mayıs 2010, <http://v3.arkitera.com/arsgratiaartis.php?action=displayNewsItem&ID=53546> [28.05.2015].

2001 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Adalar Vakfı arasında imzalanan bir protokol ile Müze’nin açık tutulması, işletmesi ve korunması Adalar Vakfı’na bırakılmıřtır³⁵⁶.

³⁵³ age, 30.

³⁵⁴ age, 39-41.

³⁵⁵ age, 45.

³⁵⁶ Ek 15, Protokol.

2013 yılına gelindiğinde müze ile ilgili yeni bir süreç başladı ve 2016 yılı boyunca tezin yazıldığı zaman bu süreç devam etmekteydi. Milliyet'in haberine göre: İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Heybeliada'daki müze evini meslek kursuna dönüştürmek istemekte ve bu yönde Kültür ve Turizm Bakanlığı'ndan olumlu yanıt almıştır³⁵⁷. Haberin devamında ise, ünlü yazarın, kitapları, gazete koleksiyonu, kendisine ait dantel işleri, çalışma ve yatak odası ile aile fotoğraflarının sergilendiği müzenin son birkaç aya kadar ziyaretçilere açık olduğu ve restorasyon ihtiyacı nedeniyle kısa süreliğine kapandığı³⁵⁸ bilgilerine yer verilmiştir.

Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, kendine tahsisli binanın İstanbul Büyükşehir Belediyesine tahsis edilmesine Bakanlık "Olur"uyla onay verdiği ve onay yazısında, "İlgili Kültür Varlıklarını Koruma Kurulundan izin alınması koşuluyla, Bakanlığımızca tahsiste sakınca bulunmamıştır" denildiği belirtilmektedir. Bu onayın ardından tahsis talebinin İstanbul Valisi Hüseyin Avni Mutlu'nun imzasıyla köşkün mülkiyet sahibi İl Özel İdaresi'nde iletilmiştir. İl Genel Meclisi'nin Eylül ayında gerçekleşen toplantıda Meclis'e sunulan teklif, yapılan oylamanın ardından İdari İşler Komisyonu'na sevk etmiş ve komisyonun vereceği raporun ardından teklif Meclis'te oylanarak köşkün tahsis edilip edilmeyeceğine karar verilecektir³⁵⁹. Bu konudaki süreç devam etmektedir.

Bu gelişmeler ile ilgili olarak Adalar Belediye Başkanı Mustafa Farsakoğlu: "Böyle bir yazarı, çağdaş bir ülkede göklere çıkarırlar. Bırakın başka bir amaçla kullanmayı, adına enstitüler kurarlar. İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin adalarda 264 tane taşınmazı var. Kursu onlardan birine yapsın. Bizim eğitim, sanat merkezimiz var. Kurs talepleri varsa, insanlar bize gelir" demektedir³⁶⁰. Heybeliada iskelesine yakın bir yerde müzenin kapalı olduğunu gösteren tabelanın 2017 yılı içinde çekilmiş bir fotoğrafı şekil 5.43'te yer almaktadır.

³⁵⁷ "Hüseyin Rahmi'nin Müze Evi Kurs mu Olacak?", **Milliyet Gazetesi**, 27 Eylül 2013, <http://www.sabitfikir.com/haber/huseyin-rahmi-nin-muze-evi-kurs-mu-olacak> [07.04.2015].

³⁵⁸ "Hüseyin Rahmi'nin Müze Evi Kurs mu Olacak?", **Milliyet Gazetesi**, 27 Eylül 2013, <http://www.sabitfikir.com/haber/huseyin-rahmi-nin-muze-evi-kurs-mu-olacak> [07.04.2015].

³⁵⁹ "Hüseyin Rahmi'nin Müze Evi Kurs mu Olacak?", **Milliyet Gazetesi**, 27 Eylül 2013, <http://www.sabitfikir.com/haber/huseyin-rahmi-nin-muze-evi-kurs-mu-olacak> [07.04.2015].

³⁶⁰ Önder Göçgün, "Kültürel Miras Olarak Müze Evlerin Korunması", **Milliyet Gazetesi**, 4 Ekim 2013, <http://www.milliyet.com.tr/-kulturel-miras-olarak-muze/gundem/ydetay/1772495/default.htm> [28.05.2015].

Şekil 5.43: Hüseyin Rahmi Gürpınar Müze Evi’nin Kapalı Olduğunu Gösteren Tabela

Fotoğraf: Faysal İnan (Temmuz 2017)

5.5.2. Müzebilimsel İnceleme

Koleksiyon Yapısı: Yazılı kaynaklara göre müze koleksiyonunu, orijinalinde, Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın bütün eşyaları (oturma grubu, mutfak malzemeleri, yatağı, kendi yaptığı el işleri vb.) ile kişisel eşyaları (kitapları, fotoğrafları, giysileri vb.) oluşturmaktadır^{361,362}. Müzede yazara ait eskiz ve fotoğrafların sergilenme şeklini gösteren bir fotoğraf şekil 5.44’te yer almaktadır.

Şekil 5.44: Hüseyin Rahmi Gürpınar Müze Evi’nde Yazarın Eskiz ve Fotoğraflarından Bir Görünü

Dilek Öztürk , “Açık Kapı Heybeliada'daydı”, Arkitera, 26 Mayıs 2010, <http://v3.arkitera.com/arsgratiaartis.php?action=displayNewsItem&ID=53546> [28.05.2015].

³⁶¹ Yazıcı, **age**, 257.

³⁶² Bayazoğlu, **Hüseyin Rahmi Gürpınar**, 445.

Müzenin koleksiyonunda yazarın romanlarının, hikâyelerinin kendi el yazısı ile orijinal nüshalarının yanı sıra, 800 civarında, çoğunluğu yabancı kitap ve gazete koleksiyonundan oluşan zengin bir kütüphanesi de bulunmaktadır. Koleksiyon arasında Hüseyin Rahmi'nin notları, eserleri, kendi yaptığı çeşitli el işlemesi eşyalar, yatak, masa örtüleri, dantel örgüler, duvarları süsleyen resimler ve hatlar bulunmaktadır.³⁶³ Gürpınar'ın fotoğrafları ve kurumuş çiçekler³⁶⁴ gibi nesneler de koleksiyonun diğer parçalarındandır.

Müzeleştirme süreci içinde pek çok orijinal eşyanın korunamadığı ve yok olduğu daha önceki bölümde anlatılmıştır. Adalar Kaymakamlığı tarafından 2000 yılında yazarın kitapları ve eşyalarından kayda geçirildiği bilinmektedir³⁶⁵.

Sunum ve Sergileme Anlayışı: Müze kapalı olduğu için sunum ve sergileme görülememiştir. Ancak müzenin açık olduğu dönemlerdeki sergilemeyi gösteren fotoğraflar, tarihi ev müzelerde olduğu gibi yazarın günlük yaşamını, eserlerini nasıl bir ortamda ürettiğini yansıtır niteliktedir. Müzenin yemek odası bölümden çekilmiş bir fotoğraf şekil 5.45'te yer almaktadır.

Şekil 5.45: Hüseyin Rahmi Gürpınar Müze Evi'nde Yemek Odasından Bir Görünüşü

Dilek Öztürk, "Açık Kapı Heybeliada'daydı", Arkitera, 26 Mayıs 2010, <http://v3.arkitera.com/arsgratiaartis.php?action=displayNewsItem&ID=53546> [28.05.2015].

³⁶³ Önder Göçgün, "Kültürel Miras Olarak Müze Evlerin Korunması", **Milliyet Gazetesi**, 4 Ekim 2013, <http://www.milliyet.com.tr/-kulturel-miras-olarak-muze/gundem/ydetay/1772495/default.htm> [28.05.2015].

³⁶⁴ Mehmet Özdoğan, "O Kitaplar, Bu Evlerde Yazıldı", **Akşam Gazetesi**, 18 Mayıs 2013, <http://www.aksam.com.tr/cumartesi/o-kitaplar-bu-evlerde-yazildi/haber-206836> [07.04.2015].

³⁶⁵ Farsakoğlu ve diğ., 45.

Kültürel ve Sosyal Etkinlikler: Müzenin kapalı olmasından dolayı herhangi bir eğitim faaliyeti ve sosyal etkinliği bulunmamaktadır.

5.5.3. Değerlendirme

Müze kurumsal açıdan değerlendirildiğinde öncelikle müzenin açılmış olması büyük bir başarı olsa da geçirdiği sürece bakıldığında ciddi bir yönetim sorunu olduğu anlaşılmaktadır. Müze hâlihazırda kapalıdır. Müzenin açıldığı zamana kadar geçirdiği süreç aynı zamanda edebi belleği koruma konusuna daha çok değer verilmesi gerektiğinin bir göstergesidir. Müzenin içinde bulunduğu yapının tıpkı Aşiyen Müzesi gibi edebiyatçının kendisi tarafından yaptırılmış olması önemli bir özelliktir. Köşkün müzeye dönüştürülme süreci Türkiye’de edebiyat konulu müzecilik konusunda olumsuz bir deneyimdir.

Müzebilimsel açıdan değerlendirildiğinde koleksiyon kapsamı olarak bir yazardan geriye kalan her şeyi içermesi açısından önemlidir. Evin ve içindeki eşyaların yazarın yaşadığı şekli ile yazarın mirasçılarından devralınması zengin bir koleksiyon yapısına sahip olmasına neden olmuştur. Ancak, zaman içinde koleksiyonun korunamaması edebi bellek ve edebi kültür miras konusunda daha çok çaba gereğine işaret etmektedir.

5.6. Orhan Kemal Müzesi

Beyoğlu, Cihangir’de bulunan Orhan Kemal Müzesi yazarın ailesi tarafından kurulmuş olup, Orhan Kemal Kültür Sanat Koordinatörlüğü’nün katkıları ile açılmıştır³⁶⁶. Müzenin dışından çekilmiş bir fotoğraf şekil 5.46’da yer almaktadır.

Şekil 5.46: Orhan Kemal Müzesi’nin Dıştan Görünüşü

Fotoğraf: Faysal İnan (Ağustos 2015)

³⁶⁶ Yazıcı, **age**, 150.

5.6.1. Kurumsal İnceleme

Yönetim Yapısı: Müze, Orhan Kemal'in ailesine ait Orhan Kemal Kültür Merkezi'ne bağlı olarak faaliyet göstermektedir. Müze, Kültür ve Turizm Bakanlığınca denetlenen özel müze statüsündedir.

Amaç, Misyon ve Vizyonu: Müzenin bir amaç ve misyon beyanı bulunmamaktadır. Müzenin basılı broşüründe vizyonu: "Orhan Kemal'i gelecek kuşaklara tanıtmak ve yaşatmak için faaliyet sürdürmektedir." şeklinde ifade edilmiştir³⁶⁷.

Tarihçesi ve Mimarisi: Müze bir apartman dairesinde faaliyet göstermektedir. Orhan Kemal bu evde yaşamamıştır. Müze 2000 yılında ziyarete açılmıştır. Müze iki odadan oluşmaktadır. Müze içinde idari bir ofis de bulunmaktadır. Caddeye açılan alt katı kafe olarak kullanılmaktadır.

5.6.2. Müzebilimsel İnceleme

Koleksiyon Yapısı: Müze koleksiyonunda Orhan Kemal ve ailesi ile ilgili fotoğraflar, kitaplarının ilk baskıları, mektupları, hakkında yazılan yazılar, çalışma odası, yatağı, giysileri, kullandığı daktilo ve diğer özel eşyaları ile öldükten sonra yüzünden alınan mask gibi nesneler bulunmaktadır. Müzenin koleksiyonunda başta Orhan Kemal olmak üzere babası ve eşine ait nesneler de bulunmaktadır. Müzenin içinden çekilmiş bir fotoğraf şekil 5.47'de yer almaktadır.

Şekil 5.47: Orhan Kemal Müzesi'nin İçinden Görünüşü

Fotoğraf: Faysal İnan (Ağustos 2015)

³⁶⁷ Müze Broşürü.

Orhan Kemal'in sesinden CD ve Orhan Kemal VCD'leri³⁶⁸ ise koleksiyonun görsel - işitsel öğelerindendir. Koleksiyonda tevkifname yazısı, 1925 tarihli çeyiz sandığı, mankene giydirilmiş şekilde kıyafetleri, radyo (1956), pikap (1969), gırgır süpürge, mangal, çalışma masası (1954), daktilo, kalemler, yatağın üstünde maskı, duvarda gaz lambası, kütüphanesi, 1942'de Bursa cezaevinde çekilmiş fotoğraflar ve Nazım Hikmet'in 1945 yılında Bursa cezaevine yazdığı mektup gibi çeşitli türde nesneler de bulunmaktadır. Müzenin ikinci salonunun içinden çekilmiş bir fotoğraf şekil 5.48'de yer almaktadır.

Şekil 5.48: Orhan Kemal Müzesi'nin İkinci Salonunun İçinden Görünüş

Fotoğraf: Faysal İnan (Ağustos 2015)

Koleksiyonun babası Abdulkadir Kemali Öğütçü'ye ait nesneleri arasında şifalı bitkiler üzerine çalışma notları, pusula, İstiklal Marşı madalyası ve berat bulunmaktadır³⁶⁹.

Dikiş makinesi ve yanındaki camlı vitrinde çay takımı, ütü, sahan, semaver, cezve, tespih, tırnak makası, fırça, kol saati, masa saati, kol düğmeleri, evlilik cüzdanı,

³⁶⁸ Hatice Opak Bilgin, "Tarihte Yolculuk Orhan Kemal Müzesi", **Sarantılı Köylüm Gazetesi**, Tarihsiz,

http://www.sarantalikoylum.com/index.php?option=com_content&view=article&id=611:tarihte-yolculuk-orhan-kemal-muezesi&catid=49:hatice-opak-bilgin&Itemid=151 [25.03.2015].

³⁶⁹ Hatice Opak Bilgin, "Tarihte Yolculuk Orhan Kemal Müzesi", **Sarantılı Köylüm Gazetesi**, Tarihsiz, http://www.sarantalikoylum.com/index.php?option=com_content&view=article&id=611:tarihte-yolculuk-orhan-kemal-muezesi&catid=49:hatice-opak-bilgin&Itemid=151 [25.03.2015].

ağızlık, dolma kalem, kolonya şişesi, tarak, kravat, fötr şapka, terlik, tepsi ise koleksiyonun Orhan Kemal'in eşi Nuriye Ögütçü'ye ait kısımda yer almaktadır.

Sunum ve Sergileme Anlayışı: Sergi iki salondan oluşmaktadır. Birinci salonda: Orhan Kemal'in babasına ait kitap, tüfek, hatıra defteri gibi objeler, eşi Nuriye Ögütçü'ye ait dikiş makinası, mutfak eşyası gibi objeler, yazdığı kitaplardan örnekler, yabancı dillere çevrilmiş kitaplardan örnekler ve duvarlarda fotoğraflar sergilenmektedir.

Orhan Kemal'e ait kitaplar cam vitrinlerin içine yerleştirilmiştir. Bu bölümdeki sergi masa tipi vitrinlerde sergilenmektedir. Sergileme kişilere ve nesne çeşidine göre bölümlendirilmiştir. Müzenin vitrin düzenlemesini göstermek için çekilmiş bir fotoğraf şekil 5.49'da yer almaktadır.

Şekil 5.49: Orhan Kemal Müzesi'nin Vitrin Düzenlemesinden Bir Görünüşü

Fotoğraf: Faysal İnan (Ağustos 2015)

İkinci salonda: Orhan Kemal'e ait yatak, mask, çalışma masası ve sandalyesi, büst, sandık, radyo, kıyafetler, kütüphane, daktilo ve diğer eşyalar yazarın yaşadığı dönemde kullandığı şekliyle sergilenmektedir (yine bu bölümde yer alan mask hariç). Müzeyi gezen bir gazetecinin müze ile ilgili:

“İçeri girince ilk dikkatinizi çeken Orhan Kemal'in eserlerinin ilk baskıları oluyor. Yatak ve çalışma odasında ise meşhur daktilo hemen sizi büyülüyor. ‘Gurbet Kuşları’, ‘Bereketli Topraklar Üzerinde’ ve ‘Baba Evi’ gibi eserler işte bu daktilodan çıkmış.³⁷⁰”

³⁷⁰ Mehmet Özdoğan, “O Kitaplar, Bu Evlerde Yazıldı”, **Akşam Gazetesi**, 18 Mayıs 2013, <http://www.aksam.com.tr/cumartesi/o-kitaplar-bu-evlerde-yazildi/haber-206836> [07.04.2015].

Şeklindeki izlenimleri ise sergilemenin, müzenin amacı ve edebi konulu müzelerin genel hedefi ile uyumunu göstermektedir.

Kültürel ve Sosyal Etkinlikler: Müze'nin düzenli bir etkinliği yok ancak, düzenli olarak okulların toplu ziyaretlerine ev sahipliği yapmaktadır. Müze ile aynı binanın zemin katında müzenin devamı olarak bir “İkbal Kahvesi” adında kafe ve yazarın kitaplarının ve kahve fincanı gibi anı eşyalarının satışının yapıldığı ayrı bir bölüm bulunmaktadır. Bu müzenin toplum ile iletişimini güçlendiren bir olgudur. İkbal Kahvesi'nin içinden çekilmiş bir fotoğraf şekil 5.50'de yer almaktadır.

Şekil 5.50: Orhan Kemal Müzesi'nin Alt Katında Bulunan İkbal Kahvesinin İçinden Görünüşü

Fotoğraf: Faysal İnan (Ağustos 2015)

5.6.3. Değerlendirme

Müze kurumsal açıdan incelendiğinde Orhan Kemal Kültür Merkezi'ne bağlıdır ve “özel müze” statüsü bulunmaktadır. Müzenin geliri aynı merkezin yayınlardan elde ettiği gelirden sağlanmaktadır. Müzenin vizyonu başka edebiyatçı müzelerinde de görülen “edebiyatçıyı tanıtmak ve yaşatmak” şeklinde ifade edilmiştir. Müzenin vizyonuna uygun bir yapıda olduğu gözlemlenmiştir. Müzenin edebiyatçının yaşamadığı bir apartman dairesinde bulunması mimari aura açısından olumsuz bir

durum oluşturduğu söylenebilir. Orhan Kemal'in oğlu Işık Ögütçü'nün isteği ve fikri yazarın Cibali'de oturduğu evin müzeye dönüştürülmesi yönündedir³⁷¹.

Müzebilimsel olarak incelendiğinde, koleksiyon büyük oranda edebiyatçının kendisi ve bunun yanında babası ve eşine ait eşyalar ile zenginleştirilmiştir. Koleksiyon edebi nesneler ve günlük yaşamda kullanılan eşyalardan oluşmaktadır. Sergileme anlayışı olarak kronolojik değil nesnenin türüne göre bir bölümlenme yapılmıştır. Sergilemede duvarlar, vitrinler ve yer kullanılmıştır. Edebiyatçının kitaplarının tüm baskılarının ve imzalı kitaplarının sergilenmesi olumludur. Orhan Kemal'in sesinden CD'lerin sadece sergilenmesi fakat bir cihazla dinletme olanağı tanınmaması bir eksikliktir. Orhan Kemal Müze'si bir apartman dairesinde bulunmasına rağmen okullar ile işbirliğine gidilerek önemli bir ziyaretçi kitlesi çekmektedir. Bu yönü ile toplumla etkileşimi yüksek olan bir edebiyat konulu müze olması dikkat çeken bir özelliğidir.

5.7. Edebiyat Müzesi ve Yazın Belgeliği

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın desteği ile Türkiye Yazarlar Sendikası (TYS) tarafından kurulan Edebiyat Müzesi ve Yazın Belgeliği, Beşiktaş'ta Yıldız Sarayı Arabacılar Dairesi'nde bulunmaktaydı. Hali hazırda kapalıdır.

4.7.1. Kurumsal İnceleme

Yönetim Yapısı: “Türkiye Yazarlar Sendikasına” bağlı olarak faaliyet sürdürmektedir. Edebiyat Müzesi ve Yazın Belgeliği, 2002 yılında ziyarete açılmıştır³⁷². Sendikanın Kültür ve Turizm Bakanlığı ile yaptığı bir protokolle açıldığı belirtilmektedir³⁷³. Özel müze statüsü bulunmamaktadır. Müzenin içinden çekilmiş bir fotoğraf şekil 5.51'de yer almaktadır.

³⁷¹ “Cibali, Fırın Sokak Numara 20: Bu Evde Orhan Kemal Yaşamıştır”, <http://www.orhankemal.org/links1/942.htm> [06.07.2017].

³⁷² Yazıcı, **age**, 167.

³⁷³ “TYS Müze Belgeliği Boşaltılıyor”, Türkiye Yazarlar Sendikası, http://www.turkiyeyazarlar-sendikasi.org/index.php?option=com_content&view=article&id=36:tys-muze-belgeligibosaltiliyor&catid=1:basin-duyurusu&Itemid=2 [13.04.2015].

Şekil 5.51: Müze ve Yazın Belgelik İçinden Görünüşü

Fotoğraf: TYS.

Amaç, Misyon ve Vizyonu: Türkiye Yazarlar Sendikası, müzenin edebiyatımızın değerlerini korumak ve tanıtmak amacıyla açıldığını vurgulamaktadır³⁷⁴. Müzenin kurucusu, sendikanın eski başkanı Cengiz Bektaş’ın bir röportajda söyledikleri müzenin amacını, vizyonunu ve çalışma şekli ile ilgili geniş bilgiler içermektedir. Bektaş:

“Bilinen bir müze türü değil bizimkisi. Şu sıra başka bir ad bulunamadığından ve kimi yasal ilişkilerin işleyişini sağlamak için müze ve belgelik olarak adlandırdık burayı. Müze çünkü bilinen kavramları açıkta bırakamazdık. Belgelik ise asıl yapmak istediğimizi ortaya koyuyor. Bildiğimiz kadarıyla böyle bir kuruluş başka ülkelerde de henüz yok. Bugün herkesin elinde Türk yazın dünyası için önemli olan belgeler var. Bunlar herkesçe bilinmiyor ancak birebir ilişkiler ile öğreniliyor. Örneğin eşi tarafından Yakup Kadri’nin ‘izmaritleri’ bile saklanmıştır. Hasan Ali’nin yaşamının her dönemine ait çok önemli belgeleri mevcut. Ama bunlar bilinmiyor. Bu belgeleri muhafaza eden sahiplerinin belirli bir kuruma bunları teslim edebilmeleri için güven duymaları gerekli. Bir de sıcaklık ve rutubet gibi korunma koşullarından endişe etmemeliler. Ancak bu koşulları sağlayan bir kurum bulunursa teslim edebilirler değerli belgelerini. Bugüne kadar hiç kimsenin arşiv değeri olan önemli hiçbir şeyi vermemesi bunu kanıtlar. Burası Türk yazını üstüne belge niteliği taşıyan ne varsa toplanacağı bir yer olacak. Örnek vermek gerekirse; bugün Aziz Nesin’in yahut Yaşar Kemal’in bütün romanlarını şöyle bir göreyim deseniz, birdenbire bulamazsınız. Ya basımları bitmiştir, ya da bir bölümü vardır bir bölümü yoktur. Kişisel belgelerine de hiçbir şekilde ulaşamazsınız. Asıl amacımız “insanlara boş bir petek sunmaktır.” Burada yakında Romanya’dan, Yugoslavya’dan ve Rusya’dan Nazım Hikmet’in el yazısı düzeltmeleri ile notlarını görmek mümkün olacak. Yani yurtiçinden ve yurtdışından bugüne değin bilinmeyen pek çok belge gelecek. Baştan beri de amacımız bu zaten. Burada oluşturduğumuz boş petekler zamanla, yapılacak belge

³⁷⁴ Cengiz Bektaş “TYS Müze Belgeliği Boşaltılıyor”, Türkiye Yazarlar Sendikası, http://www.turkiye_yazarlarsendikasi.org/index.php?option=com_content&view=article&id=36:tys-muze-belgeligibosaltiliyor&catid=1:basin-duyurusu&Itemid=2 [13.04.2015].

bağışlarıyla dolacak. Zaman içinde bu belgeler burada bu iş için özel olarak bulundurduğumuz depodaki dolaplarda birikecek ve başvuranlara sunulacak.³⁷⁵”

Türk edebiyatçılarını, sesi, görüntüsü ve eserlerine kadar bütünüyle tanıtacak olan müze ve belgelik, ellerinde edebiyatçılar üzerine belge bulunan kişilerin katkılarıyla da gelişmeyi hedeflemektedir³⁷⁶.

Tarihçesi ve Mimarisi: Türkiye Yazarlar Sendikası, 1974 yılında kurulmuştur ve kurucuları arasında Yaşar Kemal, Aziz Nesin, Leyla Erbil, Tomris Uyar, Turgut Uyar, Adalet Ağaoğlu ve Ali Özgentürk gibi tanınmış yazarlar bulunmaktadır. Sendika, o tarihten beri yazarların mesleki sorunlarını çözmek, yasal ve sanatsal konularda yazarlara destek sağlamak amacı ile çalışmalarını sürdürmektedir³⁷⁷.

TYS Türkiye’nin yazılı ve sözlü edebi birikiminin derlenip değerlendirilmesi amacıyla Edebiyat Müzesi ve Belgeliği kurmak üzere çalışmalara başlamış, bu doğrultuda Kültür ve Turizm Bakanlığı’na başvurmuş³⁷⁸ ve Müze, Bakanlık ile yapılan bir protokolle 2002 yılında ziyarete açılmıştır. Ancak Bakanlığın 2012 tarihli yazısı ile protokol’ün iptal edildiğinin bildirilmesi üzerine Müze için belirsiz bir süreç başlamıştır³⁷⁹. Edebiyat konulu müzelerin önemli bir sorununu da ortaya koyan bu sürece ilişkin detaylar aşağıda sunulmuştur.

TYS başkanı ve aynı zamanda Müze ve Yazın Belgeliği yetkilisi Mustafa Köz’e göre müze 2013’ten beri başka bir yere nakledilmek üzere geçici olarak kapalıdır ve nesneler kolilerde bekletilmektedir³⁸⁰. Müzenin kitaplık bölümünden çekilmiş bir fotoğraf şekil 5.52’de yer almaktadır.

³⁷⁵ Cengiz Bektaş, “TYS Edebiyat Müzesi”, <http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/207416.asp> [5.12.2012].

³⁷⁶ Cengiz Bektaş, “TYS Edebiyat Müzesi”, <http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/207416.asp> [5.12.2012].

³⁷⁷ Cengiz Bektaş, “TYS Edebiyat Müzesi”, <http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/207416.asp> [5.12.2012].

³⁷⁸ “Edebiyat Müzesi ve Belgeliği Kurulacak”, **Bianet**, 27 Temmuz 2002, <http://bianet.org/bianet/siyaset/11926-edebiyat-muzesi-ve-belgeligi-kurulacak> [22.05.2015].

³⁷⁹ “Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı’na Belgelikle İlgili Soru Önergesi”, **Türkiye Yazarlar Sendikası Bülteni**, s. 12 (2014): 6.

³⁸⁰ Bu bilgi TYS başkanı ve aynı zamanda Müze ve Yazın Belgeliği yetkilisi Mustafa Köz ile 3 Kasım 2015 tarihinde yapılan görüşmede edinilmiştir.

Şekil 5.52: Müze ve Yazın Belgeliğın Kitaplık Bölümünün Görünüşü

Fotoğraf: TYS.

Atkaya müzenin kapatılması konusuna değinirken müzede sergilenen nesneler arasında Ece Ayhan'ın daktilosu, Cemal Süreyya'nın kalemi ve Nazım'ım mektuplarının da bulunduğuna işaret ederek müzenin kolilerde bekletilmesini eleştirmiştir³⁸¹.

Yine TYS yaptığı basın açıklamasında “Müzenin boşaltılmasından sonra yüzlerce değerli yapıtı, belgeyi nerede ve nasıl koruyacağımıza ilişkin bir öngörümüz yoktur” sözleri³⁸² ile müze ile ilgili belirsiz bir sürece işaret etmiştir. Müze Belgeliğın kolilere konulmadan önceki durumunu gösteren bir fotoğraf şekil 5.53'te yer almaktadır.

Şekil 5.53: Müze ve Yazın Belgeliğının Kolilere Konmadan Önceki Görünüşü

Fotoğraf: TYS.

³⁸¹ Kanat Atkaya, “Türk Edebiyatının Hafızası Kolide Bekler”, **Hürriyet Gazetesi**, 13 Nisan 2014, <http://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/26210483.asp> [05.12.2014].

³⁸² Elif Akgül, “Kültür Bakanlığı Edebiyat Müzesini Depo Yapmak İstiyor”, **Bianet**, 08 Mayıs 2014, <http://www.bianet.org/bianet/kultur/155533-kultur-bakanligi-edebiyat-muzesini-depo-yapmak-istiyor> [22.05.2015].

Bu dönemde konu ile ilgili olarak bir gazetede çıkan habere göre:

“Nazım Hikmet’ten Cemal Süreya’ya, Aziz Nesin’den Melih Cevdet Anday’a pek çok yazar ve şaire ait şahsi belge, mektup, Kitap ve yazın takımlarının sergilendiği Edebiyat Müzesi ve Yazın Belgeliği, Kültür ve Turizm Bakanlığı’nca kapatılıyor. Müzenin boşaltılmasını istedi. Bakanlık, müze alanını depo olarak kullanacaklarını belirtti. ... 12 yılda aralarında Nâzım Hikmet, Şükran Kurdakul, Enver Gökçe, Aziz Nesin, Cemal Süreya, Asım Bezirci gibi Türk edebiyatının önemli isimlerinin kitaplarının ilk baskıları başta olmak üzere daktilo, gözlük, kalem gibi yazı gereçleri, roman ve öykülerin ilk taslakları, mektuplar ve çalışmalardan oluşan yazı belgelikleri kazandırılan müze, protokolün yenilenmemesi üzerine geçtiğimiz Şubat ayında kapılarını edebiyatseverlere kapattı. Bakanlık, TYS’ye 8 Mayıs’a kadar ‘Boşaltın’ yazısı gönderirken, müzedeki yazar ve şairlere tarihi belge ve eşyalar kolilere konuldu³⁸³.”

denilerek kolilerde bekletilme aşamasına nasıl gelindiği özetlenmiştir. Bu aşamayı gösteren bir fotoğraf şekil 5.54’te yer almaktadır.

Şekil 5.54: Müze ve Yazın Belgeliğinin Kolilerde Bekletilme Aşamasından Bir Görünüş

Fotoğraf: TYS.

Kültür Bakanlığı TYS’ye yaptığı bir yazışmada ise, “Belgeleri bize verin, müzelerimizde koruyalım³⁸⁴.” şeklinde bir ara çözüm önerilmiştir. TYS yaptığı basın toplantısında Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın yazışmaları hakkında bilgi vermiştir. Bakanlık müsteşarı Özgür Özaslan imzalı belgede, sürecin bugüne kadarki hukuki aşamaları özetlendikten sonra:

“Edebiyat Müzesi ve Yazın Belgeliği’nde korunmakta olan eserlerin/objelerin sendikanız tarafından bakanlığımıza devredilmesi halinde söz konusu eserlerin niteliğine uygun

³⁸³ “Edebiyatın ‘belleği’ müzenin kapısına kilit”. **Haber Türk Gazetesi**. 25 Nisan 2014. <http://www.haberturk.com/kultur-sanat/haber/942282-edebiyatin-bellegi-muzenin-kapisina-kilit> [13.4.2015].

³⁸⁴ Sevinç Özarslan, “Edebiyat Müzesi Gerilimi Sürüyor”, **Zaman Gazetesi**, 9 Mayıs 2014, http://www.zaman.com.tr/kultur_edebiyat-muzesi-gerilimi-suruyor_2216076.html [13.04.2015].

bakanlığımız müzelerinde/edebiyat kütüphanelerinde muhafaza ve sergilenmelerinin değerlendirilebileceği hususunda bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.”

denildiği de ifade edildi³⁸⁵. Ayrıca, İstanbul Adalar ilçesinde bulunan 3 katlı eski eser tescilli binanın restore edilerek, "Edebiyat Müze Kütüphanesi" olarak hizmete açılmasına yönelik Bakan Ömer Çelik'in talimatlarıyla çalışmalar başlatıldığı da ifade edilmiştir³⁸⁶. Bu süreç içerisinde konu ile ilgili olarak çeşitli gazetelerde pek çok haber ve köşe yazısı çıkmıştır. Bu yazıların pek çoğuna sendikanın internet sitesinden ulaşmak mümkündür. Bu yazıların bir kısmı Ek 12'de verilmiştir.

TYS başkanı ve aynı zamanda Müze ve Yazın Belgeliği yetkilisi Mustafa Köz Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca Büyük Ada'da Çınar Meydanındaki bir konakta bir bölüm tahsis edildiğini ve bu yönde bir çalışma sürdürüldüğünü belirtmektedir³⁸⁷.

5.7.2. Müzebilimsel İnceleme

Koleksiyon Yapısı: TYS başkanı ve aynı zamanda Müze ve Yazın Belgeliği yetkilisi Mustafa Köz'ün ifadesine göre Müze'nin koleksiyonunda bugün hayatta olmayan yazar ve şairlere yer verilmektedir. Koleksiyona ait bir envanter defteri bulunmamakla birlikte eserlerin bir listesi olduğu ifade edilmektedir. Koleksiyon bağış yolu ile oluşturulmuştur. Örneğin Anday'a ait el yazısı şiirler, nüfus hüviyeti ve fotoğraflar Anday'ın eşi Suna Anday tarafından bağışlanmıştır³⁸⁸. Yazar Ataol Behramoğlu'nun ifadesine göre: “Müze belgelikte hayatta olmayan yazarlarımızın yapıtları, evrakları, eşyaları, giyim kuşamları muhafaza ediliyor, sergileniyor”³⁸⁹. Anday'a ait nesnelerden bir fotoğraf şekil 5.55'te yer almaktadır.

³⁸⁵ Sevinç Özarslan, “Edebiyat Müzesi Gerilimi Sürüyor”, **Zaman Gazetesi**, 9 Mayıs 2014, http://www.zaman.com.tr/kultur_edebiyat-muzesi-gerilimi-suruyor_2216076.html [13.04.2015].

³⁸⁶ “Kültür Bakanlığı'na Açık Mektup: Edebiyat Müzesi”, Sabit Fikir, <http://www.sabitfikir.com/haber/kultur-bakanligina-acik-mektup-edebiyat-muzesi-yok-edilmesin> [22.05.2015].

³⁸⁷ Bu bilgi TYS başkanı ve aynı zamanda Müze ve Yazın Belgeliği yetkilisi Mustafa Köz ile 3 Kasım 2015 tarihinde yapılan görüşmede edinilmiştir.

³⁸⁸ Bu bilgi TYS başkanı ve aynı zamanda Müze ve Yazın Belgeliği yetkilisi Mustafa Köz ile 3 Kasım 2015 tarihinde yapılan görüşmede edinilmiştir.

³⁸⁹ Ataol Behramoğlu, “Yazarları Sokağa mı Atıyorsunuz?”, **Cumhuriyet Gazetesi**, 22 Şubat 2012, http://www.cumhuriyet.com.tr/koseyazisi/322734/Yazarlari_Sokaga_mi_Atiyorsunuz_.html [22.05.2015].

Şekil 5.55: Müze ve Yazın Belgeliğinde Anday’a Ait Cüzdanın Görünüşü

Fotoğraf: TYS.

Sendikanın başkanı Mustafa Köz, Müze’de Servet-i Fünun döneminden günümüze pek çok edebiyatçımıza ait fotoğraflar ile 1999 depreminde dünyaca ünlü yazarların acımızı paylaşmak üzere gönderdiği mektupların da olduğunu ifade etmektedir³⁹⁰. Müze Belgelikte sergilenmiş nesnelerden bir fotoğraf şekil 5.56’da yer almaktadır.

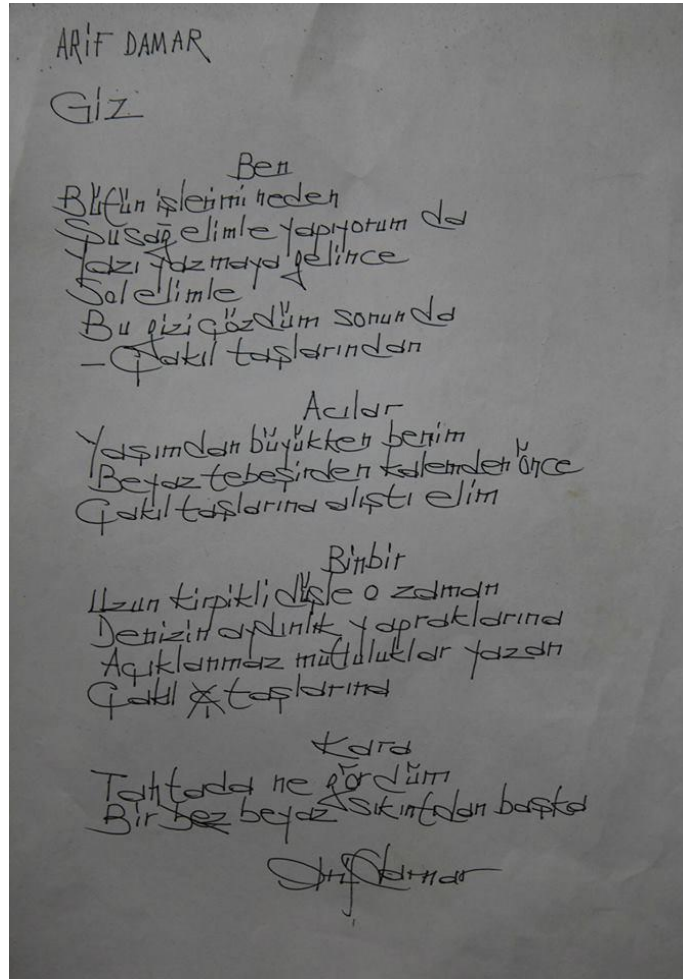
Şekil 5.56: Müze ve Yazın Belgeliğinde Sergilenen Nesnelerden Bir Görünüş

Fotoğraf: TYS.

³⁹⁰ Sevinç Özarslan, “Edebiyat Müzesi Yer Bekliyor”, **Zaman Gazetesi**, 7 Nisan 2014, http://www.zaman.com.tr/kultur_edebiyat-muzesi-yer-bekliyor_2209475.html [14.11.2014].

Nesnesi olan yazarlar arasında Arif Damar, Melih Cevdet Anday, Cemal Süreyya, Mehmet Seyda, Güngör Gençay, Ali İbrahim Bahar, Asım Bezirci, Nazım Hikmet, Aziz Nesin, Fazıl Hüsni Dağlarca, İlhami Bekir Tez, Enver Gökçe, Orhan Kemal, Şükran Kurdakul bulunmaktadır. Koleksiyonu geliştirmeye devam etmektedir. Gündemde İlhan Berk ve Cevdet Kudret'in de müzeye eklenmesi bulunmaktadır.

Nesne örnekleri arasında yazı gereçleri, el yazısı taslaklar, kalemler, gözlükler, radyolar, ilk baskı kitap örnekleri, imzalı kitaplar, fotoğraflar, mektuplar, el yazısı yazı ve şiirler, kravatlar, saatler ve daktilolar yer almaktadır. Örneğin: Cemal Süreyya'nın takım elbisesi bulunmaktadır. Müzede çok sayıda el yazışması belgeden bir örnek şekil 5.57'de yer almaktadır.

**Şekil 5.57: Müze ve Yazın Belgeliğinde Arif Damar'a Ait El Yazması
Bir Dokümanın Görünüşü**

Fotoğraf: TYS.

Sunum ve Sergileme Anlayışı: Müzedeki nesneler yukarda da belirtildiği gibi tezin yazıldığı tarihlerde kolilerde bekletilmekteydi. Müze, açık olduğu dönemde belgelik

ve kitaplık olmak üzere iki ana bölümden oluşmaktaydı. Belgelik bölümünde, sanatçıların belge değeri taşıyan yapıtları, mektupları, çalışmaları ve bilgisayara yüklenmiş fotoğrafları vitrinler aracılığı ile sergilenmekteydi. Kitaplık bölümü ise, araştırma kitapları, sözlük, antoloji ve derlemeler, yazarlar üzerine tezler, eleştiri ve deneme kitapların yer aldığı edebiyat uzmanlık kütüphanesi niteliğindeydi. Ayrıca, özel imzalı bazı kitaplar ve dergiler de raflarda bulunmaktaydı³⁹¹. Müze Belgelikteki nadir kitapların sergileme düzenini gösteren bir fotoğraf şekil 5.58’de yer almaktadır.

Şekil 5.58: Müze ve Yazın Belgeliğinin Sergi Düzeninden Bir Görünüş

Fotoğraf: TYS.

Sergi düzeni bağış sırasına göre her yazara bir bölüm ayrılması şeklindeydi. Müzenin iç mekân tasarımı, sergi vitrinleri tasarımı ve yerleşim düzenlemesi eski TYS başkanlarından Mimar Yazar Cengiz Bektaş tarafından yapılmıştı. Müzenin küratörü Bektaş’ın anlatımıyla:

“Müzenin girişinde; edebiyatseverleri aydınlık bir koridor karşılıyor. Burada İsa Çelik’in çektiği, evrensel ve yerel yazarların siyah beyaz fotoğraflarından oluşan daimi bir sergi bulunuyor. Bu kesintisiz serginin alt bölümünde ise; yıl içinde yazar, dönem ya da konuları içeren süreli sergiler açılacak. Müzede şu anda bulunan bir diğer sergi ise; TYS’nin 1999 yılında yaşanan Marmara depreminin ardından Türkiye’de kitapları yayımlanan dünya yazarlarına yolladıkları ‘Acımızı Paylaşın’ mesajı doğrultusunda Umberto Eco, Milan Kundera, Sara Mathai Stinus, John Fowles gibi tanınmış yazarlardan gelen obje ve yazılardan

³⁹¹ Yazıcı, **age**, 167.

oluşuyor. Üstatların dolmakalemlerinden eşarplarına, kitaplarına çeşitli gereçler izlenime açık durumda Biz çeşitli zaman aralıklarında sergiler de düzenleyeceğiz. Gelecekte şu olacak; Türk edebiyatının çeşitli dönemlerini tanıtan ve kaynağı kendi belgeliğimiz olan sergiler düzenleyeceğiz aynı koridorda. Bu da günümüzün bilmeyen gençliği için büyük bir katkı olacak. Bu sergiler daha sonra pek çok yeri gezecek ve son olarak burada zaman içinde ekleme ve düzeltmelere açık olacak biçimde saklanacak.³⁹²”

Kültürel ve Sosyal Etkinlikler: Müzenin bağlı olduğu Türkiye Yazarlar Sendikasının çeşitli etkinlikleri bulunmakta ise de müzenin kapalı olmasından dolayı herhangi bir etkinliği bulunmamaktadır.

5.7.3. Değerlendirme

Müze kuruluşu sırasındaki devlet - sendika işbirliği açısından önemli bir örnektir. Ancak bu olumlu işbirliği sürdürülememiş Müze - Belgeliğe resmiyet (özel müze statüsü) kazandırılmadan faaliyetleri sonlanmıştır.

Sendikadan müzenin bulunduğu yerin boşaltılması istenmiş, dolayısıyla müze toplanmış ve yeni bir mekân için kolilerde bekletilmektedir. Devletin yeni bir mekân tahsis edememesi ile giderek büyüyen bu sıkıntılı durum edebiyat konulu müzeciliğimiz için sürdürülebilirlik açısından bir diğer olumsuzluktur. Konuya ilişkin Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın Büyükkada’da üç katlı tarihi yapının bir katını belgelik için sendikaya tahsis etmeyi planladığı ancak henüz resmiyete kavuşturulamadığı belirtilmektedir³⁹³. Müze ile ilgili yer sorunu edebiyat konulu müzelerin karşı karşıya olduğu önemli bir problemi de işaret etmektedir. Koleksiyonun geçici olarak ancak dağılmadan Kültür ve Turizm Bakanlığı’na koruma altına alınması yararlı olacaktır. Bu koruma farklı bir müze açmakla veya edebiyat müze kütüphanesine devir şeklinde olabilir. Diğer taraftan “Edebiyat Müze Kütüphane”leri yönetim ve mevzuat eksikleri nedeni ile istenen amaca ulaşamaması ve kavramın geliştirilememesi nedeniyle ideal bir çözüm olmayabilirler. Bu nedenle Türkiye Yazarlar Sendikası’nın bu deneyimi de edebi mirasımızın korunması için Türkiye’de kurumsal ve genel bir edebiyat müzesine olan ihtiyacı gösteren bir başka örnektir.

³⁹² Cengiz Bektaş, “TYS Edebiyat Müzesi”, <http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/207416.asp> [05.12.2012].

³⁹³ Bu bilgi TYS başkanı ve aynı zamanda Müze ve Yazın Belgeliği yetkilisi Mustafa Köz ile 7 Ekim 2017 tarihinde yapılan görüşmede edinilmiştir.

Müzebilimsel açıdan değerlendirildiğinde, müzenin gelişebilir bir koleksiyon politikası yürütmesi önemli bir özelliktir³⁹⁴. Bu müzenin koleksiyon açısından sürekli zenginleşmesini sağlayacaktır. Ancak müzenin bakanlık takipli bir envanter defterinin olmaması büyük bir eksikliktir. Müze kapalı olduğu için bir eğitim faaliyeti bulunmamaktadır. Ancak müzenin bağlı olduğu Yazarlar Sendikası'nın çeşitli etkinlikleri bulunmaktadır.

5.8. Faruk Nafiz Çamlıbel Müzesi

Faruk Nafiz Çamlıbel Müzesi şairin bir dönem öğretmenlikte yaptığı İstanbul Beşiktaş'ta Kabataş Erkek Lisesi içinde bulunmaktadır.

5.8.1. Kurumsal İnceleme

Yönetim Yapısı: Müze Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Kabataş Erkek Lisesi (KEL) bünyesinde yer almaktadır. Okul binasının bir odası müze olarak ayrılmıştır. Özel müze statüsü bulunmamaktadır.

Amaç, Misyon ve Vizyonu: Müzenin amaç, misyon ve vizyon beyanı bulunmamaktadır.

Tarihçesi ve Mimarisi: 2005 yılında açılan müze, KEL Okul Müzesi'nin ardından KEL bünyesinde açılan üçüncü müzedir (Bu müzelerden ilkinin varlığı 1931 tarihli bir yayından bilinmekte, KEL okul müzesi ikinci, Faruk Nafiz Çamlıbel Müzesi ise üçüncüsüdür. Ancak 1995 yılına dek hizmet veren 1986 tarihli ikinci müze, okul-müze kavramı çerçevesinde geliştirilip düzenlenerek “KEL Okul-Müze”si adıyla 1999'da yeniden hizmete açılmıştır)³⁹⁵. Mekân olarak bir odadan ibaret olan müzeye, okulun ana binasının ikinci katında bir oda tahsis edilmiştir. Müzenin dışından çekilmiş bir fotoğraf şekil 5.59'da yer almaktadır.

³⁹⁴ Cengiz Bektaş, “TYS Edebiyat Müzesi”, <http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/207416.asp> [05.12.2012].

³⁹⁵ Kadriye Tezcan, “Kabataş Erkek Lisesi'nin Türkiye'de Ortaöğretim Bağlamında Okul-Müze Olarak Değerlendirilmesi” (Yüksek Lisans Tezi, YTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1998), 43 ve “Kabataş Erkek Lisesi Okul-Müzesi Broşürü” (İstanbul: Kabataş Erkek Lisesi Eğitim Vakfı Yayını, 1999).

Şekil 5.59: Faruk Nafiz Çamlıbel Müzesi'nin Dıştan Görünüşü

Fotoğraf: Faysal İnan (Şubat 2015)

Okulun ana girişinde müzenin tanıtımı ile ilgili bir bilgi panosu, afiş, tabela vb. herhangi bir yönlendirme levhası bulunmamakta, Müze olarak düzenlenen odanın giriş kapısı üzerinde “Faruk Nafiz Çamlıbel Müzesi” yazılı bir tabela yer almaktadır. Yine aynı giriş kapısının yanındaki bir bilgi levhasında ise Çamlıbel’e ait obje ve özel eşyaların KEL Müzesi’ne, kızı ve damadı Yelis-Fahrettin Belgin tarafından bağışlandığı ve Salonun da Müze’nin bir bölümü olarak düzenlendiği ifade edilmektedir. Müzenin bilgi levhasını gösteren bir fotoğraf şekil 5.60’ta yer almaktadır.

Şekil 5.60: Faruk Nafiz Çamlıbel Müzesi'nin Kuruluşu İle İlgili Bilgi Levhasının Görünüşü

Fotoğraf: Faysal İnan (Şubat 2015)

Basında yer alan haberlerde müzenin açılışı “... Faruk Nafiz Çamlıbel'in de artık bir müzesi var. ... ünlü şairin bir dönem edebiyat öğretmenliği yaptığı Kabataş Erkek Lisesi, bundan sonra Faruk Nafiz Çamlıbel Müzesi'ne ev sahipliği yapacak”³⁹⁶ şeklinde duyurulmuş, Müze'nin aynı zamanda Kabataş Erkek Lisesi okul müzesinin (KEL Okul-Müze'nin) de bir parçası olacağı, burada da belirtilmiştir³⁹⁷.

Müze gün içinde kapalı tutulmakta, ancak ziyaret edilmek istendiğinde bir görevli ile birlikte gezilebilmektedir. Müzenin içinden çekilmiş bir fotoğraf şekil 5.61'de yer almaktadır.

Şekil 5.61: Faruk Nafiz Çamlıbel Müzesi'nin İçten Görünüşü

Fotoğraf: Faysal İnan (Şubat 2015)

5.8.2. Müzebilimsel İnceleme

Koleksiyon Yapısı: Müze sadece Faruk Nafiz ile ilgili koleksiyon barındırmaktadır. Koleksiyon Faruk Nafiz'in mirasçıları tarafından bağışlanmıştır. Obje ve özel eşyalar kızı Yelis Belgin ve damadı Fahrettin Belgin tarafından Kabataş Erkek Lisesine bağışlanmıştır³⁹⁸. Müzeyi gezdiren öğretmen Metin Günaydın'ın söylediğine göre müzenin bir envanter defteri veya eser listesi bulunmamaktadır³⁹⁹.

³⁹⁶ “Faruk Nafiz Okuluna Döndü”, **Radikal Gazetesi**, 12 Ocak 2005, <http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=140042> [14.4.2015].

³⁹⁷ “Faruk Nafiz Çamlıbel Adına Bir Müze Açıldı”, **Türkiye Gazetesi**, 12 Ocak 2005, <http://www.turkiyegazetesi.com.tr/Genel/a232223.aspx> [15.11.2017].

³⁹⁸ Faruk Nafiz Okuluna Döndü, **Radikal Gazetesi**, 12 Ocak 2005, <http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=140042> [14.4.2015].

³⁹⁹ Bu bilgi Kabataş Erkek Lisesi Öğretmeni Metin Günaydın ile 26 Ekim 2015 tarihinde yapılan görüşmede edinilmiştir.

Koleksiyonda amlıbel'in özel eşyaları, fotoğrafları, aile albümü, ödül ve şiltler, nüfus cüzdanları, pasaportları, öldüğü sırada kolunda bulunan saatinin de içinde olduğu çok sayıda obje sergilenmektedir. Bunlara ek olarak Faruk Nafiz'in çalışma masası, yayımlanan kitapları ve şiirlerini yazdığı diviti de müzede ziyaretçileri beklemektedir. şairin müzede bulunan çalışma masasından çekilmiş bir fotoğraf şekil 5.62'de yer almaktadır.

şekil 5.62: Faruk Nafiz Çamlıbel Müzesi'nin alışma Masasının Görünüşü

Fotoğraf: Faysal İnan (şubat 2015)

Sunum ve Sergileme Anlayışı: Sergide Faruk Nafiz'in yazdığı dergilerden örnekler, kitaplarının ilk baskıları, fotoğraflar, fotoğraf albümleri, pasaport, kol saati, ödül ve şiltler, nüfus cüzdanı, şairin kıyafetleri ve çalışma masası bulunmaktadır. 25 dergi, 10 kitap, 1 masa, 3 giysi, 25 fotoğraf, 2 foto albümü, 7 ödül, 6 cüzdan, pasaport, kol saati, kundak, çalışma masası var. Toplamda 6 vitrin var: 2 vitrin kitap dergi, 2 vitrin fotoğraf, ödül, nesne, 1 vitrin çalışma masası ve 1 vitrin kıyafet bulunmaktadır. Ayrıca duvarda kundağın sergilendiği bir ereve var.

Sergideki bölümler nesne odaklıdır. Her nesne türü ayrı bir vitrinde sergilenmektedir. Dergiler, kitaplar, fotoğraflar, ödül, kimlikler ve nesneler şeklinde ayrımlara gitmek mümkündür. Müzenin sergileme düzenini gösteren bir fotoğraf şekil 5.63'te yer almaktadır.

Şekil 5.63: Faruk Nafiz Çamlıbel Müzesi’nin Sergi Düzeninin Bir Görünüşü

Fotoğraf: Faysal İnan (Şubat 2015)

Nesne bilgisi bulunmamaktadır. Ancak “Faruk Nafiz Çamlıbel’in Kundağı”, “Faruk Nafiz Çamlıbel’in Elbiseleri” şeklinde birkaç vitrinde kısa tanımlamalara yer verilmiştir. Müzenin masa tipi vitrinlerinden bir örnek gösteren bir fotoğraf şekil 5.64’te yer almaktadır.

Şekil 5.64: Faruk Nafiz Çamlıbel Müzesi’nin Vitrinlerinden Birinin Görünüşü

Fotoğraf: Faysal İnan (Şubat 2015)

Kültürel ve Sosyal Etkinlikler: Müzenin halka açık bir etkinliği bulunmamaktadır.

5.8.3. Değerlendirme

Müzeyi kurumsal olarak değerlendirdiğimizde öncelikle Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde bulunan İstanbul'daki tek edebiyat konulu müzedir. Müzenin özel müze statüsü bulunmamaktadır. Müzenin amaç, misyon ve vizyon beyanlarının olmaması önemli bir eksikliktir. Müze bulunduğu okulun tek odasında bulunmakta ve memurlara başvurularak açıldıktan sonra gezilebilmektedir. Bu müze tanımındaki “kamuya açık” ifadesi ile çelişen bir durumdur. Okulun dışında bir tabelasının olmaması toplum ile etkileşimini asgariye indirmektedir.

Koleksiyon olarak Faruk Nafiz'in çeşitli eşyalarından oluşmaktadır. Koleksiyonun bir envanter defterinin olmaması büyük bir eksikliktir. Sergileme anlayışı olarak nesneler türlerine göre sınıflandırılmış ve her tür ayrı bir vitrinde sergilenmektedir. Nesne bilgilerinin olmaması gözlemlenmiştir. Müzenin herhangi bir eğitim ve etkinlik faaliyeti bulunmamaktadır.

5.9. Kemal Tahir Müze Evi

Kadıköy Suadiye'de bulunan Kemal Tahir'in evi, adına kurulan vakfın merkezi olduğu kadar gelen ziyaretçilere açık bir müze niteliğindedir. Ancak hâlihazırda geçici olarak kapalıdır.

5.9.1. Kurumsal İnceleme

Yönetim Yapısı: Kemal Tahir Vakfı bünyesinde bulunmaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı özel müze statüsü bulunmamaktadır.

Amaç, Misyon ve Vizyonu: Müzenin amaç, misyon ve vizyon beyanı bulunmamaktadır.

Tarihçesi ve Mimarisi: Yazarın 1973'te ölümünden sonra evi, vakfın merkezi olarak işlevlendirilmiştir. Kadıköy'de bulunan Kemal Tahir Müze Evi 2010'da açılmıştır⁴⁰⁰. 1978'de Tahir'in eşi Semiha Tahir tarafından kurulan vakıf sayesinde müze haline getirilen Suadiye'deki ev, yazarın son 10 yılını yansıtmaktadır. Tahir'in son çalışmalarını yaptığı ve hayata gözlerini yumduğu bu evin, apartmanın hemen

⁴⁰⁰ Mehmet Özdoğan, “O Kitaplar, Bu Evlerde Yazıldı”, **Akşam Gazetesi**, 18 Mayıs 2013, <http://www.aksam.com.tr/cumartesi/o-kitaplar-bu-evlerde-yazildi/haber-206836> [07.04.2015].

giriş katında oldukça mütevazı ve sessiz bir yer olduğu belirtilmektedir⁴⁰¹. Müze yetkilisi Levent Karaköse'nin söylediğine göre mevcut bina yıkılıp tekrar yapılacağı için nesneler 2015'ten beri geçici olarak Kadıköy Suadiye'de bir apartman dairesinde muhafaza edilmektedir⁴⁰². İncelenen müze Suadiye'deki geçici mekândır. Müzenin içinden çekilmiş bir fotoğraf şekil 5.65'te yer almaktadır.

Şekil 5.65: Kemal Tahir Müze Evi'nin İçinden Görünüş

Fotoğraf: Kemal Tahir Vakfı.

5.9.2. Müzebilimsel İnceleme

Koleksiyon Yapısı: Müze koleksiyonunda, yazara ait el yazmaları, kullandığı daktilo, çalışma masası, çeşitli zamanlarda çekilmiş fotoğraflar ve ödüller yer almaktadır. Kemal Tahir'in yatağı, kalın çerçeveli gözlüğü, piposu, saati ve diğer kişisel eşyaları da müzenin koleksiyonunu oluşturmaktadır. Yazarın yatağının ve maskının da bulunduğu bölümden bir fotoğraf şekil 5.66'da yer almaktadır.

⁴⁰¹ Gökçe Uygun, Ulaş Yılmaz, "Kemal Tahir'in Evi Müze Oldu", **Milliyet Gazetesi Cadde Eki**, 11 Nisan 2010, <http://www.milliyet.com.tr/-magazin-1223377/> [06.07.2015].

⁴⁰² Bu bilgi Kemal Tahir Müze Evi Yöneticisi Levent Karaköse ile 22 Ekim 2015 tarihinde yapılan görüşmede edinilmiştir.

Şekil 5.66: Kemal Tahir Müze Evi'nde Yazara Ait Yatak ve Maskın Bulunduğu Bölümden Bir Görünüş

Fotoğraf: Kemal Tahir Vakfı.

Koleksiyonda yazarın yaşadığı döneme ait mobilyalar, çalışma masası, yazı araçları, kıyafetler gibi kişisel eşyalar da bulunmaktadır. Müzenin koleksiyonunda yazarın arşivi ve on bine yakın kitabı olan kendi kütüphanesi de bulunmaktadır. Müze'nin bir envanter defteri veya eser listesi bulunmamaktadır. Müze Ev'de yazarın geniş kitaplığından çekilmiş bir fotoğraf şekil 5.67'de yer almaktadır.

Şekil 5.67: Kemal Tahir Müze Evi'nde Yazarın Kütüphanesi ve Daktilosundan Bir Görünüş

Fotoğraf: Kemal Tahir Vakfı.

Müzede sadece Kemal Tahir'in değil, uzun süre cezaevinde kalan yazarın bu süre boyunca devamlı mektuplaştığı ünlü şair Nazım Hikmet'e ait eserler de yer

almaktadır. Nazım Hikmet'in "Oliver" marka daktilosu Kemal Tahir'in odasının ortasında, çekmecelerde ise karşılıklı yazdıkları mektuplar bulunmaktadır. Müzenin içinden çekilmiş bir fotoğraf şekil 5.68'de yer almaktadır.

Şekil 5.68: Kemal Tahir Müze Evi'nde Nazım Hikmet'in Daktilosunun Görünüşü

Fotoğraf: Faysal İnan (Şubat 2015)

İki yazar cezaevindeyken Kemal Tahir'in eşi Semiha Hanım dikiş dikerek cezaevine para yollamış bu dikiş makinesi de koleksiyonda bulunmaktadır⁴⁰³. Dikiş makinasının bulunduğu şekli ile sergilendiği odadan çekilmiş bir fotoğraf şekil 5.69'da yer almaktadır.

Şekil 5.69: Müze Ev'de Dikiş Makinasının Bulunduğu Bölümden Bir Görünüş

Fotoğraf: Kemal Tahir Vakfı.

⁴⁰³ Gökçe Uygun, Ulaş Yılmaz, "Kemal Tahir'in Evi Müze Oldu", **Milliyet Gazetesi Cadde Eki**, 11 Nisan 2010, <http://www.milliyet.com.tr/-magazin-1223377/> [06.07.2015].

Sunum ve Sergileme Anlayışı: Müze yetkilisine göre nesneler eski yerinde yazarın bıraktığı gibi korunmaktaydı⁴⁰⁴. Ancak yeni yerinde yazarın masası dışındaki nesneler ve belgeler geçici olarak kolilerde saklanmaktadır. Eski yerinde evin en önemli özelliği yazardan kaldığı gibi, olduğu gibi korunması ve sergilenmesiydi. Bir haberde:

“Her şey olduğu gibi korunuyor. Tek bir deneme yazısı için 30’u aşkın taslak hazırlayan Kemal Tahir’in evini ziyaret ettiğinizde, yaklaşık 9 bin kitapla karşılaşacaksınız. Geniş yazı masası, bıraktığı gibi duran notları, 22 Nisan gününün işlerinin yazılı olduğu ajandasıyla birlikte görebilirsiniz.”⁴⁰⁵

denilerek bu özellik vurgulanmıştır. Sergilemede orijinaline sadık kalınarak düzenlenen mekânlardan biri yazarın çalışma odasıdır. Müze ev, taşındıktan sonra da yazarın çalışma masasının yeni yerinde çekilmiş bir fotoğrafı şekil 5.70’te yer almaktadır.

Şekil 5.70: Kemal Tahir Müze Ev’de Yazarın Çalışma Masasından Bir Görünüş

Fotoğraf: Faysal İnan (Şubat 2015)

Kültürel ve Sosyal Etkinlikler: Müzenin en önemli etkinliği, 21 Nisan 1973 tarihinde hayata gözlerini yuman yazarın anısına her 23 Nisan’da dostları, arkadaşları ve sevenleri Kemal Tahir’in müzesinde bir araya geldiği etkinliktir⁴⁰⁶. Ancak,

⁴⁰⁴ Bu bilgi Kemal Tahir Müze Evi Yöneticisi Levent Karaköse ile 22 Ekim 2015 tarihinde yapılan görüşmede edinilmiştir.

⁴⁰⁵ Elif Şengün, “Onlar Bu Evlerde Yaşadı”, **Milliyet Gazetesi Cadde Eki**, 28 Aralık 2010, <http://www.milliyet.com.tr/-magazin-1332199/> [13.04.2015].

⁴⁰⁶ Hatice Opak Bilgin, “Tarihte Yolculuk Kemal Tahir Evi Müzesi”, **Sarantılı Köylüm Gazetesi**, Tarihsiz, http://www.sarantalikoylum.com/index.php?option=com_content&view=article&id=862:tarihte-yolculuk-kemal-tahir-evi-muezesi&catid=49:hatice-opak-bilgin&Itemid=151 [25.03.2015].

Müze'nin müze - toplum ilişkisini kurma ya da güçlendirme amaçlı etkinlikleri bulunmamaktadır.

5.9.3. Değerlendirme

Müze kurumsal olarak değerlendirildiğinde, benzer türdeki müzelerin çoğunda olduğu gibi edebiyatçının varisleri tarafından kurulan bir vakıf bünyesinde yer almaktadır. Müzenin özel müze statüsü bulunmamaktadır. Müzenin amaç, misyon ve vizyon beyanları bulunmaması kurumsallaşma açısından önemli eksikliklerdir. Müzenin bulunduğu mekan kentsel dönüşüme girdiğinden dolayı geçici olarak başka bir apartman dairesindedir. Bu nedenle önceden izin alınarak gezilebilen, bir müze olmasına rağmen, yazara ait geniş bir koleksiyonu olan önemli bir müzedir. Kemal Tahir Müze Evi, taşınmadan önce yazarından kaldığı gibi korunma özelliğinden dolayı önemli bir örnek olmakla birlikte yeni yerinde bu özellikleri taşıdığı söylenmez.

Müze müzebilimsel açıdan değerlendirildiğinde koleksiyon açısından edebiyatçıdan arda kalan nesne ve belgelerden oluşması önemlidir. Ayrıca Nazım Hikmet gibi dünyaca tanınmış bir edebiyatçımızın daktilosunun koleksiyonda bulunması da dikkat çekmektedir. Koleksiyonun büyük oranda korunduğu anlaşılmaktadır. Hüseyin Rahmi Gürpınar Müzesi örneğinde olduğu gibi zarar görmemiş ve dağılmamış. Ancak envanter defterinin olmaması gelecek için büyük bir risk olduğunu göstermektedir. İlk yerinde orijinal hali ile sergilenen koleksiyon müzenin geçici olarak bulunduğu yerin dar olması nedeni ile büyük oranda kolilerde bulunmaktadır. Kapalı olan müzenin herhangi bir eğitim faaliyeti ve etkinliği bulunmamaktadır.

5.10. Ahmet Hamdi Tanpınar Edebiyat Müze Kütüphanesi

Adından da anlaşılacağı gibi hem bir müze, hem de bir kütüphane olarak hizmet vermektedir. Türk edebiyatının önemli isimlerinden Ahmet Hamdi Tanpınar'ın adını taşıyan ve "Edebiyat Müze Kütüphaneleri Projesi" kapsamında kurulan müze kütüphanelerden biridir⁴⁰⁷. Mevzuat ve kurumsal anlamda "kütüphane" olmasına

⁴⁰⁷ "İstanbul Ahmet Hamdi Tanpınar Edebiyat Müze Kütüphanesi 12 Kasım 2011 Cumartesi Günü Saat 16.00'da Açılıyor", KYGM, Haberler ve Duyurular, 2011 Yılı Duyuruları, <http://www.kygm.gov.tr/TR,32/istanbul-ahmet-hamdi-tanpınar-edebiyat-muze-kutuphanesi-.html> [03.04.2015].

karşın esas olarak tezin seçim kriterlerini karşılaması (İstanbul’da bulunması, adında müze sözcüğünün yer alması ve konusunun edebiyat olması) nedeniyle çalışmaya dâhil edilmiştir.

5.10.1. Kurumsal İnceleme

Yönetim Yapısı: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü’ne bağlı olarak faaliyet göstermektedir. Genel Müdürlük tarafından ‘Edebiyat Müze Kütüphaneleri’ projesi kapsamında kurulan bir müze kütüphanedir.

Amaç, Misyon ve Vizyonu: Kurumun amacını anlamak için ‘Edebiyat Müze Kütüphaneleri Projesini’ incelemekte fayda bulunmaktadır. Projeye gerekçe olarak Türkiye’deki özellikle halk kütüphanelerine atfedilen geleneksel kütüphane kavramının yeniden ele alınması, geliştirilmesi; mevcut işlevlerinin çeşitlendirilmesi gereksinimi gösterilmektedir⁴⁰⁸. Atınç’a göre:

“Dünyanın çeşitli ülkelerinde tanınmış yazarlar adına edebiyat evleri ve müzeleri vardır. Edebiyat evleri ve müzeleri bulundukları kentin, edebiyat ve estetik kültürünün yaşandığı ve geliştirildiği ortamlardır. Bu kurumların koleksiyonlarında güncel estetik ve edebiyat ile ilgili yapıtlar bulunduğu gibi eski elyazmaları ve basma eserlerde sergilenmektedir. Hem dünyadaki örneklerini temel alarak hem de bizim kendi deneyimlerimizden yola çıkarak ‘Edebiyat Müze Kütüphanesi’ kavramı ortaya konuldu. Edebiyat Müze Kütüphaneleri özelde yazarlara, eleştirmenlere, yayıncılara, çevirmenlere, edebiyatla ilgili sivil toplum kuruluşlarına genelde ise tüm topluma hizmet verecek; ancak geleneksel kütüphanelerden ve müze kütüphaneciliğinden farklı bir içeriğe ve anlama sahip, topluma yeni bir kültürel konsept sunabilecek nitelikte tasarlanmıştır⁴⁰⁹.”

Edebiyat Müze Kütüphanelerinin, edebiyat sisteminin unsurları olan yazar, yayımcı, okuyucu, eleştirmen ve edebiyat dergicileri arasındaki iletişimin ve etkileşimin gerçekleştiği ortamlar olarak hizmet üretmeleri beklenmektedir. Araştırmacı ve okuyucuların edebiyat, sanat, kültür, müzik, resim gibi konularda söyleşi, bilimsel toplantı, sanatsal etkinlik, sergi ve film gösterim gibi sanatsal etkinlikler düzenlenmesi hedeflenmektedir. Bu çerçevede müze kütüphanelerin edebiyatçıların, eleştirmenlerin, yayıncıların, çevirmenlerin, edebiyatla ilgili sivil toplum kuruluşlarının edebiyata ilişkin her türlü etkinliğine açık olduğu ifade edilmiştir⁴¹⁰. Böylece edebi üretimi arttırmaya katkı sağlanması beklenmektedir. Müze

⁴⁰⁸ Semra Atınç, Şenol Karadeniz, “Yeni Bir Kültürel Konsept: Edebiyat Müze Kütüphaneleri”, **Türk Kütüphaneciliği Dergisi**, y. 25, s. 4 (2011): 519-530, <http://www.tk.org.tr/index.php/TK/article/view/426/418> [12.03.2015].

⁴⁰⁹ **age**, 519-530.

⁴¹⁰ “İstanbul Ahmet Hamdi Tanpınar Edebiyat Müze Kütüphanesi 12 Kasım 2011 Cumartesi Günü Saat 16.00’da Açılıyor”, KYGM, Haberler ve Duyurular, 2011 Yılı Duyuruları, <http://www.kygm.gov.tr/TR,32/istanbul-ahmet-hamdi-tanpınar-edebiyat-muze-kutuphanesi-.html> [03.04.2015].

Kütüphanenin edebi üretim ve edebi mirası koruma işlevlerinin önemi yanında edebi turizm açısından olan önemi şöyle ifade edilmiştir:

“Edebiyat müze kütüphanelerinin temel amacının kütüphaneler aracılığıyla edebiyat üretimine ve Türkiye’nin yazınsal çekiciliğinin yükselmesine katkı sağlamak olduğu ileri sürülebilir. Bu kapsamda edebiyat müze kütüphanelerinin, yazın hayatına ilham sağlayacak bir kültürel buluşma noktası olmasının yanı sıra aynı zamanda Türkiye’nin kültür mirasının sahiplenilmesine de katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Yazın ve mekân arasındaki çok yönlü ilişki üzerine yapılan çok sayıda araştırma yazın kavramının turizmin yapılandırılması ve geliştirilmesinde önemli bir araç olduğunu ortaya koymuştur. Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın bir diğer önemli görev ve etkinlik alanı olan kültür turizmi alanında edebiyat müze kütüphanelerinin bir destinasyon noktası olarak algılanması gerekmektedir. Bu gerçekleştiği takdirde Türkiye’de kültür turizminin geliştirilmesi çalışmaları boyutunda edebiyat müze kütüphanelerinin önemli bir unsur olarak öne çıkacağı düşünülmektedir.”⁴¹¹

Tarihçesi ve Mimaris: Edebiyat Müze Kütüphaneleri, bulundukları ilin kültürel dokusunu ve mimari özelliklerini yansıtan estetik niteliği yüksek, bağımsız binalarda kurulmuşlardır. Bu çerçevede farklı illerde kurulan altı edebiyat müze kütüphanesi şunlardır: Adana Karacaoğlan, Ankara Mehmet Akif Ersoy, Diyarbakır Ahmet Arif, Erzurum Erzurumlu Emrah, İstanbul Ahmet Hamdi Tanpınar ve Kütahya Evliya Çelebi’dir. İstanbul Ahmet Hamdi Tanpınar Edebiyat Müze Kütüphanesi, 12 Kasım 2011’de yazar ve yayın dünyası STK’lerinin katılımıyla açılmıştır⁴¹².

Edebiyat Müze Kütüphanesi, tarihi yarımada da Gülhane Parkı girişinde yer alan Alay Köşkü’nde bulunmaktadır. Alay Köşkü’nün tarihine kısaca bakmakta fayda bulunmaktadır. Alay Köşkü, Topkapı Sarayını çeviren surun Soğuk Çeşme Kapısı tarafında bulunan ve Bab-ı Ali denilen kapının karşısındaki köşe kulesi üzerine inşa edilmiştir. Köşk, 1810 yılında II. Mahmut tarafından yaptırılmıştır⁴¹³. Osmanlı Sultanlarının Babıali önünden geçen alayları seyretmeleri için yapılmıştır⁴¹⁴. Köşkün üst bölümünde taht odası, 2 adet salon, 3 adet oda var. Alt bölümde 2 oda ile geniş bir bölüm vardır⁴¹⁵. Köşkün dışından çekilmiş bir fotoğraf şekil 5.71’de yer almaktadır.

⁴¹¹ Atıncı ve Karadeniz, **age**, 519-530.

⁴¹² “İstanbul Ahmet Hamdi Tanpınar Edebiyat Müze Kütüphanesi 12 Kasım 2011 Cumartesi Günü Saat 16.00’da Açılıyor”, KYGM, Haberler ve Duyurular, 2011 Yılı Duyuruları, <http://www.kygm.gov.tr/TR,32/istanbul-ahmet-hamdi-tanpınar-edebiyat-muze-kutuphanesi-.html> [03.04.2015].

⁴¹³ İbrahim Artuk, “Alay Köşkü”, **Tarih Enstitüsü Dergisi**, s. XII (1981-1982 Prof. Tayyib Gökbilgin Hatıra Sayısından Ayrı Basım): 587.

⁴¹⁴ **age**, 590.

⁴¹⁵ **age**, 588.

Şekil 5.71: Ahmet Hamdi Tanpınar Edebiyat Müze Kütüphanesi'nin Dıştan Görünüşü

Fotoğraf: Faysal İnan (Eylül 2013)

Alay Köşkü, Dolmabahçe Sarayının yapımından sonra yerini Pembe Köşk'e devretmiştir. Alay köşkü de, yakınlarında yaptırılan Telgrafhanenin emrine verilmiştir. Daha sonra ise, telgrafhanenin buradan taşınmasıyla uzun müddet boş kalmıştır. Cumhuriyetten sonra da zaman zaman değişik maksatlarla kullanılmış olup, 1960 yılında yapılan restorasyondan sonra bazı bölümleri kaldırılmıştır. Alay Köşküne son olarak da Topkapı Sarayına ait bir koleksiyon konulmuştur.

Alay Köşkü'nün edebi açıdan tarihi bir önemi bulunmaktadır. Köşk, 1910'lu yıllardan itibaren Osman Hamdi Bey'in kurduğu Sanayi-i Nefise Mektebi Güzel Sanatlar Birliği'nin merkeziydi. 1920'li yıllardan 1930'lu yılların sonuna dek edebiyat toplantıları yapılmış ve bu toplantılara, sohbetlere dönemin edebiyatçıların katıldığını yine dönemin gazete ve dergilerinden görüyoruz.⁴¹⁶ O yıllarda edebiyatçıların buluştuğu, şiir matinele ve edebiyat sohbetleri yaptığı bir mekândı. Abdülhak Hamit Tarhan'dan Nazım Hikmet'e, Necip Fazıl'dan Reşat Nuri'ye pek çok isim burada bulunmuştur⁴¹⁷.

⁴¹⁶ Bu konudaki diğer kaynaklara Servet-i Fünun Dergisi (26 Temmuz 1928), Cumhuriyet Gazetesi (19 temmuz 1928), Meşale Dergisi (1 Ağustos 1928), Resimli Uyanış (26 Eylül 1929) ve 1930 lu yıllar boyunca diğer edebiyat gazete ve dergilerine bakılabilir.

⁴¹⁷ Beşir Ayvazoğlu ve diğ., **Bir Fotoğrafın Aynasında İstanbul'un Meşhur Edebiyatçıları** (İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş. Yayınları, 2009).

18 Temmuz 1928 yılında Alay Köşkünde Sanayi-i Nefise Mektebi, Güzel sanatlar Birliğinin Edebiyat Şubesini kurmak amacıyla dönemin edebiyatçıları Alay Köşkü'nde toplanmıştır. Bu edebiyatçılar arasında: Yaşar Nabi (Nayır), Cevdet Kudret, Ziya Osman (Saba), Suad Derviş, Halid Ziya (Uşaklıgil), Hüseyin Rahmi (Gürpınar), Mehmed Rauf, Orhan Seyfî (Orhon), Peyami Safa, Reşad Nuri (Güntekin), Yusuf Ziya (Ortaç), Vala Nureddin (Va-nu), Vedad Nedim (Tör), İbrahim Alâeddin (Gövsa) ve Necib Fazıl (Kısakürek) gibi tanınmış edebiyatçılar da bulunmaktadır. Dönemin bir edebiyat dergisinde yayınlanan toplantıya ait bir fotoğraf şekil 5.72'de yer almaktadır.

Şekil 5.72: Alay Köşkü'nde Edebiyatçılara Ait Bir Görünüş

Servet-i Fünun Dergisi (26 Temmuz 1928): 1.

5.10.2. Müzebilimsel İnceleme

Koleksiyon Yapısı: Edebiyat Müze Kütüphanesi koleksiyonu iki boyutu ile incelenebilir. Bunlar Kütüphane ve Müze boyutlarıdır.

Edebiyat Müze Kütüphanelerinin “kütüphane” boyutunu Türk edebiyatı üst başlığı altında toplanan roman, öykü, şiir, deneme, eleştiri, günlük, gezi notları, biyografi, otobiyografi gibi edebi türdeki birincil kaynaklar oluşturmaktadır. Bu her türden yazınsal yapıtların dışında, bibliyografik bilgi veren ikincil bilgi kaynakları da

dermeyi zenginleştirmekte ve sunulan yapının kütüphane boyutunu desteklemektedir⁴¹⁸. 20. yüzyıldan itibaren Türk Edebiyatı üst başlığı altında toplanan her türden yazınsal ve yazın bilimsel yapıtlardan oluşmaktadır. Dermede 10.000 dolayında eser bulunmaktadır. Belli başlı divanların orijinal baskı veya tıpkıbasımları da bulunmaktadır. Edebiyat Müze Kütüphanesi'nin içinden çekilmiş bir fotoğraf şekil 5.73'te yer almaktadır.

Şekil 5.73: Ahmet Hamdi Tanpınar Edebiyat Müze Kütüphanesi'nin İçinden Görünüşü

Fotoğraf: Faysal İnan (Eylül 2013)

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca "Türk Edebiyatının Dışa Açılımı Projesi" (TEDA) çalışmaları kapsamında başka dillerde yayımlanan tüm eserler de yine bu kütüphanede okuyuculara sunulmuştur. Edebiyat Müze Kütüphanesi'nde "TEDA" ve "Dünya Edebiyatı" bölümlerinin bulunduğu salonun içinden çekilmiş bir fotoğraf şekil 5.74'te yer almaktadır.

⁴¹⁸ Atınc ve Karadeniz, *age*, 519-530.

Şekil 5.74: TEDA ve Dünya Edebiyatı Bölümlerinin Bulunduğu Salonun İçinden Görünüşü

Fotoğraf: Faysal İnan (Eylül 2013)

Edebiyat Müze kütüphanesine adını veren edebiyatçımız Ahmet Hamdi Tanpınar'ın yanı sıra Yahya Kemal, Orhan Pamuk ve Nedim'in hem kendi eserlerinden hem de onlar hakkında yazılmış eserlerden oluşan özel koleksiyonlar bulunmaktadır. Edebiyat Müze Kütüphanesi'nde Şair Nedim ve Orhan Pamuk'a adanmış odanın içinden çekilmiş bir fotoğraf şekil 5.75'te yer almaktadır.

Şekil 5.75: Şair Nedim, Orhan Pamuk Ve Nobel Edebiyat Ödülüne Adanmış Odanın İçinden Görünüşü

Fotoğraf: Faysal İnan (Eylül 2013)

Koleksiyonun “müze” boyutunu Edebiyatçılara ait daktilo, gözlük, kalem gibi kişisel eşyalar, mektuplar, el yazması çalışmaları ile birlikte eserlerin prova ve ilk baskılar ve tıpkıbasımlar oluşturmaktadır. Edebiyat tarihimizin 60 dergi seçkisinin tıpkıbasım kapakları yapılarak, ilk sayıları ile yayın hayatı sona erenlerin son sayılarının yer aldığı bir alan oluşturulmuştur. Ahmet Hamdi Tanpınar Edebiyat Müze Kütüphanesi’nde, bugüne değin edebiyat ve sanat alanlarında çeşitli ödüller almış kitapların sergileneceği bir alan da bulunmaktadır. Ayrıca müze kütüphanede dünya edebiyatının seçkin eserleri ile yabancı yazarların İstanbul’dan yazdıkları mektupların tıpkıbasımları ile bu mektuplara yer veren kitaplar da yer almaktadır. Edebiyat Müze Kütüphanesi’nde edebiyat dergi kapaklarına adanmış odanın içinden çekilmiş bir fotoğraf şekil 5.76’da yer almaktadır.

Şekil 5.76: Ahmet Hamdi Tanpınar Edebiyat Müze Kütüphanesi’nde Edebiyat Dergilerine Adanmış Odanın İçinden Görünüş

Fotoğraf: Faysal İnan (Eylül 2013)

Koleksiyonunda 30’a yakın yazarın 100’e yakın daktilo, gözlük, kalem, mektup, fotoğraf gibi obje ve belgesi vardır. Nesnesi olan yazarlar arasında Ahmet Hamdi Tanpınar, Melih Cevdet Anday, Aziz Nesin, İskender Pala, Çetin Altan ve Doğan Hızlan bulunmaktadır. Müzede Ahmet Hamdi Tanpınar’ın kendi eliyle dostlarına yazdığı mektuplar sergilenmektedir.

Müze kısmındaki nesnelerin bir envanter defteri bulunmamaktadır. Edebiyat Müze Kütüphanesi’ndeki nesnelerin sergileme düzenini gösteren bir fotoğraf şekil 5.77’de yer almaktadır.

Şekil 5.77: Ahmet Hamdi Tanpınar Edebiyat Müze Kütüphanesi'nin Sergilemesinin Görünüşü

Fotoğraf: Faysal İnan (Eylül 2013)

Sunum ve Sergileme Anlayışı: Her ne kadar koleksiyon yapısı kütüphane ve müze olarak iki ayrı başlık olarak ele alındıysa kütüphane ve müze iç içe geçmiş durumdadır. Açık raf sisteminin uygulandığı kütüphane kısmı ile sergi vitrinleri aynı salonlarda yer almaktadır. Müze sergisi masa tipi vitrinlerde yer almaktadır. Ahşap masa üstünde cam fanuslar içinde nesneler bulunmaktadır. Nesnelerin bir sınıflandırma sistemi yoktur. Ancak her bir yazara ait nesneler bir arada bulunmaktadır. Müze Kütüphanede vitrinlerden bir fotoğraf şekil 5.78'de yer almaktadır.

Şekil 5.78: Ahmet Hamdi Tanpınar Edebiyat Müze Kütüphanesi'nin Vitrin Görünüşü

Fotoğraf: Faysal İnan (Eylül 2013)

Mekân gün ışığı aldığı için kızılötesi ışınımın etkisi bulunmaktadır. Aydınlatma olarak mekânı genel olarak aydınlatan ışıklar dışında vitrinler için ayrıca bir aydınlatma bulunmamaktadır. Edebiyat Müze Kütüphanesi'nin sergileme bölümünden çekilmiş bir fotoğraf şekil 5.79'da yer almaktadır.

Şekil 5.79: Ahmet Hamdi Tanpınar Edebiyat Müze Kütüphanesi'nin Geçici Sergi Bölümünün Görünüşü

Fotoğraf: Faysal İnan (Eylül 2013)

Kültürel ve Sosyal Etkinlikler: Müze Kütüphanede edebiyat ile ilgili çeşitli etkinlikler düzenlenmektedir. Bu etkinlikleri edebiyat müze kütüphane veya edebiyat STK veya dergileri düzenlemektedir. Bu STK'lar arasında PEN, TYS, İLESAM, Çeviri Derneği de bulunmaktadır. Bu etkinlikler Müze Kütüphane'nin edebiyatçılar ve okurlar ile etkileşimi açısından önemli rol oynamaktadır. Ayrıca Müze Kütüphanede yer alan çok amaçlı salon bir edebiyat kahvesi ve buluşma mekânı olarak da kullanılmaktadır. Edebiyat Müze Kütüphanesi'nin etkinlik bölümünden bir fotoğraf şekil 5.80'de yer almaktadır.

Şekil 5.80: Ahmet Hamdi Tanpınar Edebiyat Müze Kütüphanesi'nin Etkinlik Bölümünün Bir Görünüşü

Fotoğraf: Faysal İnan (Eylül 2013)

5.10.3. Değerlendirme

Müze Kütüphane kurumsal olarak değerlendirildiğinde yönetim olarak, Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü'ne bağlıdır. Bakanlığın Valiliklere bağlı taşra teşkilatı doğrultusunda, İl Halk Kütüphanesi'ne bağlıdır. Ancak Müze Kütüphane'nin İl Halk Kütüphanesi'ne bağlı bir birim olarak, yazışma yapmaksızın sürdürülebilir ve verimli olması mümkün değildir. Kültür ve Turizm Bakanlığınca 2017'de düzenlenen 3. Millî Kültür Şûra'nda "Edebiyat Müze Kütüphaneleri" konusu gündeme gelmiş olup Şûra sonrasında yapılan çalışma ile "III. Millî Kültür Şûrası Eylem Planı" hazırlanmıştır. Eylem planında "Şehir ve Kültür" başlığı, altında "Edebiyat Müze Kütüphanelerin sayısının artırılması ve niteliklerinin geliştirilmesi" hedefinin yer alması, bu açıdan önemlidir⁴¹⁹ (Diğer taraftan bu tür müzelerin sayıca artırılması önerisi, henüz Türk edebiyatını topluca ele alan bir müzesi bulunmayan ancak kurulması gerekliliği çeşitli zamanlarda ve çeşitli vesilelerle gündeme getirilen ülkemizde, edebi belleğe ait mirasın dağılması tehlikesi açısından bir kez daha dikkatle değerlendirilmelidir). Genel olarak edebiyat müze kütüphanelerinin temel amacının edebiyat üretimine ve Türkiye'nin yazınsal çekiciliğinin yükselmesine katkı sağlamak olduğu anlaşılmaktadır. Kütüphane, müze, kafe, anıt yapı ve etkinliklerin birbirini beslediği çok fonksiyonlu bir kurum olma özelliği taşımaktadır. Mekân seçimi, yapının edebiyat ile ilişkili tarihi geçmişi açısından olumlu olarak değerlendirilebilir. Ancak koleksiyonun geliştirilmesi durumunda mekânın sergileme için yeterli olacağını söylemek güçtür.

Müzebilimsel açıdan değerlendirildiğinde sayıca sınırlı olan koleksiyonun geliştirilmesi gerekir. Mevcut koleksiyonun müzecilik ilkeleri çerçevesinde bir envanter defterinin olmaması ise koruma ve sürdürme açısından önemli bir eksikliktir. Sergileme anlayışı olarak yazar temelinde bir sergileme yapılmıştır. Sergilemede edebiyatçı adı dışında nesne bilgilerinin bulunmaması gözlemlenmiştir. Kâğıt türündeki nesnelerin günışığına maruz kalması da koruma açısından olumsuz bir durumdur. Edebiyat Müze Kütüphaneler kütüphane ve müze gibi iki kültür kurumunun bir arada olması, edebiyat çevreleri ile okuru buluşturması ve edebi üretimi artırma çabalarıyla önemli bir deneyimdir.

⁴¹⁹ "III. Millî Kültür Şûrası Eylem Planı", http://kultursurasi.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/53405,iii-millikultursurasiyeylemlani-17mayis2017pdf.pdf?0&_tag1=F69D90B26683E970938130F6B78393CA8400FF33 [15.05.2015].

5.11. Masumiyet Müzesi

Masumiyet Müzesi, yazar Orhan Pamuk'un aynı adlı eserindeki başkarakterlerin "kişisel eşyaları" ve "anıları"ndan oluşan bir koleksiyonla yine yazarın tasarladığı bir müzedir. Müzenin broşürü müzeyi, "Orhan Pamuk tarafından yaratılan 'Masumiyet Müzesi' yazarın aynı adlı romanında anlatılan günlük hayat eşyalarının hatıra ve anlamlarını gösteren enstalasyonlardan oluşan küçük bir İstanbul müzesidir"⁴²⁰. Şeklinde tanımlamaktadır.

Bir İstanbul Hikâyesi, Masumiyet Müzesi... Kentler ve yazarları isimli metinde belirtildiği gibi Müzecilik tarihinde belki de ilk kez, bir müze kurgusundan edebi bir eser ortaya çıkmıştır. Yıllar boyu oluşturduğu nadire kabinesinden bütünsel bir hikâye yaratan Pamuk, topladığı her obje için, hikâyede ve giderek bir müze yapısı içinde anlamlı bir yer bulmuştur⁴²¹. 1975 ile 2000'lerin başı arasında geçen romanda, geçmişe dönüşler ve hatıralarla birlikte 1950 - 2000 yılları arası İstanbul hayatının izleri görülmektedir. Masumiyet Müzesi, bu yaklaşımıyla aynı zamanda bir İstanbul müzesidir⁴²². Bazı şehirlerle özdeşleşmiş yazarlar vardır. Dickens ve Londra, Saint Petersburg ve Dostoyevski, James Joyce ve Dublin, Kafka ve Prag gibi Orhan Pamuk da İstanbul ile özdeşleşmiştir⁴²³. Müzenin dışında bir çekilmiş bir fotoğraf şekil 5.81'de yer almaktadır.

⁴²⁰ Masumiyet Müzesi, **Broşür** (İstanbul: Masumiyet Müzesi, 2014), 4.

⁴²¹ "Bir İstanbul Hikâyesi, Masumiyet Müzesi... Kentler ve Yazarları", Müzecilik Meslek Kuruluşu Derneği, <http://mmkd.org.tr/bir-istanbul-hikayesi-masumiyet-muzesi/> [17.03.2015].

⁴²² "Bir İstanbul Hikâyesi, Masumiyet Müzesi... Kentler ve Yazarları", Müzecilik Meslek Kuruluşu Derneği, <http://mmkd.org.tr/bir-istanbul-hikayesi-masumiyet-muzesi/> [17.03.2015].

⁴²³ "Bir İstanbul Hikâyesi, Masumiyet Müzesi... Kentler ve Yazarları", Müzecilik Meslek Kuruluşu Derneği, <http://mmkd.org.tr/bir-istanbul-hikayesi-masumiyet-muzesi/> [17.03.2015].

Şekil 81: Masumiyet Müzesi’nin Dışından Bir Görünüş

“The Museum of Innocence”, <https://en.wikipedia.org/> [15.05.2015].

Müze ile ilgili olarak Orhan Pamuk tarafından kaleme alınmış olan “Şeylerin Masumiyeti” adlı bir kitap bulunmaktadır. 2012 yılında basılan Şeylerin Masumiyeti, Masumiyet Müzesi’nin hikâyesini Orhan Pamuk’un kaleminden anlatan bir müze kataloğudur. Yayınlar ek olarak Müze ile ilgili olarak Pamuk tarafından kaleme alınan “Müzeler İçin Mütevazı Bir Manifesto” metni Ek 13’te verilmiştir.

5.11.1. Kurumsal İnceleme

Yönetim Yapısı: Masumiyet Müzesi, Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın özel müze statüsündedir. Orhan Pamuk tarafından 2009’da kurulmuş olan Masumiyet Vakfı tarafından idare edilmektedir. Müze ICOM (Uluslararası Müzeler Konseyi)’un da üyesidir⁴²⁴.

Amaç, Misyon ve Vizyonu: Müzenin resmi olarak yayımlanmış misyon, vizyon ve amaç beyanı bulunmamaktadır.

⁴²⁴ Masumiyet Müzesi, *age*, 4.

Tarihçesi ve Mimarisi: Müzenin tarihçesi roman ile birlikte değerlendirilmelidir. Roman 2008 yılında yayımlandı, müze ise 2012’de açıldı⁴²⁵. Romanı, müzeyi düşünerek ve sergilenecek eşyaları toplayarak yazmıştır. Bu karmaşık süreç hem Masumiyet Müzesi adlı romanda hem de müze kataloğu - Şeylerin Masumiyeti kitabında anlatılmaktadır⁴²⁶. Nitekim kitapta:

“Ama tıpkı müze olmasa da romanın kendi başına ayakta durup anlaşılabilmesi gibi; müze de roman olmadan kendi başına bakılıp hissedilebilecek bir yer. Müze, romanın bir resimlemesi olmadığı gibi roman da müzenin bir açıklaması değildir⁴²⁷.”

denilmektedir. Romanda 1975 yılından günümüze uzanan, zengin bir ailenin oğlu Kemal ile uzak akrabaları Füsün arasındaki aşk anlatılmaktadır. Büyük bir kısmı İstanbul’da geçen roman, modern bir ailenin içerisinde büyümüş Kemal ve muhafazakâr bir çevrede yetişen ve yaşayan Füsün üzerinden, Doğu - Batı, cinsellik, aşk ve hayat gibi diğer konular üzerinde de düşündürmektedir⁴²⁸. Romanda İstanbul’un fiziksel yapısında da kendini, oldukça hissettiren, gündelik hayatın değişimi üzerine zengin bir malzeme sunmaktadır. Kemal, Füsün ile yaşadığı aşkı kalıcı kılmak, onu her gün hatırlamak için ona ait eşyaları biriktirmeye başlar ve en sonunda bu koleksiyonunu romanda bir müzeye dönüştürür⁴²⁹. Müzenin içten çekilmiş bir fotoğraf şekil 5.82’de yer almaktadır.

Şekil 5.82: Masumiyet Müzesi’nin İçten Görünüşü

Fotoğraf: Faysal İnan (Ağustos 2015)

⁴²⁵ Masumiyet Müzesi, **age**, 4.

⁴²⁶ “Sıkça Sorulan Sorular”, Masumiyet Müzesi, <http://Tr.Masumiyetmuzesi.Org/Page/Sikcasorulansorular> [15.05.2015].

⁴²⁷ Pamuk, **age**, 18.

⁴²⁸ “Bir İstanbul Hikâyesi, Masumiyet Müzesi... Kentler ve Yazarları”, Müzecilik Meslek Kuruluşu Derneği, <http://mmkd.org.tr/bir-istanbul-hikayesi-masumiyet-muzesi/> [17.03.2015].

⁴²⁹ “Bir İstanbul Hikâyesi, Masumiyet Müzesi... Kentler ve Yazarları”, Müzecilik Meslek Kuruluşu Derneği, <http://mmkd.org.tr/bir-istanbul-hikayesi-masumiyet-muzesi/> [17.03.2015].

Müzeden zevk almak için romanı okumaya gerek olmadığı gibi romandan zevk almak için müzeyi gezmeye gerek olmadığı ancak, romanı okuyanların, müzenin çeşit çeşit anlamını daha iyi kavrayacakları gibi, müzeyi gezenlerin de, romanı okurken fark etmedikleri pek çok şeyi görecekleri vurgulanmaktadır⁴³⁰. Romanın müzede sergilenen el yazmasından çekilmiş bir fotoğraf şekil 5.83'te yer almaktadır.

Şekil 5.83: Orhan Pamuk'un 2002-2008 Yılları Arasında Kaleme Aldığı Romanın El Yazması

Fotoğraf: Faysal İnan (Ağustos 2015)

İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı'ndan da mali destek sağlanan müze açılışı 28 Nisan 2012 tarihinde gerçekleştirilmiştir⁴³¹. Müzede romanın diğer dillere çevirilerinden örneklerin sergilendiği bölümden çekilmiş bir fotoğraf şekil 5.84'te yer almaktadır.

Şekil 5.84: Masumiyet Müzesi Romanının Diğer Dillere Çevirilerinden Örneklerin Sergilendiği Bölümün Görünüşü

Fotoğraf: Faysal İnan (Ağustos 2015)

⁴³⁰ “Masumiyet Müzesi”, <http://www.masumiyetmuzesi.org> [05.12.2012]

⁴³¹ “Masumiyet Müzesi”, <http://www.masumiyetmuzesi.org> [05.12.2012].

Müze, Beyoğlu Çukurcuma'da yer alan 1897 yapımı üç katlı tarihi bir binada kurulmuştur⁴³². Müzenin yeri için Sultanahmet ile Galata'da dolaştıktan sonra Pamuk, Çukurcuma'da müzeyi açmaya karar verdi. Avrupa ve Asya'da birçok müze gezen yazar, İstanbul Çukurcuma'da yıllar önce satın aldığı binanın restorasyonunu Türk mimarlar İhsan Bilgin, Cem Yücel ve Alman mimar Gregor Sunder-Plassmann yapmıştır⁴³³. Pamuk seçilen yapı ile ilgili olarak: “Bina tam okurken hayal ettiğim gibi. Bordo renginden dar uzunluğuna, sokağındaki yalnızlığından, yüksek binalar arasındaki zavallılığına kadar... Ben biraz daha dökük hayal etmişim, bu bir hayli bakımlı...⁴³⁴” diyerek ara sokaklardaki müze fikrinin bu bina ile gerçekleştiğini ifade etmektedir. Müzenin dışından çekilmiş bir fotoğraf şekil 5.85’te yer almaktadır.

Şekil 5.85: Masumiyet Müzesi’nin Dıştan Görünüşü

Fotoğraf: Faysal İnan (Ağustos 2015)

5.11.2. Müzebilimsel İnceleme

Koleksiyon Yapısı: Romanın bir kahramanı başka kahramanı müzeye çevrilmiş binada sekiz yıl ziyaret eder. Binaya her gelişte bir eşyayı alıp saklamaktadır. Bu eşyalar Masumiyet Müzesi koleksiyonunu oluşturmaktadır⁴³⁵. Pamuk koleksiyonun gelişimi ile ilgili şu ifadeleri kullanır:

⁴³² “Masumiyet Müzesi”, <http://www.masumiyetmuzesi.org> [05.12.2012].

⁴³³ “Masumiyet Müzesi”, <http://www.masumiyetmuzesi.org> [05.12.2012].

⁴³⁴ Mutlu Tönbekici, “Masumiyet Müzesi Hakkında Fikirlerim”, **Vatan Gazetesi**, 01 Ağustos 2012, <http://www.gazetevatan.com/mutlu-tonbekici-470039-yazar-yazisi--masumiyet-muzesi--hakkinda-fikirlerim/> [15.05.2015].

⁴³⁵ Masumiyet Müzesi, **age**, 6.

“‘Masumiyet Müzesi’ romanını Kar’ı yayımladıktan sonra 2002’de ilk önce böyle, bir müze kataloğu biçiminde yazmaya başladım. Çok geçmeden bu biçim ile Kemal ile Füsün’un aşk hikâyesinin ima ettiği şeyleri iyi araştıramayacağımı ve yeterince ifade edemeyeceğimi hissettim. Eşyalardan yola çıkarak, Kemal’in kendi aşk hikâyesini ve aslında bütün bir kültürü anlatmasını hayal etmek işime çok yaramıştı. ... Romanım 1990’ların sonunda zengin ayrıntılarla uzun uzun notlandırılmış bir müze kataloğu şeklindeydi. Tıpkı notlandırılmış bir müze kataloğunda olduğu gibi, önce bir eşyayı bir müze gezer tanıtır gibi okura tanıtıyor, sonra bu eşyanın kahramanımızda uyandırdığı hatıralara geçiyordum. İlk eşya Füsün’un Kemal ile sevişirken düşüreceği küpe olacaktı. Müzede önce küpeyi sergileyecek, katalog romanda ise önce küpenin hikâyesini anlatacaktım⁴³⁶.”

Pamuk sevdiği, hoşuna giden eski eşyaları tanıdıkların evlerinden ve eskicilerden toplayarak işe başladı. Sonra yavaş yavaş Kemal ile Füsün’un hikâyesini oluşturdu. Romana uygun bir eşyayı bir eskici dükkânında görüp alıyor, sonra bu eşyayı yazdığı romanda tasvir ediyordu. Bazen karşılaştığı bir eşya romana yeni bir hikâye sunuyor, bazen da hikâyeye uygun eşya arıyordu. Müzedeki en büyük ve hakiki eşya, bir zamanlar içinde Keskin ailesinin yaşadığı ve sonra müzeye çevrilen binadır⁴³⁷. Müzenin içinden çekilmiş bir fotoğraf şekil 5.86’da yer almaktadır.

Şekil 5.86: Masumiyet Müzesi’nin İçten Görünüşü

Fotoğraf: Faysal İnan (Ağustos 2015)

Bu proje biraz da Pamuk’un biriktirme merakıyla şekilleniyor. Pamuk bir söyleşisinde;

⁴³⁶ Orhan Pamuk, *Şeylerin Masumiyeti* (İstanbul: İletişim Yayınları, 2012), 17.

⁴³⁷ “Sıkça Sorulan Sorular”, Masumiyet Müzesi, <http://Tr.Masumiyetmuzesi.Org/Page/Sikcasorulansorular> [15.05.2015].

“Benim Adım Kırmızı’yı yazarken bile, bugün müzede sergilediğim ve Keskin ailesinin kullandığı eşyaları, mesela Temiz-İş marka böcek-sivrisinek ilacı pompasını, İstanbul’un eskici dükkânlarından toplamaya başlamıştım bile. Yeni bir eşyayı (mesela bir ayva rendesini) bulduğumda, hem romanım için gerçek ama tuhaf bir ayrıntı bulduğum için sevinir hem de yavaş yavaş büyüyen koleksiyonumun bir gün bir müzede iyi duracağını hayal ederdim. Bir müzede sergilenen eşyalar için tek tek yazılmış notlar şeklinde bir roman kurabileceğim aklıma böyle gelmiş olmalı.”⁴³⁸ demektedir.

Müzenin kültür sanat basınına tanıtımı sırasında yaptığı açıklamada Pamuk, müzenin ilk eşyalarını romanı yazmaya başlamadan önce toplamaya başladığını ve romanı bu eşyalara bakarak yazdığını “Evet, müzeyi yapacaktım; roman da içindeki eşyaların tek tek hikâyesini ve müzenin yapılışını anlatacaktı”⁴³⁹.” cümlesi ile ifade etmiştir. Pamuk şunları da ekler: “Tabii ki romanı ve müzeyi birleştiren kuvvetli bağ, her ikisinin de benim tarafımdan çok uzun bir dönemde, kelime kelime, eşya eşya, resim resim hayal edilmiş olmasıdır. Roman da, müze de, belki de bu yüzden birer hikâye anlatırlar. Müzede sergilediğim eşyalar, romanda anlatılan eşyalara denk düşer”⁴⁴⁰.” İstanbul’da bir dönemin gündelik yaşamından izler bulduğumuz kurguda, önce objeler toplanmış, sonra da edebi bir hikâyede anlamlı bir yere oturtulmuş. Yani hayali roman kahramanlarının romanın hikâyesi boyunca ilişki içinde oldukları eşyalar, görüntüler, sesler, gerçek bir müzede sergileniyor. İstanbul kültürüne ait gündelik hayatı arkeolojik bir anlatıya dönüştürüyor⁴⁴¹.

Masumiyet Müzesi’nin ana karakterleri Kemal ile Füsün’un arasında geçen ilişkide Kemal, Füsün’un ardından Füsün’un sarı ayakkabıları, küpesinin teki gibi nesneleri toplar. Pamuk da romandaki yıla ait bu nesneleri toplayarak, satın aldığı bir binada bu nesnelerin sergilendiği bir müze açacağını ifade etti ve müzenin, kitabın yayımlanışından bir yıl sonra tamamlanabileceğini düşündü⁴⁴². Nitekim Pamuk’un şu ifadeleri de bunu desteklemektedir:

“İleride müzede sergileyeceğim eşyaları satın aldıkça, hayalimdeki hikâye de ilerlerdi. Bazan da bir tanıdığın evinden, mesela annemin kullanmadığı kapkaçağı, porselenleri, şekerlikleri, bibloları sakladığı eski dolapların içinde bir fincan bulur, bir gün bir müzeye koyacağımı söylemeden alırdım. Müzenin ve romanın eşya dünyasını oluşturmak için 1990’ların ortasından başlayarak topladığım bu eşyaların bazılarını hikâyeyi ve konuyu oraya getiremediğim için ya da atmosfere uymadıkları için müzeye koymadım”⁴⁴³.

⁴³⁸ “Bir İstanbul Hikâyesi, Masumiyet Müzesi... Kentler ve Yazarları”, Müzecilik Meslek Kuruluşu Derneği, <http://mmkd.org.tr/bir-istanbul-hikayesi-masumiyet-muzesi/> [17.03.2015].

⁴³⁹ Pamuk, **age**, 17.

⁴⁴⁰ **age**, 18.

⁴⁴¹ “Bir İstanbul Hikâyesi, Masumiyet Müzesi... Kentler ve Yazarları”, Müzecilik Meslek Kuruluşu Derneği, <http://mmkd.org.tr/bir-istanbul-hikayesi-masumiyet-muzesi/> [17.03.2015].

⁴⁴² “Masumiyet Müzesi”, <http://www.masumiyetmuzesi.org> [05.12.2012]

⁴⁴³ Pamuk, **age**, 21.

Koleksiyonda eski zaman kartpostalları, 45’lik plaklar, PE RE JA kolonyası, artık zamanı unutmuş saatler, melamin tabaklar, tuzluklar, siyah beyaz filmlerin biletleri, Füsün’un sarı ayakkabıları gibi yüzlerce nesne bulunmaktadır⁴⁴⁴. Müzenin envanter defteri bulunmaktadır. Envanterde romandaki kahramanların ayakkabı, şişe, küpe, anahtar gibi günlük ve kişisel kullanım eşyaları yer almaktadır.

Sunum ve Sergileme Anlayışı: Sergileme tasarımı konusunda Alman mimar ailesi Sunder-Plassman ile birlikte çalışılmıştır⁴⁴⁵. Müzenin küratörlüğünü de bizzat Orhan Pamuk üstlenmiş. Çukurcuma Firuzağa Mahallesi’nde aldığı binayı hayalindeki gibi elden geçirtmiş. Nesneleri, hayalindeki gibi yerleştirmiş. Her birine hayalindeki gibi notlar ilişirmiştir, kutulara istiflemiş ya da küçük bölme kitaplıklara yerleştirmiş⁴⁴⁶. Pamuk “2011 bahar ve yazında sekiz – on kişi ile bütün gün küçük ayrıntılarla uğraşarak müze binasında geçirdiğim beş ay, ...⁴⁴⁷.” Cümleleriyle bunu desteklemektedir. “Kemal Basmacı ve Orhan Pamuk’un yaptığı koleksiyon, sergileme vitrinlerine, kutulara, tırazan altlarına, romanın bölümlerine göre yerleştirildi⁴⁴⁸.”

Tönbekici: “Orhan Pamuk yazardan ziyade bir güncel sanatçı gibi çalışmış. Kitabı daha yazarken müzede olacak olan cam kutuları tasarlamış. Füsün’un içtiği 4000 küsur sigara izmaritinin sergilendiği koca duvarda, her izmaritin altına o günle ilgili bir notu kendisi eliyle yazmış.⁴⁴⁹” ifadeleri ile Pamuk’un bu küratörlük konusundaki başarısını da yorumlamıştır. Müzenin vitrinlerinden bir örneği gösteren bir fotoğraf şekil 5.87’de yer almaktadır.

⁴⁴⁴ Aylin Şen, “Masumiyet Müzesi”, **Müze Dergisi**, s. 6 (2012): 49.

⁴⁴⁵ “Bir İstanbul Hikâyesi, Masumiyet Müzesi... Kentler ve Yazarları”, Müzecilik Meslek Kuruluşu Derneği, <http://mmkd.org.tr/bir-istanbul-hikayesi-masumiyet-muzesi/> [17.03.2015].

⁴⁴⁶ Şen, **age**, 51.

⁴⁴⁷ Pamuk, **age**, 255.

⁴⁴⁸ **age**, 57.

⁴⁴⁹ Mutlu Tönbekici, “Masumiyet Müzesi Hakkında Fikirlerim”, **Vatan Gazetesi**, 01 Ağustos 2012, <http://www.gazetevatan.com/mutlu-tonbekici-470039-yazar-yazisi--masumiyet-muzesi--hakkinda-fikirlerim/> [15.05.2015].

Şekil 5.87: Sergi Vitrinlerinden Birinin Görünüşü

Fotoğraf: Faysal İnan (Ağustos 2015)

Müze, romanda sözü edilen eşyaları ve imgeleri sergileyerek, hikâyeye uygun bir atmosfer yaratır⁴⁵⁰. Roman kahramanı Kemal'in sevgilisi Füsün'dan biriktirdiği eşyalar yer alır. 20. yüzyılın ikinci yarısında İstanbul'daki günlük hayatı temsil eden bu eşyalar roman kahramanlarının kullandığı, giydiği, işittiği, gördüğü, biriktirdiği ve hayal ettiği şeyler olarak dikkatle düzenlenmiş kutu ve vitrinlerde sergilenmektedir⁴⁵¹. Müzede romanda anlatılan kahramanların kullandığı, giydiği, işittiği, gördüğü, biriktirdiği, hayal ettiği şeyler dikkatle düzenlenmiş kutu ve vitrinlerde sergilenmektedir. Sergi vitrinlerinden birisinden çekilmiş bir fotoğraf şekil 5.88'de yer almaktadır.

⁴⁵⁰ Masumiyet Müzesi, **age**, 8.

⁴⁵¹ **age**, 8.

Şekil 5.88: Pamuk Tarafından Tasarlanan Müze Vitrinlerinden Birinin Görünüşü

“Bir İstanbul Hikâyesi, Masumiyet Müzesi... Kentler ve Yazarları”, Müzecilik Meslek Kuruluşu Derneği, <http://mmkd.org.tr/bir-istanbul-hikayesi-masumiyet-muzesi/> [17.03.2015].

Masumiyet Müzesi, Edebiyat kaynaklı bir görsel üretim deneyimini de müze aracılığıyla gözler önüne seriyor. Sergileme ise romandaki hikâyeye göre yapılandırılmış. Romanda yer alan 83 bölümde geçen objeler, müzedeki 83 farklı kutuda sergileniyor. Masumiyet Müzesi sergileme anlayışı ile özgün bir fikir olarak kendini ortaya koyuyor. Müzede romanda anlatılan kahramanların kullandığı, giydiği, işittiği, gördüğü, biriktirdiği, hayal ettiği objelerin bir kısmı otantik, bir kısmı ise hikâyeyi tamamlaması adına yaratıcı bir ekip tarafından yeniden üretilmiştir⁴⁵². Kutulardaki düzenlemeyle ilgili olarak Tönbekici:

⁴⁵² “Bir İstanbul Hikâyesi, Masumiyet Müzesi... Kentler ve Yazarları”, Müzecilik Meslek Kuruluşu Derneği, <http://mmkd.org.tr/bir-istanbul-hikayesi-masumiyet-muzesi/> [17.03.2015].

“Cam kutular içinde eşyalar da öylesine konmamış. Her bir kutu başlı başına bir sanat eseri. Arka planı, bazen müzik veya ses efektiyle, bazen videosuyla, bazen gazete kupürüyle, bazen reklam afişiyle, bazen sigara böreğiyle “al evine as” güzelliğinde enstalasyonlar⁴⁵³.”

Demektedir. Her vitrin numaralandırılmış ve başlıklarda konulmuş olmakla birlikte vitrin içindeki nesneler ile ilgili bir tanımlama bilgisi bulunmaktadır. Çünkü nesnelerin tek tek ne olduğunun bir önemi bulunmamakta olup daha çok romandaki karakterler için ne ifade ettikleri önemlidir.

Müze binasının dört katında sergileme alanı vardır. Her katta, romanın bölümlerine karşılık olan ve aynı bölüm numarası ve başlığını taşıyan sergileme kutuları bulunur. Kutular müzenin en büyük parçası olduğu için girişe yerleştirilmiş olan 4213 izmarit başlıklı 68. kutu dışında roman bölümleri ile aynı sırayı takip etmektedir⁴⁵⁴. Müzenin sergileme düzenin gösteren bir fotoğraf şekil 5.89’da yer almaktadır.

Şekil 5.89: Masumiyet Müzesi’nin Sergileme Düzeninin Bir Görünüşü

Fotoğraf: Faysal İnan (Ağustos 2015)

Girişte ziyaretçileri bir “Sigara Duvarı” karşılıyor. Kemal tarafından biriktirilen, Füsun’un içtiği 4213 tane sigara izmaritine, Pamuk tarafından günün tarihi atılarak, birer cümle yazılmış. Bir video anlatımıyla da desteklenen bu iş Müzenin en

⁴⁵³ Mutlu Tönbekici, “Masumiyet Müzesi Hakkında Fikirlerim”, **Vatan Gazetesi**, 01 Ağustos 2012, <http://www.gazetevatan.com/mutlu-tonbekici-470039-yazar-yazisi--masumiyet-muzesi--hakkinda-fikirlerim/> [15.05.2015].

⁴⁵⁴ Masumiyet Müzesi, **age**, 10.

etkileyici enstalasyonlarından birisi olduğu ifade edilmektedir⁴⁵⁵. “Sigara Duvarı”ndan çekilmiş bir fotoğraf şekil 5.90’da yer almaktadır.

Şekil 5.90: Sigara Duvarı’nın Görünüşü

Fotoğraf: Faysal İnan (Ağustos 2015)

Hemen girişte yerde bulunan “Zaman Spirali” müzenin tüm katlarından görülebilmektedir. Bu romandaki objeleri birleştiren bir çizgidir ve hem müzeyi hem de romanı oluşturan temeldir⁴⁵⁶. Müzenin kat boşluğunda zamanı temsil eden nesnelerden çekilmiş bir fotoğraf şekil 5.91’de yer almaktadır.

Şekil 5.91: Müzesi’nin Zamanı Temsil Eden Nesnelerin Sergilenmesinden Bir Görünüş

Fotoğraf: Faysal İnan (Ağustos 2015)

⁴⁵⁵ “Bir İstanbul Hikâyesi, Masumiyet Müzesi... Kentler ve Yazarları”, Müzecilik Meslek Kuruluşu Derneği, <http://mmkd.org.tr/bir-istanbul-hikayesi-masumiyet-muzesi/> [17.03.2015].

⁴⁵⁶ Masumiyet Müzesi, **age**, 15.

Birinci ve ikinci katlarda, kitabın bölümlerine paralel olarak, 1975 ve 1984 yılları arasında Kemal'in biriktirdiği çeşitli eşyaların sergilendiği kutular bulunmaktadır. Kutularda bir küpe teki, sarı ayakkabı, çanta, meltem gazozu, kolonya, parfüm, likör şişeleri gibi günlük hayatın sıradan eşyalar sergilenmektedir. Birinci katta 1 ve 51 numaralar arası kutular ve Limon'un Kafesi kutuları bulunmaktadır. İkinci katta 52 ve 79 numaralar arası kutular ve duvar filmi bulunmaktadır. Çatı katında ise, 80 ve 83 arası bölümler, farklı dillerde Masumiyet Müzesi romanları, Orhan Pamuk tarafından çizilmiş Masumiyet Müzesi sergi kutuları, Orhan Pamuk Masumiyet Müzesi roma el yazmaları, Kemal Basmacı odası bulunmaktadır. Romanın kahramanı Kemal Basmacı'nın odasından çekilmiş bir fotoğraf şekil 5.92'de yer almaktadır.

Şekil 5.92: Kemal Basmacı'nın Odasının Görünüşü

Fotoğraf: Faysal İnan (Ağustos 2015)

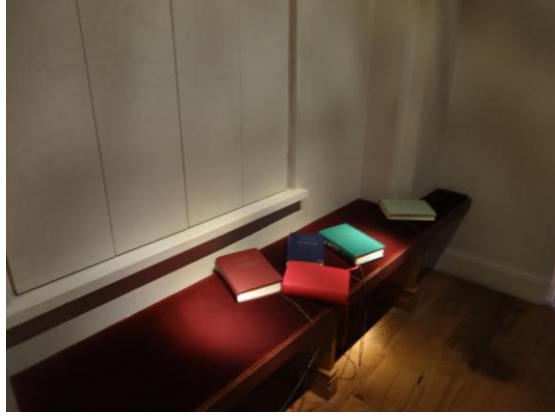
Müzenin duvarlarında görülen film sahneleri 1950, 1960 ve 1970'lerde çekilmiş olan 50'den fazla filminden oluşturulmuştur. Filmler romanın geçtiği zamanın İstanbul'unun genel atmosferini yansıtmaktadır⁴⁵⁷. Masumiyet Müzesi İstanbul'un sesleri için de bir merkez olmak ister. Şehrin seslerini birçok kutuda ya da müzenin kendisinde duyulabilmektedir⁴⁵⁸. Romanın geçtiği dönemdeki İstanbul'la ilgili sesler için ses mühendisi Cevdet Erek ile çalışılmış, ayrıca eski Türk filmlerinde yer alan

⁴⁵⁷ age, 16.

⁴⁵⁸ age, 17.

İstanbul görüntülerinin yer aldığı bir video kolajı da dönemin geçtiği İstanbul’a ilişkin görsel bir malzeme sunmaktadır⁴⁵⁹.

Kültürel ve Sosyal Etkinlikler: İnteraktif bir teknik olarak “Masumiyet Müzesi” romanının Türkçe ve başka dillerdeki baskıları dinlenme sıralarına sabitlenmiş olarak ziyaretçinin okumasına sunulmuştur (Şekil 5.93).

**Şekil 5.93: Müzede Ziyaretçilerin Okumasına Sunulmuş
“Masumiyet Müzesi” Romanlarından Bir Görünüş**

Fotoğraf: Faysal İnan (Ağustos 2015)

Müzenin İngilizce ve Türkçe sesli rehberi bulunmaktadır. Giriş katta bir duvarda müzeye katkı sunanlara bir teşekkür yazısı da yer almaktadır. Müzede Masumiyet romanı ve hediyelik eşya satışının yapıldığı bir dükkân da bulunmaktadır (Şekil 5.94).

Şekil 5.94: Müze Dükkânının İçten Görünüşü

Fotoğraf: Faysal İnan (Ağustos 2015)

⁴⁵⁹ “Bir İstanbul Hikâyesi, Masumiyet Müzesi... Kentler ve Yazarları”, Müzecilik Meslek Kuruluşu Derneği, <http://mmkd.org.tr/bir-istanbul-hikayesi-masumiyet-muzesi/> [17.03.2015].

5.11.3. Değerlendirme

Müze kurumsal olarak değerlendirildiğinde yönetim yapısı vakfa bağlı ve özel müze statüsü olan bir müzedir. Müzenin doğrudan bir amaç, misyon ve vizyon beyanı bulunmamaktadır. Ancak tezimiz ekindeki Orhan Pamuk'un kaleme aldığı müzeler için mütevazı bir manifesto metni müzenin amacını açıklamaktadır. Buna ek olarak "Masumiyet Müzesi" ve "Masumiyet Romanı" arasındaki bağ müzenin misyon ve vizyonunu belirlemektedir. Yine de her birinin başlık olarak müzenin internet sitesinden beyan edilmesi daha doğru bir yaklaşım olurdu. Müzenin tarihçesi ile ilgili müzede sergilenecek nesneler düşünülerek roman yazılmıştır.

Müzebilimsel olarak değerlendirildiğinde, koleksiyon "Masumiyet Romanında" anlatılan hikâyedeki eşyalardan oluşmaktadır. Koleksiyon romanın geçtiği dönemin İstanbul'unun gündelik hayatına dair eşyalar, sesler ve görüntülerden oluşmaktadır. Sergileme anlayışı olarak, romana uygun bir bölümlleme, kompozisyon ve atmosfer yaratılması önemsenmiştir. Sergilemede mimar ve yaratıcı ekip ile çalışılmış olması ve küratörlüğü Orhan Pamuk yapmış olması dikkate değerdir. Sergi vitrinlerinde numara ve vitrin başlığı var ancak her bir nesne ile ilgili ayrı bir tanımlama bilgisi bulunmamaktadır. Çünkü yukarda da ifade edildiği gibi nesnelerin tek tek önemi olmayıp romandaki kahramanlara ait oldukları için müze bütünlüğü içinde önem kazanıyorlar. Müzenin herhangi bir eğitim faaliyeti bulunmamaktadır. Müzenin kitap ve müzeye dair objelerin satıldığı bir dükkânı bulunmamaktadır. Ayrıca müzeyi gezenler banklardaki farklı dillerde yayımları olan "Masumiyet Romanı" nüshalarını okuma imkânı bulmaktadırlar. Bunun yaratıcı bir uygulama olduğu gözden kaçmamalıdır.

Masumiyet Müzesi hem bir edebiyatçının elinden çıkması hem de bir roman ile iç içe olması açısından dünyadaki nadir edebiyat konulu müze örneklerinden birisi olması açısından önemlidir. Masumiyet müzesi, uluslararası alanda Wilde, Twain, Joyce, Borges gibi önemli yazar müzelerinin adının geçtiği edebi turizmin bir destinasyonu olması açısından da dikkate değerdir.⁴⁶⁰ ICOM üyesi olması bir diğer önemli husustur. Müzeye yeni olmasına karşın Avrupa Müze Forumu tarafından 2014'te "Avrupa Yılın Müzesi" ödülünü almıştır. Ödülün verilmesine gerekçe olarak

⁴⁶⁰ Jason Diamond, "50 Places Every Literary Fan Should Visit", <http://flavorwire.com/403319/50-places-every-literary-fan-should-visit/view-all> [30.03.2015].

Masumiyet Müzesi'nin bireysel, yerel ve sürdürülebilir bir model olarak müzecilik fikrine yeni bakış açıları getirmesi olarak gösterilmiştir.

5.12. Aziz Nesin ve Çağdaşları Müzesi

Aziz Nesin Müzesi Çatalca'da Nesin Vakfı bünyesinde bulunmaktadır. Müzenin içinden çekilmiş bir fotoğraf şekil 5.95'te yer almaktadır.

Şekil 5.95: Aziz Nesin ve Çağdaşları Müzesi'nin İçten Görünüşü

Fotoğraf: Faysal İnan (Mart 2015)

5.12.1. Kurumsal İnceleme

Yönetim Yapısı: Müze, Nesin Vakfı'na bağlı olarak faaliyet göstermekte, ancak özel müze statüsü bulunmamaktadır. Müze yetkilisi Süleyman Cihangiroğlu'nun söylediğine göre müzenin düzenleme çalışmaları sürmektedir⁴⁶¹.

Amaç, Misyon ve Vizyonu: Müzenin misyon, vizyon ve amaç beyanları bulunmamaktadır.

Tarihçesi ve Mimarisi: Nesin Vakfına göre Aziz Nesin yaşarken Vakfı'nın giriş katını müze haline getirmiştir. Günümüzde ise, bu müze zenginleşerek yaşamaktadır⁴⁶². Müze, Aziz Nesin (1915-1995) hayatta olduğu zaman kendisi

⁴⁶¹ Bu bilgi Aziz Nesin Vakfı ve Müzesi yetkilisi Süleyman Cihangiroğlu ile 28 Eylül 2015 tarihinde yapılan görüşmede edinilmiştir.

⁴⁶² "Nesin Vakfı", Nesin Vakfı, http://www.nesinvakfi.org/kz_e_muze.php [15.5.2015].

tarafından kurulmuş olup tam bir kuruluş tarihi bilgisi edinilememiştir. Müzenin içinden çekilmiş bir fotoğraf şekil 5.96’da yer almaktadır.

Şekil 5.96: Aziz Nesin ve Çağdaşları Müzesi’nin Orta Masasının Üzerindeki Nesnelerin Görünüşü

Fotoğraf: Faysal İnan (Mart 2015)

Vakıf müzeyi tanıtırken şu ifadelere yer vermektedir:

“Aziz Nesin’in yaşarken düzenlediği giriş katındaki müzenin yanı sıra, Aziz Nesin’in iki çalışma odası ve yatak odası müze olarak elimizden geldiğince korunmaktadır. Bunların dışında Aziz Nesin ve Çağdaşları Müzesi oluşturulmaya çalışılmaktadır. Müze’de şimdilik Ruhi Su, Zeki Beymen, Zekeriya Sertel, Nazım Hikmet, Semih Poroy ve Semih Balcıoğlu yer almaktadır⁴⁶³.”

Müzenin içinden çekilmiş bir fotoğraf şekil 5.97’de yer almaktadır.

Şekil 5.97: Aziz Nesin ve Çağdaşları Müzesi’nin İçten Görünüşü

Fotoğraf: Faysal İnan (Mart 2015)

⁴⁶³ Nesin Vakfı, **Aziz Nesin 100 Yaşında Broşürü** (İstanbul: Nesin Vakfı, 2015).

Müzenin ayrı bir binası bulunmamaktadır. Müze, vakfın yönetim kısmının girişinde geniş bir salonda bulunmaktadır. Vakıf girişinde ve müzeye ayrılmış salonda “Müze” adı geçen herhangi bir tabela bulunmamaktadır. Vakfın bünyesinde müze dışında arşiv ve kütüphane de bulunmaktadır⁴⁶⁴.

5.12.2. Müzebilimsel İnceleme

Koleksiyon Yapısı: Müze yetkilisine göre müze koleksiyonu Aziz Nesin tarafından oluşturulmuştur⁴⁶⁵. Koleksiyonun bir envanteri bulunmamaktadır. Koleksiyondaki türler genel olarak kişisel eşya, nesneler, belge ve kitaplardan oluşmaktadırlar. Hiçbir şeyi atmayan Aziz Nesin'in birçok koleksiyonu bulunmaktadır. Bunlara Tespih koleksiyonu; Baston koleksiyonu; Kitap açacağı koleksiyonu; Kukla koleksiyonu; Semaver koleksiyonu; Pul koleksiyonu; İçki koleksiyonu; Tıraş bıçağı ambalajı koleksiyonu örnek verilebilir⁴⁶⁶. Eserlerin bir envanter defteri veya listesi bulunmamaktadır.

Aziz Nesin ile ilgili nesneler arasında Aziz Nesin'in kitaplarının Türkçe ve diğer dillere çevrilmiş olan tüm baskıları, yurtiçi ve yurt dışında aldığı çeşitli ödüller bulunmaktadır. Yazarın biriktirmiş olduğu biblo, tespih ve bir nadire kabinesinde olabilecek her türden doğal ve yapma nesneler de koleksiyonun önemli parçalarıdır. Yine yazara ait fotoğraflar, yüz maskı, annesinin dikiş makinesi, heykelcikler, yazışma örnekleri ve Madımakta üzerinde olan kıyafet bulunan dikkat çekmektedir. Koleksiyondaki nesne çeşitliliğini gösteren bir fotoğraf şekil 5.98'de yer almaktadır.

⁴⁶⁴ Nesin Vakfı, **age**.

⁴⁶⁵ Bu bilgi Aziz Nesin Vakfı ve Müzesi yetkilisi Süleyman Cihangiroğlu ile 28 Eylül 2015 tarihinde yapılan görüşmede edinilmiştir.

⁴⁶⁶ “Nesin Vakfı”, Nesin Vakfı, http://www.nesinvakfi.org/kz_e_muze.php [15.5.2015].

Şekil 5.98: Aziz Nesin ve Çağdaşları Müzesi’ndeki Nesnelerin Çeşitliliğinin Bir Görünüşü

Fotoğraf: Faysal İnan (Mart 2015)

Müze koleksiyonunda genel olarak Aziz Nesin’e dair nesneler bulunmakla birlikte az sayıda Nazım Hikmet ve Ruhi Su ile ilgili nesneler de bulunmaktadır. Ruhi Su’nun fotoğrafları ve sazı ile Nazım Hikmet’in bazı fotoğrafları buna örnektir. Müze’deki Nazım Hikmet köşesinden bir fotoğraf şekil 4.99’da yer almaktadır.

Şekil 5.99: Aziz Nesin ve Çağdaşları Müzesi’nde Nazım Hikmet Köşesinin Bir Görünüşü

Fotoğraf: Faysal İnan (Mart 2015)

Sunum ve Sergileme Anlayışı: Sergi bölümleri olarak her bir yazara ayrı bir bölüm ayrılmış Aziz Nesin'in eşyaları genel olarak kendi içinde biblolar, kitaplar, tesbihler şeklinde ayrılmış. Ancak bazen bir nadire kabinesini andıran birbirinden çok farklı eşyaların aynı sergi alanında sergilendiği görülmektedir. Müzedeki nesneler dolap ve masa tipi vitrinlerde sergilenmektedir Bu vitrinlerden çekilmiş bir fotoğraf şekil 5.100'de yer almaktadır.

Şekil 5.100: Aziz Nesin ve Çağdaşları Müzesi'nin Vitrinlerinden bir Görünüş

Fotoğraf: Faysal İnan (Mart 2015)

Sergi vitrinlerin içinde, masaların üzerinde ve duvarlarda yapılmaktadır. Müzedeki köşelerden birinden çekilmiş bir fotoğraf şekil 5.101'de yer almaktadır.

Şekil 5.101: Aziz Nesin ve Çağdaşları Müzesi'nde Bir Köşenin Görünüşü

Fotoğraf: Faysal İnan (Mart 2015)

Kültürel ve Sosyal Etkinlikler: Vakfın çeşitli eğitim faaliyetleri ve etkinlikleri bulunmaktadır ancak müzenin herhangi bir kültürel etkinliği bulunmamaktadır.

5.12.3. Değerlendirme

Müze kurumsal olarak değerlendirildiğinde yönetim yapısı olarak adını taşıyan edebiyatçı tarafından kurulmuş bir vakfa bağlıdır. Özel müze statüsünün olmaması sürdürülebilirlik açısından olumsuz bir durumdur. Müze Aziz Nesin'in mirasının korunması şeklindeki amaç beyanı ile örtüşmektedir. Müzenin bir misyon ve vizyon beyanının olmaması önemli bir eksikliktir. Müzenin tarihçesinde önemli olan ve diğer müzelerden ayırt edici özellik edebiyatçı yaşarken bu müze fikrini ortaya koyması ve mekânı müze haline getirmiş olmasıdır. Müzenin ayrı bir binasının olmaması ve vakıfla iç içe olması sürdürülebilirlik açısından bir olumsuzluktur.

Müzebilimsel olarak değerlendirildiğinde koleksiyon genel olarak Aziz Nesin'e ait belgeler, gündelik eşyalar ve topladığı koleksiyonlardan oluşmaktadır. Edebiyatçının

kendisi dışında başka edebiyatçılara ait nesnelerin olması dikkat çekmektedir. Müze Aziz Nesin'nin koleksiyon merakı nedeni ile bir müze kurma düşüncesinin hayalinin eseridir olup Aziz Nesin'in çağdaşlarını da içe alan kapsamlı bir edebiyat müzesi düşüncesi olduğuna dair elimizde bir bilgi bulunmamaktadır.

Koleksiyona ait bir envanter defterinin olmaması ve vakıfla iç içe olması koruma açısından çok önemli bir eksikliktir. Sergilemenin bir kompozisyonu bulunmamaktadır. Vitrinlerin her biri bir nadire kabinesini andırmaktadır. Eserler veya müze ile ilgili herhangi bir tanıtıcı pano veya etiketleme bulunmaması müze açısından önemli bir eksikliktir. Müzeyi gezmek isteyenlere vakıf çalışanları rehberlik yapmaktadırlar. Vakfın çeşitli eğitim faaliyetleri sürmekte olup müzenin herhangi bir eğitim faaliyeti ve etkinliği bulunmamaktadır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Konusu “Dünyadaki Örnekleri Bağlamında Edebi Belleğin Korunması ve İstanbul’da Bulunan Edebiyat Konulu Müzelerin İncelenmesi” başlıklı bu çalışmada edebiyat konulu müzelerin edebi mirası korumadaki rollerinin önemi, sınıflandırma sorunsalı, dünyadaki örnekleri ve İstanbul’daki edebiyat konulu müzeler incelenmiştir.

Edebi bellek kütüphane, müze, arşiv ve anıtlar aracılığı ile korunmaktadır. Edebiyat konulu müzeler, toplumsal katkıları nedeniyle edebi belleğin korunmasında önemli bir yere sahiptir: Kültürel belleğin korunması ve geleceğe taşınmasını; edebi belleğin farklı deneyimlerle topluma ulaşmasını, toplumla buluşmasını; edebi üretimi teşvik ederek gelişimini ve edebiyat turizmi aracılığıyla kültürlerarası bir köprü kurulmasını, toplumların birbirini daha iyi anlamasını, tanımasını sağlar. Tüm bunlar edebiyat konulu müzelerin hem varoluş hem de toplumsal kabul görme nedenleridir.

Çalışma kapsamında yapılan araştırmada, edebiyat konulu müzelere ilişkin genel kabul görmüş bir sınıflandırma olmadığı saptanmış ve bu nedenle söz konusu müzelerin sınıflandırılmaları konusunda bir öneri de geliştirilmiştir. Bu önerinin amacı; tezin amacı doğrultusunda bir değerlendirme yapılmasına zemin hazırlamak olup, kapsamı Türkiye’deki edebiyat konulu müzelerle sınırlandırılmıştır. Bu doğrultuda merkezinde edebiyat ve edebiyatçının olduğu edebiyat konulu müzeler üç başlık altında toplanmıştır: “Edebiyat Müzeleri”, “Tarihi Ev Müzeler” ve “Diğer Edebiyat Konulu Müzeler”.

Edebiyat konulu müzelerin dünyanın çeşitli ülkelerinde çeşitli türden başarılı örnekleri bulunmaktadır. Avrupa (özellikle Doğu Avrupa) ülkelerinin yanı sıra ABD, Rusya ve Japonya edebiyat konulu müzelerin yaygın olduğu ülkelerin başında gelir ve söz konusu müzeler bu ülkelerde, edebi ve kültürel belleğin korunmasında önemli roller üstlenmiştir. Bu kapsamdaki yirmi müze çalışmaya dâhil edilerek, özellikle bu yönleriyle ele alınmıştır. Genel olarak benzer (bir veya birkaç yazarın hayatı ve çalışmalarını ya da ulusal edebiyatı bütünsel olarak yansıtan) içerikle ele alınan bu tür müzelerde toplumla ve paydaşlarıyla iletişimi güçlü olanların daha çeşitli bir

içerik ve yapıya sahip olduğu görülmüş, bu müzeler ağırlıklı olarak toplumla iletişim olanakları açısından değerlendirilmiştir. Rusya'daki "Devlet Edebiyat Müzesi", Polonya'daki "Adam Mickiewicz Edebiyat Müzesi" ve Litvanya'daki "Maironis Litvanya Edebiyatı Müzesi" bu örnekler arasındadır.

Yine bu kapsamdaki müzeler arasında erken tarihli olanların başlangıçta daha dar bir içerikle hayata geçirilip, yıllar içinde eklemeler veya yönetsel gereksinimlerle "kompleks oluşturmak" suretiyle geliştikleri; yeni kurulanların ise daha uzun planlama süreçleri ile dikkat çektiği görülmüştür⁴⁶⁷. Bu saptama bir yandan müzecilikteki gelişmelerle ilişkili ise de diğer taraftan müzenin türüyle ilişkilidir. Örneğin; söz konusu ülkelerdeki, çoğunlukla bir ya da birkaç edebiyatçının yaşamını ve sanatını yansıtmayı amaçlayan ve "edebiyatçı evleri" kapsamında ele alınan müzeler, sanatçıya verilen önem ve mirasçıların özeni sayesinde koleksiyonlar dağılmadan, koruma amacıyla daha kolay ve hızla hayata geçirilebilirken, genel / ulusal edebiyat müzelerinin kuruluşu, hem etik hem malî zorluklar nedeniyle bu kadar kolay gerçekleştirilememektedir. Müzenin kapsamının ve koleksiyonların içeriğinin ne olacağı/ne olması gerektiği hususu başta olmak üzere; sürdürülebilirliklerini sağlayacak bir yönetim yapısı oluşturmak, çoğu başka müzelerde, koleksiyonlarda veya ailelerde olan malzemeyi toplamak/geliştirmek ve diğer müzeolojik gereklilikleri sağlayabilmek bu zorlukların temel nedenidir. Edebiyat konulu müzeler açısından zengin olmakla birlikte ABD'nde, neredeyse günümüze dek genel çerçevede ulusal bir edebiyat müzesi bulunmaması, Amerikan Yazarlar Müzesi'nin bu gerekçeyle ve sekiz yıllık bir planlama süreci sonunda açılmış olması, bu konuda iyi bir örnek oluşturmaktadır.

Moskova'daki "Devlet Edebiyat Müzesi" kapsamlı koleksiyonu ve şehirdeki diğer edebiyat konulu müzelerin koordinasyonundaki rolü; Almanya'daki "Modern Edebiyat Müzesi" mimari özellikleri ve konumu; Macaristan'daki "Petöfi Edebiyat Müzesi" Macaristan sınırları dışındaki edebi belleğine de sahip çıkması açısından örnek teşkil edecek niteliktedir. Aynı şekilde "Ulusal Steinbeck Merkezi" sergilemedeki interaktif uygulamaları, "Amerikan Yazarlar Müzesi" ise hem

⁴⁶⁷ Çalışma kapsamına alınmasa da söz konusu ülkelerdeki Ek 6, 7 ve 8'deki edebiyatçı evlerinin sayısal çokluğu bunun kanıtıdır. Bunlar arasında birkaç eşyası olup aslına uygun olarak yeniden üretilmiş veya yaşadığı ev ya da atölye müzeleştirilmiş, kurumlar veya mirasçılar tarafından yapılmış örnekler de bulunmaktadır.

sergilemede dijital teknolojiyi kullanımı hem de içerik oluşturma açısından; ABD’nden örnek nitelikteki müzelerdir.

Araştırma sonucunda İstanbul’un edebi miras açısından zengin olduğu, pek çok edebiyatçı evinin ve mekânının bu şehirde olduğu görülmüştür. Edebiyatçıların yaşadığı, vakit geçirdiği, eserlerini yazdığı veya edebi eserlerde geçen mekânlar bu zenginliğin öğeleridir.

İstanbul’daki edebiyat konulu müzelerin edebi belleğimizi koruma konusunda kısıtlı ama önemli bir rolü olduğu görülmüştür. Bu rol, edebi belleğin öğeleri olan mirası koruma altına almalarından kaynaklanmaktadır. Edebiyatçılarımıza ait mirası, edebi belleğimizi koruyan ve topluma sunan; yönetsel açıdan devlet himayesinden ziyade vakıf, dernek ve belediyeler gibi kurumlar tarafından kurulan bu müzelerin, edebi belleğimizin -en azından bir kısmını- günümüze taşıma çabasında oldukları görülmektedir. Ancak, bu müzelerin yaşayabilmeleri/sürdürülebilirlikleri için; en az “iyi niyetli çabalarla kurulmuş olmaları” kadar statülerinin net olarak belirlenmiş olmasının da önemli olduğu saptanmıştır.

Çalışma kapsamında ele alınan edebiyat konulu on iki müzeden yalnızca biri devlet müzesi, beşi özel müze statüsündedir (Bkz. s. 89-90). 2863 sayılı yasada belirtildiği şekilde Kültür ve Turizm Bakanlığı’ndan alınmış bir izin belgesine sahip olmayan diğer müzelerin ise bu anlamda resmi bir statüye sahip olmadığı anlaşılmaktadır (Bkz. Tablo 1).

- Resmi bir statüye sahip olmayan müzelerin, edebi belleğimizi oluşturan değerli koleksiyonlara sahip olmalarına rağmen belirsizlikle, her an kapanma / yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olduğu; finansal, mekânsal ve insan kaynakları açısından pek çok sorun yaşamaları ve bu sorunların sürdürülebilirliklerini ve en önemlisi koleksiyonlarının layıkıyla korunmasını tehlikeye soktuğu,
- Özel statülü müzelerin benzer sorunlar yaşamalarına rağmen, resmi bir statüye sahip olmaları nedeniyle varlıklarını sürdürebilmeleri,
- “Müze nesnesi” niteliği taşıyan az sayıda koleksiyona sahip olmasına rağmen (anıt-müze niteliğindedir) devlet müzesi statüsündeki tek müzenin ise günümüze dek varlığını sürdürmesi

müzelerin sürdürülebilirliklerinde statülerinin önemini ortaya koyan saptamalardır.

Bu saptama, devlet müzesi statüsündeki tek örnek olan Adam Mickiewicz Müzesi'nin bu açıdan incelenmesi ile de doğrulanabilir. Polonya'nın milli şairi olarak tanınan Adam Mickiewicz'in bir dönem yaşadığı ev, Polonya Hükümeti'nin desteğiyle 1955'te müzeye dönüştürülmüştür. Özel mülk olan müze binası 1979'da Türkiye Hükümeti'nce satın alınarak Türk ve İslam Eserleri Müzesi'ne bağlanmış ve bu değişikliğin gerekçesi de müzenin “kalıcılığını sağlamak” olarak ifade edilmiştir⁴⁶⁸. Sonuç olarak müze orijinal bir koleksiyona sahip olmasa da, şairin anısını yaşatmak üzere anıt müze olarak, “devlet müzesi” statüsüyle günümüze dek varlığını sürdürebilmiştir. Polonya hükümeti tarafından da desteklenen bu müze, farklı bir bakış açısıyla Avrupa, özellikle Doğu Avrupa ülkelerinin konuya yaklaşımının bir göstergesi olarak da değerlendirilebilir.

Sürdürülebilirliğin yanı sıra, resmi bir statüye sahip olmak, müzelerin müzebilimsel açıdan minimum standartlara haiz olmalarını gerektireceğinden, hem işleyiş hem de sahip olunan koleksiyonların bakımı ve korunması açısından da yaşamsal önem taşır. Örneğin; incelenen 12 müzeden resmi bir statüsü olmayan müzelerin ortak sorunlarından biri de koleksiyonlarının envanterinin bulunmayışındır. Koleksiyonda bulunan eser ya da nesnelere ilişkin ve genellikle; demirbaş no., eserin müzeye geliş şekli, menşei, kısa tanımı, durumu ve kaydı tutan kişinin adı vb. bilgileri içeren kısa kayıt olarak tanımlanabilecek envanter bilgilerinin olmaması nedeniyle bu müzelerin ellerindeki koleksiyonların güvenliğinden de söz edilemez. Oysa müze statüsü için yapılacak başvuruda en önemli hususlardan biri “Mevcut kültür ve tabiat varlıklarının sıra numarası, adı, cinsi ve ölçülerini belirtir bir listesi”nin⁴⁶⁹ hazırlanmış olmasıdır. Zira 2863 Sayılı Yasa'ya göre özel müzeler de taşınır kültür varlıklarının korunması hususunda devlet müzesi statüsündedirler⁴⁷⁰. Söz konusu müzelerin yasal bir statüsü olsaydı bugün ne durumda olurlarsa olsunlar, en azından edebi belleğimizi oluşturan koleksiyonları bilinir ve korunabilirdi.

Statü belirlenmesi açısından özellikle değerlendirilmesi gereken bir örnek de Ahmet Hamdi Tanpınar Edebiyat Müze Kütüphanesi'dir. Edebiyat Müze Kütüphaneleri,

⁴⁶⁸ Esmâ İnce, “İstanbul'da Adları Yaşayan İki Batılı Yurtsever Şair André Chenier ve Adam Mickiewicz”, *Dil Dergisi*, s. 79 (Mayıs 1999): 56.

⁴⁶⁹ “Özel Müzeler ve Denetimleri Hakkında Yönetmelik”, *Resmî Gazete*, 18289 (22.01.1984), Md. 5/c, <http://teftis.kulturturizm.gov.tr/TR,14444/ozel-muzeler-ve-denetimleri-hakkinda-yonetmelik.html> [18.12.2017].

⁴⁷⁰ “Özel Müzeler ve Denetimleri Hakkında Yönetmelik”, *Resmî Gazete*, 18289 (22.01.1984), Md. 26, <http://teftis.kulturturizm.gov.tr/TR,14444/ozel-muzeler-ve-denetimleri-hakkinda-yonetmelik.html> [18.12.2017].

Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanmış bir proje doğrultusunda; kütüphane ve müzeyi bir arada ele alan ve bu doğrultuda edebi belleğimizin derlenmesine katkı sunan yeni bir model olarak 2011 yılında hayata geçirilmiştir. Ancak gerek mevzuat gerekse yönetim sorunları nedeniyle müze anlamında (müzebilimsel faaliyetler açısından) istenen gelişimi gösterememiştir.

Mevzuat açısından temel sorun; Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü İl Halk Kütüphanelerine bağlı olarak, tanımları gereği öncelikle birer kütüphane olarak değerlendirilmeleri (ihtisas kütüphanesi olarak tanımlanmıştır), gelişimlerini esas olarak bu yönüyle sürdürmeleridir. Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği ve bu doğrultuda hazırlanan Kütüphane Hizmet Esasları incelendiğinde edebiyat müze kütüphanelerinin yalnızca tanımına yer verildiği ancak müzecilik anlamındaki faaliyet ve sorumluluklarına açık olarak değinilmediği görülmektedir. Yönetimi de etkileyen bu durum, müze yönüyle ayrı bir organizasyon yapısı gerektiren kurumun müzebilimsel faaliyetlerine katkı sunacak personel ihtiyacını da gündeme getirmektedir. Mevzuat ve yönetim sorunlarıyla birlikte koleksiyon yönetimi, sergi düzenlemesi, nesne dokümantasyonu ve nesnelere yönelik koruma gibi temel işlevleri yerine getiremediği gözlemlenen ve tüm sorunlarına rağmen giderek yaygınlaşmaya başlayan Edebiyat Müze Kütüphanelerinin müzebilimsel açıdan yeniden değerlendirilmesini, gözden geçirilmesini gerektiren önemli bir husus da edebi belleğimizi oluşturan koleksiyonların parçalanması, dağılması tehlikesini barındırmalarıdır.

Tüm bu sorunlar edebiyat müze kütüphanelerinin müzecilik açısından zayıf yönleri olup, bu kurumlardaki edebi bellek niteliğindeki kültür mirasının korunması ve geleceğe taşınması yönündeki ciddi risklerdir.

İstanbul’da bulunan on iki edebiyat konulu müzenin de yönetsel, mekânsal, mali ve müzebilimsel problemleri bulunmaktadır. Ancak “Hüseyin Rahmi Gürpınar Müze Evi” ve Türkiye Yazarlar Sendikasının “Edebiyat Müzesi ve Yazın Belgeliği” deneyimleri, bu sorunları tüm ilişkileriyle ortaya koyan en belirgin örneklerdir. Bu durum aynı zamanda edebi belleğe verilen önem ve korunmaları açısından çok yol kat edilmesinin gereğini de ortaya koymaktadır.

Müzelerin önemli bir kısmında amaç beyanı, vizyon ve misyonun bulunmadığı tespit

edilmiştir. Bu durum müzeolojik işlevlerin değerlendirilmesini güçleştirmesi açısından önemli bir eksikliktir. Çünkü müze faaliyetleri kurumun amaçları doğrultusunda gerçekleştirilir. Amaç, misyon, vizyon beyanlarının olmaması koleksiyonların ve faaliyetlerin hedefsiz (gelişigüzel) yönetilmesine / yürütülmesine ve daha önemlisi keyfi uygulamalara yol açmaktadır.

Edebiyat konulu özel müzelerin, özellikle mekân ve personel gibi en temel kurumsal öğeler açısından yetersiz oldukları görülmektedir. Bu müzelerin pek çoğu kişisel çabalar ile ayakta kalmaya çalışmaktadırlar. Bu duruma Kemal Tahir ve Aziz Nesin Müzeleri örnek verilebilir.

Edebi belleği içeren edebiyat konulu müzeler, turizm dolayısı ile farklı kültürler ve ülkeler arasında bir bağ oluşturma potansiyeli açısından da önemlidir. Edebiyat, kültür turizmini canlandırabilecek bir değerdir. “Edebiyat turizmi” bu yönü ile bulunduğu topluma ekonomik bir katkı sağlaması ve toplumların birbirini tanınması, anlaması açısından önemli bir fırsattır. Şehirlerin tanıtımında sahip olunan edebi bellek ve edebi mekânlar değerlendirilerek ülke turizmine önemli bir katkı sağlanabilir. Türkiye’nin bu konuda önemli bir potansiyele sahip olduğu görülmektedir. Bu bağlamda Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından İstanbul’daki edebi turizm potansiyelinin ortaya çıkarılması için çalışma yapılması uygun olacaktır.

İstanbul’da genel / ulusal bir edebiyat müzesinin olmadığı görülmektedir. Gerek eski klasik Türk edebiyatı için gerekse modern Türk edebiyatı için yazarlara ait müsveddeleri, kitapları, mektupları, günlükleri, ses kayıtları, videoları, fotoğrafları, dokümanları, gazete yazıları, kişisel ve diğer özgün materyali toplamak, korumak, düzenlemek ve araştırma yapmak üzere ziyaretçiye sunacak bir genel edebiyat müzesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu gereklilik uzun zamandır çeşitli vesilelerle gündeme getirilmişse de henüz bir sonuca kavuşturulamamıştır.

Ertop 1979 yılında “Eski yeni daha birçok yazarın kişisel eşyası, fotoğrafları, el yazıları, işaretli ve ithaflı kitaplarının özel ya da toplu müzelerde sergilenmesi için olanaklar araştırılmalıdır.”⁴⁷¹ demektedir. Uğurlu 1982’de dile getirdiği “edebiyat müzesi”nin çerçevesini çizerken; geçmişteki edebiyatçıların bir edebiyat müzesi çatısı altında, karalamaları, çalışmaları, mektupları, günlükleri, en çok okudukları

⁴⁷¹ Ertop, “Edebiyat Müzeleri 5”, 15.

kitapları ile birlikte toplanması gerektiğine dikkat çekmiş, müzede bulunması gereken yazarların adını tek tek sıralamış ve bunun, edebi belleğin yaşatılması açısından önemini aşağıdaki gibi dile getirmiştir:

“Çok kişi bu müzede bu yazarların konuşmalarını, kahkahalarını, tartışmalarını, kavgalarını duyar, yaşar gibi olur. Böyle bir edebiyat müzesini dolaşan kişi, yazarlarını tanımakla kalmaz, onların dünyalarına da yaklaşmış olur. Bir okurun sevip, beğendiği bir yazarın çalışma masasını görmesi, onun kalemlerine, yazısına, yazı makinesine, karalamalarına, altını çizdiği kitaplarına bakması, onlara bir an olsun dalıp gitmesi, o okuru en az yazarın yapıtı kadar yazarın gerçek dünyasına çekmiş olur ki, bu da o yazarı en iyi, en güzel bir şekilde yaşatmak olur.”⁴⁷²

Gürson ise 2001 yılında; Türkiye’de edebiyatçılara ait entelektüel mirasın nesnel öğelerinin zaman içinde yok olduğu ve yok olmaya devam ettiği, dolayısı ile 140 yılın edebiyatını kapsayacak bir Türk Edebiyatı Müzesi kurulması; bu girişimin şahıs, vakıf ve hatta devlet üstü olması gerekliliği; bunun üniversite / bilim adamlarının ağırlığının oluşturacağı bir “Türk Edebiyatı Müzesi ve Belgeliği Vakfı” aracılığı ile yürütülmesi gerekliliği üzerinde durmaktadır⁴⁷³.

Konu daha resmi düzeyde, Kültür ve Turizm Bakanlığı’nca 2017’de düzenlenen III. Millî Kültür Şûra’sında da gündeme gelmiştir⁴⁷⁴. Şûra’nın Dil ve Edebiyat Komisyonu raporunda “Modern bir Türk Edebiyatı Müzesi” eksikliğine vurgu yapılmış ve konu, raporun 10. Maddesinde şu cümlelerle ayrıntılandırılmıştır:

“İstanbul’da bir Modern Türk Edebiyatı Müzesi kurulmalıdır. Bir Divan Edebiyatı Müzemiz var⁴⁷⁵. Eksikliği duyulan, 19. yüzyıldan başlatılarak günümüze ve yarına ışık tutacak bir modern Türk edebiyatı müzesidir. Bu tasarı için tarihî ve anısal özellikleri bulunan, boyutları açısından heybetli (Selimiye Kışlası gibi) bir mekân tahsis edilmelidir. Bu müze kurulurken hedefleri arasında öncelikle “özgün malzeme belgeliği” başköşeyi tutmalı: Elyazmasından daktilolu nüshaya, notlardan karalamalara her yazar için korunaklı kasa-kutular oluşturulmalı; yazı masaları, yazı araçları, fotoğraflar, belgeler, mektuplar, kitap ve dergi kapakları, illüstrasyonlar vb. yazar ailelerinden bağış yoluyla kalıcı olarak ya da sergilenmek üzere toplanmalıdır. Müze, etkinlikleri kalıcı ve geçici iki ayrı kolda düzenlenmeli. Kalıcı eksen, 1839’dan günümüze “fotoğraflar, belgeler, üçboyutlu nesnelerle kronolojik bir Türk Edebiyat Tarihi” üzerine oturtulabilir.”⁴⁷⁶

“İstanbul’da bir modern Türk edebiyatı müzesi kurulması, ...” teklifine Şûra’nın Kültür ve Turizm Bakanlığı’nca hazırlanan sonuç raporunda da yer verilmiştir⁴⁷⁷.

⁴⁷² Uğurlu, **age**, 35.

⁴⁷³ Gürson, **age**, 61.

⁴⁷⁴ “III. Millî Kültür Şûrası”, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, <http://kultursurasi.kulturturizm.gov.tr/> [08.07.2017].

⁴⁷⁵ Sözü edilen “Divan Edebiyatı Müzesi” 1975 yılında açılmış olup 2005 yılında başlayan restorasyon ile yeniden düzenlenmiş olup içeriği de değiştirilerek 2011 yılında “Galata Mevlevihanesi Müzesi” olarak yeniden açılmıştır.

⁴⁷⁶ “Dil ve Edebiyat Komisyon Raporu”, III. Millî Şûrası 03 - 05 Mart 2017 (İstanbul: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2017): Md. 10.

⁴⁷⁷ “III. Millî Kültür Şûrası Sonuç Raporu” (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: 3. Millî Kültür Şûrası, 03 - 05 Mart 2017), <http://kultursurasi.kulturturizm.gov.tr/TR,176398/sura-sonuc-raporu.html> [08.07.2017].

Bakanlığın ilgili birimlerle yaptığı değerlendirmeler sonucunda bir Eylem Planı hazırlanmış⁴⁷⁸ ancak eylem planında özel olarak “Edebiyat Müzesi” konusunda herhangi bir değerlendirme, karar veya çalışma planına yer verilmediği gözlemlenmiştir.

Genel çerçevede Türk edebiyatını konu edinen bir müze gereksinimi, Şûra’nın Şehir ve Kültür Komisyonu Raporu’nda da; “Ülkemizde, ... gibi mevcut müzelerin yanı sıra, ‘Türk Dil ve Edebiyat Müzesi’ gibi konsept, ihtisas ve konu odaklı müzeler kurulmalıdır. ...”⁴⁷⁹ sözleriyle gündeme getirilmiş, ancak bu öneri de Eylem Planı’nda yer almamıştır (Komisyonun bu önerisi, Eylem Planı’nda; *edebiyat müze kütüphanelerinin sayılarının arttırılması, materyal çeşitliliğinin geliştirilmesi ve bu mekanlarda daha fazla kültür ve sanat etkinliği yapılmasının sağlanması* şeklinde değerlendirilmiştir).

Dünyada konuya verilen önem, edebiyat konulu müzelerimizin durumu, farklı zamanlardaki tespitler ve III. Millî Kültür Şûrası raporları göz önüne alındığında Türkiye’de genel bir edebiyat müzesine duyulan gereksinim açıktır. Bu nedenle İstanbul’da kurulacak edebiyat müzesinin başlangıçtan günümüze kadar Türk Edebiyatını konu edinmesi önerilebilir. Kurulacak müzenin ana çerçevesine değinmek gerekirse de: Öncelikle kurulacak bir müze için “III. Millî Kültür Şûrasında” alınan karar temel alınarak müzeyi kurmayı üstlenecek bir kurum belirlenmelidir. Bunun için edebiyat dünyası ile birebir ilişkisi olan Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın uygun olduğu düşünülmektedir. Müze nesnelerinin kaydı mutlaka müzelerde kullanılan envanter sistemi kullanılmalıdır. Müze diğer edebiyat konulu müzeler ve turizme katkıları açısından edebiyat turları, edebi mekânlar gibi edebi belleğin tüm unsurları için merkezi bir kuruluş olabilir.

Metot seçimi için edebiyat sisteminin bileşenleri ile bir araya gelip konu müzakere edilebilir. Kurulacak “Türk Edebiyatı” müzesi için çeşitli kurum ve kişiler ile işbirliğine gidilebilir. Bunlar: Mevcut edebiyat konulu müzeler, yazarlar, Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, kütüphaneler, arşivler, kamu yararına olan yazar sivil toplum kuruluşları,

⁴⁷⁸ “III. Millî Kültür Şûrası Eylem Planı”, http://kultursurasi.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/53405,iii-millikultursurasiylemplani-17mayis2017pdf.pdf?0&_tag1=F69D90B26683E970938130F6B78393CA8400FF33 [18.12.2017].

⁴⁷⁹ “Şehir ve Kültür Komisyonu Raporu”, III. Millî Şûrası 03 - 05 Mart 2017 (İstanbul: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2017): Md. 7.

yayıncı birlikleri, yayınevleri, edebiyat dergileri, telif ajansları, sahaflar, edebiyat koleksiyoncuları, müzayede evleri, TRT, Üniversitelerin Edebiyat ve Müzecilik bölümlerinden akademisyenler şeklinde listelenebilir.

Yer olarak İstanbul idealdir. Ancak İstanbul’da nerde kurulacağı konusunda müzakereler sonucunda bir karara varılabilir. İstanbul’daki “Ahmet Hamdi Tanpınar Edebiyat Müze Kütüphanesi” temel olma açısından ele alınabilir. Mekân olarak büyük olmamakla birlikte edebiyat tarihimiz açısından önemi bulunmaktadır⁴⁸⁰.

Kurulacak bir Türk Edebiyatı Müzesinin dönemselleştirilme ve kronolojisi için Türk edebiyatı tarihlerinden faydalanılabilir. Bunların başında: M. Fuad Köprülü’nün “Türk Edebiyatı Tarihi”, Agâh Sırrı Levend’in “Türk Edebiyatı Tarihi”, Vasfi Mahir Kocatürk’ün “Türk Edebiyatı Tarihi” ve Nihad Sâmi Banarlı’nın “Resimli Türk Edebiyatı Tarihi” eserleri gelmektedir. Bununla birlikte üniversitelerin Türk Dili ve Edebiyatı bölümlerinden destek alınmalıdır.

Koleksiyon yapısının kapsamı ve çeşitliği dönemselleştirme sonucu ortaya çıkacaktır. Koleksiyon için ilk baskılar, el yazmaları, imzalı eserler, yazarlara ait objeler, fotoğraflar, afişler, mektuplar, resimler, tablolar, kartpostallar, kartvizitler, sinemaya uyarlanmış eser afişleri, filmler, ses kayıtları, dergilerin dijital koleksiyonları, dergilerin ilk sayıları gibi ayrıntılandırılmış bir toplama politikası oluşturulabilir. Bunun yanında edebiyat konulu bir kütüphane ve arşive de mutlaka yer verilmelidir.

Sergileme anlayışı, kompozisyonu ve tasarımı konusunda dünyada ve Türkiye’de mevcut edebiyat konulu müzelerin deneyimlerinden faydalanılabilir. Edebi belleği kapsamlı şekilde ele alışı ve interaktif uygulamaları açısından “Amerikan Yazarlar Müzesi” örnek alınabilir.

Sonuç olarak; dünyada edebi belleğin korunmasında edebiyat konulu müzelerin önemli bir yeri bulunduğu, çalışma kapsamında ele alınan örneklerin değerlendirilmesiyle de ortaya konulmuştur. Türkiye’nin ise edebi bellek açısından zengin bir ülke olduğu ve İstanbul’un bu zenginliğin büyük bir kısmına ev sahipliği yaptığı görülürken, edebiyat konulu müzelerimiz değerlendirildiğinde bu zenginliğin layıkıyla yansıtılamadığı açıktır. Bu konuda önemli bir gösterge de, Türk edebiyatını

⁴⁸⁰ Beşir Ayvazoğlu ve diğ., **Bir Fotoğrafın Aynasında İstanbul'un Meşhur Edebiyatçıları** (İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş. Yayınları, 2009).

ya da belirli dönemlerini topluca ele alan genel bir edebiyat müzemizin bulunmayışıdır.

Çalışma kapsamında yapılan araştırmada İstanbul'un edebiyat konulu müzeler açısından zengin olmakla birlikte bu müzelerin çeşitli sorunlar ile karşı karşıya olduğu belirlenmiştir. Bu sorunların çözümü için, öncelikle ve acilen;

- Her müzenin statüsünün belirlenmesinin -hem yönetsel hem müzeolojik açıdan- gerekliliği önemle vurgulanmalı,
- Personel sorunu, hem nicelik hem nitelik açısından yeniden değerlendirilmeli, uzman personel ihtiyacı karşılanmalı,
- Birer kültürel bellek ürünü olan edebi miras nesnelerinin korunması, tamamen kaybolmalarının önlenmesi için; statüsü olmayan ancak kendilerini müze olarak tanımlayan kurumların ellerindeki koleksiyonların envanterlenmesi,
- Edebiyat konulu mevcut müzelerin, edebi belleğin korunması konusunda farkındalık yaratmak, toplumsal bilinç oluşturmak için toplumla iletişim tanıtım ve eğitim faaliyetlerinin güçlendirilerek görünürlüklerinin artırılması

gibi uygulama ve önlemlerin alınması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

BİBLİYOGRAFYALAR

Atasoy, Sümer, Nevin Çakmakoglu Barut. **Müzeler ve Müzecilik Bibliyografyası (1977-1995)**. İstanbul: YTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzecilik Anabilim Dalı Yayınları, 1996.

Kahya, Emel. **Geleneksel Türk Evleri Bibliyografyası**. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1998.

Çeri, Bahriye, Didem Ardalı Büyükarman. **Yeni Türk Edebiyatı Alanında Yapılmış Tezler Bibliyografyası (1942-2007)**. İstanbul: Turkuaz yayınları, 2009.

Milli Kütüphane Başkanlığı. **Türkiye Makaleler Bibliyografyası**. <http://makaleler.mkutup.gov.tr> [07.04.2015].

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı. **Ulusal Tez Merkezi Veri Tabanı**. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> [07.04.2015].

ANSİKLOPEDİ MADDELERİ

Atasoy, Sümer. “Müzecilik”. **Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi**. c. 6. İstanbul: İletişim Yayınları, 1983: 1458-1468.

Arseven, Celâl Esad. “Ev”. **Sanat Ansiklopedisi**. c. 1. İstanbul: Maarif Vekaleti Yayını, 1958: 546-575.

“Aşşyan Müzesi”. **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**. c. 1. İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayını, 1993: 371-372.

Bayazoglu, Ümit. “Hüseyin Rahmi Gürpınar”. **İstanbul Ansiklopedisi**. İstanbul: NTV Yayınları, 2010: 443-445.

“Edebiyat”. **Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi**. c. 7. 15. bs. İstanbul: Ana Yayıncılık, 1987: 627-629.

Hançerlioğlu, Orhan. “Bellek”. **Felsefe Ansiklopedisi**. c. 1. 3. bs. İstanbul: Remzi Kitabevi, 2000: 148-149.

Koçu, Reşad Ekrem. “Aşşyan, Aşşyan Müzesi”. **İstanbul Ansiklopedisi**. c. 3. İstanbul: İstanbul Ansiklopedisi Yayınları, 1960: 1164-1170.

KİTAPLAR

III. Millî Şûrası / Şûra Kitabı. 03 - 05 Mart 2017. İstanbul: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2017.

Akalın, Şükrü Haluk. **Türkçe Sözlük.** Ankara: Türk Dil Kurumu, 2009.

Altınoluk, Ülkü. **Eski Yapılar Yeni Fonksiyonlar.** İstanbul: Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayını, Tarihsiz.

Ambrose, Timothy, Crispin Paine. **Museum Basics.** London: ICOM, 2005.

Ayvazoğlu, Beşir. **Bir Fotoğrafın Aynasında İstanbul'un Meşhur Edebiyatçıları.** İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş., 2009.

Butcher-Youngmans, Sherry. **Historic House Museum.** New York: Oxford University Press, 1993.

Çeri, Bahriye. **İstanbul Edebiyat Haritası.** İstanbul: Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, 2010.

Çetişli, İsmail. **Edebiyat Sanatı ve Bilimi.** Ankara: Akçağ Yayınları, 2011.

Darüşşafaka Cemiyeti. **Sait Faik Abasıyanık Müzesi Broşürü.** İstanbul, 2014.

Doğan, D. Mehmet. **Doğan Büyük Türkçe Sözlük.** Ankara: Yazar Yayınları, 2014.

Dursun, A. Haluk. “Tarih, Mekân ve Kültür: İstanbul”. **Şehir ve Kültür: İstanbul.** ed. Ahmet Emre Bilgili. İstanbul: Profil Yayınları, 2012.

Ergil, Tülay. **İstanbul Müzeleri.** İstanbul: İSTEK İstanbul Eğitim ve Kültür Vakfı, 1993.

Farsakoğlu, Mustafa ve diğ. **Kuyruklu Yıldız Altında Bir Ev.** İstanbul: Adalar Vakfı, 2000.

Fischer, Ernst. **Sanatın Gerekliliği.** İstanbul: Payel Yayınevi, 2005.

Hagedorn-Saupe, Monika, Axel Ermert. **A Guide to European Museum Statistics.** Berlin: EGMUS European Group on Museum Statistics, 2004.
http://ww2.smb.museum/ifm/dokumente/materialien/IfM_001-202_WEB.pdf
[01.04.2015].

Hein, Hilde S. **The Museum Transition, A Pholosophical Perspective.** Washington: Smithsonian Books, 2000.

Hızlan, Doğan. “Türkiye’deki Sosyal Değişimlerin Sembolü Olarak Edebiyatta İstanbul”. **Şehir ve Kültür: İstanbul.** ed. Ahmet Emre Bilgili. İstanbul: Profil Yayınları, 2012: 229-262.

Hisar, Abdülhak Şinasi. **Boğaziçi Mektupları.** 3. bs. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2008.

- Iris Lowe, Hilary. **Mark Twains Homes and Literary Tourism**. Missouri: University of Missouri, 2012. <http://kuscholarworks.ku.edu/handle/1808/7015> [07.04.2015].
- İstanbul Fetih Cemiyeti. **Broşür**. İstanbul, 2012.
- Kabataş Erkek Lisesi Eğitim Vakfı Yayını. **Kabataş Erkek Lisesi Okul-Müzesi Broşürü**. İstanbul, 1999.
- Kaya, Şennur, Hatice Adıgüzel. **Türkiye’de Müzecilik: 100 Müze 1000 Eser**. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2007.
- Kula, Onur Bilge. **Kant, Schiller, Heidegger Estetik ve Edebiyat**. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2012.
- Madran, Burçak. “Müze Türleri”. **Yeniden Müzeciliği Düşünmek**. der. Tomur Atagök. İstanbul: YTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzecilik Anabilim Dalı Yayını, 1999. 3-19.
- Masumiyet Müzesi. **Broşür**. İstanbul: Masumiyet Müzesi, 2014.
- Mazak, Ali. “Türk Müzeciliğinde İstanbul Belediyesi”. **Geçmişten Geleceğe Türkiye’de Müzecilik II Eğitim, İşletmecilik ve Turizm Sempozyumu: 21-23 Mayıs 2008**. Ankara: Vehbi Koç Vakfı, 2008: 203-219.
- W.J.T., Mitchell, çev. Hüsamettin Arslan. **İkonoloji: İmaj, Metin, İdeoloji**. İstanbul: Paradigma Yayıncılık, 2005.
- Nesin Vakfı. **Aziz Nesin 100 Yaşında Broşürü**. İstanbul: Nesin Vakfı, 2015.
- Onur, Bekir. **Yeni Müzebilim Demokratik Toplumu Yaratmak**. Ankara: İmge Kitabevi, 2014.
- Önal, Mehmet. **Edebiyat Sanatı**. Ankara: Kurgan Edebiyat, 2012.
- Önder, Mehmet. **Türkiye Müzeleri**. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1995.
- Pamuk, Orhan. **Şeylerin Masumiyeti**. İstanbul: İletişim Yayınları, 2012.
- Pamukçu, Ebubekir. **Aşyan**. İstanbul: Piya Yayınevi, 1980.
- Schlatter, N. Elizabeth. **Museum Careers**. California: Left Coast Press, 2008.
- Sevengil, Refik Ahmet. “Dostum Hüseyin Rahmi”. **Hüseyin Rahmi Gürpınar Yaşamı Sanatı Yapıtları**. İstanbul: Engin Yayıncılık, 1996: 15-28.
- Shiner, Larry. **Sanatın İcadı Bir Kültür Tarihi**. çev. İsmail Türkmen. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2004.
- Sönmez, Sevengül. **A’dan Z’ye Sait Faik**. İstanbul: YKY, 2007.

Şimşek, Mahmut Sami. **İstanbul'un 100 Köşkü ve Konağı**. İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş. Yayınları, 2011.

Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Polonya Halk Cumhuriyeti Kültür ve Sanat Bakanlığı. **İstanbul Adam Mickiewicz Müzesi, Katalog – Rehber**. İstanbul: İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi ve Varşova Adam Mickiewicz Edebiyat Müzesi, 1984.

Yazıcı, Nurhayat. **İstanbul Müzeleri**. İstanbul: Uranus Fotoğraf Ajansı ve Yayıncılık, 2010.

Yersu, Ata, Osman Ocak. **Aşıyan Müzesi Broşürü**. İstanbul: İBB Kütüphaneler ve Müzeler Müdürlüğü, 2012.

Yiğit, Tarık Tansu. **Moskova Görsel Gezi Rehberi**. Ankara: Dost Yayınları, 2011.

MAKALELER

Abasıyanık, Sait Faik. “Aşıyan Müzesi”. **Yedigün Türk Mecmuası**. s. 719 (15 Aralık 1946): 8-9.

Aliağaoğlu, Alpaslan, Mehmet Narlı. “Edebi Miras Turizmi ve Türkiye’de Edebi Mekânlar”. **Bilig Dergisi**. s. 60 (2012): 1-18. <http://bilig.yesevi.edu.tr/yonetim/kcfinder/upload/files/bilig-60-kis-2012.pdf> [23.11.2014].

Altınoluk, Ülkü. “Tevfik Fikret Müzevi Aşıyan”. **İlgi Dergisi**. s. 88 (1997): 24-27.

Artuk, İbrahim. “Alay Köşkü”. **Tarih Enstitüsü Dergisi**. s. XII (1981-1982 Prof. Tayyib Gökbilgin Hatıra Sayısından Ayrı Basım): 587-592.

Atınc, Semra, Şenol Karadeniz. “Yeni Bir Kültürel Konsept: Edebiyat Müze Kütüphaneleri”. **Türk Kütüphaneciliği Dergisi**. y. 25. s. 4 (2011): 519-530. <http://www.tk.org.tr/index.php/TK/article/view/426/418> [12.03.2015].

Bayazoğlu, Ümit. “Hüseyin Rahmi Evine Kavuşuyor”. **Popüler Tarih Dergisi**. s. 3 (2000): 124-127.

Bereketli, Elif. “Edebiyatçıyı Anmak”. **Sabit Fikir Dergisi**. s. 39 (2014): 1.

“Bir Şairin Manevi Mahpesi Aşıyan”. **Hayat Dergisi**. s. 2 (9 Ocak 1959): 18-19.

Cabral, Magaly. “Exhibiting and Communicating History and Society in Historic House Museums”. **Museum International**. vol. 53. no. 2 (2001): 41-46. <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/muse.2001.53.issue-2/issuetoc> [21.01.2015].

Cenner, Mihaly ve Vilma V. Nyilassy. “The Museum of Literature and The Museum of Dramatic Art”. **Museum**. vol. 15. No 4 (1962): 239-242. <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/muse.1962.15.issue-4/issuetoc> [21.01.2015].

- Demir, Sema. “Kültürel Bellek, Gelenek ve Halk Bilimi Müzeleri”. **Milli Folklor Dergisi**. y. 24. s. 95 (2012): 184-193. <http://www.millifolklor.com/tr/sayfalar/95/018.pdf> [9.12.2014].
- Demirel, Gözde. “Edebi Belleği Korumak”. **Sabit Fikir Dergisi**. s. 39 (2014): 20-27.
- Elgin, Ahmet Güner. “Beyazıt’ta Bir Akademi: Marmara Kırathanesi”. **Kitap-lık Dergisi**. s. 90 (Ocak 2006): 93-95.
- Erol, Kemal. “Tarih - Edebiyat İlişkisi ve Tarihî Romanların Tarih Öğretimine Katkısı”. **Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi**. c. 1. s. 2 (2012).
- Ertop, Konur. “Aşığın Mekânı Kahveler Hanlar”. **Kitap-lık Dergisi**. s. 90 (Ocak 2006): 86-90.
- _____. “Edebiyat Müzeleri 1”. **Milliyet Sanat Dergisi**. s. 345 (26 Kasım 1979): 18-61.
- _____. “Edebiyat Müzeleri 3”. **Milliyet Sanat Dergisi**. s. 347 (10 Aralık 1979): 11-13.
- _____. “Edebiyat Müzeleri 4”. **Milliyet Sanat Dergisi**. s. 348 (17 Aralık 1979): 15-16, 31.
- _____. “Edebiyat Müzeleri 5”. **Milliyet Sanat Dergisi**. s. 349 (24 Aralık 1979): 14-16.
- Fairs, Marcus. “Museum of Modern Literature at Marbach am Neckar by David Chipperfield Architects”. **Dezeen Magazine**. 10 October 2007. <http://www.dezeen.com/2007/10/10/museum-of-modern-literature-marbach-am-neckar-by-david-chipperfield-architects/> [20.03.2015].
- Hepçilingirler, Feyza. “Steinbeck Müzesi’ni Gezerken”. **Yolculuk Dergisi**. s.125 (2014).
- Herbert, David. “Artistic and Litrary Places in France as Tourist Atractions”. **Tourism Management**. c. 17. s. 2 (1996): 77-85 (Aktaran: Aliağaoğlu, Alpaslan, Mehmet Narlı. “Edebi Miras Turizmi ve Türkiye’de Edebi Mekânlar”. **Bilig Dergisi**. s. 60 (2012).
- Gürson, Eser. “Türk Edebiyatı Müzesi ve Belgeliği Üzerine”. **Atlılar Dergisi**. s. 9 (Haziran - Ağustos 2001): 59-61.
- İçin, Ebru. “Arşiv Malzemesine Sahip Kuruluşlar”. **Archimedia Dergisi**. no. 5 (Mart 1994).
- İnan, Afet. “Ankara’nın Eski Evleri Türk Ev Kültürü Müze Evler”. **Belleten Dergisi**. c. 37. s. 145 (1973): 123-128.
- İnce, Esmâ. “İstanbul’da Adları Yaşayan İki Batılı Yurtsever Şair André Chenier ve Adam Mickiewicz”. **Dil Dergisi**. s. 79 (Mayıs 1999): 54-57.

- İşli, Emin Nedret. "Edebiyatçıların Buluştuğu Yer: Küllük Kahvesi". **Kitap-lık Dergisi**. s. 90 (Ocak 2006): 79-83.
- Kaplan, Mehmet. "Edebiyât-ı Cedîde ve Âşiyân". **İstanbul Dergisi**. s. 43 (1 Eylül 1945): 2-3.
- Martin, Andrew. "The National English Literary Museum". **African Writing Online**. (Dec/Jan 2008) <http://www.african-writing.com/hol/andrewmartin.htm> [29.03.2015].
- Nirven, Nur. "Aşiyân Müzesi ve Tevfik Fikret'in Resimleri". **Sanat Çevresi Dergisi**. s. 178 (1993): 22-25.
- Oktay, Ahmet. "Edebiyatçı Mekânları". **Kitap-lık Dergisi**. s. 90 (Ocak 2006): 63-64.
- Öneş, Mustafa. "Adı Konmamış Bir Cemal Süreya Müzesi: Hatay". **Kitap-lık Dergisi**. s. 90 (Ocak 2006): 101-105.
- Özdemir, Nebi. "Turizm ve Edebiyat". **Milli Folklor Dergisi**. y. 21. s. 82 (2009): 32-49. http://millifolklor.com/tr/sayfalar/82/04_.pdf [9.12.2014].
- Pavoni, Rosanna. "Towards a Definition and Typology of Historic House Museums". **Museum International**. vol. 53. no. 2 (2001): 16-21. <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/muse.2001.53.issue-2/issuetoc> [21.01.2015].
- Pinna, Giovanni. "Introduction to Historic House Museums". **Museum International**. vol. 53. no. 2 (2001): 4-9. <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/muse.2001.53.issue-2/issuetoc> [21.01.2015].
- Rado, Şevket. "Tanınmış Edebiyatçılar İstanbul'un Nerelerinde Oturdular". **Hayat Tarih Mecmuası**. y. 1. c. 2. s. 12 (1966): 4-11.
- Risnicoff de Gorgas, Monica. "Reality as İllusion, The Historic Houses That Became Museums". **Museum International**. vol. 53. no. 2 (2001): 10-15. <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/muse.2001.53.issue-2/issuetoc> [21.01.2015].
- Rosemary Seton, **The Preservation and Administration of Private Archives: A RAMP Study**. Paris: UNESCO, 1984: 20-21 (Aktaran: Aracı, Neslihan. "İstanbul'daki Bilgi ve Belge Merkezlerinde Bulunan Şahıs Arşivleri Üzerine Bir İnceleme". Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 2010).
- Safa, Peyami. "Bizden Evvelkilerin Edebiyatı". **Kültür Haftası Dergisi**. s. 7 (26 Şubat 1936): 129-132.
- "Sanayi-i Nefise Mektebinde Edebiyat Şubesi Azası Kongre Halinde". **Servet-i Fünun Dergisi**. c. 64 (26 temmuz 1928): 1.

Savaş, Ayşen. "House Museum: A New Function For Old Buldings". **METU Journal of The Faculty of Architecture**. y. 27. s. 1 (2010): 139-160. http://jfa.arch.metu.edu.tr/archive/0258-5316/2010/cilt27/sayi_1/139-160.pdf [22.05.2015].

Siyavuşgil, Sabri Esat. "Edebiyat Müzesi". **Varlık Dergisi**. s. 371 (1951): 4.

Sönmez, Sevgül. "Nisuz'da Buluşalım". **Kitaplık Dergisi**. s. 90 (Ocak 2006): 76-78.

Şen, Aylin. "Masumiyet Müzesi". **Müze Dergisi**. s. 6 (2012): 48-51.

"Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na Belgelikle İlgili Soru Önergesi". **Türkiye Yazarlar Sendikası Bülteni**. s. 12 (2014): 6.

Ulu, Berkan ve Mustafa Şahiner. "Bir Geleneğin Kırılma Noktası: Ekfrasis ve İngiltere'de Müzecilik". **Edebiyat Fakültesi Dergisi**. c. 27. s. 2. (Aralık 2010).

Uğurlu, Nurer. "Bir Edebiyat Müzesi Kuralım". **Varlık Dergisi**. y. 49. s. 898 (Haziran 1982): 34-35.

TEZLER

Aracı, Neslihan. "İstanbul'daki Bilgi ve Belge Merkezlerinde Bulunan Şahıs Arşivleri Üzerine Bir İnceleme". Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 2010.

Beyoğlu, Taner. "Kültür Turizminin Bir Türü Olarak Yazınsal Turizm ve Dünyadaki Örnekleri Işığında Türkiye Üzerine Bir Projeksiyon: Kitap Köyü Konsepti". Uzmanlık Tezi. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2010.

Günhan, Aslıhan. "From Houses to House Museums: Architectural Representation of Different Narrations". Yüksek Lisans Tezi. ODTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, 2011.

Karlık, Özge. "From The 'Author' to The 'Reader': Visiting Literary House-Museums in Istanbul". Yüksek Lisans Tezi. ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009.

Tezcan, Kadriye. "Kabataş Erkek Lisesi'nin Türkiye'de Ortaöğretim Bağlamında Okul-Müze Olarak Değerlendirilmesi". Yüksek Lisans Tezi. YTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1998.

Uz, Seden. "Kişisel Mekânların Müzeleştirilmesi: Burgaz Ada Sait Faik Abasıyanık Evi Örneği'nin İrdelenmesi". Yüksek Lisans Tezi. YTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010.

Varol, Neslihan. "Sanatçı Müzeleri: Müzeolojik Bağlamda Bir Değerlendirme Ve Türkiye İçin Model Önerisi". Yüksek Lisans Tezi. YTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011.

KURUMLAR VE KİŞİLER

- Adam Mickiewicz Müzesi: Ayşen Someren (Müze Sorumlusu, Arkeolog)
- Aşiyân Müzesi: Ata Yersu (Müze Yöneticisi), Osman Ocak (Müze Uzmanı)
- Aziz Nesin ve Çağdaşları Müzesi: Süleyman Cihangiroğlu (Aziz Nesin Vakfı)
- Kemal Tahir Müze Evi: Levent Karaköse (Kemal Tahir Vakfı Yöneticisi)
- Faruk Nafiz Çamlıbel Müzesi: Metin Günaydın (Kabataş Erkek Lisesi Öğretmeni)
- Sait Faik Abasıyanık Müzesi: Gürkan Sabri Şakrak (Müze Yöneticisi)
- Türk ve İslam Eserleri Müzesi: Murat Bozcu (Müdür Yardımcısı)
- Edebiyat Müzesi ve Yazın Belgeliği: Mustafa Köz (Türkiye Yazarlar Sendikası Başkanı)
- Yahya Kemal Müzesi: Gülcan Aren (Yahya Kemal Enstitüsü Müdürü)

GAZETELER

- Akgül, Elif. “Kültür Bakanlığı Edebiyat Müzesini Depo Yapmak İstiyor”. **Bianet**. 08 Mayıs 2014. <http://www.bianet.org/bianet/kultur/155533-kultur-bakanligi-edebiyat-muzesini-depo-yapmak-istiyor> [22.05.2015].
- Atkaya, Kanat. “Türk Edebiyatının Hafızası Kolide Bekler”. **Hürriyet Gazetesi**. 13 Nisan 2014. <http://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/26210483.asp> [05.12.2014].
- Behramoğlu, Ataol. “Yazarları Sokağa mı Atıyorsunuz?”. **Cumhuriyet Gazetesi**. 22 Şubat 2012. http://www.cumhuriyet.com.tr/koseyazisi/322734/Yazarlari_Sokaga_mi_Atiyorsunuz____.html [22.05.2015].
- Eaton, Kristi. “Artists to Retrace 'Grapes of Wrath' Journey”. **San Jose Mercury News**. 10 Mart 2013. http://www.mercurynews.com/travel/ci_24227221/artists-retrace-grapes-wrath-journey [30.03.2015].
- “Edebiyatın ‘belleği’ müzenin kapısına kilit”. **Haber Türk Gazetesi**. 25 Nisan 2014. <http://www.haberturk.com/kultur-sanat/haber/942282-edebiyatin-bellegi-muzenin-kapisina-kilit> [13.4.2015].
- “Edebiyat Müzesi ve Belgeliği Kurulacak”. **Bianet**. 27 Temmuz 2002. <http://bianet.org/bianet/siyaset/11926-edebiyat-muzesi-ve-belgeligi-kurulacak> [22.05.2015].
- “Edebiyat Nedir?”, <http://www.edebiyatdilanlatim.com/edebiyat-nedir.html> [25.2.2016].
- “Edebiyat Nedir? Edebiyatın Özellikleri Nelerdir?”, <http://www.dilededebiyat.net/edebiyat-nedir-edebiyatin-ozellikleri-nelerdir.html> [25.2.2016].

Dağlı, Gülüm. “Unutulan Yazarların Unutulan Evleri”. **Milliyet Gazetesi Cadde Eki**. 29 Ocak 2012. <http://cadde.milliyet.com.tr/2015/04/07/YazarDetay/1495215/unutulan-yazarlarin-unutulan-evleri> [07.04.2015].

“Edebiyatın Belleği Müzenin Kapısına Kilit”. **Habertürk Gazetesi**. 25 Nisan 2014. <http://www.milliyet.com.tr/edebiyatin-bellegi-muzenin/gundem/detay/1872299/default.htm> [22.05.2015].

“Faruk Nafiz Çamlıbel Adına Bir Müze Açıldı”. **Türkiye Gazetesi**. 12 Ocak 2005. <http://www.turkiyegazetesi.com.tr/Genel/a232223.aspx> [15.11.2017].

“Faruk Nafiz Okuluna Döndü”. **Radikal Gazetesi**. 12 Ocak 2005.

Göçgün, Önder. “Kültürel Miras Olarak Müze Evlerin Korunması”. **Milliyet Gazetesi**. 4 Ekim 2013. <http://www.milliyet.com.tr/-kulturel-miras-olarak-muze/gundem/ydetay/1772495/default.htm> [28.05.2015].

Gülersoy, Çelik. “Servet-i Fünun’un Yaşadığı Yer: Aşçıyan”. **Güneş Gazetesi**. 21 Ağustos 1982.

Hızlan, Doğan. “Yazar Evleri Sorunu”. **Hürriyet Gazetesi**. 25 Eylül 2013. <http://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/24781264.asp> [02.03.2015].

“Hüseyin Rahmi’nin Müze Evi Kurs mu Olacak?”. **Milliyet Gazetesi**. 27 Eylül 2013. <http://www.sabitfikir.com/haber/huseyin-rahmi-nin-muze-evi-kurs-mu-olacak> [07.04.2015].

“Kültür Varlıklarını Koruma Kanunu (2863 S.K.)”. **Resmi Gazete**, 18113, 23 Temmuz 1983. <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18113.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18113.pdf> [09.07.2015].

Liebenson, Donald. “Fundraising Begins for The American Writers Museum”. **Chicago Tribune**. 21 June 2013. <http://americanwritersmuseum.org/wp-content/uploads/2013/07/Fundraising-begins-for-the-American-Writers-Museum-Chicago-Tribute.pdf> [27.03.2015].

Nesin, Aziz. “Sait Faik Müzesi”. **Akşam Gazetesi**. 21 Ağustos 1959.

Opak Bilgin, Hatice. “Tarihte Yolculuk Kemal Tahir Evi Müzesi”. **Sarantalı Köylüm Gazetesi**. Tarihsiz. http://www.sarantalikoylum.com/index.php?option=com_content&view=article&id=862:tarihte-yolculuk-kemal-tahir-evi-muezesi&catid=49:hatice-opak-bilgin&Itemid=151 [25.03.2015].

_____. “Tarihte Yolculuk Orhan Kemal Müzesi”. **Sarantalı Köylüm Gazetesi**. Tarihsiz. http://www.sarantalikoylum.com/index.php?option=com_content&view=article&id=611:tarihte-yolculuk-orhan-kemal-muezesi&catid=49:hatice-opak-bilgin&Itemid=151 [25.03.2015].

Orhon, Orhan Seyfi. “Sait Faik Müzesi”. **Havadis Gazetesi**. 20 Ağustos 1959.

Özarslan, Sevinç. “Edebiyat Müzesi Gerilimi Sürüyor”. **Zaman Gazetesi**. 9 Mayıs 2014. http://www.zaman.com.tr/kultur_edebiyat-muzesi-gerilimi-suruyor_2216076.html [13.04.2015].

_____. “Edebiyat Müzesi Yer Bekliyor”. **Zaman Gazetesi**. 7 Nisan 2014. http://www.zaman.com.tr/kultur_edebiyat-muzesi-yer-bekliyor_2209475.html [14.11.2014].

_____. “Yazar Evlerini Ne Yapsak da Korusak”. **Zaman Gazetesi Cumaertesi Eki**. 28 Temmuz 2007. http://www.zaman.com.tr/cumaertesi_yazar-evlerini-ne-yapsak-da-korusak_776589.html [06.07.2015].

Özdoğan, Mehmet. “O Kitaplar, Bu Evlerde Yazıldı”. **Akşam Gazetesi**. 18 Mayıs 2013. <http://www.aksam.com.tr/cumartesi/o-kitaplar-bu-evlerde-yazildi/haber-206836> [07.04.2015].

“Özel Müzeler ve Denetimleri Hakkında Yönetmelik”. **Resmi Gazete**. 18289 (22.01.1984). <http://teftis.kulturturizm.gov.tr/TR,14444/ozel-muzeler-ve-denetimleri-hakkinda-yonetmelik.html> [18.12.2017].

Şengün, Elif. “Onlar Bu Evlerde Yaşadı”. **Milliyet Gazetesi Cadde Eki**. 28 Aralık 2010. <http://www.milliyet.com.tr/-magazin-1332199/> [13.04.2015].

Tirali, Naim. “Sait Faik hatıra Evi ve San’ata Saygı”. **Vatan Gazetesi**. 21 Ağustos 1959.

Tönbekici, Mutlu. “Masumiyet Müzesi Hakkında Fikirlerim”. **Vatan Gazetesi**. 01 Ağustos 2012. <http://www.gazetevatan.com/mutlu-tonbekici-470039-yazar-yazisi--masumiyet-muzesi--hakkinda-fikirlerim/> [15.05.2015].

Uygun, Gökçe, Ulaş Yılmaz. “Kemal Tahir’in Evi Müze Oldu”. **Milliyet Gazetesi Cadde Eki**. 11 Nisan 2010. <http://www.milliyet.com.tr/-magazin-1223377/> [06.07.2015].

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

“III. Millî Kültür Şûrası”. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. <http://kultursurasi.kulturturizm.gov.tr/> [08.07.2017].

“III. Millî Kültür Şûrası Eylem Planı”. <http://kultursurasi.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/53405,iiimillikultursurasiylemplani-17mayis2017pdf.pdf?0&tag1=F69D90B26683E970938130F6B78393CA8400FF33> [18.12.2017].

“III. Millî Kültür Şûrası Sonuç Raporu”. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: III. Millî Şûrası, 03 - 05 Mart 2017. <http://kultursurasi.kulturturizm.gov.tr/TR,176398/sura-sonuc-raporu.html> [08.07.2017].

“About The Center”. National Steinbeck Center. <http://www.steinbeck.org/pages/about-the-center> [30.03.2015].

- “Adam Mickiewicz 1798-1855”. Muzeum Literatury. <http://muzeumliteratury.pl/adam-mickiewicz-1798-1855/> [06.04.2015].
- “Adam Mickiewicz Müzesi”. İstanbul, İstanbul Rehberi, İstanbul Müzeleri. <http://www.istanbul.net.tr/istanbul-Rehberi/istanbul-muzeleri/adam-mickiewicz-muzesi/106/4> [14.05.2015].
- “Ahmet Hamdi Tanpınar Edebiyat Araştırmaları Merkezi”. <http://www.tanpinarmerkezi.com/> [18.07.2017].
- “American Writers Museum”. <http://americanwritersmuseum.org/> [27.03.2015].
- “Archives and French Literature Museum”. Brussels Museums. <http://www.brussel museums.be/en/museum/5-archives-and-french-literature-museum> [30.03.2015].
- “Archives and Literature Museum”. Official Wallonia-Brussels Tourism Website. <http://www.opt.be/informations/tourist-attractions-bruxelles-archives-and-literature-museum/en/V/19238.html> [30.03.2015].
- “Archives and Musée de la Littérature”. <http://www.aml-cfwb.be/> [30.03.2015].
- “Azerbaycan Edebiyatı Müzesi”. Wikipedia. http://tr.wikipedia.org/wiki/Azerbaycan_Edebiyatı_Müzesi [30.03.2015].
- “Bakanlığımıza Bağlı Müzeler”. Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü. <http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,43253/bakanligimiza-bagli-muzeler.html> [17.03.2015].
- Bektaş, Cengiz. “TYS Edebiyat Müzesi”. <http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/207416.asp> [05.12.2012].
- “Bellek”. <http://www.ds-istanbul.de/uebungen/pdf/tuerkisch/bellek.pdf>. [14.10.2016].
- Bennett, Sarah. “Literary Dublin”. College Tourist, Travel Guide, Ireland. <http://thecolleetourist.com/literary-dublin/> [06.04.2015].
- “Bir İstanbul Hikâyesi, Masumiyet Müzesi... Kentler ve Yazarları”. Müzecilik Meslek Kuruluşu Derneği. <http://mmkd.org.tr/bir-istanbul-hikayesi-masumiyet-muzesi/> [17.03.2015].
- Brecheisen, Barry. “Chicago's American Writers Museum Celebrates Diverse Voices”. Conde Nast Traveler, 26 May 2017, <http://www.cntraveler.com/story/chicagos-american-writers-museum-celebrates-diverse-voices> [06.06.2017].
- “Britannia Storage Management”. <http://www.britannia-storage.co.uk/GSK/KeatsHouse/Keats-01.htm> [28.3.2015].
- Briyant, Julius. “The Demhist Categorisation Project for Historic House Museums”. ICOM, International Committee for Historic House Museums Impressum. <http://demhist.icom.museum/shop/data/container/CategorizationProject.pdf> [13.3.2015].

- “China Opens First Museum of Literary Classics”. CCTV. <http://english.cntv.cn/2014/07/17/VIDE1405597441880213.shtml> [07.04.2015].
- “Childhood on Display: Two Hours At The Mark Twain Boyhood Home and Museum”. <http://fenimoresghost.blogspot.com.tr/2011/07/childhood-on-display-two-hours-at-mark.html> [03.04.2015].
- “Cibali, Fırın Sokak Numara 20: Bu Evde Orhan Kemal Yaşamıştır.”, <http://www.orhankemal.org/links1/942.htm> [06.07.2017].
- “City of Literature”. Wikipedia. <http://en.wikipedia.org/wiki/CityofLiterature> [22.11.2014].
- Cohn, Julie. “The National Steinbeck Center”. Traveling Mom. <http://www.travelingmom.com/the-national-steinbeck-center-in-salinas-california/> [30.03.2015].
- Çalışkan Tüzün, İmren. “Dostoyevski Müzesi'ne Ziyaret”. İmren Çalışkan Tüzün. <http://www.imrentuzun.com/dostoyevski.html> [25.03.2015].
- “Çin Modern Edebiyat Müzesi”. <http://www.wxg.org.cn> [05.12.2012].
- “DEM HIST”. ICOM, International Committee for Historic House Museums Impressum. <http://demhist.icom.museum/shop/shop.php?detail=1255432597> erişim [16.01.2015].
- Devlet Edebiyat Müzesi. <http://goslitmuz.ru/museums/> [20.03.2015].
- Diamond, Jason. “50 Places Every Literary Fan Should Visit”. <http://flavorwire.com/403319/50-places-every-literary-fan-should-visit/view-all> [30.03.2015].
- “Dostoyevski Müzesi”. <http://www.kendingez.com/PageDetail.aspx?PageID=40133> [25.03.2015].
- “Dostoyevsky Museum”. Wikipedia. http://en.wikipedia.org/wiki/Dostoyevsky_Museum [25.03.2015].
- “Dublin Writers Museum”. Wikipedia. http://en.wikipedia.org/wiki/Dublin_Writers_Museum [06.04.2015].
- “Edebiyat Nedir?”. <http://www.edebiyatdilanlatim.com/edebiyat-nedir.html>. [25.2.2016].
- “Edebiyat Nedir? Edebiyatın Özellikleri Nelerdir?”. <http://www.dilededebiyat.net/edebiyat-nedir-edebiyatin-ozellikleri-nelerdir.html>. [25.2.2016].
- “Explore Europe's Museums and Galleries”. The European Museums Network. <https://museums.eu/museum/index> [25.04.2017].
- “F. M. Dostoevsky Literary and Memorial Museum”. Russian Museum. <http://www.russianmuseums.info/M128> [25.03.2015].

“F. M. Dostoevsky Literary Memorial Museum”. <http://eng.md.spb.ru/museum/apartment2/> [25.03.2015].

Funk, Mia. “Interview: A Museum of One’s Own: The American Writers Museum”. <http://www.tinhouse.com/blog/38402/a-museum-of-ones-own-interviews-on-the-american-writers-museum.html> [27.03.2015].

“ICLM Literary Museums, International Committee for Literary Museums”. International Council of Museums, The Committees, International Committees, ICLM. <http://icom.museum/the-committees/international-committees/international-committee/international-committee-for-literary-museums/> [04.12.2014].

“Himeji City Museum of Literature”. Galinsky. <http://www.galinsky.com/buildings/himeji/> [30.03.2015].

“Himeji City Museum of Literature”. Kansai Art Beat. <http://www.kansaiartbeat.com/venue/BD96A80F.en> [30.03.2015].

“Himeji Edebiyat Müzesi”. http://www.city.himeji.hyogo.jp/bungaku/shisetsu/floor/n2_bunjin.html [30.03.2015].

“Historic House Museum”. Wikipedia. http://en.wikipedia.org/wiki/Historic_house_museum [26.01.2015].

“Home of Balzac”. http://www.napoleon.org/en/magazine/museums/files/Home_Balzac.asp erişim [02.04.2015].

“ICLM Literary Museums, International Committee for Literary Museums”. International Council of Museums, The Committees, International Committees, ICLM. <http://icom.museum/the-committees/international-committees/international-committee/international-committee-for-literary-museums/> [04.12.2014].

“International Committees”. International Council of Museum, The Committees. <http://icom.museum/the-committees/international-committees/> [04.12.2014].

“International Relations”. Museum of Literature. <http://pim.hu/object.1bd6bd35-978e-4aa2-bda3-5b1993b4d87f.ivy> [01.04.2015].

İlhan, M. Emir. **Gelenek ve Hatırlama: Belleğin Kültürel Olarak Yeniden İnşası Üzerine Bir Tartışma**. Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic. Volume 10/8. Spring 2015. s. 1395-1408. www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8276> [14.10.2016].

“İstanbul Ahmet Hamdi Tanpınar Edebiyat Müze Kütüphanesi 12 Kasım 2011 Cumartesi Günü Saat 16.00’da Açılıyor”. KYGM, Haberler ve Duyurular, 2011 Yılı Duyuruları. <http://www.kygm.gov.tr/TR,32/istanbul-ahmet-hamdi-tanpınar-edebiyat-muze-kutuphanesi-.html> [03.04.2015].

“İstanbul Fetih Cemiyeti”. www.istanbulfetihcemiyeti.org.tr [14.05.2015].

- Kavrakoğlu, Füsün. “Dostoyevski Evi”. <http://blog.kavrakoglu.com/dostoyevski-evi-st-petersburg/> [26.03.2015].
- “Kazantzakis Museum”. Greeka. <http://www.greeka.com/crete/heraklion/heraklion-museums/kazantzakis-museum.htm> [30.03.2015].
- “Keats House”. City of London. <http://www.cityoflondon.gov.uk/things-to-do/attractions-around-london/keats-house/collection/Pages/default.aspx> [28.03.2015].
- “Keats House”. Wikipedia. http://en.wikipedia.org/wiki/Keats_House [28.03.2015].
- “Kültür Bakanlığı'na Açık Mektup: Edebiyat Müzesi”. Sabit Fikir. <http://www.sabitfikir.com/haber/kultur-bakanligina-acik-mektup-edebiyat-muzesi-yok-edilmesin> [22.05.2015].
- “Kültür ve Sanat Etkinlikleri”. Aşıyan Müzesi. <http://asiyanmuzesi.com/index.php/tr/kultur-ve-sanat/item/2-kueltuer-sanat-ve-etkinlikler> [06.10.2017].
- “Literary Museums in The World”. The Museum Register. <http://www.museumregister.com/maincategories/literary.html> [20.10.2014].
- “Maironis Lithuanian Literature Museum”. Museums of Lithuania. http://www.muziejai.lt/kaunas/Maironio_muziejus.en.htm [01.04.2015].
- “Maironis Lithuanian Literature Museum”. Trip Advisor. http://www.tripadvisor.com.tr/Attraction_Review-g274948-d3245582-Reviews-Maironis_Lithuanian_Literature_Museum-Kaunas_Kaunas_County.html [01.04.2015].
- “Maison de Balzac”. Paris Info. <http://en.parisinfo.com/paris-museum-monument/71078/Maison-de-Balzac> [02.04.2015].
- “Maison de Balzac”. Wikipedia. http://en.wikipedia.org/wiki/Maison_de_Balzac [02.04.2015].
- “Mark Twain Boyhood Home”. Wikipedia. http://en.wikipedia.org/wiki/Mark_Twain_Boyhood_Home_%26_Museum [28.3.2015].
- “Mark Twain Boyhood Home and Museum Properties”. <http://www.weddingwire.com/wedding/UserViewWebsitePage?themeCode=4054&wid=1dd87a9618e89bd7&pid=26dcc3508d9ee75a> [03.04.2015].
- “Mark Twain House Museum”. <http://imgkid.com/mark-twain-house-museum.shtml> [29.3.2015].
- “Masumiyet Müzesi”. <http://tr.masumiyetmuzesi.org/> [15.05.2015].
- Menteşe, Oya Batum, ed. Cengiz Ertem. “Edebiyat Nedir?”. Littera Edebiyat Yazıları. Ankara: Ürün Yayınları, 2008. http://www.littera.hacettepe.edu.tr/TURKCE/22_cilt/mentese_5.pdf [22.09.2015].

- “Mission”. American Writers Museum. <http://americanwritersmuseum.org/museum-plans/mission/> [27.03.2015].
- “Museo Casa di Dante”. <http://www.museocasadidante.it/en/dante-house-museum/first-floor/> [28.03.2015].
- “Museum Definition”. International Council of Museums. <http://icom.museum/the-vision/museum-definition/> [17.03. 2015].
- “Museum of Azerbaijan Literature Named After Nizami Gandjavi”. Azerbaijan Academy of Sciences. <http://www.science.gov.az/en/literaturemuseum/index.htm> [30.03.2015].
- “Museum of Literature”. Wikiarquitectura. http://en.wikiarquitectura.com/index.php/Museum_of_Literature [30.03.2015].
- “Museum of Literature”. Petöfi Literary Museum. <http://www.pim.hu/> [31.03.2015].
- “Museums of Russia: Presentation of New Halls of The State Literary Museum Held in Moscow”. Presidential Library. <http://www.prilib.ru/en-us/news/Pages/Item.aspx?itemid=9959> [26.03.2015].
- “Müze Albümü”. Sait Faik Müzesi. <http://saitfaikmuzesi.org/muze-albumu/> [4.5.2015].
- “Müzeler”. Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü. <http://www.vgm.gov.tr/icerik.aspx?Id=1> [17.03.2015].
- “Müzeler”. İBB, Şehir Rehberi. <http://www.ibb.gov.tr/sites/ks/tr-TR/2-Sehir-Rehberi/Pages/Istanbul-Rehberi.aspx?&t=2&c=13> [17.03.2015].
- “Müzelerimiz”. İBB, Atatürk Kitaplığı. <http://ataturkkitapligi.ibb.gov.tr/ataturkkitapligi/index.php?dil=tr&p=3> [17.03.2015].
- “National English Literary Museum”. <http://www.ru.ac.za/static/institutes/nelm/index.html> [29.03.2015].
- “National English Literary Museum”. Wikipedia. http://en.wikipedia.org/wiki/National_English_Literary_Museum [29.03.2015].
- “National English Literary Museum and South Africa Library of The Blind 2013 Annual Performance Plans”. Parliamentary Monitoring Group. <https://pmg.org.za/committee-meeting/16000/> [29.03.2015].
- “National Steinbeck Center”. <http://www.steinbeck.org/pages/about-the-center> [30.03.2015].
- “National Steinbeck Center”. Expedia. <http://www.expedia.com/National-Steinbeck-Center-Salinas.d6153481.Vacation-Attraction> [30.03.2015].
- “National Steinbeck Center”. Wikipedia. http://en.wikipedia.org/wiki/National_Steinbeck_Center [30.03.2015].

- “Nesin Vakfı”. Nesin Vakfı. http://www.nesinvakfi.org/kz_e_muze.php [15.5.2015].
- “Nikos Kazantzakis Museum”. <http://www.kazantzaki.gr/> [30.03.2015].
- “Nikos Kazantzakis Museum”. Crete Travel. <http://www.cretetravel.com/activity/nikos-kazantzakis-museum/> [30.03.2015].
- “Nikos Kazantzakis Museum”. Wikipedia. http://en.wikipedia.org/wiki/Nikos_Kazantzakis_Museum [30.03.2015].
- “Nizami Gencevi Azerbaijan Edebiyat Müzesi”. Azerbaijan. <http://azerbaijan.travel/tr/accommodation/211-Nizami-Gencevi-Azerbaijan-Edebiyat-Muzesi> [30.03.2015].
- “Özel Müzeler”. Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü. <http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,43980/ozel-muzeler.html> [17.03.2015].
- Öztürk, Dilek. “Açık Kapı Heybeliada'daydı”. Arkitera, 26 Mayıs 2010. <http://v3.arkitera.com/arsgratiaartis.php?action=displayNewsItem&ID=53546> [28.05.2015].
- “Paris Banliyösünde Yalnız Bir Adam: Balzac'ın Evi”. <http://kendikendinekonusma.blogspot.com.tr/2014/08/paris-banliyosunde-yalniz-bir-adam.html> [02.04.2015].
- “Petöfi Irodalmi Múzeum”. Hungary. http://www.1hungary.com/petofi_irodalmi_muzeum/I202331/ [01.04.2015].
- “Petöfi Literary Museum”. Museum of Literature. <http://pim.hu/object.1160b1a4-08c9-4ea9-bb65-1d30e97d1eb0.ivy> [31.03.2015].
- “Russian Museums”. <http://www.russianmuseums.info> [25.03.2015].
- Sait Faik Abasıyanık Müzesi”. <http://saitfaikmuzesi.org/> [4.5.2015].
- “Sıkça Sorulan Sorular”. Masumiyet Müzesi. <http://Tr.Masumiyetmuzesi.Org/Page/Sikcasorulansorular> [15.05.2015].
- “Staff and Board”. National Steinbeck Center. <http://www.steinbeck.org/pages/staff-board> [30.03.2015].
- “State Literary Museum”. Russia Info Centre. <http://www.russia-ic.com/regions/5108/1281/museums/291/> [20.03.2015].
- “Stirling Prize”. Wikipedia. http://en.wikipedia.org/wiki/Stirling_Prize [20.03.2015].
- “Tarihçe”. Galata Mevlevihane Müzesi. <http://www.galatamevlevihanesimuzesi.gov.tr/> [28.05.2015].
- “The Adam Mickiewicz Museum of Literature in Warsaw”. Culture. <http://culture.pl/en/place/the-adam-mickiewicz-museum-of-literature-in-warsaw> [19.03.2015].

- “The American Writers Museum opened in Chicago May 16, 2017”. Arts Summary. <https://artssummary.com/2017/05/17/the-american-writers-museum-opened-in-chicago-may-16-2017/> [14.10.2017].
- “The Art and Relics Collection”. Museum of Literature. <http://pim.hu/object.71AE76EA-BEE5-44E8-86FD-839FF0AC8CE4.ivy> [31.03.2015].
- “The Audiovisual Library”. Museum of Literature. <http://pim.hu/object.1CF67C33-D534-4809-B412-525D8160BD61.ivy> [31.03.2015].
- “The Digital Library”. Museum of Literature. <http://pim.hu/object.e4817072-0bc1-48f5-82b9-8bf0b2bdf6d9.ivy> [31.03.2015].
- “The History of The Palace”. Museum of Literature. <http://www.pim.hu/object.EDA790EA-DFC5-4869-B8E6-B6814B65E9DE.ivy> [31.03.2015].
- “The Library”. Museum of Literature. <http://pim.hu/object.554c1ee0-675f-4ebf-ad29-1ec1d71a263f.ivy> [31.03.2015].
- “The Literary Museum in Moscow, Russia”. Best Museum. <http://best-museums.com/russia/77-the-literary-museum-in-moscow.html> [20.03.2015].
- “The Manuscript Archive”. Museum of Literature. <http://pim.hu/object.2a5ca6b0-61e4-46b9-b0ce-3cae6a88a0e7.ivy> [31.03.2015].
- “The Museum of Modern Japanise Literature”. <http://www.bungakukan.or.jp/> [06.04.2015].
- “The National Museum of Azerbaijan Literature”. Baku Pages. http://www.bakupages.com/pages/museums/azerbaijan-literature_en.php [30.03.2015].
- “The State Literary Museum”. Russian Museums. <http://www.russianmuseums.info/M289> [20.03.2015].
- “TYS Müze Belgeliği Boşaltılıyor”. Türkiye Yazarlar Sendikası. http://www.turkiyeyazarlarsendikasi.org/index.php?option=com_content&view=article&id=36:tys-muze-belgeligi-bosaltiliyor&catid=1:basin-duyurusu&Itemid=2 [02.04.2015].
- “Visit The National Museum of Azerbaijan Literature”. Visit Baku Azerbaijan. <http://www.visitbakuazerbaijan.com/visit-baku-and-azerbaijan/things-to-do-and-see/visit-the-national-museum-of-azerbaijan-literature.html> [30.03.2015].
- “Yahya Kemal Enstitüsü ve Müzesi”. http://www.istanbulfetihcemiyeti.org.tr/yahya-kemal-enstitusu-ve-muzesi-_d46.html erişim [14.4.2015].

Ek 1. Kültür ve Turizm Bakanlığı'na Bağlı İstanbul'da Bulunan Müzeler Listesi⁴⁸¹

BAğLI MÜZE MÜDÜRLÜKLERİ VE BAğLI BİRİMLERİ 29.09.2014	Bağlı Birim
İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	
	Arkeoloji Müzesi
	Eski şark Eserleri Müzesi
	�inili Köşk
Ayasofya Müzesi Müdürlüğü	
	Ayasofya Müzesi
	Fethiye Müzesi
	Kariye Müzesi
	Büyük Saray Mozaikleri Müzesi
Galata Mevlevihanesi Müzesi Müdürlüğü	
	Galata Mevlevihanesi Müzesi
Hisarlar Müzesi Müdürlüğü	
	Rumeli Hisarı
	Anadolu Hisarı
Topkapı Sarayı Müzesi Müdürlüğü	
	Topkapı Sarayı Müzesi
	Aya İrini Anıt Müzesi
Türk ve İslam Eserleri Müzesi Müdürlüğü	
	Türk ve İslam Eserleri Müzesi
	Adam Mickiewickz Müzesi
Yıldız Sarayı Müzesi Müdürlüğü	
	Yıldız Sarayı Müzesi
	Cihannüma Köşkü
İstanbul Türbeler Müzesi Müdürlüğü	
	117 Bağlı Türbe Bulunmaktadır.
İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Müzesi Müdürlüğü	
	İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Müzesi
	Sanayi Müzesi
Müzik Müzesi Müdürlüğü	

⁴⁸¹ Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, “Bakanlığımıza Bağlı Müzeler”, <http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,43253/bakanligimiza-bagli-muzeler.html> [17.03.2015].

Ek 2. Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın İstanbul’da Bulunan  zel Müzeler Listesi⁴⁸²

Sıra	�zel Müze Adı	Bağlı Olduğu Kurum/Kişi	Denetleyen Müze
1	Florya Model Uçak Müzesi	Fly Hava Kargo Servis Havacılık ve Turizm Hiz.Ltd. şirketi	İstanbul Arkeoloji Müzeleri M�d�rl�ğu
2	İstanbul Arkeoloji ve Kültür Müzesi	İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Prehistorya Ana Bilim Dalı	İstanbul Arkeoloji Müzeleri M�d�rl�ğu
3	İstanbul Üniversitesi Beyazıt Kulesi Anıt Müzesi	İstanbul Üniversitesi	İstanbul Arkeoloji Müzeleri M�d�rl�ğu
4	İstanbul �zel Okçular Tekkesi Müzesi	Okmeydanı Spor ve Eğitim Vakfı	İstanbul Topkapı Sarayı Müzesi M�d�rl�ğu
5	Adalar Müzesi	Adalar Vakfı ve Adalar Belediyesi	İstanbul Arkeoloji Müzeleri M�d�rl�ğu
6	Haluk Perk Müzesi	Haluk Perk	İstanbul Arkeoloji Müzeleri M�d�rl�ğu
7	İstanbul Oyuncak Müzesi	Sunay Akın Müzecilik ve K�l. Hiz. Ltd. şti.	İstanbul Arkeoloji Müzeleri M�d�rl�ğu
8	İstanbul Üniversitesi Jeoloji Müzesi	İstanbul Üniversitesi	İstanbul Arkeoloji Müzeleri M�d�rl�ğu
9	Sadberk Hanım Müzesi	Vehbi Koç Vakfı	İstanbul Arkeoloji Müzeleri M�d�rl�ğu
10	Sirkeci Garı T.C.D.D. Müzesi Sanat Galerisi	TCDD İşl. Genel m�d�rl�ğu	İstanbul Arkeoloji Müzeleri M�d�rl�ğu
11	Yapı Kredi Vedat Nedim T�r Müzesi	Yapı Kredi Bankası	İstanbul Arkeoloji Müzeleri M�d�rl�ğu
12	Basın Müzesi	Türkiye Gazeteciler Cemiyeti	İstanbul Ayasofya Müzesi M�d�rl�ğu
13	Çatalca Mübadele Müzesi	Çatalca Belediyesi ve Lozan M�badilleri Vakfı	İstanbul Ayasofya Müzesi M�d�rl�ğu
14	Kont Szechenyi İtfaiye Müzesi	İstanbul Büyükşehir Belediyesi	İstanbul Ayasofya Müzesi M�d�rl�ğu
15	Yerebatan Sarnıcı	İstanbul Büyükşehir Belediyesi	İstanbul Ayasofya Müzesi M�d�rl�ğu
16	Atatürk Müzesi	İstanbul Büyükşehir Belediyesi	İstanbul Galata Mev. Müz. Müd.
17	Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Resim ve Heykel Müzesi	Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi	İstanbul Galata Mev. Müz. Müd.
18	Aşiyan Müzesi (Tevfik Fikret’in Evi)	İstanbul Büyükşehir Belediyesi	İstanbul Hisarlar Müzesi M�d�rl�ğu

⁴⁸² Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel M d rl ğu, “ zel Müzeler”, <http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,43980/ozel-muzeler.html> [17.03.2015].

19	Türkiye İş Bankası Müzesi	Türkiye İş Bankası	İstanbul Hisarlar Müzesi Müdürlüğü
20	Ayşe ve Ercüment Kalmık Müzesi	Ayşe ve Ercüment Kalmık Vakfı	İstanbul Topkapı Sarayı Müzesi Müdürlüğü
21	Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Tıp Tarihi Müzesi	İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi	İstanbul Topkapı Sarayı Müzesi Müdürlüğü
22	Hisart Canlı tarih Müzesi	Halil Nejat Çuhadaroğlu Kül. ve Tur. Sanat İşletmeciliği A. Ş.	İstanbul Topkapı Sarayı Müzesi Müdürlüğü
23	Pera Müzesi	Suna-İnan Kıraç Vakfı	İstanbul Topkapı Sarayı Müzesi Müdürlüğü
24	Rezzan Has Haliç Kùltürleri Müzesi	Rezzan Has Haliç Kùltürleri Vakfı	İstanbul Topkapı Sarayı Müzesi Müdürlüğü
25	Sait Faik Abasıyanık Müzesi	Darüşşafaka Cemiyeti	İstanbul Topkapı Sarayı Müzesi Müdürlüğü
26	Santral İstanbul Enerji ve Çağdaş Sanatlar Müzesi	İstanbul Bilgi Üniversitesi	İstanbul Topkapı Sarayı Müzesi Müdürlüğü
27	İSKİ Su Medeniyetleri Müzesi	İstanbul Büyükşehir Belediyesi	İstanbul Türk ve İslam E. M. Müdürlüğü
28	İstanbul PTT Müzesi	PTT Genel Müdürlüğü	İstanbul Türk ve İslam E. M. Müdürlüğü
29	Kazım Karabekir Paşa Müzesi	Kazım Karabekir Vakfı	İstanbul Türk ve İslam E. M. Müdürlüğü
30	Marmara Üniversitesi Cumhuriyet Müzesi ve Sanat Galerisi	Marmara Üniversitesi	İstanbul Türk ve İslam E. M. Müdürlüğü
31	Masumiyet Müzesi	Masumiyet Vakfı	İstanbul Türk ve İslam E. M. Müdürlüğü
32	Miniatürk Mini Türkiye Parkı	İstanbul Kùltür Ve Sanat Ürünleri Tic. A.Ş.	İstanbul Türk ve İslam E. M. Müdürlüğü
33	Orhan Kemal Müzesi	Orhan Kemal Kùltür Merkezi	İstanbul Türk ve İslam E. M. Müdürlüğü
34	Osmanlı Bankası Müzesi	Galata Araş. Yay. Tan. Bil. Tek. Hiz. A.Ş.	İstanbul Türk ve İslam E. M. Müdürlüğü
35	Rahmi M. Koç Sanayi Müzesi	Rahmi Koç Müzecilik ve Kùltür Vakfı	İstanbul Türk ve İslam E. M. Müdürlüğü
36	Sakıp Sabancı Müzesi	Sabancı Üniversitesi	İstanbul Türk ve İslam E. M. Müdürlüğü
37	Türk Vakıf Hat Sanatları Müzesi	Vakıflar Genel Müdürlüğü	İstanbul Türk ve İslam E. M. Müdürlüğü
38	Vakıflar Halı Müzesi	Vakıflar Genel Müdürlüğü	İstanbul Türk ve İslam E. M. Müdürlüğü

39	Vakıflar Kilim ve Düz Dokuma Yaygılar Müzesi	Vakıflar Genel Müdürlüğü	İstanbul Türk ve İslam E. M. Müdürlüğü
40	Yahya Kemal Beyatlı Kent Müzesi	İstanbul Fetih Cemiyeti-Yahya Kemal Enstitüsü	İstanbul Türk ve İslam E. M. Müdürlüğü
41	500. Yıl Vakfı Türk Musevileri Müzesi	Zülfaris Sinagogu 500. Yıl Vakfı	İstanbul Yıldız Sarayı Müzesi Müdürlüğü
42	Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü Akaretler Mustafa Kemal Müzesi	Vakıflar Genel Müdürlüğü	İstanbul Yıldız Sarayı Müzesi Müdürlüğü
43	BJK Müzesi	BJK Vakfı	İstanbul Yıldız Sarayı Müzesi Müdürlüğü
44	Doğa ve Bilim Müzesi	Ahmet Hamza	İstanbul Yıldız Sarayı Müzesi Müdürlüğü
45	İstanbul Modern Sanat Müzesi	İstanbul Modern Sanat Vakfı	İstanbul Yıldız Sarayı Müzesi Müdürlüğü
46	Şehir Müzesi (Depo ile birlikte)	İstanbul Büyükşehir Belediyesi	İstanbul Yıldız Sarayı Müzesi Müdürlüğü

**Ek 3. İstanbul'daki Edebiyat Konulu Müzeleri İncelemede
Kullanılan Standart Bilgi Toplama Formu**

A. KURUMSAL İNCELEME

MÜZENİN KÜNYESİ	
1. Müzenin Adı	
2. Türü	
3. Kuruluş Tarihi	
4. Misyonu	
5. Vizyonu	
6. Amaç Beyanı	
7. Tarihçesi	
8. Fotoğrafları	
9. Broşür, doküman vs.	
10. İletişim Bilgileri	Telefon
	Adres
	E posta
	Web Sitesi
11. Müzenin Açık Olduğu Gün ve Saatler	
MÜZENİN YÖNETİM YAPISI	
1. Bağlı Olduğu Kurum	
2. Statüsü	
3. Müzenin Gelir Kaynakları	
4. Personel	Personel Sayısı
	Uzman Personel Sayısı
5. İlgili Kültür Bakanlığı Müzesi	
MÜZENİN MİMARİ ÖZELLİKLERİ	
1. Yapının Yapılış Amacı	
2. Mimari özellikleri	
3. Mülkiyet Hakkı	
4. Binanın Özelliği ve İşlevselliği	
5. Müzenin Alan Örgütlenmesi	

B. MÜZEOLojİK İNCELEME

İLGİLİ EDEBİ DÖNEM VEYA EDEBİYATÇILAR	
1. Edebi Dönem	
2. Edebiyatçılar	
KOLEKSİYON YAPISI	
1. Koleksiyon Politikası	Var
	Yok
2. Koleksiyonda Bulunan Eser Sayısı	Sergide:
	Depoda:
3. Koleksiyon Tanımı	
4. Koleksiyonun Edinme Şekli	Bağış / Satınalma / Miras
5. Edinme (Müze Kurulduktan Sonra)	
6. Elden Çıkarma	
7. Erişim Olanakları	Fiziksel Erişim:
	Sanal Erişim:
	Engelli Erişimi:
BELGELEME FAALİYETLERİ	
1. Nesnelere Yönelik Araştırma Faaliyetleri	
2. Envanter Defteri	Var / Yok
3. Belgeleme Çalışmalarında Kullanılan Standart ve Prosedürler	
KORUMA FAALİYETLERİ	
1. Restorasyon	
2. Konservasyon	Nem / Isı / Zararlı ışınım
3. Güvenlik	Yangın
	İnsan
SUNUM VE SERGİLEME TEKNİKLERİ	
1. Galeri Sayısı	
2. Sergi Kompozisyonu	
3. Sergi Bölümleri	
4. Sergileme Araçları	Vitrin / Panel / Işıklandırma
5. Bilgilendirme Araçları	Panolar / Etiketlemeler
EĞİTİM FAALİYETLERİ VE TOPLUMSAL İLİŞKİLER	
1. Etkinlikler	
2. Eğitimler	

C. EK BİLGİLER

GÖZLEM / GÖRÜŞME NOTLARI (Varsa)	
Görüşülen Kişi	
Görüşme Tarihi	

Ek 4. İstanbul'daki Edebiyat Koleksiyonları

1. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi⁴⁸³:
Mehmet Kaplan Koleksiyonu
2. İBB Kadın Eserleri Kütüphanesi⁴⁸⁴:
İsmet Kür Koleksiyonu
Pınar Kür Koleksiyonu
Cahit Uçuk Koleksiyonu
İnci Aral Koleksiyonu
Halide Nusret Zorlutuna Koleksiyonu
İpek Ongun Koleksiyonu
3. Tarih Vakfı Bilgi Belge Merkezi⁴⁸⁵:
Pertev Naili Boratav Koleksiyonu
Samet Ağaoğlu Koleksiyonu
4. Yapı Kredi Sermet Çifter Kütüphanesi⁴⁸⁶:
Hüsamettin Bozok Koleksiyonu
Melih Cevdet Anday Koleksiyonu
Yahya Kemal Koleksiyonu
5. İ.B.B. Atatürk Kitaplığı⁴⁸⁷:
Fatma Aliye Hanım Koleksiyonu
6. İstanbul Üniversitesi, Türkiyat Enstitüsü⁴⁸⁸:
Ahmet Hamdi Tanpınar Arşivi
7. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü⁴⁸⁹:
Cevdet Kudret Arşivi
Behçet Necatigil Arşivi

⁴⁸³ Neslihan Aracı, “İstanbul'daki Bilgi Ve Belge Merkezleri'nde Bulunan Şahıs Arşivleri Üzerine Bir İnceleme” (Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 2010), 156.

⁴⁸⁴ Aracı, **age**, 156-158.

⁴⁸⁵ Aracı, **age**, 156-158.

⁴⁸⁶ Aracı, **age**, 159.

⁴⁸⁷ Aracı, **age**, 159.

⁴⁸⁸ “Ahmet Hamdi Tanpınar Edebiyat Araştırmaları Merkezi”, <http://www.tanpinarmerkezi.com/> [18.07.2017].

⁴⁸⁹ Bu bilgiler tez yazarı tarafından 15.11.2017 tarihinde Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne yapılan ziyaret ile elde edilmiştir.

Ek 5. İstanbul'daki Edebiyatçı Mekânları Listesi

1. Küllük Kahvesi⁴⁹⁰
2. Baylan Pastahanesi⁴⁹¹
3. Nisuaz Pastanesi⁴⁹²
4. Lebon⁴⁹³
5. Kemal Efendi'nin Kahvesi⁴⁹⁴
6. Marmara Kırathanesi⁴⁹⁵
7. Hatay Lokantası⁴⁹⁶
8. Vagon Kırathanesi⁴⁹⁷
9. Anadolu Pasajı ve Birahanesi⁴⁹⁸
10. Cumhuriyet Meyhanesi⁴⁹⁹
11. Elit Pastanesi⁵⁰⁰
12. Eptalofos Kahvesi⁵⁰¹
13. Halk Kırathanesi⁵⁰²
14. Kalpazankaya⁵⁰³
15. Kamondo Hanı⁵⁰⁴
16. Lambo Meyhanesi⁵⁰⁵
17. Maya Sanat Galerisi⁵⁰⁶
18. Meserret Kırathanesi⁵⁰⁷
19. Mustafa'nın Meyhanesi⁵⁰⁸
20. Orman Birahanesi⁵⁰⁹
21. Petrograd Pastanesi⁵¹⁰
22. Fevziye Kırathanesi⁵¹¹
23. Tokatlıyan Hanı⁵¹²
24. Beşiktaş İskele Gazinosu⁵¹³

⁴⁹⁰ Emin Nedret İşli, "Edebiyatçıların Buluştuğu Yer: Küllük Kahvesi", **Kitap-lık Dergisi**, s. 90 (Ocak 2006): 79.

⁴⁹¹ Ahmet Oktay, "Edebiyatçı Mekânları", **Kitap-lık Dergisi**, s. 90 (Ocak 2006): 64.

⁴⁹² Sevgül Sönmez, "Nisuaz'da Buluşalım", **Kitap-lık Dergisi**, s. 90 (Ocak 2006): 76.

⁴⁹³ Sönmez, **age**, 78.

⁴⁹⁴ Konur Ertop, "Aşığın Mekânı Kahveler Hanları", **Kitap-lık Dergisi**, s. 90 (Ocak 2006): 88.

⁴⁹⁵ Ahmet Güner Elgin, "Beyazıt'ta Bir Akademi: Marmara Kırathanesi", **Kitap-lık Dergisi**, s. 90 (Ocak 2006): 93.

⁴⁹⁶ Mustafa Öneş, "Adı Konmamış Bir Cemal Süreya Müzesi: Hatay", **Kitap-lık Dergisi**, s. 90 (Ocak 2006): 101.

⁴⁹⁷ Öneş, **age**, 101.

⁴⁹⁸ Sevgül Sönmez, **A'dan Z'ye Sait Faik** (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2007), 38.

⁴⁹⁹ Sönmez, **age**, 64.

⁵⁰⁰ Sönmez, **age**, 76.

⁵⁰¹ Sönmez, **age**, 76.

⁵⁰² Sönmez, **age**, 96.

⁵⁰³ Sönmez, **age**, 109.

⁵⁰⁴ Sönmez, **age**, 109.

⁵⁰⁵ Sönmez, **age**, 125.

⁵⁰⁶ Sönmez, **age**, 132.

⁵⁰⁷ Sönmez, **age**, 134.

⁵⁰⁸ Sönmez, **age**, 135.

⁵⁰⁹ Sönmez, **age**, 146.

⁵¹⁰ Sönmez, **age**, 160.

⁵¹¹ Şevket Rado, "Tanınmış Edebiyatçıları İstanbul'un Nerelerinde Oturdular" **Hayat Tarih Mecmuası**, y. 1, c. 2, s. 1 (Şubat 1966): 19.

⁵¹² Rado, **age**, 21.

⁵¹³ Çeri, **age**, 47.

Ek 6. Dünya'daki Edebiyat Konulu Müzeler Listesi⁵¹⁴

No	Ülke	Şehir	Müze Adı	Tür
1	ABD	Chicago	The American Writers Museum	Edebiyat
2	Almanya	Marbach	The Museum of Modern Literature, (Literaturmuseum der Moderne), 2006	Edebiyat
3	Almanya	Marbach	National Schiller Museum	
4	Almanya	Frankfurt	J. W. Goethe	Ev Müze
5	Almanya	Berlin	Bertolt Brecht	Ev Müze
6	Arjantin	Córdoba	Manuel Mujica Láinez Evi	Ev Müze
7	Avusturya	Viyana	Literature Museum of the Austrian National Library	Edebiyat
8	Avusturya	Klagenfurt	Robert Musil Literature Museum	Ev müze
9	Azerbaycan	Bakü	The National Museum of Azerbaijan Literature, Nizami Ganjavi, 1939	Edebiyat
10	Belçika	Brüksel	Archives and French Literature Museum, 1958	Diğer
11	Belçika	Rochefort	Pierre Loti	Ev Müze
12	Bosna Hersek	Saraybosna	Museum of Literature and Theatre Arts of Bosnia and Herzegovina	
13	Brezilya	Petropolis	Stefan Zweig	
14	Bulgaristan	Koprivshitsa	Lyuben Karavelov Museum	
15	Çek	Prag	Franz Kafka	Ev Müze
16	Çek	Prag	Memorial of National Literature	Edebiyat
17	Çin	Fujian	Bing Xin Literature Museum	
18	Çin	Pekin	National Museum of Modern Chinese Literature, 1985	Edebiyat
19	Estonya	Tartu	Estonian Literary Museum	Edebiyat
20	Fransa	Paris	Maison de Honore de Balzac	Ev Müze
21	Fransa	Paris	Voltaire	
22	Fransa	Nantes	Jules Verne Museum	
23	Fransa	Paris	Victor Hugo	Ev Müze
24	Fransa	Combray	Marcel Proust	Ev Müze
25	Güney Afrika	Grahamstown	National English Literary Museum	Diğer
26	Gürcistan	Tiflis	Giorgi Lionitze State Museum of Georgian Literature	
27	Hırvatistan	Dubrovnik	House of Marin Držić	Ev Müze
28	Hollanda	Hague	Museum of Literature	
29	İngiltere	Londra	Charles Dickens	Ev Müze
30	İngiltere	Dublin	James Joyce	Ev Müze
31	İngiltere	Hampshire	Jane Austen	Ev Müze
32	İngiltere	Warwickshire	Shakespeare Birthplace Trust	Ev Müze

⁵¹⁴ Bu liste tez çalışması sırasında literatürde adı geçen edebiyat konusundaki müzelerden oluşmaktadır. Liste “The European Museums Network” gibi kaynaklardan teyit edilmiştir. Listede ABD’nin ve Rusya’nın ilgili listelerinin dışında kalan müzelere de yer verilmiştir.

33	İngiltere	Dublin	Oscar Wilde Museum	
34	İngiltere	Londra	Keats House Museum	Ev Müze
35	İngiltere	Londra	Sherlock Holmes Museum	
36	İngiltere	Great Missenden	The Roald Dahl Museum and Story Centre	
37	İngiltere	Londra	Virginia Woolf	
38	İngiltere	Yorkshire	Brontë Parsonage Museum	Müze
39	İngiltere	Coxwold	Shandy Hall	
40	İrlanda	Dublin	Dublin Writers Museum	Edebiyat
41	İskoçya	Edinburgh	The Writers Museum	Edebiyat
42	İtalya	Floransa	Dante Alighieri House Museum	Ev Müze
43	Japonya	Kamakura	Kamakura Museum of Literature	Yerel
44	Japonya	Osaka	Kawabata Yasunari Museum Of Literature	
45	Japonya	Tokyo	Metropolitan Museum of Modern Japanese Literature	Edebiyat
46	Japonya	Himeji	The Museum of Literature	Yerel
47				
48	Litvanya	Kaunas	Maironis Lithuanian Literature Museum	Edebiyat
49	Lüksemburg	Vianden	Victor Hugo House	
50	Macaristan	Budapeşte	The Petöfi Museum of Hungarian Literature	Edebiyat
51	Macaristan	Badacsony	Szegedy Roza House Literature Museum	
52	Norveç	Oslo	The Ibsen Museum	Ev Müze
53	Polonya	Wejherowo	Museum of Kashubian and Pomeranian Literature and Music	
54	Polonya	Varşova	The Adam Mickiewicz Museum of Literature, Edebiyat Müzesi	Edebiyat
55	Romanya	Bükreş	National Museum of the Romanian Literature	Edebiyat
56	Rusya	Moskova	Anton Çehov	Ev Müze
57	Rusya	Petersburg	Vladimir Nabokov	Ev Müze
58	Slovakya	Turany	Slovak National Literary Museum of the Slovak National Library	
59	Slovenya	Velike Lašče	Trubar Homestead	
60	Slovenya	Cerkno	Homestead of Writer France Bevk	
61	Şili	Santiago	Pablo Neruda	
62	Tayvan	Tainan	The National Museum of Taiwan Literature, 2007	Edebiyat
63	Ukranya	Odessa	Odessa State Literature Museum	
64	Yunanistan	Heraklion	Nikos Kazantzakis Museum	

Ek 7. ABD'deki Edebiyat Konulu Müzeler Listesi (Museum Register)⁵¹⁵

- A Aldrich House, now part of the Strawberry Banke Museum, Portsmouth, New Hampshire, U.S.A.
American Academy of Arts & Letters, New York, NY
Anne Spencer Memorial Foundation, Inc. (The), Lynchburg, Virginia, U.S.A
Archer M. Huntington Art Gallery, Austin, Texas, U.S.A
Armstrong Browning Library, Waco, Texas, U.S.A
- B Bayou Folk Museum (The) - Kate Chopin House, Cloutierville, Louisiana, U.S.A
Beauregard-Keyes House, New Orleans, Louisiana, U.S.A
Booth-Napa Valley State Park, Calistoga, California, U.S.A
Burlington County Historical Society, Burlington, New Jersey, U.S.A
- C Carl Sandburg Home National Historic Site, Flat Rock, North Carolina, U.S.A
Carl Sandburg State Historic Site, Galesburg, Illinois, U.S.A
Casemate Museum, Fort Monroe, Virginia, U.S.A
Cedarmere, Roslyn Harbor, New York, U.S.A
Chemung Valley History Museum, Elmira, New York, U.S.A
Christopher Morley Knothole, Roslyn, New York, U.S.A
- E Edgar Allan Poe Cottage at Fordham, The Bronx, New York, U.S.A
(Biographical. Historic House, Literary Museum)
Edgar Allan Poe House and Museum, Baltimore, Maryland, U.S.A
Edgar Allan Poe Museum, Richmond, Virginia, U.S.A
Edgar Allan Poe National Historic Site, Philadelphia, Pennsylvania, U.S.A
Emily Dickinson Homestead, Amherst, Massachusetts, U.S.A.
(Monographic, Literary Museum & Historic House [Emily Dickinson: American poet - 1830-1886])
Ernest Hemingway House Museum, Key West, Florida, U.S.A
Ernest Hemingway Museum, Oak Park, Illinois, U.S.A
Eugene O'Neill Memorial, Wethersfield, Connecticut, U.S.A
Eugene O'Neill National Historic Site, Danville, California, U.S.A
- F Falaise, Port Washington, New York, U.S.A
Falmouth Historical Society, Falmouth, Massachusetts, U.S.A
Flannery O'Connor Childhood Home, Savannah, Georgia, U.S.A
Fruitlands Museums, Harvard, Massachusetts, U.S.A
- G Gene Stratton-Porter Historic Site, Rome City, Indiana, U.S.A
- H Hamlin Garland Homestead, West Salem, Wisconsin, U.S.A
Harriet Beecher Stowe Center, Hartford, Connecticut, U.S.A

⁵¹⁵ "Literary Museums in the United States", Museum Register,
<http://www.museumregister.com/maincategories/literary.html> [09.04.2015].

- Harriett Beecher Stowe House, Cincinnati, Ohio, U.S.A
- Harry Ransom Humanities Research Center - University of TX, Austin, Texas, U.S.A
- Helen Hunt Jackson Home - Colorado Springs Museum, Colorado Springs, Colorado, U.S.A
- Helen Keller Birthplace, Tusculum, Alabama, U.S.A
- Hemingway Birthplace House, Oak Park, Illinois, U.S.A
- Hemingway-Pfeiffer Museum and Educational Center (The), Piggott, Arkansas, U.S.A
- Herman Melville House - Arrowhead, Pittsfield, Massachusetts, U.S.A
- Historic Hudson Valley, Tarrytown, New York, U.S.A
- House of the Seven Gables, Salem, Massachusetts, U.S.A
- J Jack London State Historic Park, Glen Ellen, California, U.S.A
- Jack London Yukon Cabin, Oakland, California, U.S.A
- James A. Michener Art Museum, Doylestown, Pennsylvania, U.S.A
- James Thurber House, Columbus, Ohio
- James Whitcomb Riley Birthplace and Museum, Greenfield, Indiana, U.S.A
- James Whitcomb Riley Museum, Indianapolis, Indiana, U.S.A
- John Fox, Jr. Museum (The), Big Stone Gap, Virginia, U.S.A
- John G. Neihardt State Historic Site, Bancroft, Nebraska, U.S.A
- John Greenleaf Whittier Birthplace, Haverhill, Massachusetts, U.S.A
- John Greenleaf Whittier Home, Amesbury, Massachusetts, U.S.A
- John Muir National Historic Site, Martinez, California, U.S.A
- John Steinbeck Memorial Museum, Pacific Grove, California, U.S.A
- L Laughing Brook Education Center & Wildlife Sanctuary, Hampden, Massachusetts, U.S.A
- Laura Ingalls Wilder Memorial Society, Inc., De Smet, South Dakota, U.S.A
- Laura Ingalls Wilder Park & Museum, Burr Oak, Iowa, U.S.A
- Laura Ingalls Wilder-Rose Wilder Lane Museum & Home, Mansfield, Missouri, U.S.A
- Lawrence Ranch & Shrine, San Cristobal, New Mexico, U.S.A
- Lincoln State Historic Park, Geneva, Greenfield, Indiana, U.S.A
- Longfellow National Historic Site, Cambridge, Massachusetts, U.S.A
- M Malabar Farm State Park-Lucas, Ohio, U.S.A
- Marjorie Kinnan Rawlings State Historic Site, Cross Creek, Florida, U.S.A
- Mark Twain Birthplace State Historic Site, Stoutsville, Missouri, U.S.A
- Mark Twain Home and Museum, Hannibal, Missouri, U.S.A
- Mark Twain Memorial, Hartford, Connecticut, U.S.A
- Martin Luther King, Jr. Center for Nonviolent Social Changes, Inc., Atlanta, Georgia, U.S.A
- Mary Gay House, Decatur, Georgia, U.S.A

- Monte Cristo Cottage, New London, Connecticut, U.S.A
- N Nassau County Museum of Art, Roslyn Harbor, New York, U.S.A
New York Public Library, Pforzheimer Collection (The), New York, New York, U.S.A
- O O. Henry House, San Antonio, Texa , U.S.A
O. Henry Museum, Austin, Texas, U.S.A
Old Manse, Concord, Massachusetts, U.S.A
Orchard House, Concord, Massachusetts, U.S.A
- P Paul Laurence Dunbar State Memorial (The), Dayton, Ohio, U.S.A
Pearl S. Buck Birthplace Foundation, Hillsboro, West Virginia, U.S.A
Pearl S. Buck House (The), Perkasio, Pennsylvania, U.S.A
- R Rachel Carson Homestead, Springdale, Pennsylvania, U.S.A
Ralph Waldo Emerson House, Concord, Massachusetts, U.S.A
Robert Frost Farm, Derry, New Hampshire, U.S.A
Robert Frost Stone House Museum, South Shaftsbury, Vermont, U.S.A.
(Biographical & Literary Museum [Robert Frost])
Robert Louis Stevenson House, Monterey, California, U.S.A
Robert Louis Stevenson Memorial Cottage, Saranac Lake, New York, U.S.A
Robert Louis Stevenson Silverado Museum, Saint Helena, California, U.S.A
Rosenbach Museum and Library, Philadelphia, Pennsylvania, U.S.A
Rowan Oak, William Faulkner's Home, Oxford, Mississippi, U.S.A.
(Biographical & Literary Museum [William Faulkner: American author & Nobel Prize-winning])
- S Sarah Orne Jewett House, South Berwick, Maine
Scott and Zelda Fitzgerald Museum, Montgomery, Alabama, U.S.A
Sharlot Hall Museum Complex, Prescott, Arizona, U.S.A
Sidney Lanier Cottage, Macon, Georgia, U.S.A
Sinclair Lewis Boyhood Home Museum, Sauk Centre, Minnesota, U.S.A
Sinclair Lewis Museum and Interpretive Center, Sauk Centre, Minnesota, U.S.A
Steinbeck Center Foundation, Salinas, California, U.S.A
Steinbeck House, Salinas, California, U.S.A
Sunnyside National Historic Landmark, Irvington, New York, U.S.A
- T The Mount - Edith Wharton Home, Lenox, Massachusetts, U.S.A
Theodore Roosevelt Birthplace National Historic Site, New York, U.S.A
Theodore Roosevelt Inaugural National Historic Site, Buffalo, New York, U.S.A
Thomas Bailey Aldrich Memorial - Strawberry Banke, Portsmouth, New Hampshire, U.S.A
Thomas Wolfe Memorial, Asheville, North Carolina, U.S.A
Thoreau Society, Lincoln, Massachusetts, U.S.A
Thornton W. Burgess Museum, Sandwich, Massachusetts, U.S.A

- Tower Fine Arts Gallery (SUNY Brockport), Brockport, New York, U.S.A
- V Vachel Lindsay House, Springfield, Illinois, U.S.A
- W Wadsworth-Longfellow House, Portland, Maine, U.S.A
- Walt Whitman Birthplace State Historic Site, Huntington Station, New York, U.S.A
- Walt Whitman House, Camden, New Jersey, U.S.A
- Wave Hill, Bronx, New York, U.S.A
- Weeden House Museum (The), Huntsville, Alabama, U.S.A
- Willa Cather Historical Center-Nebraska State Historical Society, Red Cloud, Nebraska, U.S.A
- William Cullen Bryant Homestead, Cummington, Massachusetts
- William H. Prescott House, Boston, Massachusetts, U.S.A, U.S.A
- William Holmes McGuffey House and Museum, Oxford, Ohio, U.S.A
- Wren's Nest, Atlanta, Georgia, U.S.A
- [Joel Chandler Harris]
- Z Zane Grey Museum, Lackawaxen, Pennsylvania, U.S.A

Ek 8. Rusya'daki Edebiyat Konulu Müzeler Listesi⁵¹⁶

1. A. P. Gaydar Literary - Memorial Museum
2. Abramtsevo State Historical, Artistic and Literary Museum-Reserve
3. Alexandrovsky Historical - Literary Museum "A.P.Chehov and Sahalin"
4. Alnashi united History - Literary Museum
5. Altaev Literary and Memorial House and Museum
6. Arzamas State Literary - Memorial Museum of A. P. Gaydar
7. Ashalchi Oki Literary Museum
8. Belgorod literary museum
9. Bezhetsk Literary - Memorial and Regional Studies Museum
10. F. A. Abramov Literary - Memorial Museum
11. F. M. Dostoevsky Literary and Memorial Museum
12. Gabdulla Tukay Literary Museum
13. Gorky Literary Museum
14. Gorky Literary Memorial Museum (Kazan)
15. Historical and Literary Museum of I.A.Gonchrov
16. K. Sagyrbaeva History - Literary Museum
17. Kozelsk Historical - Literary Museum
18. K. V. Ivanov Literary Museum
19. Literary Life of the Urals of 20. Century Museum
20. Literary - Art Museum of Great Patriotic War History
21. Literary Museum
22. Literary and Art museum
23. Literary and Art Museum Marina and Anastasia Tsvetaeva
24. Literary and Memorial Museum I. A. Bunin
25. Literary and Artistic Estate - Museum "Priyutino"
26. Literary - Ethnographic Tolstoy Museum
27. Literary Museum - A part of Kursk Museum of Local History
28. Literary Museum "The Poets Home"
29. Literary Museum "Abakumtsevo"
30. Literary and Memorial A. A. Fadeev Museum
31. Literary - Regional Studies Museum
32. Maryevskiy Literary - Memorial Museum of V. D. Fedorov
33. Moscow Literary Museum Centre of K. G. Paustovsky
34. Museum "Literary Life of Yaroslavsky Region"
35. Museum of I. A. Kuratov's Literary Heros
36. N. Ostrovskiy Literary - Memorial State Museum
37. N. A. Dobrolyubov State Literary - Memorial Museum
38. N. N. Aseev Lgov Town Literary - Memorial Museum
39. Parfenyevskiy Literary - Art Museum
40. Regional Literary a Historical Museum a Name of A. A. Perventsev
41. Savin Literary Museum in Nebdino Village
42. The State Literary Museum
43. The Literary Museum of the Institute of Russian Literature (The Pushkin House) of the Russian Academy of Sciences
44. The State Literary Memorial and Natural A.S. Pushkin's Museum Reserve "Boldino"

⁵¹⁶ Russian Museums, <http://www.russianmuseums.info> [25.03.2015].

45. The Main Literary Monographic Exhibition “Alexander Pushkin. Life and Creative Work”
46. The State History, Literary and Native Museum and Reserve of A. A. Blok
47. The Museum “Literary Life of the Ural of the 19 th Century”
48. The State Literary and Memorial Museum - Reserve of N. A. Nekrasov “Karabikha”
49. The Literary and Theatrical Museum Named Nikolai Mikhailovich Diakonoff
50. The Museum of A. M. Gorky (Literary)
51. The Literary Museum of Buryatia Name After Khotsa Namsaraev
52. Yaroslav Gashek Literary - Memorial Museum

**Ek. 9: Edebiyat Konulu Müzelerin Dünyadaki Örneklerinin
Resmi İnternet Siteleri ve Yayın Dilleri**

Sıra	Ülke	Müze Adı	Resmi İnternet Sitesi	Yayın Dili
1	Polonya	Adam Mickiewicz Edebiyat Müzesi	www.muzeumliteratury.pl	Lehçe
2	A.B.D.	Amerikalı Yazarlar Müzesi	http://americanwritersmuseum.org/	İngilizce
3	Japonya	Başkent Modern Japon Edebiyatı Müzesi	http://www.bungakukan.or.jp/	Japonca
4	Rusya	Devlet Edebiyat Müzesi	http://goslitmuz.ru/	Rusça
5	İrlanda	Dublin Edebiyat Müzesi	http://www.writersmuseum.com	İngilizce
6	Litvanya	Maironis Litvanya Edebiyatı Müzesi	http://maironiomuziejus.lt/	Litvanca / İngilizce
7	Almanya	Modern Edebiyat Müzesi	http://www.dla-marbach.de/	Almanca
8	Azerbaycan	Nizami Gencevi Adına Milli Edebiyat Müzesi	http://www.nizamimuseum.az/	Azerice / Rusça / İngilizce
9	Macaristan	Petofi Edebiyat Müzesi Literary Museum	http://www.pim.hu/	Macarca / Almanca / İngilizce
10	Çin	Ulusal Modern Edebiyat Müzesi	www.wxg.org.cn	Çince ve İngilizce
11	Fransa	Balzac Evi	http://www.paris.fr/pratique/musees-expos/maison-de-balzac/p6837	Fransızca/ İngilizce / İspanyolca
12	İtalya	Dante Müze Evi	http://www.museocasadidante.it/en/	İtalyanca / İngilizce
13	Rusya	Dostoyevski Müze Evi	http://eng.md.spb.ru/museum/	Rusça ve İngilizce
14	İngiltere	Keats Müze Evi	https://www.cityoflondon.gov.uk/things-to-do/keats-house/Pages/default.aspx	İngilizce
15	A.B.D.	Mark Twain Çocukluk Evi ve Müzesi	http://www.marktwainmuseum.org/	İngilizce
16	Belçika	Arşiv ve Edebiyat Müzesi	http://www.aml-cfwb.be/	Fransızca
17	Japonya	Himeji Edebiyat Müzesi	http://www.city.himeji.hyo.go.jp/bungaku/	Japonca
18	Yunanistan	Nikos Kazancakis Müzesi	http://www.kazantzaki.gr/	Yunanca / İngilizce
19	Güney Afrika	Ulusal İngilizce Edebiyat Müzesi	http://www.ru.ac.za/static/institutes/nelm/index.html	İngilizce
20	A.B.D.	Ulusal Steinbeck Merkezi	http://www.steinbeck.org/	İngilizce

Ek 10. Devlet Edebiyat Müzesi'ne (Rusya) Bağlı Müzelere İlişkin Ayrıntılar

Devlet Edebiyatı Müzesi'ne bağlı on müze bulunmaktadır⁵¹⁷. Bunlar:

1. “Fyodor Dostoyevski Müzesi” (1940)
2. “Anton Çehov evi müzesi” (1954)
3. “Anatoly Lunacharsky Evi Müzesi” (1964)
4. “Alexander Herzen Evi Müzesi” (1976)
5. “Mikhail Lermontov Evi Müzesi” (1981)
6. “Tolstoy Evi Müzesi” (1987)
7. “Mikhail Prishvin evi müzesi” (1980)
8. “Boris Pasternak Evi-Müzesi” (1990)
9. “Chukovsky evi müzesi” (1995)
10. “Gümüş Çağı Müzesi” (Brusov Evi) (1999)

⁵¹⁷ “Devlet Edebiyat Müzesi”, <http://goslitmuz.ru/museums/> [20.03.2015].

Ek 11. Türkiye’de Edebiyatçı Evleri Listesi⁵¹⁸

Sıra No	Şehir	İlçe	Yazar Adı	Durum
1	İstanbul	Kadıköy	Fazıl Hüsnu Dağlarca	
2	İstanbul	Fatih	Semiha Ayverdi	Tabela var
3	İstanbul	Kuzguncuk	Sevim Burak	Şehri İstanbul Derneği
4	İstanbul	Cihangir	Nazım Hikmet	Şehri İstanbul Derneği
5	İstanbul	Beşiktaş	Behçet Necatigil	
6	İstanbul	Beylerbeyi	Asaf Halet Çelebi	
7	İstanbul	Kadıköy – Mühürdar Cad.	Ahmet Haşim	Yıkılmış
8	İstanbul	Kadıköy	Ziya Osman Saba	Yıkılmış
9	İstanbul	Sütlüce	Şeyh Galip	Yıkılmış
10	İstanbul	Erenköy	Necip Fazıl Kısakürek	Yıkılmış
11	İstanbul	Maçka	Atilla İlhan	
12	İstanbul	Kadıköy - Kalamış	Ömer Seyfettin	
13	İstanbul	Beyoğlu	Ahmet Hamdi Tanpınar	Narmanlı Han
14	İstanbul	Beykoz	Ahmet Mithat Efendi	Yalı restore edilmiş
15	İstanbul	Kızıltoprak	Nilgün Marmara	
16	İstanbul	Beyoğlu	Agatha Christie Odası	Pera Palas
17	İstanbul	Beyoğlu	M Akif Ersoy	Mısır Apartmanı
18	İstanbul	Cihangir	Oğuz Atay	
19	İstanbul		Cemal Süreya	
20	İstanbul	İstinye	Recaizade Mahmut Ekrem Yalısı	
21	İstanbul	Fatih	Şair Nigar Hanım Konağı	Şu anda Sağlık Müzesi
22	İstanbul	Büyükkada	Nurullah Ataç	
23	İstanbul	Beylerbeyi	Münevver Ayaşlı	Villa Bosphours Restoranı
24	İstanbul	Moda	Özdemir Asaf	
25	İstanbul	Cibali	Orhan Kemal	
26	İstanbul	Cağaloğlu	Abdullah Cevdet	İçtiha Evi
27	İstanbul	Şişli	Lamartine	Büyükdere’de
28	İstanbul	Beykoz-İncirköy	Abdülhak Hamid	
29	İstanbul	Kandilli	Pierre Loti	Kont Ostrorog yalısı
30	İstanbul	Kandilli	Yahya Kemal	Kıbrıslı’lar yalısı
31	İstanbul	Kandilli	Nahid Sırrı	
32	İstanbul	Levent	Reşat Nuri Güntekin	Çalılık Sokağı
33	İstanbul	Kadıköy -	Cenab Şehabeddin	

⁵¹⁸ Liste tez çalışması boyunca taranan kaynaklarda elde edilen bilgiler çerçevesinde oluşturulmuştur.

		Akaretler		
34	İstanbul	Kadıköy – Kızıltoprak	Ahmet Rasim	
35	İstanbul	Beyazıt – Yeniçeriler Cad.	Pierre Loti	
36	İstanbul	Kadıköy - Erenköy	Şemseddin Sami	
37	İstanbul	Laleli	Halide Edip	
38	İstanbul	Bakırköy	Cenab Şehabeddin	
39	İstanbul	Kumkapı	Fuad Köprülü	
40	İstanbul	Nişantaşı – Hürriyet Sk.	Süleyman Nazif	
41	Sivas		Hasan Hüseyin Korkmazgil	
42	Kastamonu	İnebolu	Oğuz Atay	
43	Ankara		Necdet Evliyagil	
44	Muğla	Bodrum	Mina Urgan	Cemil İpekçi oturuyor
45	Balıkesir	Gönen	Ömer Seyfettin	
46	Sinop	Karaoğlan Köyü	Ahmet Muhip Dıranas	
47	İzmir	Bozyaka	Reşat Nuri Güntekin	
48	Çanakkale		Ece Ayhan	
49	Ankara		Mehmet Akif Ersoy	

Ek 12. TYS Edebiyat Müzesi ve Belgeliğinin Yer Sorunu Nedeni İle İlgili Olarak Basındaki Haber ve Yazılar

Yazı Sıra No	1
Yazı Başlığı	Edebiyat Müzesi Yer Bekliyor
Yazar	Sevinç Özarslan
Gazete	Zaman
Yayın Tarihi	7 Nisan 2014
Web	http://www.zaman.com.tr/kultur_edebiyat-muzesi-yer-bekliyor_2209475.html

Yıldız Sarayı Araba Dairesi içindeki Edebiyat Müzesi ve Yazın Belgeliği, 4 Subat'tan beri kapalı. Müzede yer alan Nazım Hikmet, Cemal Süreya, Aziz Nesin, Sükran Kurdakul, Arif Damar ve Melih Cevdet Anday gibi yazarlara ait şahsi belgeler kolilerde bekliyor. Kültür ve Turizm Bakanlığı ile müze arasında iki yıl önce başlayan sorun çıkmaza girmiş durumda.

Edebiyat Müzesi yer bekliyor

SEVİNÇ ÖZARSLAN İSTANBUL

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın desteğiyle Türkiye Yazarlar Sendikası (TYS) tarafından 2002 yılında kurulan Yıldız Sarayı Araba Dairesi içindeki Edebiyat Müzesi ve Yazın Belgeliği, 4 Subat'tan bu yana kapalı. Nazım Hikmet, Cemal Süreya, Aziz Nesin, Sükran Kurdakul, Enver Gökçe, Arif Damar, Melih Cevdet Anday ve Asım Bezirci gibi yazarlara ait şahsi belgeler kolilerde bekliyor. Depo yapılacak gerekçeyle bakanlık tarafından iki yıl önce boşaltılması istenen müzeye en son yazı 25 Mart'ta geldi. On beş, yirmi gününde bir müzeye boşaltma talimatı gönderiliyor. Fakat YYS Başkanı Mustafa Köz, "İki yıldır bu işi iyilikle, sessiz sedasız çözmeye çalıştık. Bir yer gösterirler umuduydu hep sakin davrandık. Önce Ertuğrul Günay'dan, şimdi de Ömer Çelik'ten randevu istedik ama olmadı. Bağımız milletvekili Levent Tüzel'i araya soktuk, yine olmadı. Onemsemiyorlar. Sözün özü, kolay çıkmayacağız buradan," diyor.

TYS Edebiyat Müzesi ve Yazın Belgeliği, İstemihan Talay'nın kültür bakanlığı döneminde, beş yılda bir yenilenmesine karar verilen bir protokolle kuruldu. YYS'nin o yıllardaki başkanı sair, aynı zamanda mimar olan Cengiz Bektaş, zaten depo olan izbelik mekânı müzeye dönüştürmek için epeyce uğraştı. İstanbul

da böylece bir edebiyat müzesi kazanmış oldu. Protokol 2007'de yenilendi, ikinci yenileme için ise 21 Nisan 2011 tarihinde bakanlığa dilekçe gönderildi. Bu dilekçe, 6 Haziran 2011'de onaylandı. Köz, protokolün devam ettiğini zannederken 19 Aralık 2011'de anlaşmanın iptal edildiğine ve müze belgelikinin boşaltılmasına dair yazının ellerine ulaştığını ifade ediyor. Geçen on iki yılda Türk edebiyatının önemli isimlerinin kitaplarının ilk baskıları başta olmak üzere daktilo, gözlük, kalem gibi yazı gereçleri, roman ve öykülerin ilk taslakları, mektuplar ve çalışmalarından oluşan yazı belgelikleri müzeye kazandırdı.

'KORUYACAGIZ' DİVE SÖZ VERDİK

Yazarların ailelerinden belge almak, onları ifna etmek, güvenliğini sağlamak her zaman kolay değil. Müzenin kapanacağını duyurdu Mustafa Köz'ü arayan Arif Damar'ın esine, "Onlar bizim gözümtüz, merak etmeyin koruyacağız," sözü verildi de bu belgelerin akabeti şimdi belli değil. En son Cevdet Kudret Aksa'nın kızı ve İlhan Berk'in oğlu ile iletişim kurulmuş ve onların belgeliklerinin açılması için çalışmalar başlandı.

Müzede ayrıca Servet-i Fünun döneminde günümüze pek çok yazara ait değerli fo-

tograflarla birlikte, 1999 depreminde dünyaya tınılı yazarların müzeye gönderdiği acımuza paylaşılan mektuplar da bulunuyor. Mustafa Köz, müzenin tekrar depoya dönüştürüleceğine inanmadıklarını, çünkü her gün müzeye ölmek için birilerinin geldiğini ifade ediyor. YYS, yönetim binası olarak müzenin arka tarafındaki, Sultan Abdülhamit döneminde karakol olan binayı kullanıyor. YYS, zamanla buradan da çıkarılacakları konusunda endişeli. Köz, "Biz muhalif bir sendikayız. Bu durumu, bütün kültür sanat kurumlarına yapılan saldırıların bir parçası olarak görüyoruz. Bu tanımlanmış bir şey, siyasi olduğunu düşünüyoruz. Önce öyle düşünemedik ama böyle bir değer, emeğin yok edilmesinin gerekçesi olabilir mi?" şeklinde duygularını ifade etse de müzenin boşaltılma talimatı, kültür sanat kurumlarını tek çatı altında toplamayı öngören ve 2013 Ağustos ayından itibaren tartışılan Türkiye Sanat Kurumu Yasa Taslağı'ndan (TUSAK) önce, Ertuğrul Günay döneminde başladı. Fakat, on iki yıldır böyle bir müzeye emek veren YYS yönetiminin taleplerinin şimdiye kadar dikkate alınmaması, önemsenmemesi onların endişelerini haklı kılıyor. İstedikleri, sadece belgeleri koruyabilecekleri yeni bir mekân.

MUSTAFA KÖZ

Yazı Sıra No	2
Yazı Başlığı	Müzeyi Boşaltıp Depo Yapacaklar
Yazar	Ezgi Görgü
Gazete	Evrensel
Yayın Tarihi	25 Şubat 2014
Web	http://www.evrensel.net/haber/79110/muzeyi-bosaltip-depo-yapacaklar

Müzeyi boşaltıp depo yapacaklar

Ezgi Görgü
İstanbul

Türkiye Yazarlar Sendikası'nın kuruluşundan 30 yıl sonra kurduğu Edebiyat Müzesi ve Yazın Belgeliği, Kültür Bakanlığının aldığı bir kararla kapatılıyor. Tarihi Yıldız Sarayı içinde yer alan müzenin kapatılma gerekçesi sarayın restorasyon sürecinden geçmesi ve müzenin depo olarak işlev görmesi gerektiği. Müzenin kapatıldıktan sonra içindeki değerli eşyaların ve eserlerin ne olacağına dair bakanlıktan hiçbir çözüm önerisi gelmemiş.

Müze kimliğinin yanı sıra arşiv görevi de gören müzede Yaşar Kemal'den Aziz Nesin'e, Yakup Kadri'den Nazım Hikmet'e kadar dünyaca bilinen birçok yazarın eserlerini ve eşyalarını görmek mümkündü.

Yıldız Sarayı Arabacılar Dairesi'nde yer alan TYS Edebiyat Müzesi ve Yazın Belgeliği'nde Nazım Hikmet'in Romanya'dan, Yugoslavya'dan ve Rusya'dan el yazısı düzeltmeleri ile notlarının da dahil olduğu sanatçıların belge değeri taşıyan yapıtları, mektup ve çalışmaları, bilgisayara yüklenmiş fotoğrafları ve yapıtları, kitaplık bölümünde araştırma kitapları, ansiklopedi, sözlük, antoloji ve derlemeler, yazarlar üzerine tezler, eleştiriler ve deneme kitapları var. Ayrıca özel imzalı bazı kitaplar ve dergiler de bulunuyordu.

TYS DESTEK BEKLİYOR

Yaklaşık iki yıldır Kültür Bakanlığı'nın müzeyi boşaltmak istediğini belirten TYS 2. Başkanı Kamil Tekin Sürek, yeni bakandan randevu taleplerine yanıt vermesini belediklerini söyledi. Sürek, süreci şöyle anlattı: Edebiyat müzesi 15 yıl önce Cengiz Bektaş'ın TYS başkanı olduğu dönemde kuruldu, o dönemin DSP'li Kültür Bakanı İsmetihan Talay'la Cengiz Bektaş arasında bir protokol imzalanarak Yıldız Sarayı'nda müze açıldı. Bu protokol beş senede bir "Müzeyi çalıştırmaya devam ediyoruz" denilen bir dilekçeyle yenileniyordu. Ayrıca Ertuğrul Günay'ın Kültür Bakanı olduğu dönemde müzenin boşaltılması kararı alınmış. Protokolü yenilemek için üçüncü kez dilekçe verildi. Bir süre sonra bakanlıktan bir yazı geldi; yazıda müzeyi boşaltın, Yıldız Sarayı'nda tadilat yapıyoruz, biz buraya malzemeleri koyacağız deniliyordu. İdare mahkemesinde dava açtık ancak reddedildi, sonrasında Danıştay'a temyiz ettik, buradan yargı sonucunu bekliyoruz. Ayrıca biz Bakanlığa yargı sonucunu bekleyin veya başka bir yer gösterin dedik ama Bakanlık bunu olumlu karşılamadı. 15 günde bir yazı göndererek burayı boşaltın diyorlar ama biz sendika olarak direnmiyoruz. Bu müzede Nazım Hikmet'in, Asım Bezirci'nin, Arif Damar'ın ve daha birçok yazarın kalemleri, gözlükleri, elbiseleri de dahil yazıları, eserleri, not defterleri bulunuyor. Bu müzeye ortaokul ve lise öğrencileri geliyor ve etkinlikler düzenliyoruz. Müzenin kapatılmasına karşı demokrasi güçlerinden, kültüre değer verenlerden destek istiyoruz."

Yazı Sıra No	3
Yazı Başlığı	Türk Edebiyatının Hafızası Kolide Bekler
Yazar	Kanat Atkaya
Gazete	Hürriyet
Yayın Tarihi	13 Nisan 2014
Web	http://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/26210483.asp

Türk edebiyatının hafızası kolide bekler

ŞÖYLE
başlamak
elbette daha
normal olurdu:
“**Türkiye
Yazarlar
Sendikası
kuruluşunun
40’nci yılını
coşkuyla,
bendine sığmayıp taşarak,
minnettar okurların da
katılımıyla kutluyor...**”

Fakat gerçek vaziyet şöyle:
“**Türkiye Yazarlar Sendika
sı, edebiyat tarihimizin Ka-
şıkçı elmasları konumundaki
yüzlerce parçayı korumak,
kollamak, araştırmacılarla
paylaşmak, kıvançla sergile-
mek için kurduğu Edebiyat
Müzesi ve Yayın Belgeliği’n-
den kovuluyor...**”

Metin Göktepe Gazetecilik
Ödülleri için düzenlenen törende
karşılaştığım şair **Hakkı Zariç**
sayesinde haberim oldu durumdan.
Nedir durum, anlatmaya,
anlamaya çalışalım...

2003’te Yıldız Sarayı Arabacılar
Dairesi’nde açıldı TYS Edebiyat
Müzesi ve Yayın Belgeliği.

Açılış töreninde konuşan Yıldız
Sarayı Müze Müdürü **Sabahattin
Türkkoğlu** şunları söyledi: “**Bu
bina tam bir mezbeleydi; kur-
tarmak istiyorduk ama imkân-
nımız yoktu. TYS sağ olsun
çok kısa zamanda tamamladı,
binayı ayağa kaldırdı. Kendile-
rini tebrik ediyorum...**”

Açılış töreninde, binanın
kazanılması için büyük çaba
gösteren dönemin başkanı **Cengiz
Bektaş** da vardı.

Kurdeleyi, **Bektaş**’la beraber
Şükran Kurdakul kesti. **Kurda-
kul**, kendisinde bulunan ve gözü
gibi baktığı “**Nâzım Hikmet-A-
dalet Cimcoz mektupları**”nı da
müzeye vereceğini söyledi.

Zaman içinde müthiş bir birikim
elde edildi. Yazarlar bazen bizzat,
bazen yakınları aracılığıyla kişisel
evrak, kütüphane, obje vb katkı-

**Kanat
ATKAYA**

katkaya@hurriyet.com.tr

sında bulundu,
merkez
zenginleşti.
Müze kuru-
lurken 5 yılda
bir yenilenecek
protokolle TYS
tarafından yaşa-
tilmasına karar
verildi.

2007’de protokol tekrarlandı,
uzatıldı.

2011’de yine başvuruldu, süre
yine uzatıldı.

Derken...

Derken, bir sabah erken...

Hatta tam tarih verelim 19
Aralık 2011’de, protokolün im-
zası henüz kurumuşken bakanlık
“**Vazgeçtim lo! Almanya’dan
gelecek oğlum da yok ama tez
elden boşaltın orayı, depo yap-
mak iştahım var**” yazısı yolladı.

Ece Ayhan’ın daktilosu...

Cemal Süreya’nın kalemi...

Nâzım’ın mektupları derken,
uzatmayalım (aslında tam uzatıla-
cak mevzu ya; yerimiz belli) yasal
mücadele sürerken kolilenmek
durumunda kaldı.

Dava yargıdan veya melamin
dokulu gündemin direğinden döner
mi, nasıl döner bilinmiyor henüz.

Sanırım mayıs ayının ilk
günlerinde göreceğiz nihai kararı.

Türkiye Yazarlar Sendikası
edebiyat hafızamızın kıymetlilerini
buluşturan ve bir daha asla
bulunamayacak kıymette imzalı
kitapları, şahsi eşyaları huzur içinde
sergilemek konusunda –mesela-
belediyelerden yardım bekliyor.

1974’te TYS’nin kurucuları şu
isimlerdi:

**Yaşar Kemal, Aziz Nesin,
Bekir Yıldız, Adalet Ağaoğlu,
Orhon Murat Arıburnu,
Adnan Özyalçın, Turgut
Uyar, Tomris Uyar, Leylâ
Erbil, Nihat Behramoğlu, Ali
Özgentürk...**

Bu kıymetli merkezi kapatmanın
şanı ve şerefi de **Ertuğrul Günay**
ve **Ömer Çelik**’e nasip oldu; ne
kadar övünseler azdır tabii!

Yazı Sıra No	4
Yazı Başlığı	Yazarları Sokağa mı Atıyorsunuz?
Yazar	Ataol Behramoğlu
Gazete	Cumhuriyet
Yayın Tarihi	25 Şubat 2012
Web	http://www.cumhuriyet.com.tr/koseyazisi/322734/Yazarlari_Sokaga_mi_Atıyorsunuz_.html

CUMARTESİ YAZILARI

Ataol BEHRAMOĞLU

ataolb@cumhuriyet.com.tr
www.ataolbehramoglu.com.tr

Yazarları Sokağa mı Atıyorsunuz?

Türkiye Yazarlar Sendikası'nın kuruluş tarihi 6 Şubat 1974'tür.

Kurucuları arasında dünyaca ünlü **Yaşar Kemal**, **Aziz Nesin** gibi yazarlarımız da bulunmaktaydı.

Yaşar Kemal'in kısa süreli başkanlığından sonra Aziz Nesin'in başkanlığı sırasında Türkiye Yazarlar Sendikası ülkemizin başta gelen sivil toplum kuruluşları arasında yerini aldı.

Kim yazacak bilmiyorum, fakat belgelerden ve anılardan yararlanarak yazarlarımızın bu meslek örgütünün tarihi yazılmalıdır.

Bu tarih aynı zamanda ülkemizin yakın tarihinin de önemli bir bölümü demektir.

★★★

Yazarlar Sendikası'nın hangi çilelerden, sıkıntılardan, özverilerden geçerek bu günlere geldiği birkaç cümleyle anlatılamaz.

Adı sendikadır, ama yöneticilerinin herhangi bir ücret alması söz konusu olmadığı gibi, bütün yük tümüyle onların omuzlarındadır.

Üye ödentileri dışında bu örgütün beş kuruş geliri yoktur.

Yazarlar Sendikası gerçek anlamıyla bir gönüllüler örgütüdür.

İki dönem başkanlığını yapmış biri olarak bu gerçeği en iyi bilenlerden biri de benim.

★★★

"Genel Merkez"imiz önce Sultanahmet'te kiraladığımız birkaç metrekairelik bir odadan ibaretti. Daha sonra bir süre Tepebaşı'ndaki bir binada sığıntı bir yaşam sürdürdük. Orada çıkan bir yangında sendikanın bütün evrakları ve eşyaları yandı. 1980 darbesinden Türkiye Yazarlar Sendikası da nasibini aldı. Açılan davanın aklanmayla sonuçlanmasından sonraki süreçte, **Oktay Akbal**'ın başkan, **Demirtaş Ceyhun**'un ikinci başkan oldukları dönemde, sendika CHP'li Belediye'den Kabataş'ta bir mekân kiraladı. Ödenemeyen kiralaların birikmesi ve belediyenin el değiştirmesi sonucunda, sendika burayı da terk etmek zorunluluğuyla karşılaştı. Benim başkanlığım da bu sürece rastlıyor. Konut sıkıntımızı, dönemin Kültür Bakanı **Fikri Sağlar**'la görüşmelerimiz sonucunda, bugünkü genel merkezimizi elde ederek aşabildik. Genel merkez derken, Yıldız Sarayı Dış Karakol Binası'ndaki yine birkaç metrekairelik bir odadan söz ediyorum...

★★★

★★★

Öyle ya da böyle, "gönüllüler örgütü" o günden bu güne çalışmalarını bu birkaç metrekairelik odada da sürdürmeyi başardı... **Cengiz Bektaş**'ın başkanlığındaki TYS ve **İstemihan Talay**'in başkanlığı sırasındaki Kültür Bakanlığı arasında yapılan bir sözleşmeyle de Dış Karakol Binası'nın arka cephesindeki "Arabacılar Dairesi", ülkemize bir edebiyat müzesi olarak kazandırıldı... Bu edebiyat müzesinde, daha teknik adıyla "müze-belgelik"te, hayatta olmayan yazarlarımızın yapıtları, evrakları, eşyaları, giyim kuşamları muhafaza ediliyor, sergileniyor... Birkaç gün önce, duvarlarını **Dede Korkut**'lardan günümüze kadar gelmiş geçmiş yazarlarımızın resimlerinin, fotoğraflarının süslediği "müze-belgelik", bu doğru dürüst ısıtmaktan bile yoksun, loş, kimsesiz alanı gezerken, derin bir üzüntü duydum. Duvarlardan bana bakanlar, sanki resimler ya da fotoğraflar değil, her biri bu ülkenin edebiyatına, kültürüne nice emekler vermiş yazarların, şairlerin kendileriydi...

Büyük bir üzüntü duydum, çünkü bu güne kadar sadece sendikanın özverisiyle ayakta tutulmaya çalışılan; devletten, başkaca kurumlardan herhangi bir destek görmeyen müzenin, şimdi de Kültür Bakanlığı'ndan gelen bir yazıyla boşaltılması isteniyor...

★★★

Yazımın bu bölümünde Kültür Bakanı **Ertuğrul Günay**'a seslenmek istiyorum.

Sayın Bakan; müze-belgelik'in boşaltılmasına "olur" imzanızı verirken, bu müzeyi bir kez olsun gezip gördünüz mü?

Hangi emeklerle, hangi özverilerle ayakta tutulmaya çalışıldığını sorup öğrendiniz mi?

Türkiye Yazarlar Sendikası'nın genel merkezi denilen o odacığa bir kez olsun uğrayıp, yöneticilerle konuştunuz mu?

Bu meslek örgütünün, yakın tarihimizin, kültür yaşamımızın nasıl ayrılmaz, onsuz olmaz bir parçası, gözbebeği, eşsiz bir ürünü olduğunu bilmemeniz olası mı?

Bunların da ötesinde, "olur" imzanızı taşıyan yazıyla TYS ve Kültür Bakanlığı arasındaki sözleşmenin (protokolün) iptal edilmesinin, söz konusu protokole (bu demektir ki yasaya) aykırı olduğunu, ısrar durumunda dava konusu olacağını danışmanlarınız size söylemedi mi?

Sayın Bakan; "müze-belgelik"te kimseden bir destek görmeksizin korunmaya çalışılan; edebiyatseverlerin, daha da önemlisi öğrencilerin gelip gördüğü belgeleri, anıları, eşyaları sokağa mı atmak istiyorsunuz?

Bütün bunları, üstelik yasaya aykırı olarak yapmayı, yapabileceğinizi tasarladığınızı düşünmek bile istemiyorum.

Sizi bu konu üzerinde daha ayrıntılı ve sağlıklı düşünmeye, Türkiye Yazarlar Sendikası'nın günümüzdeki yöneticileriyle görüşüp konuşarak kalıcı ve gerçekçi çözümler üretmeye çağırıyorum...

Yazı Sıra No	5
Yazı Başlığı	Yazın (Edebiyat) Müzesi – Belgeliği’ni Depo Yapmak İçin Boşaltmamızı İstiyorlar (2 ve 3)
Yazar	Cengiz Bektaş
Gazete	Evrensel
Yayın Tarihi	10 ve 17 Mart 2014
Web	http://www.evrensel.net/yazi/70791/yazin-edebiyat-muzesi-belgeligini-depo-yapmak-icin-bosaltmamizi-istiyorlar-2 ; http://www.evrensel.net/yazi/70847/yazin-edebiyat-muzesi-belgeligini-depo-yapmak-icin-bosaltmamizi-istiyorlar-3

YAŞAMA KÜLTÜRÜ

Cengiz BEKTAŞ
bektas_cengiz@hotmail.com

YAZIN (EDEBİYAT) MÜZESİ - BELGELİĞİ’Nİ DEPO YAPMAK İÇİN BOŞALTMAMIZI İSTİYORLAR... (2)

Gerçekte yazının başlığı yaptığım tümceyi başıra bağira herkese duyurmak istiyorum. 21. yy. Türkiye’inde bu da mı başımıza gelecekti ? Depo olarak kullanmak istedikleri bir yer olarak seçe seçe, bir çok yazarımızın belgelerini, yazın kitaplarını içeren bir müzeyi seçtiler. Bu sözde nedenle, şimdi o müzeyi boşaltmamızı istiyorlar. İnanmak zor ama gerçek bu...

Bir gün bu kişiler çocuklarına ne diyecekler? "Türkiye’nin, Balkanların bu nitelikte ilk müzesini depo olarak kullanmak için biz kapattık" mı diyecekler? Bu denli çağ dışılığı nasıl düşülebilir?

Yazın Müzesi- Belgeliği bizim için bir düştü. Kimilerinden geçen yazımda söz ettiğim bir çok etkinliğimizin yanında hep usumuzun ardında taşıdığımız düş...

1990 larda TBMM başkanlığına başvurarak, İstanbul’da Beşiktaş’ daki İhlamur Kasrı’nda, bir bölümün duvarlarını bize ayırmalarını istemiştik. Oylumda hiç bir şey değiştirmeden, oraya uyan raflar düzenleyerek, tüm yazarlarımızın betiklerini yerleştirecektik. Onların izin verdikleri haftanın bir gününde bir iki saat içinde orada yönetim kurulu toplantımızı da yapacaktık.

Başkanlık bu isteğimize sıcak baktıysa da danışmanlarından olumlu yanıt alamadılar. Yapamadık.

Kimi yönetim değişikliklerinden sonra, 2000’lerin başında, o günlerin Kültür Bakanı Sayın İstemihan Talay’a başvurduk. Özellikle konuk olarak gelen başka ülke yazarlarından utandığımızı anlattık. Bize yakışmayan yerlerde ağırlyorduk onları... Geçmişte Kiod Farer caddesindeki bir yapıda, ayakyolu aralığında çalıştığımızı anlattık. Daha sonra Yüksek Kaldırım’da tuttuğumuz çok eski yapının ören yerine dönmüş, bu nedenle ucuz bir katına çıkmıştık. (Burayı işliğimdeki bütün arkadaşlarımla, pırelenerek, diz boyu pislikten arıtıp, badana değişimizi unutmamam.) Şimdi utanmayacağımız bir yer istiyorduk.

Bir süre sonra Sayın İstemihan Talay’dan yanıt aldık. Yıldız sarayının Dış Karakol yapısının arkasına düşen arabacılar yapısının yarı bodrum katını bize özgüleyebileceklerini bildiriyordu.

Burası nem içinde, daha önce başkalarının kullanmak istemedikleri, oturulamayacak bir bölümdü. Sarayın koruması olan askerler için duşlar, ayakyolları yapılmış, özgün yapı da bozulmuştu...

Önce oylumu nemden kurtardık. Sonradan yapılmış duvarları, döşemeleri (tesisatları) yıkıp temizledik. Özgün durumuna getirdik oylumu... Armağan olarak yaptığım tasarımlarıma göre onarıldı... 1/1 ölçekte uygulama çizimlerini de armağan olarak yaptığım masaları, dolapları, ahşap çalışma bölmelerini, sandalyalarını bakanlığın "Döner Sermaye" birimi, seçtikleri bir marangozluk kuruluşuna bize armağan olarak yaptırdı.

Ben düzenli olarak denetledim. Hiç bir para işine karışmadık. (Sonradan anladım ki Sayın İstemihan Talay bizleri dedikodulardan korumuş.)

TYS, sonunda, kendine yakın bir oyluma kavuştu...

Artık yabancı konuklarımızı utanmadan ağırlayabiliyorduk. Çoğu 'Biz daha önce böyle bir yazın belgeligi, müzesi görmedik' diyordu. Biz de hem seviniyor, kıvanıyor, birbirimizle övünüyorduk.

YAŞAMA KÜLTÜRÜ

Cengiz BEKTAŞ
bektas_cengiz@hotmail.com

YAZIN (EDEBİYAT) MÜZESİ- BELGELİĞİ’Nİ DEPO YAPMAK İÇİN BOŞALTMAMIZI İSTİYORLAR (3)

Uzatmadan, en kısa yoldan özetledim Türkiye Yazarlar Sendikası’nın Yazın Müzesi’ni- Belgeliği’ni.

Yazının başlığını bile böyle uzun tutmanın nedeni var. Yalnız başlığı okuyanlar bile hemen ayırmassınlar konuyu... Nasıl bir dönemde yaşadığımızı da... Kimileri sırası mı diyebilirler. Elbette sırası...

Bilissizlerin, insanımızı bilisiz bırakmak isteyenlerin işleri bunlar. Bunların arasında, başlarında kimlerin olduğunu bilmeyen var mı? Başaramıyacaklarını da bilmeliler... Biliyorlar da... Ama süre yitirtiyorlar bize... Oysa biz dar sürözlerdeyiz...

BELGELİK’ imiz Nâzım Hikmet, Aziz Nesin ile başlamıştı. Mustafa Köz’ün başkanlığında daha da gelişti... Şükran Kurdakul, Enver Gökçe, Arif Damar, Melih Cevdat Anday, Cemal Süreya, Orhan Kemal, Asım Bezirci eklendiler...

Yazarlarımızın ilk baskı yapıtları, el yazısıyla taş taslakları, düz yazı taslakları, kullandıkları kimi şeyler, fotoğrafları, birer camlı dolapta yerlerini aldılar belgeligimizde... Elbette betikler, betikler, betikler de...

Öğrenciler geliyorlardı oraya... Yazınla ilgili incelemeler yapıyorlardı... Çalışıyorlardı... Gönüllü olarak TYS’ye katkı yapan Sayın Aysel Hanım her biriyle tek tek ilgileniyordu.

Şu günlerde gözleri dolu dolu, değerli belgeleri toparlayıp kutulara yerleştirmeye çalışıyor.

Ne mi oldu?

Ne olacak, dediğim gibi "depo" (!) yapmak için "boşaltın" dediler.

Oysa Kültür Bakanlığıyla, Yıldız Sarayı yöneticileriyle, TYS arasında her yıl yenilenen sözleşme var. Süresi de daha bitmedi... Yıldız Sarayı’nın bekçi, ahır gibi ek yapılarından birindeki Yazın Müzemize yasal olarak dokunmamaları gerek... Bu dönemde yasayı masayı kim dinliyor?

Evet depo aramışlar bula bula Yazın Müzesi’ni bulmuşlar. Bakın, bakın...

Nasıl yanıt verecekler günü gelince kendi çocuklarına, aydınlarla, yazarlara?

Bu kişilerin, gençliğimizin okumamasında, incelememesinde bir çıkarları mı var?

Yalnızca üstlerine şirin mi gözükecekler, onlardan "afetin" mi alacaklar?

Görün ne günlere kaldık?

Kimler ülkenin geleceğiyle oynayabiliyorlar? 21. yy da bu kişiler buralara nasıl gelebildiler? Bizim en çok düşünmemiz gereken bu değil mi? Bir daha böyle şeyler olmalı değil mi?

Yazı Sıra No	6
Yazı Başlığı	Yazar Evleri ve Edebiyat Müzesi
Yazar	Doğan Hızlan
Gazete	Hürriyet
Yayın Tarihi	9 Şubat 2012
Web	http://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/19876484.asp erişim 15.04.2015

Yazar Evleri ve Edebiyat Müzesi

Tevfik Fikret'in Aşyan'ından sonraki evleri anımsatayım. Hüseyin Rahmi Gürpınar, Sait Faik Abasıyanık, Necati Cumalı.

Bunlar da, faal bir özellik kazanamıyor. Ben o evlerde, yazarın eşyasının yanı sıra, kitaplarının da bulunmasını diliyorum.

İstanbul'da yazarların

oturduğu başka evlerin yerinde yeller esiyor. Çoğunun kapısına baştan savma bir anlayışla birer plaket konuluyor, o kadar!

* * *

YAZAR evlerini düşünürken, TYS'den (Türkiye Yazarlar Sendikası), Yıldız Sarayı'ndaki Edebiyat Müzesi'ni boşaltmaları için aldıkları mektubu okudum. E-postada düştükleri güç durumumdan yakınıyorlardı:

"Sayın Doğan Hızlan,

Türkiye Yazarlar Sendikası Müze-Belgeliği, Cengiz Bektaş yönetimiyle Kültür Bakanlığı'nın yaptığı bir protokolle 2002 yılında açıldı. Protokolün taraflardan biri de Yıldız Sarayı Müzesi Müdürlüğü'dür.

Protokol beş yılda bir yenileniyordu. İkinci yenilenme bu nisan ayında Enver Ercan yönetimince bakanlığa bildirildi.

Protokolde, sözleşmenin iptaline ilişkin sadece 14 maddede bir düzenleme vardır. Bu maddeye göre Sendika, amaçları dışına çıkarsa Bakanlık, protokolü sendikayı da uyararak iptal edebilecektir.

Ancak Bakanlık, geçtiğimiz ay hiçbir gerekçe göstermeden, Kültür Bakanı Ertuğrul Günay'ın da imzasıyla sendikayı bilgilendirmeden protokolü iptal ettiğini sendikaya bildirmiştir. Şimdiye müze-belgeliğin boşaltılma süreci başlayacaktır.

Sendikayla hiçbir biçimde görüşülmediği için müze-belgelikteki değerli objelerin ve yüzlerce kitabın nerede korunacağına ilişkin bir öngörümüz de yoktur. (...)

Mustafa Köz (TYS Yönetim Kurulu Başkanı)"

* * *

BU durum için Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürü Osman Murat Süslü'yle konuştum.

Genel Müdür, bu tahliye isteğinin yasa gereği yapıldığını, orada bulunan bütün derneklerin çıkartılacağını söyledi. 2004 yılında çıkan, "Dernekler ve Vakıfların Kamu Kurum Kuruluşlarıyla İlişkilerini Düzenleyen" yasanın bunu zorunlu kıldığını belirtti.

Ayrıca Yıldız Sarayı'nın restorasyonundan sonra, zaten bunun mümkün olamayacağını, içerideki eşyanın yerleştirilmesi için yere ihtiyaçları olduğunu sözlerine ekledi.

Süslü, TYS'nin bazı araç gereçleri için de Kültür ve Turizm Bakanı Ertuğrul Günay'ın, TYS'nin Divanyolu'ndaki eski Alay Köşkü'nü (bugünkü adıyla Ahmet Hamdi Tanpınar Müze Kütüphanesi) kullanabileceklerini, toplantılarını burada yapabileceklerini söylediğini, ilettili.

Ek 13. Masumiyet Müzesi, Müzeler İçin Mütevazı Bir Manifesto⁵¹⁹

Müzeleri seviyorum ve pek çokları gibi her geçen gün müzelerde daha mutlu hissediyorum kendimi. Müzeleri çok ciddiye aldığım için bazan öfkeli, kuvvetli düşünceler geliştiriyorum. Ama müzeler hakkında öfkeyle konuşmak da gelmiyor içimden. Çocukluğumda İstanbul'da çok az müze vardı. Çoğu da korunmuş tarihi anıtlardı. Ya da Batı dışı yerlerdeki çok az müze gibi devlet dairesi havalı yerler. Daha sonra Avrupa şehirlerinin arka sokaklarındaki küçük müzeler, bana müzelerin de tek tek bireylerin hikayelerini anlatabileceğini hissettirdi (tıpkı romanlar gibi). Louvre, Metropolitan, Topkapı, British Museum, Prado gibi yerlerin insanoğlunun büyük zenginliği olduğunu hiç unutmuyorum. Ama bu büyük anıtsal hazinelerin geleceğin müzeleri için örnek olmasına karşıyım. Müzeler, özellikle hızla zenginleşen Batı dışı ülkelerde ortaya çıkmakta olan yeni ve modern insanın dünyasını, insanlığını araştırmalı ve ifade etmeli. Oysa devlet destekli büyük müzeler insanı değil, devleti temsil etmeyi hedefliyor. Bu, iyi ve masum bir hedef değil.

1. İmparator ya da kral saraylarının halka açılmasıyla şekillenen ve vazgeçilmez bir turistik ziyaretgâh ve milli bir simge halini alan Louvre, Hermitage gibi büyük milli müzeler, milletin hikâyesini (yani tarihi) bireyin hikâyesinden çok daha önemli kıldı. Oysa tek tek bireylerin hikâyesi, insanlığımızı bütün derinliği ile ortaya koymak için daha uygun.
2. Saraylardan milli müzelere geçiş ile, destanlardan romanlara geçiş arasında bir paralellik olduğunu görüyoruz. Evet, eski kralların kahramanlık hikâyeleri olan destanlar, onların yaşadığı saraylar gibidir. Ama milli müzeler romanlar gibi değil.
3. Bir topluluğun, cemaatin, takımın, milletin, devletin, halkın, bir kuruluşun, şirketin, bir cinsin tarihini anlatmaya çalışan müzelerden bıktık, yorulduk. Tek tek bireylerin, sıradan hikâyelerinin bütün büyük toplulukların tarihinden daha zengin, daha insani ve çok daha mutluluk verici olacağını hepimiz biliyoruz.
4. Sorun Çin, Hint, Meksika, İran ya da Türk tarih ve kültürlerinin ne kadar zengin olduğunu anlatabilmek değil. (Elbette bu da yapılmalı, ama bu zor değil.) Zor olan, bu ülkelerde günümüzde yaşayan tek tek insanların hikâyesini aynı zenginlik, derinlik ve güç ile müzelerde anlatabilmek.
5. Bana göre müzeler, bir devleti, milleti, şirketi, belirli bir tarihi vs. iyi temsil edip edememeleriyle değil, tek tek bireylerin insanlığını ortaya çıkarıp çıkaramamalarıyla ölçülmeli.
6. Müzeler daha küçük, daha bireysel ve daha ucuz olmalı. Ancak böyle, tek tek insanların hikâyelerini ifade edebilirler. Büyük kapılı büyük müzelerde, insanlığımızı unutup devleti ve kalabalıkları hatırlamaya çağırıyoruz. Bu yüzden Batı âlemi dışında milyonlarca insan müzelere gitmekten korkuyor.
7. Günümüz ve geleceğin müzelerinde sorun devleti temsil değil, insanı ortaya çıkarmaktır. Bu insanın yüzyıllardır acımasız baskılar altında olduğunu da unutmayalım.
8. Büyük anıtsal, sembolik müzelere giden para ve kaynaklar, tek tek insanların hikâyelerini anlatan küçük müzelere gitmeli. Bu kaynaklar, insanları kendi küçük evlerini ve hikâyelerini “müzeleştirmeye” teşvik edip onlara destek olmalı.
9. Eşyalar çevrelerinden, sokaklarından kopartılmadan kendi doğal evlerine hüner ve dikkatle yerleştirilirse, zaten kendi hikâyelerini anlatırlar.
10. Şehirlere, mahallelere hükmeden anıtsal binalar insanlığımızı ortaya çıkarmıyor, tam tersi onu eziyor. Daha insani olan; mahalleyi, sokakları, çevredeki evleri, dükkânları, her şeyi serginin bir parçası haline getirecek mütevazı müzeler hayal edebilmek!
11. Müzelerin geleceği evlerimizin içindedir.

⁵¹⁹ Orhan Pamuk, *Şeylerin Masumiyeti*, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2012), 54-57.

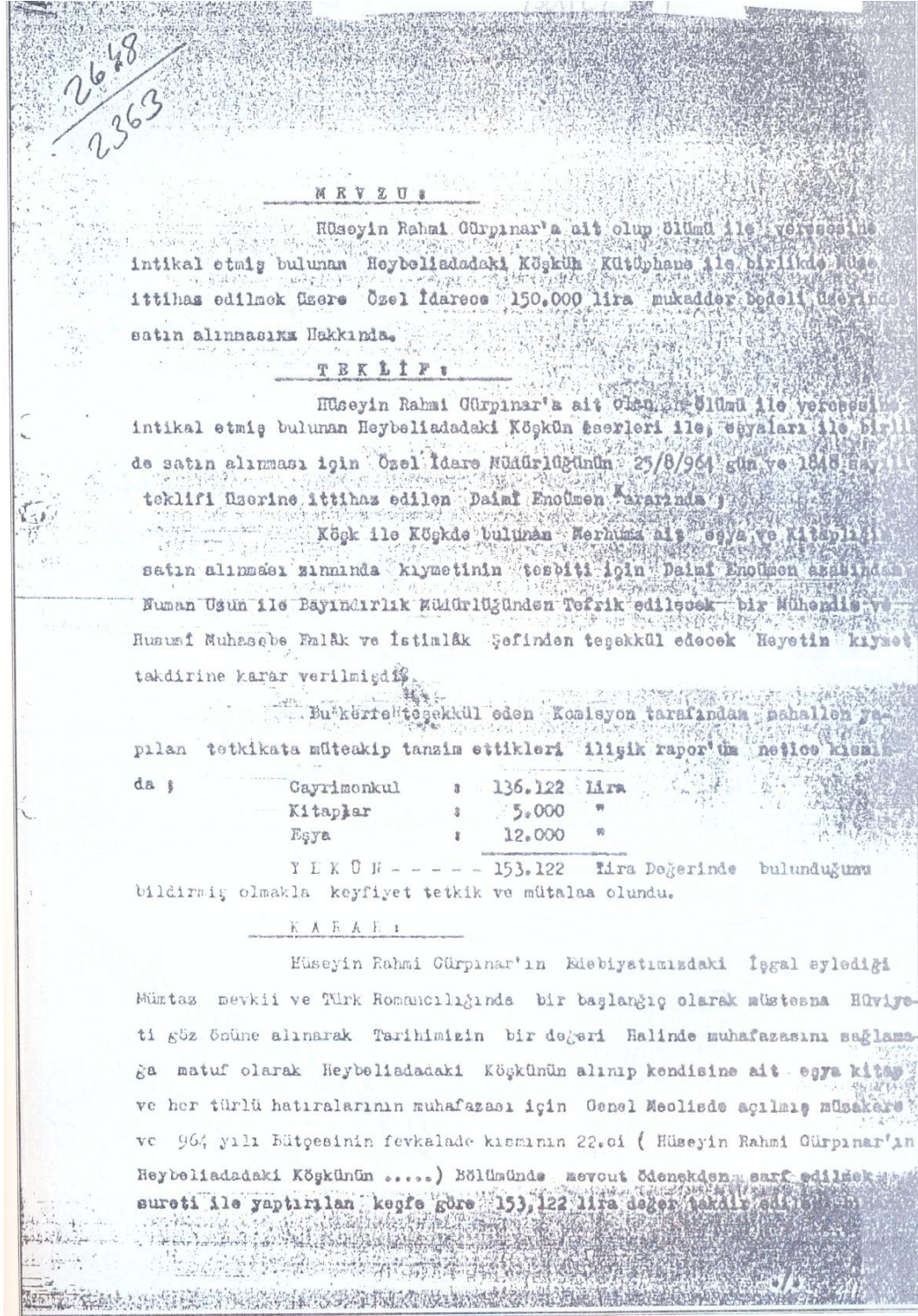
Ek 14. Türkiye Geneline Edebiyat Konulu Müzeler Listesi (İstanbul Hariç)⁵²⁰

1. Tekirdağ: Namık Kemal
2. Muğla: Can Evi
3. Muğla: Mina Urgan
4. Diyarbakır: Ziya Gökalp Müzesi
5. Diyarbakır: Cahit Sıtkı Tarancı Kültür merkezi
6. Diyarbakır: Ahmet Arif Edebiyat Müze Kütüphanesi
7. İzmir: Necati Cumalı Anı ve Kültür Evi
8. Ankara: Mehmet Akif Ersoy Evi / Tacettin Dergâhı
9. Ankara: Mehmet Akif Ersoy Edebiyat Müze Kütüphanesi
10. Ankara: Cahit Külebi
11. Ankara: Necdet Evliyagil
12. Kastamonu: Rıfat Ilgaz Kültür ve Sanat Evi
13. Kastamonu: Oğuz Atay
14. Çorum: Bedri Rahmi Eyüboğlu Müzesi
15. Eskişehir: Yunus Emre Müzesi
16. Konya: Mevlana Müzesi
17. Nevşehir: Hacı Bektaş-ı Veli Müzesi
18. Sivas: Âşık Veysel Müzesi
19. Adana: Karacaoğlan Edebiyat Müze Kütüphanesi
20. Erzurum: Erzurumlu Emrah Edebiyat Müze Kütüphanesi

⁵²⁰ Liste tez çalışması boyunca taranan kaynaklarda elde edilen bilgiler çerçevesinde oluşturulmuştur.

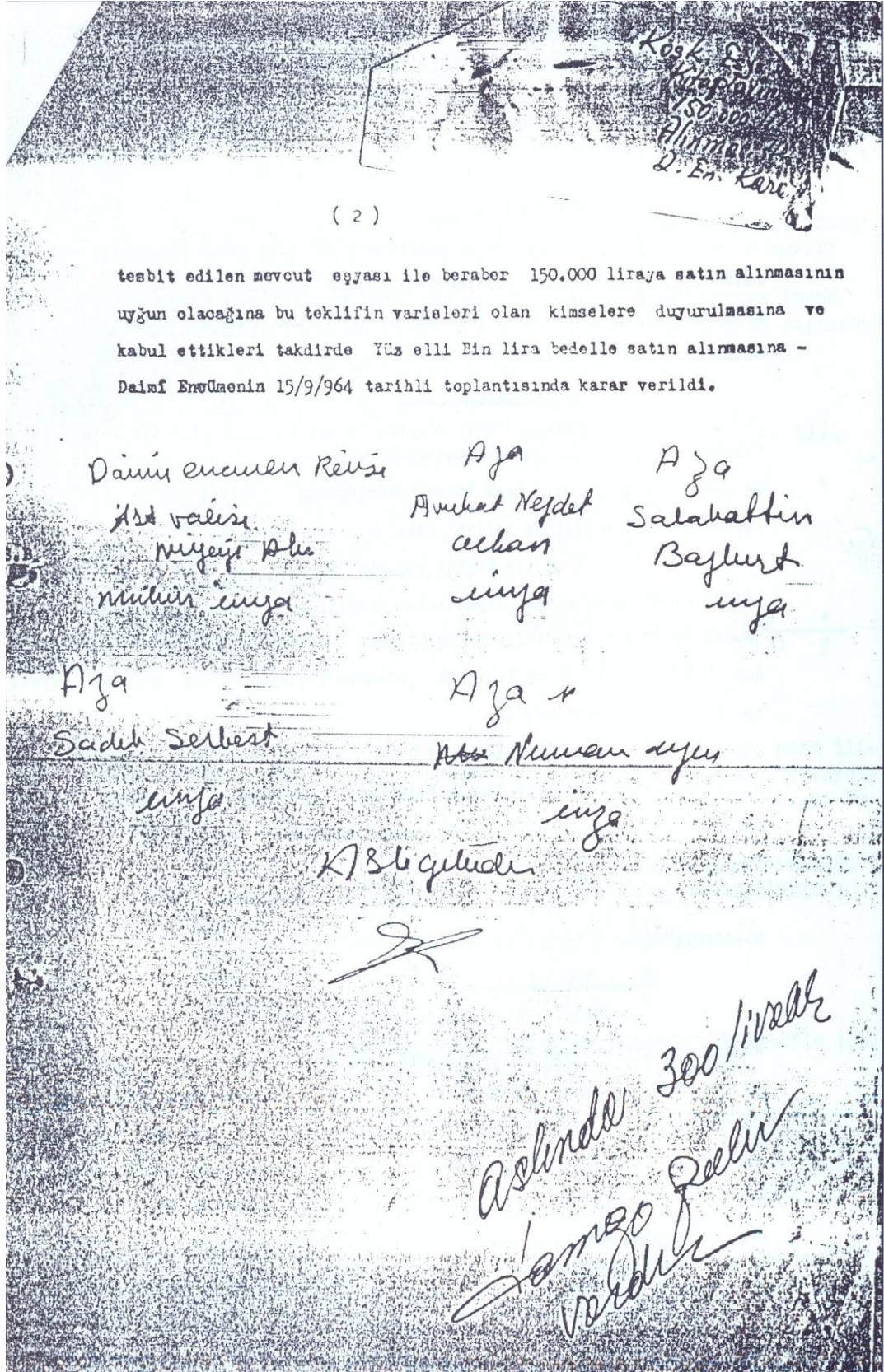
Ek 15. Hüseyin Rahmi Gürpınar Müze Evi'nin Yönetim Sorunu ile İlgili Olarak Yapılan Bazı Resmi Yazışmalar ve Basında Yer Alan Haberler⁵²¹

Yazı Sıra No	1 (Sayfa 1/2)
Konusu	Köşkün Özel İdarece Satın Alınması
Tarihi	1964

⁵²¹ Mustafa Farsakoğlu ve diğ., **Kuyruklu Yıldız Altında Bir Ev** (İstanbul: Adalar Vakfı, 2000)

Yazı Sıra No	1 (Sayfa 2/2)
Konusu	Köşkün Özel İdarece Satın Alınması
Tarihi	1964

Yazı Sıra No	2
Nereden	T.C. İstanbul İli Adalar Kaymakamlığı
Nereye	İl Makamına
Konusu	Hüseyin Rahmi Evi
Tarihi	07.10.1997

T.C.
İSTANBUL İLİ
ADALAR KAYMAKAMLIĞI

SAYI : B054VLK4-342301/ Ya.İşl.17/459 /97
KONU: Hüseyin Rahmi evi

07.10.1997

İL MAKAMINA
İSTANBUL

İlçemiz, Heybeliada, Bahariye Sokağında 19 pafta, 89 ada, 7 parsel sayılı, 447 m2 yölçümlü ve önlü yazarlarımızdan Hüseyin Rahmi GÜRPINAR'a ait ev, 10.11.1964 tarihinde İl Özel İdaresi tarafından satın alınmış, 1983 yılında Hüseyin Rahmi GÜRPINAR Müzesi yapılmak üzere Kültür Bakanlığı adına tahsis edilmesi, İl Dainj Encümeninin, 21.06.1983 tarih ve 1080/1052 sayılı kararı ile uygun görülmüştür. Bakanlık, 23.11.1983 tarihinde Türk İslam Uşerleri Müzesi'ne sorumluğunu bıraktığı bu yapıda şimdiye kadar herhangi bir ciddi restorasyon çalışması yapılmış, sadece bekçi görevlendirilmekle yetinmiştir.

22.09.1987 tarihinde Adalar Belediyesinin talebi üzerine, Bakanlık tarafından aynı amaçla onarılp kullanılmak üzere Belediye'ye tahsis edilen söz konusu ev, küçük bir onartım görmüş olmakla birlikte, bugüne kadar ileri derecede harap olmuş ve ilgisiz kalmıştır.

Ocak 1997'de ve daha sonra yaptığımız incelemelerde konu, ilgili mercilere yazı ile çeşitli kereler intikal ettirilmiş ise de, bugüne kadar herhangi bir ciddi çalışma yapılmadığı, envanteri çıkartılan yazarımızın kitapları ve yazara ait diğer eşyanın bir kısmının kaybolduğu, çoğunun ise kırılıp döküldüğü ve bozulduğu görülmüştür. Çeşitli kereler, Bakanlık katına kadar sözlü olarak da önlü yazarımızın evinin bu özünlü verici durumu bildirilmiştir.

Konu, Kaymakamlığımızca ayrıntılı olarak değertlendirildiğinde, söz konusu evin, Adalar Belediyesi tarafından restore ettirilip amacına uygun olarak kullanılabilmesi Belediye'nin olanakları (parasal ve personel) gözönüne alındığında, mümkün görülmemektedir.

Zaten, Bakanlığın Belediye'ye yapmış olduğu tahsis de, yasal açıdan geçerli değildir. Bu konu ile ilgili olarak, yapılan işlemlerden bazılarına ilişkin yazılardan oluşan dosya ilişikte sunulmuştur. Bu durumda, Ülkemizin önlü bir yazarına ait olan bu değerin, ya mülkün sahibi İl Özel İdaresi tarafından, ya da Kültür Bakanlığı tarafından restore ettirilerek, bugüne kadar sözkonusu yerde sağlam kalmış olan kitapların ve diğer denimbaş eşyanın da bakım ve onarımlarının yapılması ve her geçen yerin amacına uygun olarak kullanılması konusunu bilgi ve takdirlerinize arz ederim.

Mustafa FAKSAKOĞLU
Kaymakam

Eki : 1 dosya

Yazı Sıra No	3 (Sayfa 1/2)
Nereden	T.C. İstanbul Valiliği İl Kültür Müdürlüğü, Türk ve İslam Eserleri Müzesi
Nereye	İl Kültür Müdürlüğü
Konusu	Hüseyin Rahmi Gürpınar Evi
Tarihi	07.06.1999

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İL KÜLTÜR MÜDÜRLÜĞÜ
Türk ve İslam Eserleri Müzesi
Müdürlüğü

Sayı : B.16.0.AMG.4.34.00.00.MÜZ/ 2599
Özü : Hüseyin Rahmi Gürpınar Evi;

İstanbul 07... / 06 / 1999

İL KÜLTÜR MÜDÜRLÜĞÜNE

İLGİ: 4 Haziran 1999 gün ve 5194 sayılı yazınız,
3.1.1997 gün ve 264 sayılı ve
6.5.1998 gün ve 2342 sayılı yazınıza ektir.

Heybeliada Hüseyin Rahmi Gürpınar Evi ile ilgili yazınız incelenmiştir.

Heybeliada'da, ormanlık bir tepede yer alan 1983 tarihinde perişan bir durumda Bakanlığımıza devredilen ev, ne yazık ki, ödenek yetersizliğinden onarılamamış; su dahi bağlanamamış kadro yetersizliğinden dolayı da, kendi gece ve gündüz kadrosuna kavuşamamış Müzemiz kadrosundan bir bekçi verilerek suretiyle ancak asgari bir güvenlik sağlanmasına çalışılmıştır.

Bina bu durumda 1987 yılında, Adalar Belediyesine devredilmiş, tüm devir alınan eşyalar, binanın İl Özel İdare Müdürlüğünden teslim alındığı haliyle, tutanak ile, eksiksiz ve tam olarak, Adalar Belediyesi yetkililerine teslim edilmiştir.

İlgi yazınızla ise, Hüseyin Rahmi Gürpınar Evi ile ilgili olarak Bakanlığımızın Adalar Belediyesine 1987 yılında yaptığı tahsisin 13.10.1998 tarihinde 10185 sayılı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü yazısı ve 4689 sayılı Bakan onayı ile kaldırılmış olduğunu öğrenmekteyiz.

Heybeliada Hüseyin Rahmi Gürpınar Evi ile ilgili Müdürlüğümüz görüşü 9.1.1997 gün ve 264 sayılı; 6.5.1998 gün ve 2342 sayılı yazılarınız ile Makamınıza sunulmuş idi.

Buna göre,

-Çatısı yıkılmış, üst katı martılara yuva olmuş, balkonu çökmüş, su bağlantısı olmayan, sarmıcı da kurumuş halde teslim alınmış olan ve Bakanlığımıza bağlı olduğu 1983-1987 yılları arasında da, ödenek yetersizliğinden hiç bir onarım yapılamayan bina, son derece kötü ve büyük masraf isteyen bir durum arz etmektedir.

Yazı Sıra No	3 (Sayfa 2/2)
Nereden	T.C. İstanbul Valiliği İl Kültür Müdürlüğü, Türk ve İslam Eserleri Müzesi
Nereye	İl Kültür Müdürlüğü
Konusu	Hüseyin Rahmi Gürpınar Evi
Tarihi	07.06.1999

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İL KÜLTÜR MÜDÜRLÜĞÜ
Türk ve İslam Eserleri Müzesi
Müdürlüğü

Sayı :

İstanbul / /19.....

Özü :

-Bina, Heybela'da'nın tepesinde, ormanlık alan içindedir. Her an bir yangın tehlikesi ile karşı karşıyadır. su bağlantısı da olmadığından, acil bir müdahale imkanından da yoksundur.

-Adalar'a ulaşım büyük zorluk arz etmektedir. Yaz aylarında dahi çok sık olmayan deniz seferleri, son bahardan yaz başına kadar iyice azalmakta, sis veya şiddetli rüzgarda tamamen durmaktadır.

Eve ulaşım ise daha zor olup, belli bir yere kadar at arabasıyla gelindikten sonra tepeye tırmanmayı gerektirmektedir.

Bütün bu faktörler,binaya acil durumlarda müdahaleyi imkansız kılmaktadır.

-Bakanlığımıza bağlı olduğu yıllarda bekçi kadrosu tüm taleplerimize karşı sağlanamamıştır. asgari güvenlik açısından, Müze kadrosundan bir bekçi görevlendirilmek zorunda kalmıştır. Oysa bugün, bilinen yalnız bekçi kadrosu eksikliği nedeniyle, hiç bir Müze, bu fedakârlığı dahi yapacak durumda değildir.

Bütün bu nederlerden dolayı,

Söz konusu evin 13.7.1998 gün ve 6309 sayılı yazı da İst.Valiliği Sn. Kutlu Aktaş'ın belirttiği üzere,İl Özel İdaresine yeniden tahsisinin en doğru çözüm olacağını; bütçe ve kadro sıkıntısı çeken Bakanlığımızın bu türlü bir yük altına girmesinin,diğer birimlere yapılacak yatırımları dahi engelleyecek boyutta olabileceğini;

-Binanın Belediye'ye verilmeden önce dört yıl boyunca sorumluluk ve mihnetini çekmiş olan Müdürlüğümüzün ise fazlası ile artan iş hacmi ve her gün daralan ve yenilemeyen kadrosu ile böyle bir sorumluluğu kabul etmesinin asli görevini yapamama anlamına geleceğini,saygı ile bilgi ve emirlerinize arz ederim.

Nazan ÖLÇER
Müze Müdürü

İbrahimpaşa Sarayı - Almeydanı 48 Sultanahmet 34400 İstanbul
Tel.: (0212) 518 18 05 - 518 18 06 Fax: (0212) 518 18 07

Yazı Sıra No	4
Yazı Başlığı	Talandan Kalanlar
Yazar	Banu Tuna
Gazete	Hürriyet
Yayın Tarihi	18.06.1999

Talandan kalanlar

Roman ve hikâye yazarı Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın son 31 yılını geçirdiği Heybeliada'daki evi uzun zamandır içindekilerle birlikte çürümeye bırakılmış durumda. Aslında ev talandan nasibini aldığından içinde fazla bir şey de kalmamış. Kalanlar 19 Haziran gününden itibaren yazarın ismini taşıyan lisenin spor salonunda sergilenecek.

Hüseyin Rahmi Gürpınar, 80 yıllık hayatının son 31 yılını Heybeliada Değirmen-tepe'de kendi imkanlarıyla yaptırdığı evde geçirdi. Çamlar içerisindeki evinde yakın arkadaşı Miralay Hulusi Bey'le birlikte çok dar bir akraba çevresi içinde yaşadı. Bina üç katlı olarak inşa edilmişti ve çok dik bir yokuşla varılan tepenin gözden uzak bir köşesindeydi. Avrupalı tarzda döşenen misafir salonunda 24 kişilik dev yemek masası, kristal camlı antika büfesi, Sevr porselen takımları vardı. Çalışma odası ise doğu tarzında dekore edilmişti. Çalışma masası ve kütüphanesi abanoz ağacından, yazı takımları ise kesme kristalden yapılmıştı. Duvarlar yağlıboya tablolarla doluydu. Evin her katı 19. yy antika

Yazarın 80 yıllık ömrünün 31 yılını geçirdiği Heybeliada Değirmen-tepe'deki evi.

● Fotoğraf: Batuhan KIRAN

hallerle kaplıydı. Hüseyin Rahmi, arkadaşı Hulusi Bey'in ölümü üzerine Mısır'a gitti. Fakat bir süre sonra Heybeliada'ya geri döndü. 8 Mart 1944 tarihinde zatürreden öldü ve Miralay Hulusi Bey'in yanına gömüldü. Yazarın evi akrabalarına kaldı. Daha sonra içindekilerle birlikte satışa çıkarıldı. Bunun üzerine dönemin Valisi Niyazi Akı müze yapmak üzere binayı İl Özel İdaresi'ne satın aldı. Evdeki eşyaların bir envanteri çıkarıldı ve bekiçi kondu. Sonraki yıllar boyunca müze yapılması konusunda hiçbir girişim olmadı. Bina 1966 yılında Mili Eğitim Bakanlığı'na

tahsis edildi ancak yine bir gelişme olmadı. 1983 yılında bina Kültür Bakanlığı'nın sorumluluğuna verildi. Bekçi kontrolünde ve mühürlü sandıklar içinde korunan eşyalar, sayımı yapılarak Türk-İslam Eserleri Müzesi'ne devredildi. Tüm bu zaman içinde bina bakımsızlıktan ve bekçinin kötü kullanımından dükkülmeye başlamıştı. Tüm bunlara rağmen yeni bir bekçi görevlendirmekten öte birşey yapılmadı. Dönemin Adalar Belediye Başkanı Recep Koç restore edilmek üzere eve talip oldu ve 1988'de devraldı. Yazarın ölümünden sonra evinde ilk defa restorasyon çalışmaları başladı, iskele kuruldu ama işin arkası gelmedi. Tüm bu zaman zarfında evdeki eşyalar da talan edildi.

Kaybolan eşyalar

Adalar Kaymakamı Mustafa Farsakoğlu'nun verdiği bilgiye göre, Adalar Belediyesi'nin de herhangi bir çalışma yapmaması üzerine Kültür Bakanlığı devir sözleşmesini fesh etti. Adalar Belediyesi'ne teslimi sırasında evdeki eşyaların bir envanteri çıkarılmıştı. Bu envantere göre evde 241 parça eşya, çeşitli dillerde yazılmış 654 kitap,

Adanın tepesinde ağaçlar içindeki ev bir kartal yuvası gibi.

110 cilt gazete koleksiyonu vardı. Ancak envantere görünenlerin büyük bir kısmı bugün ortada yok. Kayıplar arasında yazarın piyanosu, bisikleti, kemane, mandolini, kristal likör takımı, kırmızı çiniden Fransız malı üç adet sobası, 14 adet yağlıboya tablosu, 14 parça antika halısı ve antika silahı var.

Şimdi yazarın kitapları ile kişisel eşyalarının korunmasına yönelik çalışmalar Adalar Kaymakamlığı ve Adalar Vakfı'na ortaklaşa yürütülüyor. Bu çalışmalar kapsamında evden alınan ve elden geçirilen eşyalar 19

Haziran Cumartesi günü saat 13:00'te yapılacak anma toplantısının ardından yazarın ismini taşıyan lisenin spor salonunda sergilenecek. Sergide yer alan parçalar evde kalan eşyalardan oluşuyor. Mustafa Farsakoğlu, evin restorasyonunu da gerçekleştirmeye çalıştıklarını, eşyaların okullar açılana kadar spor salonunda muhafaza edileceğini söylüyor. Halka açık olan toplantıdan sonra yazarın evi ve mezarı ziyaret edilecek.

Banu TUNA

Yazarın yıllardır talan edilen eşyalarından arta kalanlar.

Yazı Sıra No	5 (Sayfa 1/3)
Nereden	Adalar Vakfı
Nereye	İstanbul Valiliği (Kültür Müdürlüğü)
Konusu	H. Rahmi Gürpınar Evi
Tarihi	14.06.2000

ADALARIN TABİİ TARİHİ DEĞERLERİNİ
KORUMA VE TURİZM VAKFI
(ADALAR VAKFI)

SAYI : 85
KONU : H.Rahmi GÜRPINAR
Evi

14.06.2000

VALİLİK MAKAMINA
İSTANBUL
(Kültür Müdürlüğü)

Adalar İlçesinde Heybeliada'daki ünlü yazarımız Hüseyin Rahmi GÜRPINAR'a ait evde kaderine terk edilmiş halde bulunan, yazara ait şahsi eşya ve kitaplar, 1999 yılı Nisan Mayıs aylarında Vakfımızın maddi desteği ile onarılarak Hüseyin Rahmi Gürpınar Lisesinde koruma altına alınmıştır. Mülkiyeti İl Özel İdaresine ait olan ve Kültür Bakanlığına tahsis edilmiş olan bina ise, Bakanlıkça onartılmıştır. Devam etmekte olan bahçe düzenlemesinden sonra bu mekanın Hüseyin Rahmi Gürpınar Evi / Müzesi olarak, yazarımızın doğum günü olan 17 Ağustos, deprem felaketinin yıldönümü olması nedeniyle 19 Ağustos 2000 tarihinde düzenlenecek bir törenle açılışı yapılabilecektir.

Adalar Vakfı Yönetim Kurulu aldığı bir karar ile, bu törenin organizasyonunu; Kültür Bakanlığımızın yönetiminde ve himayelerinde, Kaymakamlık ve diğer bazı sivil kuruluşlarla birlikte (Türkiye Yazarlar Sendikası gibi) yapabilecektir.

Diğer yandan açılıştan sonra, ünlü yazarımıza ait bu evin Kültür Bakanlığı ile Adalar Vakfı arasında yapılacak bir protokol çerçevesinde (aynı amaçla İnönü Vakfı ile Vakfımız arasında Heybeliada'da bulunan İsmet İnönü Evi için bir protokol yapılmıştır), ziyarete ve hizmete sunulması, kültürel ve sanatsal etkinliklerin yapıldığı bir mekan olarak, amacı doğrultusunda değerlendirilmesi için gereğini tensiplerinize arz ederim.

EK : 1 protokol taslağı
1 Vakıf Senedi

Dağıtım :
Gereği :
T.C.Kültür Bakanlığı (İvediliğinden)
Bilgi :
Valilik Makamına (Ek Konmadı)

Mustafa FARSAKOĞLU
Kaymakam
Yönetim Kurulu Başkanı

Yazı Sıra No	5 (Sayfa 2/3)
Nereden	Adalar Vakfı
Nereye	İstanbul Valiliği (Kültür Müdürlüğü)
Konusu	H. Rahmi Gürpınar Evi, Protokol
Tarihi	14.06.2000

PROTOKOL

Bu protokol, T:C KÜLTÜR BAKANLIĞI ile ADALAR VAKFI arasında, Heybeliada'da bulunan ve mülkiyeti İl Özel İdaresi'ne ait olan, bu İdarece Bakanlığa tahsis edilmiş bulunan "HÜSEYİN RAHİMİ GÜRPINAR EVİ"nin tanıtılması, kültürel ve sanatsal etkinliklere açılması ve halkımızın yararlanmasına sunulması amacıyla hazırlanmış olup, T.C Kültür Bakanlığı ve Vakıf Yönetim Kurulu tarafından kabul edilerek imzalanıp yürürlüğe sokulmuştur.

- 1- Hüseyin Rahmi Gürpınar Evi'nin ve içindeki eşya ve belgelerin mülkiyeti İl Özel İdaresi'ne ait olup, İl Özel İdaresi mülkiyetten doğan yasal hak ve yetkilerini Kültür Bakanlığına yapılan tahsis çerçevesinde kullanabilir. Bu protokol mülkiyet hakkının kullanımına bir kısıtlama getirmez.
- 2- Hüseyin Rahmi Gürpınar Evi, ancak ünlü yazarımıza veya Adalı yazarlara ve sanatçılara ait eserler ile eşya ve belgelerin sergilendiği, Cumhuriyete ve çağdaş değerlere uygun çeşitli kültürel, sanatsal, bilimsel, edebi, vb. etkinliklerin, toplantıların yapıldığı, yerli ve yabancı yazarlar ile sanatçıların çalışma yapip kısa süreli konaklayabildiği bir yer olarak Adalar Vakfı'nca kullanıma yıl boyunca açık tutulacaktır.
- 3- Adalar Vakfı, toplantılarını burada yapabilir.
- 4- Yapılacak toplantılarda ve etkinliklerde, her zaman Cumhuriyetimizin temel ilkelerine ve çağdaş değerler içinde olmaya özen gösterilir.
- 5- Adalar Vakfı, yerli ve yabancı devlet adamları ile bilim adamları, yazarlar, sanatçılar, öğrenciler, kamu görevlileri ve benzeri kişi ve grupları her zaman Ev'de gününbirlik ağırlayabilir, konuk edebilir ve çalışmalarını burada yapmalarını sağlayabilir.
- 6- Hüseyin Rahmi Gürpınar Evi'nin basit bakım ve onarımı Vakıf tarafından, büyük onarımı Kültür Bakanlığınca yapılır.
- 7- Hüseyin Rahmi Gürpınar Evi, tüm demirbaş eşyası ile birlikte Adalar Vakfı'na bir tutanakla teslim edilir.
- 8- Teslimden sonra, eşya ve belgelerin korunmasından ve bakımından Adalar Vakfı sorumludur.

A.P.

C.V.

Yazı Sıra No	5 (Sayfa 3/3)
Nereden	Adalar Vakfı
Nereye	İstanbul Valiliği (Kültür Müdürlüğü)
Konusu	H. Rahmi Gürpınar Evi, Protokol
Tarihi	14.06.2000

- 9- Hüseyin Rahmi Gürpınar Evi'nde mesai saatlerinde ve tatil günlerinde belirli saatler arası bir personel Kaymakamlık ve Vakıf tarafından görevlendirilir. Bu personelin ücreti Vakıfça karşılanır ve personelin denetimi Kaymakamlık ve Vakıf tarafından yapılır.
- 10-Adalar Vakfı'nca Ev'de gerektiğinde ziyaretçilere, belirli ölçüde içecek ve pasta türü yiyecek verilebilir.
- 11-Evi ziyaret edenlerden ücret alınmaz, ancak yapılan ikramlar karşılığı ücret alınabilir. Bu ücretler ise evin gereksinimlerinde kullanılır.
- 12-Bu protokol süresizdir. Her iki taraf da değişiklik yapma isteğinde bulunabilir veya protokolü tek tarafı olarak sonra erdirebilir.
- 13-Protokol hükümlerine uyulmadığını belirleyen taraf yazılı olarak karşı tarafın dikkatini çekebilir.
- 14-Protokol çerçevesinde olsun olmasın, Hüseyin Rahmi Gürpınar Evi ile ilgili olarak her iki taraf ortak toplantılar yapabilecekleri gibi bu protokolü değiştirebilir. Yeni kurullar yürürlüğe koyabilir veya bazı maddeleri yürürlükten kaldırabilir.
- 15-Bu protokolden doğan anlaşmazlıklar öncelikle her iki tarafça çözüme kavuşturulur.
- 16-Binanın güvenliğinden Adalar Vakfı sorumlu olup, Kültür Bakanlığı her zaman binada gerekli denetimi yapabilir. Bu denetimlerde binanın amacı doğrultusunda kullanılmadığının belirlenmesi veya bakım onarım ve güvenliğin sağlanmasında ihmal tespit ettiği takdirde protokolü fesh ederek binayı devir alabilir. Yapılan zararlardan Vakıf ve yöneticileri sorumlu olur.
- 17-17 maddeden oluşan bu protokol Vakıf Yönetim Kurulu ve T.C. Kültür Bakanlığınca kabul edildikten ve yetkililerce imzalandıktan sonra, eşyanın ve evin tutanakla devredildiği ~~28.3.2000~~ tarihte yürürlüğe girer.

T.C.
Kültür Bakanlığı

Dr. Alpay PASİNLİ

Dr. Alpay PASİNLİ
Anıtlar ve Müzeler
Genel Müdürü

Adalar Vakfı Yönetim Kurulu
adına

Mustafa FARSAKOĞLU

Mustafa FARSAKOĞLU
Adalar Kaymakamı

Yazı Sıra No	6
Yazı Başlığı	Bir Devlet Belgeseli
Yazar	Ahmet Tan
Gazete	Sabah
Yayın Tarihi	21.08.2000

**AHMET
TAN**

Elemterefiş

Bir devlet belgeseli

Hüseyin Rahmi Gürpınar yaşasaydı, Heybeli Ada'daki evinin müze olması serüveninden acaba kaç roman, kaç öykü çıkarırdı? Beş, on yedi, belki de kırk üç.

Elli altı yıl önce aramızdan ayrılmış olan Hüseyin Rahmi uzun yaşamı boyunca hiç evlenmedi. Suyunun suyu çok uzak bir iki akrabası dışında mirasçısı yoktu. Bu yüzden de evi uzun süre sahipsiz kaldı.

Daha sonra ikinci dereceden bir yeğen tarafından bu ev, içindeki kitapları arşivi, kendi yaptığı yağlı boya resimleri ve yaşamı boyunca biriktirdiği bir çok antika eşya ve kendi elişi kanaviçe nakış işlemeyle birlikte devlete, müze olması için 1960'ların başında satıldı.

Müze evin macerası o sıralarda başladı.

O sıralarda henüz ne Kültür Bakanlığı kurulmuştu ne de Turizm Bakanlığı...

Hüseyin Rahmi'nin evini devralacak makam bulunamıyordu. Maliye Bakanlığı belediyeye, belediye müzeler müdürlüğüne "iş" devretmek istiyordu. Ama ölmüş bir yazarın evine bekçilik etmeyi hiç bir devlet kuruluşu üstlenmek istemiyordu.

Daha da açığı böyle bir işi hiç bir resmi kurum devlet ciddiyetiyle bağdaştırmak ve içine sindirmek istemiyordu.

Yazışmalarla yıllar yılları kovaladı.

Bu arada yarım gün görevli bir bekçiye emanet edilen evin kapısı penceresi kırılmış, damı akmaya başlamış, içindeki eşyalar çürümeye harab olmaya başlamıştı.

Muhtarlar kaymakamlara, kaymakamlar valiliğe yazıyor, valilik de, Ankara'ya "aidiyeti cihtiyle" müze evin sahiplenilip işletilmesi hususunu bakanlık yüksek makamlarına "arz" ediyordu.

Bu arz işlemi bu kez bakanlık katlarında sayın bakanlar/ müsteşarlar, hukuk müşavirleri/ genel müdürler arasında "yüksek tensib'e dönüşüyor ve "ilgilerini rica " biçimini alıyordu.

Bu arada çok şükür Turizm Bakanlığı kurulmuştu.

Ardından 1971 Muhtırası gelmiş ve onun da ardından hür seçimler yapılmıştı. Bu arada bir eksikliğin farkına varılmış. Türkiye de Kültür Bakanlığı bulunmadığı ciddi bir eksiklik sayılarak bu isimde bir bakanlık kurulmuştu. Şimdi Hüseyin Rahmi'nin evini sahiplenecek bir makam resmen kurulmuştu. Ancak bunun için de on yılı aşan bir yazışma dönemi yaşanması gerekti. Ama bu arada Kültür Bakanlığı feshedilip Turizm Bakanlığı'na bağlanmıştı. Turizm'in turist turistin de döviz getireceği gerçeği o sıralarda keşfedilmişti.

Bakanlığın başında da Mesut Yılmaz vardı. Bir süre yazışmalar onun imzalarıyla sürdürüldü.

Böylece Hüseyin Rahmi vefat ettiğinde ve evin devir işlemi üzerinde çalışıldığı yıllarda henüz dünyaya gelmemiş bulunan Mesut Yılmaz'ın da, işini iyi bilen bürokratlar tarafından yazışma sürecine dahil edilmesiyle "devletin ipe un serme belgeseli" bir "süper prodüksiyon" niteliği kazandı. (Yıl 1986 -87)

★ ★ ★

Henüz 47. Hükümet ve 8. Cumhurbaşkanımız Süleyman Demirel göreve gelmemiş olduğu için süper belgesel tüm unsurlarıyla ortaya çıkarılmış olamazdı. Bir kaç seçim dönemi hükümet zemini; iki cumhurbaşkanı da devletin çatısının değişmesi için beklendi. Ama bu arada yazışma trafiği bir kez olsun aksatılmadı.

Bu değişiklikler arasında elbette muhtar belediye başkanı ve kaymakam değişiklikleri de vardı. 1997 yılında Adalar'a atanan yeni Kaymakam (Mustafa Farsakoğlu) biraz edebiyat sevgisi biraz da Hüseyin Rahmi Evi Süper Belgeseli'nin Süper Yazışma Dosyası'nda tarihi bir yer almak isteğiyle o da Ankara ile yazışmaya başladı.

Bu arada gidip Ev'i ziyaret etmeyi de ihmal etmedi. Ünlü yazarın evi kağıt üzerinde devletindi. Ama bir "çöp ev" haline gelmişti.

Öğretmen olan eşi Hatice Hanım ve ünlü romancının adını taşıyan lisenin öğrenci ve yöneticileriyle birlikte temizlik ve kurtarma işlemine girdiler.

Bu arada Kaymakam bey ipe un, hatta su seren bazı bürokratları aşabilmiş ve Kültür Bakanlığı'na ulaşmıştı.

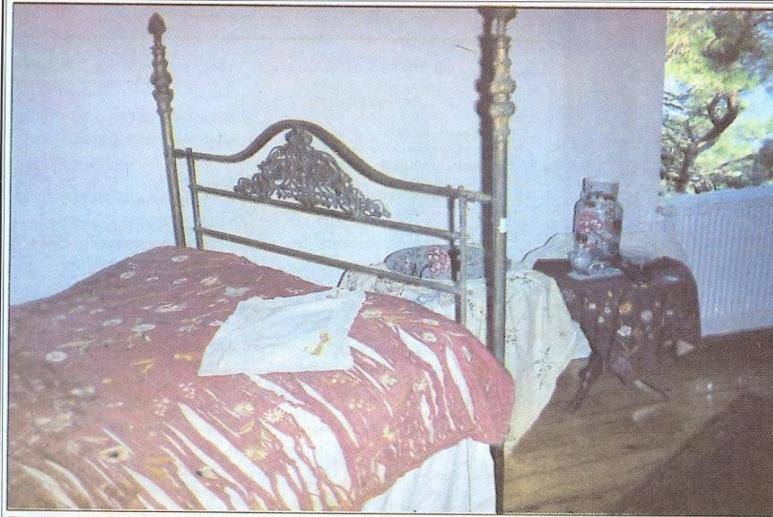
İstemihan Talay, "H.Rahmi Müze Evi Süper Dosyası"nı yeterince süperleştirdiğini görerek konuya şahsen el attı.

Dosya, ortaokuldayken okuduğu hortlak ve hayaletlerle ilgili Gulyabani romanını anımsatıyordu. Gulyabani halkın kendi yarattığı, kendi kendisini tirtir titreten bir tür kara mizah belgeseliydi.

Tıpkı Müze Ev Dosyası gibi..

Hüseyin Rahmi, evinin yüz metre yukarısındaki kabrinde artık rahat uyuyacak. Kitapları, el işlemleri, kart postal koleksiyonu, tabloları ve eşyaları güvence altında..

Yazı Sıra No	7
Yazı Başlığı	Dantelle Kitabın Rakısı
Yazar	Oral Çalışlar
Gazete	Cumhuriyet Gazetesi, Dergi Eki
Yayın Tarihi	27.08.2000

Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın müze haline getirilen evinde, yatak odası...

(Fotoğraflar: HATİCE FARSAKOĞLU)

Dantelle kitabın rakısı

Hüseyin Rahmi Gürpınar, Türk romanında önemli bir yere sahip.

Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Heybeliada'daki evi ziyarete açıldı. Elyazmaları, kitapları, fotoğrafları, giysileri, yağlıboya resimleri, dantelleri, nakışları ve örgüleri temizlendi, paklandı. Ev, yazarın sevenleri için yeniden yaşama döndürüldü.

Gürpınar'ın giysileri...

CUMHURİYET DERGİ

ORAL ÇALIŞLAR

“Dün sabah saat on birde, Beşinci Ceza Mahkemesi'nde 'Ben Deli miyim?' tefrika-sından dolayı, yazar Hüseyin Rahmi ve 'Son Telgraf' Mesul Müdürü Fevzi Lütüfî aleyhinde açılmış olan 'Genel ahlaka aykırı yayım' davasına bakıldı.”

26 Eylül 1924 tarihli Tevhidi Efkâr gazetesi Hüseyin Rahmi Gürpınar hakkındaki bir yazısı nedeniyle dava açıldığını bu başlıkla veriyordu. Haber şöyle devam ediyordu:

“Salonda yaklaşık beş yüzü geçen kişi bulunuyordu.. Dinleyiciler içinde bir çok doktor, hâkim, subay ve kendilerine ayrılmış yerde oturan bayanlar dikkat çekmekteydiler...”

Tevhidi Efkâr gazetesi, mahkeme ile ilgili çeşitli bilgiler verdikten sonra Hüseyin Rahmi'nin şunları söylediğini aktarıyor: “Babamın adı Said'dir. Paşa rütbesindedir. Heybeliada'da oturuyorum. Yazarlık yapıyorum. Çocukları yoktur. Benim kabahatim bazı bazı nezahatten çok ayrılan çıplak anlatımdır. Yalandan hoşlanmayan hakikati veren kalemin sanat gereği olarak çoğunlukla konunun derinliğine iniyor. Örtülmesi gereken pisliği karıştırıyor.”

Bundan tam 76 yıl önce, yaşamını yazarlık yaparak sürdüren ve Heybeliada'da oturan Hüseyin Rahmi hakkında açılan dava, sanstirle kavganın da cumhuriyetin ilk yıllarındaki ilginç örneklerinden birisi oldu.

Hüseyin Rahmi Gürpınar, edebiyatımızın ilginç ve farklı yazarlarından birisidir. Yazar, “Ben Deli miyim?” yazısı nedeniyle yargılandığı davadan sonunda beraat etti. Beraat kararını dinlerken kendisini desteklemeye gelen kadın okuyucularını reverans yaparak selamlaması, gazetelerin hafif alaycı bir dille haber yapmasına yol açtı.

Bu haber üzerine Tevhidi Efkâr gazetesi-ne kısa bir mektup yazan Gürpınar, kadınlara neden selamladığını anlattı. Gazete, bu mektuptan yola çıkarak değerlendirmesini şöyle sürdürdü:

“Üstadın mektubundan, genç hanımların alkışları üzerine ruhunun gençleştiğini, nazik ve nazenin ellerin çırpınması karşısında kalbinin de çırpındığını anlıyoruz. Davayı takip eden zümreler arasında sanatçının dikkatini erkeklerden çok latifcinsten olanların çekmesi buna delalet eder. Kendine üst üste selam ve reveransları yapacak kadar heyecan içinde bırakan seçkin hanımlardan söz açarken Hüseyin Rahmi 'Melek zümresi' tabirini kullanıyordu. Yani hâkimler heyetine ve özellikle savcıya karşı; hanımların kendisi için koruyucu melekler olduğunu anlatmak istiyor. Üstadın hayatın çirkinliklerinden, riyakârlıklarından, yarım ve tam deliliklerinden bıkmış ve bezmiş olan ruhuna, kendi için çırpınan hanım elleri gerçekten bahtıyarlık hissi verdi ise yazar, yalnız 'beraat' kararıyla değil, aynı zamanda mahkemeden 'saadetle' de çıkmış oluyor... Heybeli'de tek başına ve bir kenarda yaşayan Hüseyin Rahmi için bundan büyük mazhariyet olur mu?”

17 Ağustos 1864'te İstanbul'un Ayazpaşa semtinde doğan Hüseyin Rahmi Gürpınar, 8 Mart 1944 tarihinde 80 yaşında Heybeliada'da yaşama gözlerini yumdu. Hüseyin Rahmi, Osmanlı İmparatorluğu döneminde yazarlığa başlamış, ilk eserlerini yıklan imparatorluğun çalkantılarında kaleme almıştı. Cumhuriyet döneminde yazarlığını sürdüren Gürpınar, 7 yıl da milletvekilliği yaptı. Yazdıklarıyla o yıllarda geçinebilen ender romancılardandı. Çok okunan bir yazardı. Onun bu kadar çok okun-

ÖZ GEÇMİŞ

Faysal İnan 1976'da doğmuştur. 2001 yılında Marmara Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Arşivcilik (Bilgi ve Belge Yönetimi) Bölümü'nden mezun olmuştur. 2012 yılında Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat ve Tasarım Anasanat Dalı, Müzecilik Yüksek Lisans Programı'na başlamıştır. Kamu sektörü öncesinde özel sektörde dört yıla yakın arşivcilik ve kütüphanecilik alanında bir iş deneyimi bulunmaktadır. Bu süre içerisinde İstanbul Teknik Üniversitesi "Toplam Kalite Yönetimi" sertifika programını başarı ile tamamlamıştır. 2007 yılında T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü'nün taşra teşkilatında "Kütüphaneci" olarak görev yapmaya başlamıştır. Çalıştığı kurumlar arasında "Basma Yazıları ve Resimleri Derleme Müdürlüğü", "Ahmet Hamdi Tanpınar Edebiyat Müze Kütüphanesi" ve "Beyazıt Devlet Kütüphanesi" bulunmaktadır. 2016 yılından itibaren "Kütüphane Müdürü" olarak görev yapmaktadır. İyi derecede İngilizce ve Osmanlıca bilmektedir. Evli ve iki çocuk babasıdır.

Bilimsel çalışmaları: 3. Turizm Şûrası (2017) "İstanbul'da Edebiyat Turizmi Potansiyelinin İncelenmesi ve Edebî Turizmi Canlandırmak İçin Bir Öneri" bildirisi. II. Yıldız Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisans Üstü Öğrenci Sempozyumu (24-25 Aralık 2015) "Edebiyat Konulu Müzelerin Sınıflandırılması ve Çeşitlerinin İncelenmesi" adlı bildiri (Yrd. Doç. Dr. Hale ÖZKASIM ile birlikte). ÜNAK 2014 Kongresi "Müzelerin Çok Fonksiyonlu Kültür Kurumlarına Dönüşerek Değişen Dünyaya Uyum Sağlamalarının İncelenmesi" bildirisi. 3. Halk Kütüphaneciliği Sempozyumu (2013) "İstanbul Ahmet Hamdi Tanpınar Edebiyat Müze Kütüphanesi" sunumu. 2. Halk Kütüphaneciliği Sempozyumu (2012) "Edebiyat Müze Kütüphaneleri" bildirisi.